

Arestotelis

regula viuendi suis. ipsius. et obliqui. in aliis sunt iniusti. Sic enim dicit Aresto. v. politicoz. virtuosi sunt optimi rectores cōitatis. quod virtuosi p̄nt se regere et alios. Ultia autē totitas introducunt sic. quia dicebāt aliqui quod in uno corpore essent multe anime. Et dicit Aresto. quod hoc non est verus quod non potest dari ratione quare tales aīa sunt in uno corpore cuius corpus non continet animam sed aīa corpus.

Arguit. videt quod in iata erat moueantur. non differunt in iata ab iata motu et sensu. quod est contra primā autoritatem.

Dicit quod duplū aliquid mouet. uno aliqd mouetur secundum ab aliquo separato ab illo. et si erat mouens in iata sicut lapis mouet a generante sive remouente. phibes ut dicit. viij. phiboz. Alio aliqd mouet ab aliquo sibi cōiuncto. et sic motus suerent iata. quod in iata mouens ab aīa eis cōiuncta. Ut p̄t dici quod est aliqd motus quod non suerent nisi iata. sicut motus augmentatōnis. sed in iata est magis per additionem materie ad materiam quam per actionem augmentatōnis. sicut p̄t in primo de generatione. ne enim sit p̄uerio in iata alio additum in priorē subam sicut in iatis. sed generalē noua res. Exempli gratia. si ignis augmentaret ppter appōtem lignorum tunc illa ignis quod p̄fuit non p̄uerit ligna in sua natura sicut alimentū appositi aīali p̄uerit in natura ratione alti. sed gnatitur nouus ignis ex lignis appositis.

Arguit. argentū viuū p̄t se mouet et tunc non habet aīam.

Dicit quod argentū viuū non mouet motu augmentatōnis p̄t se sicut mouens in iata quod mouens motu augmentatōnis. Et si dicatur de motu locali. Dicit quod talis motus localis non suerent sibi ex natura aīe sed ex natura mixtioneis. quod in argento viuū est mixtio siccū et humidū. ppter hūi dicitur p̄mixtū naturalē argentū viuū fluit. sed ppter siccitate mouet in numerali loco. et sic est quod pugna inter humidū et siccū ppter quā p̄tingit argentū viuū sic sicut mouens. Et tunc considerandum est differētē non dicitur capi p̄t dicitur dām essentiale. quod sic iata differēt ab iata. et in iata secā dām. sed dā capi hic. p̄t quoniam accidit dām vel diversitate. Ista enim dām fuit data ab antiquis qui fuerunt sensibiles non cognoscentes reū differentias.

Arguit. corpus continet aīas. illa est simpliciter falsa. quod aīa continet corpore. et non ex cōtra. quod illud continet aliud in quod alterum est. sicut aīa est in corpore. quod continet aīa corpore. Dicit quod continēt duplex. quod est naturalē sive individualē p̄m quā continēt individualē ex hī est in corpore. quod p̄t corpore aīa fit in cōcibilibus. Illa est continētia formalē sive specifica. et sic aīa continet corpore. quod aīa dat spēm corpī et toti cōposito. Et iō Ar. bñ loquuntur in textu quod non p̄t esse p̄les aīe in uno corpore. quod tunc corpus non haberet unā spēm. sed quantum quod est impossibile. Et si loquamur de continētia quantitative tunc quodāmodo p̄t intelligi quod aīa continet corpus. quod dicitur Ar. in textu quod p̄tes cōtinētia corporis non sūt inātent remota aīa a corpore. Et tunc de primo libro.

Nota versus in se p̄tinētis opiones antiquorū de aīa. Sic sunt ponentes animam primum sapientes. Ignē democritus. athamas Leu. Pitthagoras. Ponit. Anaxagoras intellectū. elemēta. Empedocles. Plato posuit numeros et ydeas. Et Thales aīam memorabīt esse motuā. Heraclitus est. Heraclitus est. vaporē. Compas Almeon hanc immortalib. Lipsius. Dixit aquā. Tristias aīam dedit esse cruentem. Summus Arestotēles hanc dicti corporis actū.

Folia xiiij

Ue qđdem īgit̄ a p̄orib⁹ tradi-
ta de aīa dicta sunt Iterū autē
tāq̄ ex p̄ncipio redeam⁹ cōcepta
tes determinare quid est aīa et

q̄ utiq̄ erit cōfissima rō ipsius.

Postq̄ Aresto. in p̄mo libro determinauit de aīa p̄m op̄i-
nione antiquorū. hic in scđo determinat de aīa p̄m op̄inio-
ne p̄pria. Et p̄mo determinat de aīa q̄tū ad ei⁹ qđditatez.

Secundo de ei⁹ potētis. ibi (Poterit autē aīe)

Arguit. q̄stio an est p̄spōnū a q̄stioē qđ est. q̄ videt
quod p̄tus debet q̄ri an aīa sit anteq̄ diffinitio aīe ponatur.
Dicit quod aīam esse p̄z ad sensum. hī ars et p̄tus sunt cir-
ca difficultia et circa ea quod nō sunt de se nota. sic q̄ Aresto. de
p̄mo thopicoz. quod nō est q̄rendū de illis in aliq̄ scīa q̄ cas-
tur sub sensu. Ex hoc enī quod aliqd hī op̄atiōez vitale q̄ ea
die sub sensu statim cognoscit aīam esse in illo corpore quod
hī tāq̄ op̄atōem. Sile isti p̄tis Aresto. u. phiboz. ubi
sic inq̄t quod ridiculosum fuit sive ridiculū est naturā demo-
strare esse. quod cadit sub sensu. In p̄mis q̄ continuat Aresto.
dicta dicēdis. Et de q̄ illa q̄ dicta sunt de aīa. sunt tra-
dita a p̄orib⁹. antiq̄ phib⁹ qui solebat habere diuersas
opiniones de aīa. Et ideo nūc a p̄ncipio dōm est de aīa
quod sit aīa et q̄ sit cōfissima rō ipsius aīe. In q̄ tria p̄siderāt
Primum est quod de novo tractādū est de aīa acī nūhī dictū
ellet de ea. quod oīa dicta p̄tus de aīa p̄p vel nūhī hīt veri-
tatis. q̄ si deteam⁹ de aīa p̄tate dicere tūc oīz a nouo inci-
pere. Secundū p̄siderādū est quod in textu dī (cōp̄tates) in q̄
rāq̄ difficultas determinādū de aīa. quod quis aīa q̄ ad q̄
est si facilius cognoscit. in cognitione ipsius q̄ ad qđ est dif-
ficilis est. Terciū quod nota est quod Aresto. vult determinare
de aīa p̄m cōfissimā ei⁹ rōnē. quod dī Aresto. ad excludēdū
duas opiniones antiquorū. quoz. aliqd locuti sunt solū de
aīa vegetatiū et sensitivi nō distinguētis intellectum a
sensu. Alij autē sicut platonici solū locuti sunt de aīa rōna-
li. et nō de alijs aīab. et ideo ad excludēdū vtrāq̄ op̄inio-
ne dī quod vult dare cōmē rōnē quod suerent oīb⁹ aīab.

Continuat

p̄ diuisio ad iwesti

Dicim⁹ itaq̄ vñū qđdā gen⁹ eoz q̄ sī suba cōndidōe; māle;

Hic p̄seqtur intentū suū. sc̄dū ponēdo duas diffinitōes aīe
Et p̄mo inuestigat eā q̄ sīc sicut de cōmē dēmōnātōis. Se-
cundo illā q̄ sīc sicut demōnātōis p̄ncipū ibi (q̄m dī ex icē-
tis.) Līcta p̄mū duo facit. quod p̄mo inuestigat diffinitōes
aīe. Secundo p̄bat eā ibi vñl ḡ. Līcta p̄mū iterū duo facit
quod p̄mo ponit diuisiōes ad inuestigādū diffinitōes de aīa.
quod illū modū inuestigādū diffinitōes ponit secundo posteriōz
tāq̄ vñlē. Secundo ex illū diuisiōib⁹ p̄cludit diffinitōem aīe.
Līcta p̄mū p̄mitit sex diuisiōes. q̄m p̄ma ē entis i. x. p̄
dicātā. et illa ilīmitat paucis phib⁹ i textu cū sic dī. Nos
p̄bi dicim⁹ vñū gen⁹ entis cē subam p̄dū intelligēt p̄ ens
etīa hī alias p̄tes sive genera sub se. sī illa p̄dicātā

Hui⁹ at aliud qđdē sīc materia q̄ p̄m se qđdē
nō ē hī aliqd. aliud at sīc formā et spēm p̄m quā
dī iā hī aliqd. et terciā q̄ ex his. Et at materia q̄
dēm potentia. spēs autē endelechia.

Hic ponit aliā diuisiōne. et est ista q̄ suba diuidit in mate-
ria formā et totū p̄positū. Et differēt p̄tes isti diuisiō-

L iiij

Sēcunda q̄dē subi-
-fōrā vñlē
-p̄mē dīmōnātōis Rēt.
-quādo ḡ aliud nō
-et nō dēmōnātōis
-mōnātōis Rēt.
-mōnātōis Rēt.

Questiones

metie, qz materia p se nō est hoc aliquid. i. plementum in actu sed ē in potentia tñ sed forma est actus t spes fm quā aliquid dī esse in actu t h̄ aliquid. Tertū ppositū est aliquid cōstitutum ex materia et forma.

Arguit. suba diuidit in corporeā t in incorporeā. ḡ ma le dī q̄ in materia formā t totū ppositū. Dōm q̄ suba capis duplex. vno ḡnālē, p̄t oē subiectū acētū vocal suba, t sic diuidit incorporeā t in incorporeā. q̄ suba incorporeā sez separa ē subiectū acētū spūlū s̄c̄ suba corporeā est subēm acētū materialū. Alio capis suba, p̄ suba phīca s̄ue naturali. t sic diuidit hic suba in materia formā et totū ppositū. Vñ Ar̄, sicut hic est phīcus ita loquitur de suba phīca. t iō sub ista diuisiōne nō p̄tinet sube separate st̄ent sub p̄ma. H̄ si diceret aliq̄ q̄ sube separate s̄c̄ foē ḡ p̄tinent sub foē. Dōm q̄ nō s̄c̄ foē sicut foē h̄ diffin̄t q̄ foē fm quā res est h̄ aliquid. q̄ est falsus de substātīs segatis. q̄ sube separate nō dāt esse materiale, q̄ nō habet materia p̄ quā in phīscis res est hoc aliquid.

Ar̄. maria ē aliquid in actu. ḡ nō est in ponā. q̄ ferz, est maria cultelli t tñ est ens in actu. Dōm q̄ duplex ē materia. qdā est simplē p̄ma q̄ est subiectū foē subalīs. t sic maria ē simplē ens in ponā. q̄ fm se accepta nō includit aliquid acētū s̄ue formās. Alia ē maria t q̄ est subēm foē acētālē s̄ue naturali s̄ue artificialē. et tal marialz sit in actu simplē. t tñ in ponā fm qd̄. q̄ est in ponā ad formaz acētālē. tert̄ aliquid de maria foē subalī. q̄ l̄ ē maria aie.

Q̄ sub q̄ mēbro sube p̄tineat. Dōm q̄ p̄tineat sub foē. Ar̄ tñ q̄ nō. q̄ aia est h̄ aliquid. ḡ nō ē foē. Unū p̄bat q̄ p̄ se sublisterē. ḡ est h̄ aliquid. Dōm q̄ duplex accepit h̄ aliquid. vno q̄ res dī h̄ aliquid. q̄ p̄ se sublisterē ex sua p̄ria natura. t sic suba materialis p̄posita ex maria t foē. vñ erā sube separate create a deo in suis sublisterēs dicit hoc aliquid vñ aia nō est illo mō h̄ aliquid. Alio accipit h̄ aliquid p̄ oī illo qd̄ p̄ p̄ se sublisterē q̄ suis naturali s̄ue p̄s aliquid. t sic erā aia dī h̄ aliquid. t p̄cipua aia rōnal q̄ p̄ se sublisterē. Et si tñ est de genī suba q̄ Ar̄. nō vocat suba s̄z p̄s suba. t tñ p̄t p̄ se sublisterē. Per h̄ ḡ dividū est q̄ illud qd̄ dī p̄mo h̄ aliquid est totū ppositū. t̄ non qd̄ scđō est hoc aliquid. q̄ tunc p̄tes sube s̄ue ecentiāles s̄ue integrales possunt dici hoc aliquid.

Ar̄. aia nec ē p̄ma suba nec scđa. t p̄ p̄s aia nō ē suba. Dōm q̄ suba p̄pleta diuidit tali diuisiōne. s̄z aia nō est suba p̄pleta s̄z p̄s suba. Et ḡ reducibilis ad tale diuisiōne. sicut p̄s ad corū q̄ in vñ accepta est p̄s sube. S̄z aia singularis est p̄s p̄me sube. t iō nō oī q̄ aia p̄stivat vñ gradū nouū in entibz. q̄ nō est res p̄pleta in sua natura. sicut sunt substātīs separate. t ideo tales substātīs faeunt nouū gradū in entibz creatis.

Ar̄. aia ē in alto. ḡ ē accēs t p̄s aia nō ē suba. Dōm q̄ l̄ est in alto nō tñ sicut accēs in subiecto. s̄z sic p̄s in toro. t nō sic p̄s integrō. s̄z sic p̄s cēntial. ipa em̄ cū corpe cēntial constituit totū ppositū s̄c̄ corpus animatum.

Lxxviii *Et hoc dupliciter. hoc quidem sicut sciētia illud autem sicut considerare.*

Ecce p̄tis terciā diuisiōne q̄ est q̄ actus s̄ue forma diuidit in acētū primū t in acētū secōm. Actus primus est sicut sciā. Actus secōs est sicut considerare. op̄z em̄ p̄tione sciā inesse aliqui scienti ante q̄ posset considerare vel operari fin illam sciā. Ratio diuisiōnis est. quia actus diuidit in ordine ad potētā t ecōtra t fin duplicitē potētā.

secūdi de Anima

tiam ent duplex actus. Est enī una potētia cēntialis q̄ est fin formā essentiālē q̄ est actus p̄mus. Alia est potētia ad op̄atōem p̄sequente p̄ am formā. t tali potētia correspōndet actus secundus. p̄me h̄o actus p̄mus.

Arguit. scia est accēs. ḡ est actus secundus. Dōm q̄ scia p̄t ad duo p̄parari. uno nō ad formā subalī scientis s̄ue ad sciētē. t sic ē actus secōs. q̄ forma subalī est p̄t p̄ ipa scia. q̄ est in ipa aia sciētē. Alterū mō p̄par ad speculatorē s̄ue p̄sideratōem. t sic scia est actus p̄mus. q̄ scia necāno p̄supponit in aliquid. h̄ possit p̄siderare fin illā sciam. Ex q̄ p̄z q̄ nō est incoūmes aliquid idē p̄paratus ad diuersa esse actus p̄mus. Q̄ q̄sumit. q̄ oī forma p̄t esse actus p̄mus s̄ue fin subalī s̄ue accētālē. si p̄paret ad opatio nē sequētē tālē formā. sicut calor est actus p̄mus in ordinē ne ad calfacere. t scia ad p̄siderare.

Arguit. videſ p̄ p̄siderare p̄cedat sciā. Probaſ q̄ ex multis actibz t p̄sideratōibz generalē habit̄ t scia. Rerū tripli. Primo q̄ scia accipit duplex. vno fm se fīm. q̄ ē habit̄ causat̄ ex actibz. t sic est verū q̄ p̄siderare p̄cedat sciētā. Alio accipit fm q̄ est in suis p̄ncipijs ex q̄bꝫ cātūr scia q̄ p̄ncipia effectū s̄t ipa potētia intellectua. t ipē habit̄ assensiu p̄mō p̄ncipio. t sic scia p̄cedat p̄sideratōē. tētā q̄ ē quācūq̄ cū potētia p̄cedit suū actu. S̄z istud nō est quācūq̄ cū scia accepta in suis p̄ncipijs ē scia accepta analogice. q̄ scia in p̄ncipijs effectūs ē solū p̄tua līt t nō actualit̄ t p̄p̄rie. Et ideo dicit̄ alij. q̄ scia t p̄sideratōē ratio accipit duplex. vno fm q̄ scia in codē. t sic p̄sideratōē est an̄ scia. Alio mō fm q̄ scia in diuersis. t sic scia ē an̄ p̄sideratōē. q̄ oī aliquid p̄cedere p̄tētia ad actu. p̄ illud qd̄ est i actu. q̄ ḡ p̄sideratōē ē in ponā ad recipiēdū sciā. os p̄supponere illā sciam ē alio. s̄i in doctore. sed q̄ actus p̄mu t actus secōs referunt ad idē subiectū. ideo p̄tercio dici t melius q̄ duplex est p̄siderare. s̄z p̄tēt qd̄ p̄cedit ex habitu. t h̄ necāno seq̄p̄am sciam. Aliud ē p̄sideratōē ipse. t h̄ p̄cedit sciā. t ē cā acētōis scie. anteq̄ em̄ aliquid h̄ sciam grāmarice p̄ multas p̄sideratōes ipſcās circa obiectū grāmarice acētī grāmaticā. q̄ habita circa subiectū h̄ p̄sideratōes p̄fectas. S̄z etiā est de p̄tūbus. q̄ actus ip̄fecti generāt aliquā virtutē t actus p̄fecti (qui sunt ex electatōe p̄sequētū ip̄an̄ p̄tētū)

Substātē aūt maxime esse videnſ corpora. *Oria*
Postq̄ Aresto. posuit tres diuisiōnes tenētes se ex p̄te aie
ta ponit tres diuisiōnes tenētes se ex p̄te corporis. *Prima ē*
ista suba. alia corpe alia incorpore. Et ista diuisiōne tāz
git Aresto. dōm q̄ corpa videnſ ē maxime sube. qd̄ itellis
q̄ nō fm p̄itatē. et h̄ innuit Aresto. cū dī (videt) q̄ cum
suba dicat ab eendo ille sit magis sube q̄ h̄ sit magis ē.
s̄z sube imaterialē h̄ sit magis ē. q̄ s̄z forme tm̄. t p̄ditio
forme ē cē. s̄z sube materialē h̄ sit min⁹ de cē. cū sint icor
ruptibiles. Et ideo coīt itelligit iste tex⁹ fm opinonem
vulgarū t antiquī phōr. q̄ nō poneat̄ aliquid subas im
aterialē. p̄t tñ de suba dītigui. qz vñ suba. dī subātō acci
dētibz. t tūc corpa h̄ sit magis sube. q̄ in corpibz s̄z plā ac
cidētia q̄ i materialibz substātīs. Gēl dī suba ab eendo
tūc imaterialē sube sunt magis sube.

Querit. q̄e ponit hic diuisiōnes q̄ se tenēt ex parte cor
poris. cū tñ aia sit corp⁹. Dōm q̄ quis aia nō sit corp⁹
tñ etiā h̄ diffin̄t p̄ corp⁹ sibi p̄portionatū. vt ergo deue
niām̄ i notitia corpis qd̄ p̄portionat̄ aie. nētē est ponere
istas diuisiōnes q̄ se tenēt ex parte corporis. Q̄ aūt nētē sit
aia diffin̄t p̄ corp⁹. p̄t q̄ vñūqd̄ diffin̄tūt sicut h̄

29,

esse. sed alia loquendo de anima in eis non habere nisi in corpore. sed
habet diffinitum per seipsum. Dicitur enim diffinitum per materiam formam et formam accidentalis. quod est forma rotius diffinitum per materiam intrinsecam. quod est materia et intrinseca per ipsum illius formam rationis. sicut hoc diffinitum intrinsecum per corpum humanum. Hoc est forma per seipsum diffinitum per materiam sive per additamentum et extrinsecum. quod est materia non est intrinseca ipsi forma per seipsum. ut per se de anima. Et in hoc etiam quiescit accidentale cuius est forma per seipsum. quod est materia in eius diffinitione ponitur sic additamentum. Hoc est in hoc est dicitur. quod est forma subalterna diffinitum per additamentum quod est sui genus quod est de genere subiecti. quod est forma accidentalis diffinitum per additamentum alterius generis. quod est forma accidentalis est de aliquo per dicam ente non accidenti. et ei materia de per dicam ente substantia.

Sed etiam
Et hoc quod est phisica. hec enim aliorum principia

Hic ponit secundum divisionem tenet se ex parte corporis. scilicet subiectorum corporalium quodam sunt naturales. quodam sunt artificiales. Et probat quod phisicalia. et naturalia corpora sunt plus corpora quam artificialia. Et hoc sic. quod corpora phisicalia sunt propriae materialia corporum artificialium. quod ipsa sunt plus corpora non enim artificialia dicuntur corpora nisi haberent in se aliquod corpus naturale. Exempli gratia domus est corpus. quod habet in se lapides et ligna quae sunt entia naturalia sicut est Aristotle. sed et corpora phisicalia. sicut corpora dicuntur naturalia per formam naturalem. ita corpora dicuntur artificialia per formam artificiales. Et ideo quecumque sunt per agens naturale finis quod huiusmodi dicuntur naturalia. quecumque autem sunt per intellectum nostrum dicuntur artificialia.

Phisicorum autem alia quodam habent vitam. alia autem non habent. Ut etiam autem habere dicimus id quod per seipsum habet alimentum et augmentum et decrementum. Quare omne corpus phisicum participans virtutem substantiae erit. Substantia autem sic sit proposita

Hec est tercya divisione. et stat in hoc corpus quedam habere vitam sicut corpus humanum. quedam non habere vitam sicut elementum agni. aer. terra. et aqua. Deinde Aristotle diffinit illa que habet vitam. et dicit illa habere vitam quae sumunt alimentum et habent augmentum et decrementum. et hoc per se. id est a causa extrinsecam. Ex quo excludit Aristotle. quod corpus naturalia. phisici habent vitam est substantia proprieta. quibus enim anima sit vita. eni habens animam est totum proprium.

Arguitur. multa habent vitam quae non sumunt alimentum. sicut deus et substantie separatae. Dicendum quod vita capitur duplente. uno modo generaliter propter etiam vitam intellectualis (quae est metaphysica) est vita. et sic non loquitur philosophus naturalis de vita. et tunc est vera quod multa vivunt quae non sumunt alimentum. Alio modo capitur vita per vita phisica. de qua loquitur naturalis phisicus. et sic soli viventia sunt quae sumunt alimentum. sicut probat Aristotle in fine tertii huius. Et quod loquendu est finis materialis substantiae. sicut Aristotle. diffinet illam vitam. Uel potest aliter dici ut dicit scimus Thomas. quia illud dicitur de vita non ponit per modum diffiniti omnis. sed per modum exempli. Sed de natura exempli est quod debet procedere ex notioribus nobis. cum ergo vita phisica (de qua loquitur hic Aristotle) est nobis magis nota. ergo Aristoteles exemplificat de vita phisica.

Arguitur. anima non est corpus. ergo non detinet ponit aliquae diffinitiones ex parte corporis. Unde quod quis anima

non sit corpus. tamen non potest anima diffiniri sine corpore. Quare quod sciendum quod est duplex diffinitio. quando datur per principia intrinseca. et sic diffinitur species rei naturalis per materiam et formam. Et homo diffinitur per animam rationalem et corpus humanum. et sunt illae partes pure intrinseca diffinitio. Hoc est diffinitio data per additamentum. id est per extrinsecum additum diffinitum quod non est de natura diffiniti. et hoc duplicitate. uno modo per additamentum quod est eiusdem generis cuius diffinitio. et sic diffinitor forma partis. sicut anima diffinitor que est pars corporis animalis. et tamen corpus est eiusdem generis cum anima secundum substantiam. Alter modo per additamentum quod est alterius generis predicationis mentalis. et sic diffinuntur forme accidentales per substantiam. sicut similitas est naturalis curvitas. Natura enim est in predictamentis substantiae. curvitas est in predicamento qualitatis. Et quia materia et forma debent proportionari. potest etiam in definitione anime ponere alias conditiones per quas fit proportionis materie ad formam. Et ideo additur in definitione quod anima est actus corporis phisici que est conditio materie.

Arguitur. materia est cognoscibilis per formam. ergo non potest forma per materiaz diffiniri seu cognosci. quia non sunt relativae. Dicendum quod in absolutis unum potest cognosci per alterum et contra. quando hoc sit finis diversa genera cognitionum. quia finis naturae rei materia cognoscitur per formam. quia forma finis quod habet est aliquis in actu. sed potentia naturaliter cognoscitur ex actu et non contra. Sed tamen quo ad nos potest forma cognoscitur per materiam. quia ex dispositione materie sepe deuenimus in cognitionem forme. sicut cognoscimus aliam formam esse in homine et aliam in asino propter aliam dispositionem materie. Et similiter est de propria passione et suo subiecto. quia quod ad nos passio dicitur in noticiaz subiecti. sed quod ad naturam rei contra fit.

Arguitur. materia non est aliquo modo principium cognitionis. et ergo non potest ducere in cognitionem formam. Antecedens probatur. quia est ens in pura potentia.

Dicendum quod materia potest dupliciter capi. uno modo finis et nuda est. et sic non dicitur in cognitionem forme. etiam quod ad nos. quia tunc non possumus cognoscere materiam per sensum. ex quo est nostra cognitionis initiativa. Alter modo accipitur materia ut est dispositio. et sic potest ducere in noticiam formae. et sic ponitur in definitione anime. quia additur phisicum et organicum.

Quoniam autem est corpus et habet vitam huius. non potest est corporis anima. Hoc est enim corpus quod in subiecto corporis. Magis autem sicut subiectum et materia est. Necesse est ergo animam substantiam esse. sicut speciem corporis phisici potentia vitam habentis. substantia autem actus. huiusmodi igitur corporis actus.

Postquam Aristotle posuit divisiones ad investigandum diffinitos animas. non et divisionibus habebit investigari eas. Et propter investigationem pateretur. sed ea ponit ibi. Si autem aliqd et tertio solvit dubitatorum. propter investigationem prietas quod tenet se ex parte aie. et quod tenet se ex parte corporis. ibi. et hoc propter investigationem quod anima est.

Questiones

actus sedo q est pm. q. e act? sic pbar. q aia ē suba vel g est materia vel forma vel totū ppositū. vt psest sufficiet dūliō. s. nō p̄t dici q est corp? v̄l materia. q. corp? nō iest alteri. s. alteri ē in ipso. s. aia inest corp. g nō ē corp? pus. Itē si aia ē corp? g. o corp? h̄cēt vitā. q. aia inqntū aia p̄t p̄cipiū vite. si g aia ē corp? tūc o corp? viuet. Nec p̄t dici q aia sit totū ppositū. q. aia naturali est ps. q. dicimus q. corpus h̄z vitā ab aia. quo mō in viuentibus significat aia t corp? ergo aia nō est totum. sed est pars. Concludit ergo q est actus.

Arguit. videt q aia sit corp? q. nihil mouet alteri nisi simoueat. viii. phisicor. mō o quod mouet est corpus. Dōm q. duplī aliquid mouet. vno mouet aliquid p se. r h̄ est p̄p̄i corpī. s. p̄ sexto phisicor. Alio aliquid mouet per aliud. r sic no corp̄ p̄t moueri vt aia. inqntū sc̄ est in cor pote p̄ informatione. q. moris nob̄ mouentia qia sunt in nob̄ p̄ informationem. Et si dicat. corp? p se mouerat ab aia. g aia p se mouet. q. nihil dat alteri qdō h̄z. Dicēdū negādo. qmā. r rō ē. q. in agēib⁹ equocis nō o. q. aliquid forma sit s̄līr in cā t effeu. sic no reqr̄ s̄līr suba separata. s. aia nobil' moueat celū q etiā moueat a celo. Sufficit g ad h̄ q aia mouet corp? q aia sit act? t corp? posita. q. vnu qdō q est in potēia ducit in actū p̄ illud qdō est in actu.

Arguit. aia mouet reali corp? g mouet phisice. Dōs q. aliquid mouet alteri phisice duplī. vno p̄ qūtates phisicas. sicut ignis mouet aquā cū eādē calefacit. r sic aia no mouet phisice corp? cū in aia no s̄nt qūtates phisicas. sed solū in toto pposito. Alio aliquid mouet alteri phisice. q. mouet ipm reali t effectua mortis. sicut etiā aia nobilis mouet celū. r sic aia mouet corporis phisice. Illud autē qdō mouet alterum phisice p̄mo modo remouet ab eo quod mouebat. sed non secundo modo.

Arguit. aia intelligit corp? g est corp? q. ois p̄gnitō fit grā s̄lititudinis. Dōs q. illa pp̄. ois p̄gnitō fit grā s̄lititudinis p̄t dupl̄ intelligi. vno de s̄lititudine naturali. et sic ē falsa. q. no o. q. intellectus t intellectū s̄nt eiusdē natūre reali. sicut in credebāt antiqui q. cognitio fierer grā illi? s̄lititudinis. Alio p̄t s̄litudo intelligi de s̄lititudine fmi spēm intelligibile q̄ s̄litudo p̄p̄tōis. r sic ex vxp q. ois p̄gnitō itellēctua fit grā s̄lititudinis itellēctus. q. irellēctus intelligēs lapidē h̄z intra se spēz t s̄lititudinē lapidis no fmi naturā. s̄fmi spēm intelligibile lapidis. r sic ē s̄litudo p̄p̄tōis.

Arguit. qdē aia tagit alteri est corp? s̄fai tagit corp? g est corp? Minor p̄. q. moues t motū s̄fili p̄ tractus. Dōm q. duplex ē p̄tract? t. phisic? q est fmi vltima qūta tis. r tal nō est nulli in corporib⁹ sic t qūtatis. Alio est p̄tract? metaphoric? t p̄tual? q fit fmi vltima p̄tutis. r sic no o. rāgēs alteri esse corp? q. etiā no corp? h̄z p̄tutē mouendi corp? . r sic p̄tangere corp? fmi p̄tutē. q. g aia tagit corp? sc̄do mō. s. fmi virtutē no op̄z animā esse corpus.

Arguit. aia est totū ppositū. g illa p̄ticula ē male posita. q. aia no est totū ppositū. Ans. pbar. q. ē subiectū accētis. g est totū ppositū. Dōm q. duplex ē subiectū accētis. aliquid est subiectū accētis corporal. r sic dic q. subiectū ē totū ppositū. q. necē est accētis corpore eē in corpore. sed no pōt esse in solo corpore. i. m. sola materia. g est s̄līn materia et forma. r p̄tū ē in toto pposito. Aliud est accētis incorpore t imateriale. vt intellectus scia spēs intelligibilis. r talia accētia p̄t esse in forma tm̄ si forma si immaterialis sicut est aia rōnalis. Ex q̄ seqtur q. albū t nigrū q. sc̄ accētia corporalia no p̄t esse in aia tm̄. s̄fai accētia sp̄nalia p̄t eē in aia tm̄. no obstat q. aia sit forma tm̄.

secundi de Anima

Arguit. qdē ē in potēia h̄z aliquid de materia. s̄fai ē h̄moi. g. h̄z in se materia. r p̄tū ē totū ppositū. Ans. p̄bat. q. potēitalitas feat materia. Dōm q. maior ē falsa. Et ad. pbarōem. qn̄ dī potēia feat materia. Dōm q. multiplex ē potēia. qdā ē potēia ad suscipiendū intrinseca formā subale. r talis ē solū in materia. q. sola materia p̄t suscipere formā subale. Alio mō accipit potēia generalis. p̄ ut recipie est p̄ditio potēia t s̄līr pati. r sic aia ēt in potēia. q. intra se recipit loquendo de aia rōnali habet t spēs intelligibilis. In signū cuī etiā immaterialis qia s̄fai substatē separe sunt illo mō in potēia. r tm̄ no h̄s materia. q. recipiunt in se spēs intelligibilis t nouas cognitōes q̄ p̄pus no habuerint. vt est illuminatio angeloz.

Arguit. ois actualitas est p̄ticipatōe p̄mi act? s̄c̄ dei. g. ois potēitalitas est a p̄ticipatōe p̄me potēie. r illa est materia p̄ma. g. o qdē ēt in potēia h̄z aliquid de materia p̄ma. Dōm q. nō ēt sile de actu t potēia. q. actualitas aduenit alicui rei ex p̄ticipatōe alicui? s̄f. p̄mi actus. s̄f. potēitalitas nō aduenit alicui rei ex p̄ticipatōe alicui? potētie. s̄. ex recessu a p̄mo actu. r iō h̄ est magis in potēia qdō magis recedit a p̄mo actu sc̄ deo. Et no dī hoc ēt in potēia quod p̄ticipat p̄mam potēiam.

Dicobat. aia qdē s̄f. sc̄ia. aia qdē s̄f. p̄mam p̄siderare. Dicobat. aia qdē s̄f. sc̄ia. inexistere em̄ aia t somn⁹ t vigilia ē. p̄portionabile at vigilia qdē ipsi p̄siderare. Sōnus at ip̄b̄re t non opari. Prior at gnatōe eodē sc̄ia est. Vn̄ aia est act? p̄mus corporis phisici potēia vitā h̄ntis.

Hic inuestigat alia p̄ticula diffinitōis aie. Et dī q. est duplex actus. s̄f. p̄mus s̄f. sc̄ia. r aia ēt act? p̄mus. qdō sic p̄bar. sicur se h̄z sc̄ia ad p̄siderare t somn⁹ ad vigiliā. ita se h̄z aia ad suas opatiōes. Sed sc̄ia ēt act? p̄mu in ordine ad suas opatiōes. g. v̄. Alio p̄. q. sicur aia p̄t ēt in actu ab his p̄siderare. r tū h̄e sc̄iam. ita etiā aia p̄t ēt in corpore t no opari. Ex q̄bus p̄cludit diffinitōem aie dices q. est actus p̄mus corporis phisici vitā h̄ntis in potentia et subintelligēt illa p̄ticula subalit. q. in hoc qdō p̄mus actus corporis etiā implicitē featur q. debet esse substatāl' actus cu ille s̄f. simpliciter primus. L̄oplera ergo diffinitōe sic diffinitō aia. *Aiūma ēt actus p̄mus substatālis corporis phisici organici vitā h̄ntis in potentia.* Et sumitur ista diffinitō p̄m sex particulas. ex sex diuisiōib⁹ prius positis. quia ex secunda diuisione sumit q. sit forma sue actus ex tercia q. sit p̄mus. ex p̄ma q. sit substatālis ex quartā q. sit actus corporis. ex quinta q. sit actus corporis phisici ex sexta q. sit actus corporis organici.

Dicobat. Op̄au. Tale at qdēcūq̄ organicū Organa at t plan⁹ t orḡ t p̄tes sunt. t penit⁹ simplices. vt foliū fructiferi cooperimētū. Fructiferū autē fruct⁹ Rati dices. v̄o or̄ s̄iles sunt. v̄tra q̄ em̄ trahit alimētū. Si autē aliquid cōe in om̄i aia op̄z dicere. erit vtiq̄ p̄mus act? corporis phisici organici.

Hic Ar̄. inuestigat vñā p̄ncipalē p̄ticula tenētē se ex p̄te corporis. s̄f. aia ēt actus corporis organici. r iō. q. onta

Dio. Matis. Aie ap̄to hic assignata p̄ seq̄ diuisioes
i bona & ḡuenies

Arestotelis

illa p̄tcula oēs alie tenētes se ex pte corporis ostēdūt. qz sic
aia e in corpe organico. qz in phīco. qz organū p̄supponit
phīcū. Et ponit p̄mo qz corpū cui aia est actus sit or
ganicū. Quia qd scidūm qz corpū dī organicū qd h̄
diuersas p̄es sitū figura distincas ordinatas ad diuer
sas opatōes. vt corpū humāni dī organicū. qz in corpe
humano h̄ diuersas p̄es. sc̄ caput manū pedes t̄c. qz sunt
distincas sitū. qz caput ponit sursum. manū a laterib. p̄es
des deo: sum. Etia figura. qz ē alia figura capitis alia ma
nuū & pedū. Et ordinat ad diuersas opatōes. qz alia est
opatio capitū alia manus pedum. qz in capite viget sen
sus vñus auditus & sed in manu sensus tactus tm. Et
p̄ hoc p̄z qz sunt aliqua corpora naturalia non organica
vt elemēta. qdāmixta vt lapides. qz talia corpora nō
h̄nt diuersas opatōes in diuersis p̄ibus. Probat & Bre
fio. qd posuit. s. qz corpū cui aia est actus & organicū. & hoc
p̄bar sic. qz illud qd minus videt ince mest. & illud quod
magis h̄ minū videſ qz in aiatis aia vegetatiua qz corpū
illius aiatis sit organicū. qz s̄lī in oīb.
alio aiatis erit corpū organicū. Moro p̄bar. qz in aia
tis aia vegetatiua ē minor distincio grūi corporis qz in ali
is aiatis. vt in equo & hoīc. Dīnoz patz. quia ibi sunt di
uersas p̄es corporis distincas sitū & figura ordinate in diuer
sas opatōes. qz radices in plantis h̄nt modum oīis in
oīibus. quia sicut p̄ os accipit nutrimentū in oīibus
tra p̄ radices in arborib. bus. & superfūa nutrimenti emittū
tur versus ramos. & ideo in ramis est alia opatio qz in fo
liis. & in foliis est alia opatio qz in ramis & radicib. qz fo
lia cooperant fructus arborum.

Arguit si radices sunt oīi s̄les. qz radix erit sup̄mūz in
arborib. sicut os in aialib. Dīn qz p̄es arborib p̄tē
dupl̄ p̄siderari. vno mō ad totū vniuersum. & tūc radix
est deosum & ramis sursum fm ordine. qz sit qz est cir
ca terrā est deosum in vniuerso. & sit qz est s̄lus celū & sur
sum. qz celū est sursuz. Alio accipunt p̄es arborib fm oīz
divē nature arborib. & sic radices s̄lī suruz & ramis deosuz.
Et hoc p̄z. qz illud est sursuz in qlibet aiatō vbi aiatū ac
cipit nutrimentū. & hoc est deosum ybi emitut sup̄flua nu
trimenti. qz qz in radice arboris arbores sumunt nutrimentū
tū. qz radix est sursum in arborib. Ex qz p̄mo qz nō bñ
depingit arbor Porphyrii qz suba ponit circa ramos ar
boris. qz suba dī poni in radice arboris qz ē p̄ncipū ramo
rum & nō ecōtra. & iō tāl pictura p̄ poti vocari h̄ porphyr
ianū qz arbor porph. Et dīo p̄z qz si h̄ cadat de arbo
ris terrā. nūc tal h̄ nō eadit sursuz h̄ deosuz. qz nō ca
dit fm naturā arboris h̄ fm naturā illā fm quā ē p̄s to
tius vniuersi. & iō cadēdo s̄lus terrā cadit deosum

Quenq; vñi distincio aie sit bñ assignata. s. aia ē act
p̄m subalis corporis organici phīcī. Dīn qz sic. & rō ē
qz aia est forma materie certo mō disposite. & iō opz pone
re aliqd ex p̄re illū. & aliqd ex p̄te materie qz est illa aia.
Ponunt qz tres p̄tcula. p̄mo ex p̄te ip̄z aie. qz p̄ma de qz
aia ē act. & forma. & qz multiplices s̄lī forme qz qdā s̄lī
act p̄m. alie act sed iō fuit necāriuz addere (p̄m) Ad
scidū qz corpū nō p̄t habere p̄z actū qz aiam. & qz ac
tū p̄m qz accidit. sicut scia iō addit subal. Tres
aut alie tenet se ex p̄te materie. qz materia in qz ē aia dī ec
certo mō disposita. & iō dī qz dī ē corpū phīcī act. qz
in artificialib. nō est aia fm qz hmōi. & qz nō omne corpū
phīcī ē dispositū. p̄ aia addit (organicū) Et rō ē qz ma
teria & forma p̄portionans. qnto qz forma est p̄fectior tāto
h̄ materia p̄fectio. qz qz corpū organicū ē p̄fectissimū int

Folio

xvi
Imposſible ē atāz zō lez vni
vntotī cōpo to
bar 8-10-10-6-6

p̄z zō

z̄ a zō

ola corpora ē erit p̄portionatū aie qz p̄fectissima foza natū.
Arguit. aia est actus materie p̄me. qz nō ē actus corporis
organici phīcī. Dīn negādī p̄nam. qz etiā corpū or
ganicū ē maria qz quis disposita. qz corpū capi h̄ p̄ maria
h̄ma. & h̄ sic p̄z. qz impossibile est aiam vñri roti p̄posito
os. qz dicere qz vñia materie p̄me. p̄bar. qz si aia vñre
roti p̄posito tūc multe forme subales essent in eadē mate
ria qz est impossibile. H̄ns patz. qz h̄ totū cui aduentret
aia. Haberet ē subale p̄ aliquā formā subalem si qz adue
nerit aia qz etiā est forma subalem illi p̄posito. qz aia & p̄z
forma subalem in eadē s̄lī materię. Sz h̄ est inconueniens.
qz tūc illud vñū haberet duas fozas subales & p̄ p̄nis cē
vñū subal. & nō vñū qz implicat p̄tradēcēm. Sc̄o qz
tūc generatio aiatī eēt ḡnatio fm qd & nō ḡnatio simplē
qz oīs forma p̄ma subalem adueniens materie dat ē sim
p̄lē. qz qz foza alia adueniens materie dabit ē sim qd
Lū qz aia aduentret post p̄mā formā exītē in materia qz
ipa daret ēs ē sim qd. Sz arguit qz nō qz embrio p̄mo
vñit vita plāte. & sic h̄ atam vegetatiua. sed vñit vita
aiatī. & sic h̄ aiā sensitiā. & vñit vñit vita intellec
tuā. qz sunt ibi plures forme p̄ successionē. Dīn qz qz
uis in embrione succedit multe forme. vñitā cū forma
adueniente definit ēs p̄z forma fm p̄pū subalem qz quis.
adhuc maneat fm subalem virtutē. & hoc in altiori foza.
Et illo ponit. Et resto. postea in textu de figuris. qz figu
ra maior includit in se minorē. sed nō fm actū p̄pū. sed
fm cēntiale virtutē. sicut in qdāngulo nō est formalē
et actualis triāgulus. sed est ibi triangulus virtualis. sic
etiā in aia sensitiā est virtuali subaliter ipa aia vegetati
ua. & in intellectuā est virtuali sensitiā. Et sic patz qz
nō sunt forme multe subales in eadē fm actū.

Arguit. si p̄z foza definit ē. qz corrūpī. mō qz qd̄ cor
rūpī a suo p̄rio corrūpī. si qz vñia foza corrūpī ab alia h̄
videt ēs incoueniens. qz vñia nō est alteri p̄nia. Dīn
qz dupl̄ aliqd definit ē. vñomō exactō p̄trātū qz cētis.
sicut frigiditas in aqz definit ēs p̄ actione ignis calcifi
tis. & sic inferior aia nō definit ēs adueniente supiori cū
nō sine cōtrarie. Alio mō aliqd definit ēs p̄pter indispo
nem materie in qz talis foza subiectas sicut nūc aia rōnāl
a corpe indisposito separat. & sic inferior foza definit ēs su
periori adueniente. qz inferior foza nō p̄t ēs insubiecto dīs
posito ad altiorē formā. ex qz qlibet foza requit materiam
disposita fm suam p̄portionem.

Arguit. ad minus foza mixtrionalis manet. qz manet
foza subalis in embrione. Dīn qz quis manet foza
mixtrionalis fm spēm in quibusdā gnatis & corrūpī. nō
tm manet aliqd mō fm numerū. Quia qd̄ sciendū qz in
vna materia phīcī est solū vna foza subalis fm actū ut
dīm est. cū qz forma mixtrī sit subalis forma. necesse est dī
cere qz desinere qz unq; forma in aiato definit ēs forma
mixtrī. Ex quo p̄z qz nulla accentia eadē nūc manent in
gnatis & corruptis. Et h̄. p̄ba. qz oīa accentia dependet
a topo p̄posito. cū qz totū compositū nō manet id. qz nec
accentia manent eadē. Qz p̄positū nō manet idem patet
qz forma subalis definit ēs. & desinente p̄ncipali p̄te alt
erius p̄positū. nūc est totū p̄positū nō manere. Et qz patz
qz qz anima vñis materie p̄me desinunt ēs & cessant. om
nes forme substantiales priores & omnia accidentia. & re
manet ex p̄te corruptis sola materia prima.

Arguit. videſ qz plures forme p̄t ēs in eadē viueſ
te. qz opatio arguit formā. sed in eadē viuente sunt plures
opationes. ergo & plures forme. Dīn qz duplices s̄lī

Questiones

forma propria
Prima

Opationes aliae sunt eiusdem speciei. ut due visiones aut due auditores. et tales operaciones non argunt diversitatem nec est forma proxime neque formari primaria. Forma prima est poteris a qua procedit prima operatio. sed forma prima est formalis. quod ergo procedit ab una poteris tales actiones non argunt diversitatem specificam primaria formari. et posteriorum. Aliae sunt operationes in aliis diversarum spirituum. sicut sunt visus auditio intellectus. Et tales operationes argunt diversitatem specificam primaria. sicut posteriorum. huius non arguit diversitatem specificam primaria formae substantialium. quod ab una forma subali huius plures potentias possunt procedere. operationes diversarum specierum. Ut pars quod non potest ponere pluralitatem formarum ex multitudine operationum.

Arguit de homine dicuntur multa predicatione substantia lia. sed predicatio substantiale significat formam subalem. ergo in homine sunt multe forme substantiales. Major pars quod de homine predicatur sub corpus secundum. ut pars in arbores porphyriana.

Dominus quod diversitas predicatorum subalium arguit diversitatem subalium formarum. sed de homine non predicatur diversa predicatione subalium. quod diversitas dicit realem distinctionem. sed predicatione subalium quod de homine dicuntur non distinguuntur re alterius. et sic non sunt diversa. Sed contra hoc arguit illa predicatione sunt ad minus distinctiones. quod in homine erunt plures forme distinctae. Dominus quod sicut predicatione subalium ita dicit de homine sunt distinctiones secundum rei rationales. ita in homine est una forma habens distinctionem secundum gradus perfectios. unde aliis essentialis gradus fieri in genere generalissimo. et aliis in speciebus subalternis. Et sic dicimus quod ita rationales continentur formas superiores. sicut quod dicit alterius ad minus huius aliquam distinctionem ab eo quod continet. ut pars de homine. quis enim in eo sitiva ita. rationales continet secundum perfectio ne alias formas inferiores. sicut corporis corporis mixta corporis animalis et alias. Et cum idem non continet seipsum opus anima rationalem et distinctionem a forma subali corporis corporis mixti. et sic de aliis. sed non opus quod sine distinctione.

Queritur. vnde distinctione quod est in una anima rationali secundum gradus perfectios sit realis. Dominus quod duplum aliqua pars distinctione realis. vno quod est diversarum rerum. et sic inter homines et animi est distinctione realis in una forma numero quod est anima. Alius est distinctione realis quod est fundata in re reali. et sic ista distinctione gradu secundum predicti realis. quod est in re reali. in anima que est res huius naturae in se plures gradus perfectios. et iohannes distinguit et fundata in reali entitate.

Arguit. anima non est actus primus. quod in corpore prius fuerunt alle forme. Dominus quod aduenientibus perfectioribus formis desinunt esse inferiores forme cum suis dispositiobus. quod habebant in materia. et cedent dispositiones sequentes formam de novo introducunt.

Arguit. ille dispositio frustra sunt in materia. quod anima vniatur in materia nude. quod non est nec illas dispositio pust. Dominus quod huius frustra quod non attingit fine in quem ordinatum est iste dispositio attingit fine in quem ordinatum. quod non sunt frusta. quod iste dispositio ordinatur ad introductionem alterioris forme et etiam non desinunt esse nisi sit talis forma introducatur. Si ergo queritur an plus intelligentis dispositio expelli in materia vel alterius forma introduci. Dominus quod est multiplex ordo. quod aliquis est ordo secundum genus cause formalis vel efficientis et tunc plus intelligentis forma in materia antequam cessant dispositio nes inferioris forme. Quod est secundum etiam est forma et finis concomitantia. dicit efficiens intendit fine quod est forma et propter defectum. et decisione forme potius deficit dispositio. Quod est secundum secundum genus cause materialis et sic plus intelligunt dispositio scilicet formae desinunt.

Secundi de Anima

recte altius forma introducatur. quod tamen sunt in eodem instanti sic non est inter ea ordo temporis.

Arguit. quod non est non disponit. sed iste dispositio forma inferioris non sunt adueniente forma superioris. quod secundum dominum quod maior procedit sicut et secundum. quod secundum adueniente altiori forma iste dispositio altioris forme nec sunt nec disponuntur. quod iste dispositio sunt dispositio forme introducere et non est necesse tales dispositio. quod forma introducitur etiam non est necesse tales dispositio. quod fuerint dispositio forme introducere. hinc tunc tales dispositio sequuntur formam de novo introducere.

Arguit. anima vniatur corpori organico. quod vniatur toti positivo. Anima per se est actus corporis organici. Dicendum quod corpus organicum capitulum duplex. vno secundum secundum et huius in se duas dispositioes organicas. et forma subalem quod supponit dispositio corporis. et sic anima non vniatur corpori organico. Alio modo accipit corpus organicum secundum quod in ipso est materia huius in se tales dispositioes. et sic anima vniatur corpori organico. Pars ergo anima non vniatur corpori organico vel dispositio. sic quod iste dispositio habeat medium unionis. sed anima vniatur materia prima quod tamen huius in se dispositioes. sed vniatio non est ad dispositioes sed ad materiam. Sicut in simili potentia tactu. sicut et in immediate tangere durum dispositu extitit. sicut et non tangere primo extitit. et tamen sine qualitate in duro impossibile est fieri tactu. Sic anima tangit nudam materialia actu substantiali. et tamen illa non tangatur nisi est dispositio secundum proportionem ad formam.

Arguit. anima mouet corporis. huius materia prima non est mobilis. quod corporis non potest capi per materiam prima. Dominus quod anima vniatur corpori duplex. vno in ratione forme subalem. et sic vniatur corpori. et materia immediate. Alio modo in ratione motricis. et sic anima vniatur corpori per dispositioes accidentales. quod per potentias et virtutes qui sunt principia motus. quod quis anima in immediate informat corpus. et materia prima non tamen mouet materia per se ab aliis dispositioibus accidentibus.

Arguit. si anima vniatur materia prima. quod sequitur quod est imperfectissima forma secunda. p. b. quod actus et potest dicitur adiuventem. quod materia prima est imperfectissima. quod et anima. Dominus quod anima accipit duplex. vno secundum secundum eius gradum secundum. secundum quod forma subalem dans est subale ipsi materia et sic est imperfectissima inter omnes formas subales. quod tamen in anima non consideratur aliquis perfectio plus quam in alia quocumque forma subalem. Alio modo sumit anima secundum suos gradus proprios. quod sunt anima vegetativa anima sensitiva et intellectiva. et sic anima est perfectissima inter formas subales. Per hoc dominus est ad argumentum. quod anima accepta primus secundum secundum gradus vniatur materia prima. et non accepta secundum ultimum modum. quia tamen vniatur materia prima dispositio et organizatio per certa organa. Et quod cum anima sit forma subalem. id est secundum est anima vniatur materia prima. Et ratione istius est quod sicut deinceps in argumento materia et forma dicitur proportionari. quanto est forma perfectior est tanto regnit materia perfectio dispositio. et ideo materia elementorum huius pauciores dispositioes per formam secundum minus perfecte expandunt eas ad formas alias rerum.

Arguit. forme elementorum sunt actus primi. quod non anima. Anima per batur. quod anima est forma mixta. sed forma elementorum est forma corporis simplicis. sed forma simplex est per formam mixtam. Dominus quod anima accipit duplex. vno modo potest partitur ad formas elementorum. et sic non est per formam nec actus primus. Alio modo accipit anima secundum secundum ad suas operationes vel etiam ad materiam quam informat. et sic dicitur esse actus primus corporis. Melius dicitur quod anima est actus primus corporis organici.

q[uod] Johnus

Vnū op[er]e q[ui]rere si vnu est aia et corpus. sicut neq[ue] cera et figura. neq[ue] oīno vniuersitatis q[ui] materia. et id cuius materia. h[oc] vnu em et esse cu[m] multipli dicant. q[uod] p[ro]prie est actus est

Hic ostendit circa diffinitōem solutōem vnius dubitatis q[uod] posset moueri circa textū. possit tamen alijs querere quo modo fiat alijs vnu ex corpe et aia. R[esponde]t Arresto. q[uod] non op[er]e q[ui]rere quo ex corpe et aia fiat vnu. sicut nec op[er]e q[ui]rere ex figura et cera fit vnu. q[uod] actus vnu seipsum poterit et non regreditur mediū vniuersi. Et hoc probat sic. q[uod] eodem modo alijs estens et vnu. q[uod] ens et vnu pertinet. s[ed] forma dat esse materię. q[uod] facit materię esse ens. et q[uod] facit eandem materię am et vnu. Et circa q[uod] sciēdū q[uod] duplex est actus. q[uod] dā est actus subalij. et tal'actus facit vnu cu[m] sua materia subalter et centralis. q[uod] tal'forma dat sue materię subale. Alij est actus accentalis. et ex tal'actu et subiecto fit vnu accentaliter. q[uod] dat esse accentalis. q[uod] ergo aia est forma subalij. sic ex ipsa et sua materia fit vnum simpliciter.

Querit. q[uod] Arresto. posuit ista dubitatioem. D[icit] q[uod] alij dicebat q[uod] nece esset aliam vniuersitatem ipsi corpori. p[er] alijs intrinsecū mediū q[uod] ligas actū cu[m] poterit. Et sile dicebat in alijs vbi iugenerit actus et poterit. S[ed] vult Arresto. q[uod] non op[er]e q[ui]rere tale mediū intrinsecum. Ex q[uod] etiam p[ro]p[ter] q[uod] vno aie ad corp[us] est vno naturalis. q[uod] vno cu[m] p[ro]p[ter]a poterit

Arguit. actus poterit vniuersi q[uod] aliquis tertius. q[uod] non vniuersi ab alijs medio. Tunc p[ro]p[ter]a. q[uod] op[er]e actus vnu poterit p[er] aliquam cām efficiētē disponētē ipam materię. Dicendū q[uod] duplex mediū vniuersi actus et poterit. vnu est intrinsecū et q[uod] forma et vniuersi materię forme. et tale mediū non erit alijs a forma in vniuersi actus et poterit. Aliud ē mediū extrinsecū q[uod] ē cā efficiētē disponētē materię ad formā et tale mediū tenet se ex p[re]cepto agere disponētēs materię. s[ed] non vocat p[ro]p[ter]e mediū. q[uod] mediū d[icit] vniuersi extrema. s[ed] cā efficiētēs non ē vniuersi forma. actus et poterit. cu[m] sit cā extrinsecū

Querit. vnu aia vniuersi corpori ab alijs media disponētē. Dicendū q[uod] sic et ro est q[uod] aia non p[ro]p[ter] corpori tamen sicut motrix corporis ut dixit plato. q[uod] sic nūbilis. p[ro]hibet q[uod] inter vniiones aie et corporis mediaret aliquis extrinsecū aie et corpori. q[uod] in talis vnu op[er]e cā poterit motuā ex p[re]cepto aie que est disponētē in aia. Et ex p[re]cepto corporis op[er]e esse habilitate in corpe ad motuū q[uod] se mouens vniuersi mobilis p[er] aliquā dispōtem q[uod] se tenet tā ex p[re]cepto mouētis q[uod] mobilis. q[uod] aia vniuersi corpori sicut forma substantialis sic non potest esse dispositio media. Lūius rō est. q[uod] materia prima ē in pura poterit ad oīnos actus. q[uod] p[ro]p[ter] in ipsa materia intelligere actus subalem q[uod] actus accentalis. sed dispōtem est forma accentalis. q[uod] op[er]e an dispōtem p[ro]ntelligere et p[er]esse formā subalem in materia. non q[uod] p[er] p[ro]p[ter] us materia vnu dispositio q[uod] forma subalem.

Arguit. op[er]e materię p[ro]p[ter] esse dispositio anteq[ue] possit forma introduci. q[uod] an formā subalem sunt aliquis dispositioes in materia. Dicendū q[uod] dupl[er] p[ro]p[ter] alijs esse mediū vniuersi. d[icit] vno modo. q[uod] p[er] ipsum sic vno sicut bitumen est mediū vniuersi duo ligna. et sic dispositioes nullo modo sunt mediū vniuersi. q[uod] ipsa aia. p[ro]actu substanciali rāgit ipsam materię immediate et non per medias dispositioes. Alio modo aliquid d[icit] medium in vniuersi. quia disponit ad hoc q[uod] vnu vniuersitatis alterius que tamē immediate vniuntur. et sic dispositioes materię sunt mediū vniuersi. quia disponunt materię ut sit apta ad suscipiendū formā. Sicut dicendum est de dimensionibus quantitatibus que requiruntur in

materię anq[ue] forma d[icit] vniuersi materię non tamen sunt medium q[uod] forma vniuersi materię q[uod] forma vniuersi materię absq[ue] medio

Arguit. substantia spūalis ut est aia nobilis non adiungitur corpori nisi p[er] medium. q[uod] etiam aia non vniuersi corpori nisi per dispōtem mediā. cōsequentiā p[ro]bat p[er] sile. Dicendū q[uod] non est simile d[icit] substantia spūalis et ipsa aia. q[uod] substantia spūalis non vniuerit corpori ut forma. sed ut motor. sed prius dicuntur est q[uod] mouens non potest vniuerit mobili nisi p[er] virtutē medium. et ideo substantia spūalis non vniuersi corpori nisi per virtutem medium. sed anima vniuerit corpori sicut forma substantialis. ergo non op[er]e immo nec potest aliquid medire inter vniuersem animę et corporis.

Querit. vnu aia vniuersi corpori mediante spū. Dicendū q[uod] non. et ratio est: quia quelibet forma substantialis vniuersi sue materię immediate absq[ue] aliquo medio sed aia est forma subalij. q[uod] vniuersi corpori absq[ue] aliquo medio. Maior p[ro]p[ter] q[uod] forma subalij est immediata. et prius actus materię. Sed non est mediū inter actū et potentiam sicut dicuntur est in rectu.

Arguit. illud est mediū vniuersis quo abstracto abstracto abstracto subtrahit vnu. sed substrato spū subtrahit vnu inter aiam et corporis tē. Dicendū q[uod] duplex subtrahit vnu aliquo vnu vniuersis vniuersitatis sicut abstracto subtrahit vnu duop[er] lignozum substrato clavio vniuentem et sic non abstracto subtrahit vnu animę et corporis substrato spiritu. Alio modo. vnu aliquo tollit p[er] insipitionem vnu vniuersis quia sc̄s vnu vniuersis non sunt disposita ad vnu vniuersis medio ab latore. et sic substrato spū tollit vnu. quia non existente spū in corde corporis non est aptū instrumentū aie. et sic ei dispositū p[er] susceptione eius. Pro quo sc̄ndū q[uod] spū vnu vitalis est quod dā corpus subtile contentum in ventre corporis p[er] que spū cor vniuerit cetera membra influēdo motum et calorem. Lūius signū est q[uod] q[uod] iste spū ledit vel infirmat tunc oīa alia membra reddim⁹ debilita et impedit ad motū sicut patet in feb̄; et in annib[us]. hoc enim ideo contingit. q[uod] oīa membra recipiunt ab illo spū motum. patet q[uod] et corporis non est aptū ad expanditū oīa aie substrato spiritu. Secundū p[er] dici q[uod] spū vitalis est bene mediū in mouendo sed nō in vnu. Iā autē dicuntur fūtū q[uod] nō est inconveniens q[uod] in vnu aie et corporis sit mediū aliquod quādō vnu sit motor et mobile.

Arguit. q[uod] plurimum distat nō p[ro]p[ter] vnu nisi p[er] medium sed aia et corporis plurimum distat. q[uod] nō p[ro]p[ter] vnu nisi p[er] medium. Dicendū q[uod] corporis et aia p[ro]p[ter] dupl[er] capi. Uno p[er] p[ri]mas suas naturas. et sic manifestū est q[uod] multū dicitur. q[uod] natura corporis nō p[er] esse natura aie nec ectōra. Alio modo accepimus fūm et ex eis p[ro]sternit totū cōpositū q[uod] est vnu simpliciter. et sic aia et corporis nūbilis distat in ordine ad hoc tertium. q[uod] ex eis intrinsecē hoc tertium p[ro]sternit. et ideo nō p[er] esse aliquod mediū inter ea. quia si sit tūc non esset intrinsecē constitutio aliquis tertii ex anima et corpore.

Querit. vnu in diffinitōe aie p[hi]sicū debeat p[re]cedere organū vel ecōtra. Dicendū q[uod] p[hi]sicū d[icit] p[re]cedere organū cum. q[uod] est p[ro]minens. est enim corpus organū p[hi]sicū tūc nō ecōtra. cu[m] determinatio debet seq[ue]rī suum determinabile. q[uod] op[er]e q[uod] organū sequatur p[hi]sicū.

Arguit. sunt aliqui corpora organica q[uod] non sunt p[hi]sicū ut statua est corpus organū et nō p[hi]sicū. Dicendū q[uod] illa corpora artificialia nō sunt organica q[uod] non habeat similitudinem cu[m] corporibus organicis q[uod] corporis d[icit] organicū q[uod] haber vnliter p[ro]p[ter] ordinatas ad diuersas operationes. sed iste p[ro]p[ter] in statua nō ordinans ad diuersas operationes q[uod] quis forsitan habeant diuersas figurās.

Spus Vitalis

Questiones

Querit. utrū dicitur vita hūbris in potētia. **D**om
q̄ illa p̄icula (vita hūbris in potētia) sc̄at idē fīm rem cū il
la p̄icula (organicū) q̄ corp̄ organicū est hūs vita in po
tētia. nā corpus hūs organa p̄t p̄ diversa organa exerce
re diuersas op̄atores vitales. **E**x q̄ p̄ sufficit vna illa
rū p̄icula p̄one in diffinītōe aie. et iō Arresto. p̄onit bis
diffinītōem aie. et in p̄ma addit⁹ (vita hūbris in potētia). s̄z
in sedā nō addit illā p̄iculā (organicū) ad denotādum q̄
vna ex eis sufficit. P̄otest enī dici q̄ illa potētia vita hū
bris in potētia p̄t capi duplī. vno mō fīm eius p̄p̄a sig
nificatiōem. t̄ sic nō op̄oz̄ addi in diffinītōe. Alio modo
accip̄ exp̄ositūe. p̄ut illā particula (organicū) exponit. t̄
tuc bū p̄otest pon̄i in diffinītōe anime.

Utrumq[ue] dicitur est quod sit anima. Subiectum enim est quod secundum rationes hec auctor est quod quod erat esse huiusmodi corporis. si enim aliqd organorum phisicorum esset corpus ut dolabra. erat quod est dolabrum esse subiectum ipsum et anima haec. Divisa autem hoc non ratione propriam dolabra erit. sed autem equum. nunc autem est dolabra. non enim huiusmodi corporis quod quod est et ratione anima. sed proprium huiusmodi habentis in seculo principium mortis et status

Postea Arresto posuit diffinitatem aie manifestando
aliquis eius priculas. aia manifestat rotam diffinitorem aie Et
primo manifestat eam per similitudinem ad artificialia. sed manifestat eam de partibus animalium. et prima similitudo stat in hunc sic se habet
forma artificialis ad subiectum suum si est subalba. ita est haec aia
ad corporeum. sed forma artificialis est actus primi corporis si est
subalba. quod nunc aia est actus primus subalbi corporis. Et posse
est exemplum de dolabre. quod si esset corporis physica sic est artifi-
ciale tunc forma ei est forma subalba et separata forsa dolabre
et dolabra non maneret dolabra nisi equoce. Nunc autem dola-
bra estens artificiale. quod separata forma dolabre et dolabra ad
hunc maneret dolabra subalterna et vniuoces. Ex quo potest argui
Hoc est actus subalbae alieuius quod sublato ipsum non manet
nisi equoce. sed separata aia a corpore non manet corporis nisi equoce.
quod aia est eius forma subalba. Quia ergo pars quae de ratione
formae subalbae est per datam esse rei et speciem. quoniam est talis forma se-
parata a materia tunc est alia suba et species rei

Queris. q̄e c̄ separata forma subali alicui⁹ rei res nō manet nisi equoce. **D**om⁹ q̄ iō. q̄ forma subali dat eē specificū materie ad min⁹ originalē. q̄ uis nō p̄pere. t̄ q̄ sp̄s signat rōem t̄ diffinitioem rōem rei. iō separata forma subali a materia fit noua sp̄s. t̄ q̄ illa natura equocorū ē q̄ sit in eis vñi nomē t̄ alia rō. q̄ ibi fit equocatio. **E**t q̄ enī agnoscit q̄ si ab aliq̄ re sepetur forma accēntū. adhuc talia res manet res sicut p̄us vniuero. q̄ tenet eādē for- mā subale. **E**t si q̄ ras. q̄e in arrificalib⁹ manifestat. **A**re sto. suā diffinitioēz. **D**om⁹ q̄ ideo. q̄ artificialia s̄t nobis notiora. eo q̄ sunt effect⁹ intellect⁹ nostri practici. iō sunt nobis notiores alijs effectib⁹ qui sunt ipsius dei.

Lössiderare autem in p̄tib⁹ qđ dictū est. Si enim ēēt ocul⁹ aīal aīa vtioz ipsius visus ēēt. hec enim subā est oculi. qđ enim fīm rō em. ocul⁹ autē ināseria visus ē. qđ deficiente nō est adhuc oculus

versorig

nisi equoce.sicut lapide⁹ aut depict⁹ O p⁹ igit⁹
accipe qđ est in pte.in toto viuēte corpe ppor⁹
tionabilr nāq⁹ b⁹.sicut ps ad pte⁹.tot⁹ sensus
ad totū corp⁹ sensitivū fm q⁹ huiuscemodi

Hic notificat diffiniōem aie ex parte p̄m aiaiā. Et h̄ sic. q̄ sicut se h̄z ps ad prem. ita tōm ad tōm. sed alio pres. aie sunt actus aliq̄ p̄m corporis. q̄ tota aia est act⁹ p̄m⁹ totius corporis. Datoz est nota. D̄noz ostēdīs. q̄ visus ē forma & rō oculi. & remoto visu ab oculo nō manet ocu-
lus nisi equoce. & h̄ verū cēt si visus cēt forma subal oculi.
li. ḡ etiā separata aia a corpe nō manet illa res q̄ fuit corporis
aia nisi equoce. t̄ sic equocaf corp⁹ & suba rei. & per p̄n⁹
ap̄ia opatio q̄ naturalis suba 2scetur. Ex quo elicit talis
regula. q̄ vniueroz dī tale eu. potest in p̄m opatioem
specificā. & qui in illā nō potest nō manet talis res equoce.
Et q̄ teptū p̄z q̄ nō manet eadē forma in generato & cor-
rupto. q̄ si maneret eadē forma in generato & corrupto
tūc maneret vna res vniuoco qđ est cōtra teptū. q̄ man-
ret vna forma substancialis.

Est autem non abiectus animam ponetia ens ut viduat, sed quod bene semper autem et fructus potentia hominis corpus est. sicut quod est in ipsis incisio et visus. sicut et vigilia actus. ut autem visus et potentia organi anima. Corpus autem quod potentia est. sed sicut oculus est pupilla et visus et ibi anima et corpus anima

Hic pñr Aresto exponit vltimā priculā. s. q. aia ē actus corporis hñtis vita in potētia. q. aliqs posset dicere q. aia est actus corporis hñtis vita in actu. q. aia est act⁹ corporis organici; s. corp⁹ organici dū qd hñ pres ordiata ad diuersas opatōes. t. tales opatōes sunt ab aia. q. opatōem esse actum corporis hñtis vita in actu. Hoc solu⁹ Aresto. dices q. dupl⁹ aliqd est in potētia ad alterū. vno mō in potētia abijcere actuū. t. in potētia ad aliquā formā quā nōdūm hñ. sicut carēs albedine dī ē in potētia ad albedinē. Alio mō aliqd est in potētia nō abijcere actuū. t. in potētia ad formā quā actu hñ. sicut aliqs his albedine ad huc dī in potētia ad albedinē. q. albedo exis⁹ in albo ē actus accipitalis albi. t. albū est in potētia. cum omne subiectum forme accipitalis comparatur ad formā sicut potentia ad actuū. Dōm est g. q. aia hñzra in potētia nō abijcere actuū id est aia est actus corporis actu hñtis vita. t. in comparatur corpus ad animā sicut potentia ad actuū.

Querit. qre igitur non ponit in diffinītōe aie q̄ aia est actus corporis habētis vitā in actu. **D**om̄ q̄ tum id est diffiniret p̄ seipsum. q̄ h̄is vitā in actu est p̄ se ip̄m cōpositū sed in toto p̄posito includitur aia. **A**d significandum igitur q̄ corpus comparatur ad animā. sicut potētia ad actum. etiam in p̄unctōe corporis et anime sic in diffinītōe d̄r̄ vitā habētis in potētia. **E**t est illis locutio si dicere ref. lumen est actus lucidi h̄ntis lumen in potētia manifestū est et q̄ lucidū includit lumen in actu. tamen ad significandum q̄ lucidū est materia luminis. ideo potest conuenienter addi in potentia.

Arguitur: *aia est actus corporis vitā hinc in potentia abiciēre actu. Probaſ qz corp⁹ organicū est multoī eng sine opatōib⁹ vitalib⁹. & caret vita in actu.* **D**om

q̄ vita capiit dupl. Uno mō p̄ vita p̄ma. t̄ sic d̄r̄ in hoc libro infra vivere in vita est c̄. Et d̄r̄ in p̄mo elec̄oz q̄ aia t̄ vita sunt idē. tūc enim nihil aliud est vita q̄ diffusio sive informatio aie sup̄ corp̄. Alio accipit vita p̄ vi-
ta sed a. i. p̄ op̄atōe vitali b̄m q̄ sentire appetere t̄ sic de aliis actib̄ dieut̄ vita. Per h̄ ḡ d̄m est. q̄ si vita accipit p̄t̄-
mo mō. n̄c necē est oē corp̄ organicū halere vitā etiā in
actu. et p̄ p̄ns est in potetia ad vitā nō abijente actu. sic
aut̄ loquit̄ ph̄s in textu. H̄z accipiebit̄ vitā secūdo mō.
tūc p̄ corp̄ organicū etiā halere vitā in potetia abijente
actu. i. n̄ p̄ habere op̄atōes vitales. h̄z em̄ se corp̄ sub-
iectum t̄ receptum ad vitā p̄ma mō acceptaz. t̄ enā se h̄z
ad vitā secūdo mō acceptā coeffectum. q̄ multe operationes
vitales n̄ p̄t̄ exerceri nisi p̄ corp̄. Ex q̄ iam p̄t̄ p̄nt̄
q̄o differēt̄ alimētū aut semen aialis est in potetia h̄ns
vitā t̄ corp̄ organicū. q̄ alimētū t̄ semen aialis s̄t̄ in po-
tentia ad halere vitā abijente actu. q̄ iam actu nō h̄it
vitā. sed corpus organicū est habēs vitam in potentia nō
abijente actu.

Arguit̄ videt̄ q̄ semen habeat vitā in actu. p̄bas q̄
facit vitā in actu. mō oē q̄d̄ sit a sili suo sit. D̄m q̄ du-
plex est agens. sc̄z agens p̄ncipale vniuersit̄. t̄ tale d̄z esse
silo effectui. t̄ sic pater est agens p̄ncipale t̄ vniuersit̄
in generatōe filii. Aliud est agens instrumentale sive equo-
cum. t̄ nō opt̄z tale agens silē esse suo effectui. sicut sol est
cā equo. q̄ sol t̄ hō generat̄ hominē. t̄ securis est cā in-
strumentalis sectiōis. sic etiā semen est agens instrumen-
tale h̄ns in se quādā virtutē impressam a p̄ncipali agere
graria cuius etiā absente p̄ncipali agente agit ad intro-
ducendū formā p̄ncipali agentis.

Arguit̄ acr̄ t̄ potetia nō parū distat̄. q̄ idē nō p̄t̄ ha-
bere vitā in actu t̄ in potetia. D̄m q̄ in eocē sunt actus
et potentia diversimōde. q̄ corp̄ capiit dupl. Uno mō
fū se. t̄ s̄chz vitā in potetia. Alio mō v̄t̄ est informantia
aia. et s̄chz vitā in actu. non q̄d̄ a se sed ab aia. Sile est
de albo. albū em̄ est in potetia ad albedinē. q̄ albū nō h̄z
albedinē a se sed ab albedinē.

inf 21 **210** Q̄ q̄d̄ igil̄ nō sit aia sepabil̄ a corpe aut p̄tes
q̄d̄ ipsius. si p̄t̄ibilis apta nata est. nō unanife-
stū est. q̄ridā em̄ actus partū est ipsaz. Atue-
ro fū q̄sdā nihil. p̄b̄l̄ib̄. p̄pter id q̄d̄ nullū cor-
poris sunt actus Ampliā t̄ manifestū si sit cor-
poris act̄ aia. sicut nauta nauis. Figuraliter

q̄d̄ igil̄ sic detinēt̄ t̄ describat̄ de aia
Hic ph̄s ex d̄c̄is infert̄ q̄ aia nō est sepaibilis a corpe ad
unū fū oēs eī potetias. q̄ ille potetie q̄ requirūt certa
partē corporis. q̄s̄ sunt in determinato organo non s̄t̄ se/
parables a corpe. q̄nūs t̄n̄ aia fū aliq̄ potetias. sc̄z em̄
intellec̄t̄ et volitac̄ sit sepaabil̄ a corpe. Lūp̄ rō est. q̄ ille
potetie nō h̄it̄ certa organa in subiecto. Sc̄d̄ q̄d̄ subi-
git est. q̄nūs nō sit erp̄esse achivē determinatū vnu aia
sit in corposc̄ sicut nauta in nau. sicut dixit plato. t̄n̄ p̄di-
c̄t̄ dicit̄ q̄ nō d̄c̄t̄ est em̄ q̄ aia est in corposc̄ sicut ac-
tus corporis. i. forma subialis. si aut̄ nō est nauta in nau.
Dicit̄ in fine. q̄ figuraliter. i. p̄numerit̄ dicunt̄ est de aia
postea vero specialiter descendet̄ ad singulas animas

Vloniā āt̄ ex incertis q̄d̄ certiō āt̄ fit q̄d̄ t̄
fūrōem notiō tēptādū est iterū sic aggredie-
di de ipsa. Nō em̄ solū. q̄z diffinitiā rōem
ostēdere. sic plures terminoz dicunt̄. h̄z t̄ cām in
esse t̄ demōstrare. Nūc āt̄ sicut p̄clōnes rōnes
terminoz sūt̄. vt q̄d̄ est tetragonism⁹ eq̄le alte-
ra p̄te lōgiori orthogoniū esse eq̄laterale. talis
aut̄ termin⁹ rō p̄clōnis. Dicēs aut̄ qm̄ tētra-
gonism⁹ est medie inuentio rei cām dicit̄

Poſt̄s assignauit̄ diffinitiōem aie q̄ est sicut p̄clō demō-
stratiōis. hic intēdit̄ inuestigare alia diffinitiōem aie īest̄.
sicut p̄ncipū dem̄rātōis. t̄ intēdit̄ p̄bare p̄mā p̄sc̄dam.
Primo ponit̄ inētū. sc̄d̄ ex q̄h̄b̄. dicamus igil̄. Pri-
mo ostēdit̄ modū. p̄cedēt̄ t̄ d̄r̄. q̄ sic est q̄ ex incertis fū
naturā. t̄n̄ ex notiōib̄ q̄d̄ nos fit aliq̄d̄ certiō. q̄d̄ cer-
tiō est fū naturā t̄ fū se notiō. ideo sic est aggrediendū
ad demōstrādū vna diffinitiōem p̄ alia. Qūc q̄d̄ sc̄iē
dū. q̄ oīs dem̄rātōis fieri ex notiōib̄. h̄z p̄t̄igit dupl̄.
q̄d̄ qdā est ex notiōib̄ fū naturā sicut dem̄rātōis p̄t̄ q̄d̄
q̄. p̄cedēt̄ p̄ cām. Quedā ex notiōib̄ q̄d̄ nos sicut de-
mōstratiō. p̄cedēt̄ p̄ effect̄. In q̄busdā aut̄ sc̄z mathema-
ticis eadē s̄t̄ nobis nota t̄ nature. In physiicis aut̄ cause
s̄t̄ simpl̄ t̄ p̄ naturā notiores. effect̄ aut̄ notiores q̄d̄
nos. t̄ ideo a certiorib̄ q̄d̄ nos ad certiora q̄d̄ naturā
p̄cedendū est. q̄d̄ p̄t̄ p̄t̄ h̄c vti dem̄rātōe ad de-
monstrādū p̄mā diffinitiōem p̄ sc̄dam in q̄ ponunt̄ vnu/
re sentire t̄. q̄ sunt effect̄. sic bñ d̄r̄ in textu q̄. p̄cedēt̄
est a certiorib̄ q̄d̄ nos ad certiora q̄d̄ naturā. Si em̄
loquimur de demōstratiōe q̄. p̄cedēt̄ p̄ cām. sic p̄ma demo-
strat̄ sc̄dam. Tūc p̄nt̄ ostēdit̄ q̄o differēt̄ danū p̄ diffinitiōes q̄
nō dicit̄ cām. alie s̄t̄ q̄danū p̄ diffinitiōes q̄ dicit̄ cāz. Et
ponit̄ exēplū. mathematicale de tetragonism⁹. tetrago-
nism⁹ h̄z duas diffinitiōes. P̄ma est q̄ est orthogoniū
eq̄laterale. t̄ illa daf̄ p̄ effect̄. Elia est data per casum. vt
tetragonism⁹ est medie linee inuentio. Et ponit̄ hic istud
exemplū. q̄ sicut vna diffinitiō tetragonism⁹ demōstrat̄
aliam. ita vna diffinitiō aie demōstrar aliam

Querit̄. q̄d̄ sc̄da diffinitiō tetragonism⁹ de cām p̄t̄
me q̄n̄ d̄r̄. tetragonism⁹ est orthogoniū eq̄laterale. i. h̄ns
q̄nuoz latera eq̄lia. vel equalis longitudinis. Et est ortho-
goniū idem q̄d̄ quadratū. Pro quo sciendū q̄ duplex est
quadratum eq̄ilaterale. vnu est vbi oia latera sunt eq̄lia.
Aliud est quadratū altera parte longius. vbi sc̄z duo la-
tera sunt longiora t̄ alta duo minorā sicut p̄t̄ de mensa
oblonga. Potest ergo ostēdi. q̄ quadratum eq̄ilaterale
est equale ad quadratū q̄d̄ est altera p̄t̄ longius p̄ vnu me-
dium. sc̄z p̄ cām. vt inueniendo mediā lineā inuenimus
q̄ superficies illarū figurarū sum equales. q̄ latera tetra-
gonism⁹ erūt̄ sex pedū fū mensuram. t̄ latera q̄dratū al-
tera p̄t̄ longioris sic se habeat̄ q̄ linee longiores erūt̄
noue pedū. t̄ breuiores erūt̄ q̄t̄or pedū. dēter em̄ media
linea inueniri inter noue t̄ q̄t̄or. Et notū est q̄ illud me-
dium est sex. quia sicut se habent nouem ad sex. ita q̄uoz
ad sex fū p̄portionē sexqualiter. t̄ fū illā p̄portionē est
equalitas. non autem fū q̄t̄itatē. q̄ si illi numeri in se

Dīo tetragonism⁹
ē dīx

Xredit̄ ad z 23
dīoē aie

Questiones

dicantur fit equalis in numero accepto per multiplicatioem
ut series sex et quater nouem.

Arguit. dicim est quod sed a diffinitio aie demostriat pma
a posteriori. sed sed a diffinitio tetragnomini demostriat pma
mam a poti. qd istud ex non est puenies. Dicim qd non ois in
explis esse oimod a sufficiencia. sed sufficiencia suffitudo. si
cuit una diffinitio tetragnomini demostriat alia. ita una
diffinitio aie demostriat alia. Sed in modo demostriat pma a poti.
sed sed a diffinitio aie demonstrat pma a posteriori

format demonstratio Dicimus igit principiū accipientes intentionis
determinari aiatum ab iniatato inviuendo
Postquam pbs posuit intentionē suā hic iam psequit etā
et intendit ponere demonstrationē p quā sed a diffinitio
demonstrat pma p sequētia duo capitula. Ut intendit ratiō
demostriat pma a posteriori. qd est principiū vivendi est actus cor
poris viventius sed aia est principiū vivendi. Gestus actus cor
poris viventius. Et in ista rō sic pcedit. qd pmo determinat
minorē. sed a maiorē. ab qm aut. Dein ostendit con
clusionē sequi ex premissois in textu sequenti

Emumerat̄ or gradus vite

Multipliāt ī ipo vivere dicto et si vnu aliqd
hoy insit solū. vivere ipm dicim. ut intellectus
et sensus. motus et status in locu. Adhuc āt mo
tus fm alimetū et decremetū et augmetū

Hic intendit ponere minorē ponendo pmo gradus vi
uentius. sed oīdīt qd aia est principiū vivendi. fm oēs gra
dus viventius. qd minorē est vera. Ponit qd quatuor gra
dus viventius. vegetatiū. sensitivū. fm locum motiuū
et intellectuū. Ut dicuntur iō gradus viventius. qd sēz p
incipia vivendi diffincta a sensu. sēz qd prior et impfeci
tioz gradus inueniuntur sine posteriori et pfectioz. sed non
posterior et pfectioz sine priori. Ut ergo triplex suffitudo
ad gradus in realibz. qd sicut in gradu reali fieri p ascen
sus ab inferiori gradu ad superiore. et potest etiā fieri sta
tus in inferiori. ita etiam in gradibus vivente est. qd po
test inferior et inueniuntur sine gradibus alijs et sic fieri status
etiā p inueniri cum alijs. ut vegetatiū cū sensitivo. Se
cunda suffitudo est. qd sicut in gradibz realibz non p fieri as
census ad supremū gradū sine medio. ita etiā in illis g
radibus vite fit. qd non inueniuntur vegetatiū et fm locū mo
tuū sine sensitivo. qd est mediū. Tertia suffitudo p addi
qd sicut in gradibus realibz superior includit virtualis infi
nitio. sic etiā est in gradibz. qd inueniuntur vegetatiū sine
sensitivo. ut in plantis. et vegetatiū et sensitivū sit. ut in
animalibus petris affixis. sicut in conchis. Aliquā inueniū
tur sit vegetatiū et sensitivū et fm locum motiuū. ut in
animalibus pfectis. Aliquā inueniū cum his intellectuū. ut
in homibz. et illi gradus includit virtualis omnes alios
gradus. Ut istis p sciri qd appetituū non est gradus.
sicut est genus potentie. qd ad hoc qd aliqd sit gradus vi
te requirit qd sic principiū vivendi alijs diffinctū. hō est
qd possit diffinire et qd se inueniri in aliquā animali sine alijs.
Sic autē est de appetituū. qd non p se inueniri sine sen
situ. et ergo non est gradus vite. qd sicut principiū vi
vi. quod sufficit ad genus potentie.

Arguit. intellectuū est gradus pfectio. qd deterret p
poni. Dicim qd duplū pnt ordinari gradus vite. Uno

Vegetatiū
or Pfdy Sensitivū
vite Motuū
Intellectuū

secūdi de Anima

mō fm qd sēz pncipia vivēdi. et fm vita pfectiois. et sic in
tellectuū est pnt gradus. et sic pcedit argumētū. Alio
pnt ordinari fm qd sunt gradus vite et fm viā generatio
nis. et sic vegetatiū est pnt gradus. qd ille gradus pnt
ueniū sine alijs. sed alijs gradus non pnt inueniū sine eo. et
sic vegetatiū sub rōne gradus est pnt gradus in ordine

Plat. foris
Vn et vegetabilia oīa videntur vivere. videntur at
in seipsis hñtia potētia et pncipiū hñtioi. qd
augmentū et decremetū suscipiunt fm prios lo
cos. Hō em sursuz qdē augent. deorsuz autē
sed suffit in vitroz. Et penit qdēcunqz alunqz et vi
uit in fine. quisqz pnt accipere alimentum.

Vegetatiū
Ppm
Hic declarat ista minorez in spēali in singulis gradibz
vite. et pmo quo ad aiam vegetatiū sedo quo ad aiam
sensitivo. et finalis cludit de oīb. Probar qd aia est p
ncipiū vivendi in plantis. in quibz est solū aia vegetatiū. et
sic. qd operēs qdūt in plantis fuit ar aliquo pncipio. sed
non fuit a natura. qd fuit ab aia. Minor ostendit. qd natura
non mouet ad ptraria. sed determinata est ad vnu. sēz alijs
mentū in vegetabilibz mouet ad ptraria loca. qd non solū
nutritur plantae versus sursum. sed etiā versus deorsuz
ergo talia opa nutritiois non fuit a natura. pna tenet. qd
aia et natura ptra se distinguuntur.

Arguit. in elementis fit motus ad diuersas diuersitas
positionū tñ ibi non est aia. Getiam natura p mouere ad
opposita loca. Aīs pba. qd ignis mouet naturaliter sur
sum et terra deorsum. Dicim qd in eodem elemēto non p est
motus naturalis ad ptra loca. qd quis hoc p est in diuers
is elemētis. in uno aīo autē est motus elemētis sursum et
deorsum. qd nutritur vnu et id aīam fm oēm dñiam posit
onis. Et si replicet. celū est vnu corpū naturale et moue
tur fm oēm dñiam positōis. sēz sursum et deorsum ante
et retro tē. Dicim qd celū etiā est corpus aīatus et vnu fm
pmb. qd quis nō hā aīam sibi pūctā p informadēm. hā
tñ aīam sibi pūctā p assistentia. ideo p est in celo esse mot
sicut in alijs aīatis. Et qd p pista rō maner in suo vi
gore. qd solū viuentia hñt motus ad oēm dñiam positionis
sēz tñ qd ille motus regitur in uno et eodem.

Separi autē habet alijs possibile est. alia autē ab
hoc impossibile est in rebus mortalibz. Mani
festū est autē in his qd vegetat. Neqz em vna in
est ipsis potētia alie aie. Vincere qdē igif ppter
hoc pncipiū inest omnibus viuentibz.

Hic ppter ostendit qd istud pncipiū vite. sēz vegetatiū
vnu sit gradus vite. et hoc sic illud pncipiū vivēdi est gradus
vite. qd est separabile ab alijs pncipijs vivēdi. sed vege
tatiū est separabile in mortalibz ab alijs pncipijs vivē
di. sed alia non sunt separabiles ab eo. Et hoc pbat exēplanat
in plantis quibz nulla alia virtus metit qd vegetatiū vbi
et em est intellectuū ibi erit sensitivū et vegetatiū. Et
addit (in mortalibz) ppter subas separatas. in quibz est
intellectus sine sensitivo et vegetativo. et ideo cludit in re
xu qd per hoc pncipiū sēz vegetatiū omnibus mortalibz
viuentibz metit viuere.

Aristotelis

GArguit ppter intellectuum etiam inest alicui vivere ergo non solu ppter vegetatum. An pbat deo non sub sensu vegetati qm vivit absq vegetatio. Dom qm vivere caput dupl. Quo mō fm psonē alioz gradiu⁹ id ē illus i qb rep̄ vegetatiū absq sensitivo et intellectivo. Et sic vivere ē ppter aiam vegetatiā. Alio mō ac cipit vivere fm qm grad⁹ vite ipi vivere coniungit. sentire et intelligere. Et sic tale vivere qm hz in se pl⁹ qm vivere. Iō vivere ē ab aioria aia. qm sensitivū ē ab aia sensitivo et intelligere ab aia intellectu. Ut dōz qm Arist. hoc loquitur d. vita phisica aut vivere phisico qd nō est bōs separat⁹.

Aialaut ppter sensum pmū. Et nāc qm nō mouent neq mutatio locū. habētia at sensus aialia dicim⁹ et nō vivere solu. videtur aut et hmoi multa ē aialiu. Mouētia at cū sint natura. hñt solu sensum. Sensus at pmo inest oībus tac⁹. sicut ait vegetatiū p separari a tac⁹ et oī sensu. sic et tac⁹ ab alijs sensib⁹. Vegetatiū aut dicim⁹ hmoi p̄tē aie qm vegetabilia p̄cipiat. Aialia at oia videt tāgēdi sensymbabētia. Propt̄ quā at cām vtrūq horū accidit posterius dicem⁹. Huc aut intātū dicūtū solu qm aia horū qm dicta sūt pncipiū. et his determinata est vegetatio. sensitivo. intellectivo. et motu.

Hic pbat qm sensitivū ē pncipiū vite. et hoc sic. qm aialia habent vita. hz nō habet vita. ppter aiam vegetatiū uā tm̄ sicut plāte. qm hñt vita. ppter aiam sensitivā. Plāte hō dicūtū vivere solu. et vita habere absq sensu. Deinde ostendit qm sensitivū ē separabile ab alijs. et qm p̄tē est gradus vite. Ut hz sic pbat. qm multa sunt aialia qm sunt manētia in uno loco. qm no mouent fm̄ locū sicut aialia aia affira p̄tē. et tm̄ manifestū est qm illis inest sensus. qm sequit⁹ qm sensitivū p̄ separari a mortu⁹. Et qm postea alijs quis dubicare de illo sensu quē hñt illa aialia sensitiva ī mobilia. Iō Aristotle addit⁹ qm sit ille sensus. Ut de qm sic sensus tac⁹. qm sicut vegetatiū p̄ separari ab oībo alijs potētib⁹ sensitivis. sicut etiam tac⁹ p̄ separari ab oībo alijs sensib⁹. Et qm elicit p̄tē grad⁹ vite. s. vegetatiū sensitivū. et fm̄ locū mortu⁹. Et qm manifestū est etiam in intellectu innenit in aliquib⁹ aialib⁹. et iterū manifestū est qm mortu⁹ fm̄ locū separab⁹ ab intellectuo in aialibus p̄ficiis. Sic Aristotle. in fine p̄cludit esse quatuor gradus vite. et qm aia est determinata ab his pncipijs vivēdi. s. vegetatiū. sensitivo. mortu⁹. et intellectivo.

LArguit. sensus tac⁹ nō separab⁹ ab alijs sensib⁹. p̄banur. qm omē aial hz in sensu tac⁹ et gust⁹. qm nō se patitur ab alijs. Dom qm est discretius alimetū fm̄ qm alimetū est calidū frigidū. humidū et secū. et sic simili coincidit cū tac⁹. qm idē simili est obiectū gust⁹ et tac⁹. Ille em̄ qm patet sūt etiā obiectū tac⁹. Et isto mō accipiendo gustū. sic gustus inest oībo aialib⁹ sicut et tac⁹. Alter⁹ accipit gu-

Folio xix

stus fm̄ qm ē discretius alimetū inq̄tū ē laporosū. i. dulce v̄l amar. et sic gust⁹ realiter distinctus a tactu et formaliter qm hz alid obiectū. et eosm̄ gust⁹ nō ē ē aialib⁹ impfect⁹. Ut hz p̄tē talia aialia pl⁹ eligunt humidū cū salcedine et amaritudine qm cū dulcedine. sic p̄tē ē cōchis marinis

Utrū at vñūq̄b⁹ horū ē aia. aut p̄tē aie. et si p̄tē sic. ut sit separabilis rōne solu. aut et loco

Hic Aristotle. circa p̄dicta mouet duas dubitatōes ex qm dicitū ē qm quero sūt pncipiū vivendi. qm pncipiū etiā vocant grad⁹ vite sic mouet qm̄tio. an qm̄tio liber pncipiū rū tam dicitur sit aia. et si sic ī codē corpe cent multe aie qm̄tia rōnali innenit oia pncipiū vivēdi. et qm hoc nō appetet verū. qm̄tū ī vna materia esent multe for me subales. iō mouer alia dubitatōne mētētā. Si ista pncipiū dicta sūt p̄tes aie. i. potētia. tūc ē qm̄tio an iste p̄tes sunt separabiles ab intellectu et solu. i. diffinitione et cētētia. aut etiā loco et subiecto. sicut dixit plato. qm̄tū ī diversis ḡtib⁹ corpib⁹ cent diversa aie. Soluit en̄tāz rōnalem ī cerebro. et p̄ncipib⁹ ī corde. nutritiū ī epate generatiū ī genitalib⁹.

Mouet duas questiones

De qm̄busdam quidēnō est difficile videre.

Quedā autē dubitatōem hñt. sicut em̄ ī planis quedā dimisa vident̄ et vivētia separata ab ī uicē tanq̄ exētē in his ania actu quidē vna ī vnaq̄s planta. potētia aut plurib⁹. Sic vide mus et circa alteras drās ania accidere. ut ī entonij⁹ decisio. Etenim sensum vtraq̄ p̄tium hz et motum fm̄ locū. Sicut sensum et fanta siā et appetitū vbi quidē em̄ sensus est et tristitia et leticia ē. Vbi at hec sunt ex necessitate. et desideriū ē. de intellectu at et p̄spectu n̄bil adhuc manifestū ē. hz videt gen⁹ alterū aie esse et hoc solu cōtingere separari sicut et p̄petuum a corruptibili. Relique at p̄tes manife stum ex his qm̄ nō separabiles sūt sicut qdā dicūt

Hic Aristotle. soluit istas duas dubitatōes. et primo soluit sedam que est difficilio. Et qm̄t̄ habet duas p̄tes. ideo pmo soluit eam quo ad ultimā partē. s. an p̄tes antē me distinguant loco et subiecto. scđo soluit p̄mā. s. an de distinguant rō. Quo ad p̄mū dicit qm̄ difficile est videre scđ qm̄ p̄tes id ē potētia distinguant ab iniucē loco et subiecto in trib⁹ aialib⁹. pmo scđ in plātis. scđo ī animalib⁹ entonij⁹. i. faciliter diuissibilib⁹. sicut sunt anguille serpētes et cē. Territo in intellectu et sensu. si ab iniucē nō distinguant. sicut dicebant antiqui. Quo ad p̄mū dicit qm̄ in plātis omēs p̄tes id ē potētia aie que nate sūt ī uenit in plātis ē vident̄ ī qualibet p̄te etiā diuise a toto. Unū non p̄tē dici qm̄ ī eis distinguant potētia loco et subiecto. qm̄t̄ sit ī vna p̄te plantē vna potētia. et ī alia p̄te plāte alia potētia. Et cēpli grā. v̄l ī toto arbore sūt

d q

**Vna ē in toto corpore tota et in aliis pte co
tota sūmū vniuersitatis pte vniū oēs vniū: in pte
saltz aīalibz. hīc mūpfectio suū vnoīg mā**

Questiones

tres potentiæ. s. nutritiua augmentatiua. et generatiua.
Ecce manifestiū est qd si alia pars arboris ut surculū diuidas a rora arbores. tunc etiā i talibus oēs tres potentiæ qd si illa pars plantarū ad terrā. tunc in ipsius nutritiua augmentatiua et generatiua. qd illa pars potentiæ opatiōes apparet in linea successu epis. Et quo sequitur qd in tota plāta est vna alia in actu. s. sūt plures aliae in potentiæ. qd si plan ta diuidat in multis pars sūmū certa diuisiōne quantitatibz. nūc in qualibet pte maner alia cū oībus suis potentiis. Et qd elies soleret alia ē in toto tota. tñ qdlibet pte ē tota. S. dō pncipalē pbat idē in amalibz entonibz de cibis a lemnūc. sicut anguille et serperes. et de illis manifestū est qd in qualibet pte sūt multe potentiæ qd sic pbat Arresto. qd i qdlibet pte ē sensus. g. i qdlibet pte ē tristitia et leticia. qd coniunctio discouenientia cauſa tristiciam et coniunctiū leticiā. s. vbiqz est tristitia et leticia ibi est appetitus. qd appetitus est inclinatio ad bonū ex cuius cōsecutione cauſa leticia. Quidam pbat de tertia pte qd difficile est videre an intellectus et sensus differantur loco et subiecto. et hoc si dicat sensus coincidere cū intellectu. sicut dixerit antiqui. qd tunc i codē subiecto et loco sūt intellectus et sensus. Sed addit pbat qd intellectus videtur ratione distinguere a sensu et aliud genus potentiæ. qd continet intellectus et sensus. sicut ppterū a corruptibili quā ergo in illis difficile sit videre qd distinguantur loco et subiecto. In qdlibet ē manifestū est qd separantur loco et subiecto. sicut in pfectis animalibz. qd in illis diversae potentiæ sunt in alijs locis et in alijs subiectis. sicut in homine p, qd visus in alijs locis et aliud subiectū qd habet audiū. Vna pte dicta qd vltimā pte questionis qd in quibz busdā aīalibz. s. pfectis quedā potentiæ distinguuntur pte actus. s. manifestū ē pfectio oīm potentiæ. distinguuntur ab inuicē rōe. qd etiā qdlibet potentiæ ab alia. Et qdlibet pte potentiæ distinguuntur opatiōes sive actus. Alio pte qdlicet diversae potentiæ qd habent idē subiectū sive organū. et adhuc distinguuntur ab inuicē spē et realiter. qd se habent diversas operationes et actus.

Arguit aīalia entomia sūt imperfectiora alijs aīalibz. sed in pfectis aīalibz pars decisae nō viuunt. g. nec in entonibz. pbat qd pte hoīs decisae nō viuunt. g. et ipsa nō viuunt. Dōm qd talia aīalia sūt imperfectiora alijs aīalibz. et ex hoc qd decisae viuunt manifestas eoz imperfectio. qd illa aīalia sūt pfectiora qd hīc pfectiores et plures operationes. s. ad diversitatē operationū regrū diversitas organoz. et atqz aīal est pfectus qd hīc maiorē diversitatē operationū ad qd regnū diversitas organoz. et iō homo ē pfectissimum aīalium. qd hīc diversitatē maiorē in pte corporis. qd talia decisae hīc parvā diversitatē. iō sunt imperfectiora alijs aīalibz. Et etiam ex alio pbar pte. qd illa aīalia decisae habent maximā similitudinem cū plāta. nā etiā in qualibet pte plantae repertū omnes potentiæ. Quā ergo plāta sūt aīalibz imperfectiora. sequitur qd ista animalia decisae sunt imperfecta.

Querit. verū pte decisae ab aīali sūt animal vel non. Dōm qd in entonibz aīalibz est considerare ptes ante diuisiōnem aīalium. et tunc est vnu aīal. Alto pte considerari aīal post diuisiōnē pte. et tunc i illis est vna aīal sūmū spēm et pte pte ē aīal vnu sūmū spēm. sed in diversis pte alijs aīaj sūmū numeroz. et iō etiā est aliud aīal sūmū numeroz. Et quo pte soluto cū querit. anguille decisae a rora anguilla sūt anguilla. Dōm est qd sunt anguilla imper-

secūdi de Anima

fecte et eius imperfectionem testat faciliis corruptio. facili est corruptio pte anguille et nō pte diu viuere. qd illa anima hīc similitudine cū plāta. g. codē mō iudicandū est de ista sicut de plantis. sicut ergo planta est vna ante diuisiōnē spē numero. sicut etiā aīal entonibz sed post diuisiōnē plantae qdlibet pte est distincta ab alia numero. Et est querat. vñ ptingit ista diversitas vel distinctio numeroz talis in plāta et entonibz. Dōm qd ex diuisione cōtūnū. qd ex tali diuisione resultat diversitas numeralis.

Arguit. in diversis pribz aīalis decisio nō pte est fantasias. qd fantasias est pteriti. qd nō est in pte aīalis fantasias.

Dōm qd duplex est fantasias. qdām est fantasias determinata qd ē pfectio et pteriti. et talis fantasias fecit actus sensu interior. qd etiā sūt respectu pteriti. et sicut talia nō regnū in aīalibz imperfectis. Alia est fantasias in determinata qd est respectu pfectis. et talis cōiungit sensu exteriori. que est respectu pfectis. Et sicut dōm est de appetitu. qd appetitus in talibz nō est determinatus neqz perfectus. sed in talibus est appetitus imperfectus.

Rōne autem qd altere manifestū est. Gen. Solu
situō em̄ esse et opinatio alterū. Siquidē et pte
sentire ab ipso opinari. sicut autē et alio. vnum
quodqz que dicta sunt.

Hic solvit pte secūdi questionis. s. an potentiæ aie distinguantur ab inuicē rōe. Et dōm simpliciter sic. et hoc pbat. qd codē mō distinguuntur ab inuicē potentiæ qd mō ab inuicē actus. qd potentiæ distinguuntur pte actus. s. manifestū ē pfectio oīm potentiæ. distinguuntur ab inuicē rōe. qd etiā qdlibet potentiæ ab alia. Et qdlibet pte potentiæ distinguuntur opatiōes sive actus. Alio pte qdlicet diversae potentiæ qd habent idē subiectū sive organū. et adhuc distinguuntur ab inuicē spē et realiter. qd se habent diversas operationes et actus.

Arguit. potentiæ aie distinguuntur realiter. g. non tñ rōe. Dōm qd duplē alia dicunt distinguuntur rōe. Uno ex diversa pfectio rōnis. vel considerante. et sic genē et spē dicunt distinguuntur rōe. qd in genē denotat alia pfectio ad inferiora qd in spē et cōtra. et aīal (qd est genus) hīc aīal intentōem sibi attenbuta qd hīc qui est spē. Alio dicunt distinguuntur rōe. i. cōmītali distinguuntur. vñ hīc et alijs distinguuntur rōe. Per hoc g. dōm ē qd potentiæ aie distinguuntur nō solū pmo mō sed etiā sēdē mō. et sic nō valer argumentū. illa distinguuntur rōne. g. nō realiter. uno sequit oppositū. qd etiam quecūqz distinguuntur rōne sēdē mō distinguuntur realiter. i. cōfessionaliter. qd se habent diversas operationes et actus.

Querit. vñ aīa sit in toto corpore tota. et in qdlibet ei pte tota. Dōm qd distincōem. qd vel questione intelligitur de aīalibz aīalium pfectiorum. sicut hominū et brutorū. et sic aīa est in toto rora et in qdlibet parte rora sūmū cōntinentia. sed non sūmū totam virtutē. vel intelligit de animalibz imperfectis. vel de animaliis anima vegetativa. Et sic ē dōm qd anima est in toto corpore rora. et in qdlibet eius parte rora sūmū cōntinentia. et similiter est in qualibet pte sūmū virtute rora. loquendo de geē sūmū certa diuisiōnē. qd notanter dōm. qd posset etā pars animati aut animalis imperfecti accipi. qd nec maneret ibi anima.

pp. 25

in substantia. nec sum virtutem. Rō pmi est. qz aia ē formam subalit corporis. h̄ quilibet forma subalit ē in tota materia. qz si nō sit in tota materia et in quilibet pte. tunc illa p̄ q̄ h̄ aliam non est p̄ corpora aia. h̄ ē alterius sp̄ a corpore aia. vt si q̄ h̄ aridū manū. tunc manū nō est p̄ ipsius aialis. h̄ est quoddam mixtum specificē distinctum a quilibet pte eiusdem aialis. Scđo idē p̄bari p̄t. qz quilibet p̄ h̄ operatōnes aie. ḡ in quilibet pte est aia. Ans p̄. qz quis in quilibet pte aialis nō sit quilibet opatio aialis. in i quilibet pte est aliqua opatio eius. L̄c̄a qd̄ sciendū. q̄ ē triplex totū. sc̄ q̄ntitatū. essentiale et potentiale. Totū q̄ntitatū sive totalitas q̄ntitativa p̄tē nō cōuenit formis. et ei⁹ cōditio est qz nō est in ali⁹ pte nec sum essentia. nec sum virtutē. sicut dom⁹ ē totū q̄ntitatū. et non est in fundamento. nec sum essentia. nec sum virtutē. Totū essentiale est in quilibet pte sum essentia. sicut gen⁹ est in quilibet sp̄. sed nō est in quilibet pte sum virtutē totā. Sūl̄ dicendum ē de toto potestatio. qd̄ est etiā in quilibet parte sum essentia. h̄ nō sum virtutē. nisi p̄ accidens in aialib⁹ imperfectis. Sed a p̄ sc̄ qz aia in pfectis aialib⁹ nō ē quilibet pte sum oēs eius opatōes. Sic p̄batur. qz opatōnes in aialib⁹ pfectis requirunt magnā organisatōem in corpore. ex quo sunt pfectre opatōes. h̄ talis organisatio nō p̄esse in quilibet pte corporis. ḡ nec p̄ esse in quilibet pte corporis talis p̄tus ad opandū. h̄ opatōnes in aialib⁹ imperfectis sunt imperfecte. i.e. talia opa nō requirunt tantā organisatōem in corpore. et sic in singulis p̄tib⁹ corporis p̄t inueniri p̄tus aie. Exempli grā. p̄tus aie rōnalis opa tū p̄sistit in vidento. in audiendo. in olfaciendo. et talia opa requirunt determinata organa. qz visio requirit organū qd̄ ē oculus. et auditio requirit aures. h̄ manifestū est qz oculi nō inueniuntur in quilibet pte corporis nec aures.

Arguit. ex illo sequeret qz eodē mō aia aialis imperfecti esset in aiali. sicut albedo in pariete. Ans p̄. qz diuidunt codē mō. s. ad diuisionē subiecti. ḡ rō. Dōz qz pter imperfectō nem aie in aialib⁹ imperfectis. tales aie h̄nt sustinē ad formā accītale. et etiā dissūltitudinem.

Sūltudō stat in hoc. qz sicut albedo diuidit ad diuisionē parietis in quo est. ita aia aialis imperfectō ad diuisionē aiali. Sū dissimilitudo stat in multis. Primo. qz aia aialis imperfecti dat esse subale aiali. sed albedo aut alia forma accītalis dat ecē accītale. Secūdo est dñm quo ad diuibilitatē. qz non omnino eodem modo diuidunt. qz albedo parietis manet etiā in minima pte sum essentiam. qz uia forsan nō sum modū imutā. sed in minima pte corporis entonij animalis imperfecti nō manet anima sum essentia. Tertiū rō est. qz albedo est coextensa quāritati ipsius parietis. h̄ anima nō est proprie extesa in corpore sum quāritatē. et si forte sum essentia. Etia aia requirit corpus organicū. p̄ sua materia. h̄ minima pars nō p̄t est organisata. ergo nō p̄t ibi ē anima sum essentiam.

Arguit. anima est actus corporis organici. sed nō quilibet p̄ est organica. ergo in qualibet parte non est anima. Dōm qz duplē p̄t anima p̄gari ad aliquod corporis. Uno modo ad corpus sibi determinate p̄portionatur. et sic ē verū qz anima tū ē in corpore organico. qz hoc corpus est p̄prium pfectibile ipsius anime. Alio modo anima respicit corpus aliquod ex consequenti. et sic nō oportet animā esse in corpore p̄portionato vel organisato. sic em̄ est in qualibet parte corporis. nam primo et p̄ncipaliter est in toto. secundario et ex consequenti est

in partibus.

Arguit. Arresto. in pmo de animalibus dicit qz anima p̄ncipaliter est in corde. ergo nō ē in toto sum. Odm qz anima comparatur ad corpus duplē. Uno modo sum gen⁹ cause efficientis. id est mouentis sc̄ p̄t qz aia ē motrix corporis. et sic p̄ncipaliter ē in corde. qz aia mouet corpus p̄ spiritu vitalē. qz sp̄s ē in ventre corpore. Alio mō p̄patur aia ad corpus sum qz ē forma substantialis corporis. et sic anima est p̄ncipalior in toto corpore dans ei esse substantialē. et sic p̄t loquitur hic de anima cu dicit qz est actus corporis. i.e. forma subalit.

Arguit. videt qz anima rōnalis nō sit in qualibet parte sum essentia. Proba. qz quicqđ est cōpositum ex corpore et aia rōnali est hō. sed iuxta determinatōem p̄t etiā quilibet p̄s hoīs est p̄posita ex corpore humano et aia rōnali. ergo quilibet p̄s hoīs est homo. Odm qz duplē aliquid est cōpositum ex corpore humano et aia rōnali. Alio mō ex corpore p̄portionato ipi anime. et sic maior est vera et minor falsa. qz nō quilibet p̄s hoīs est cōposita ex corpore p̄portionato ipi aie. Alio mō ali quid cōponit ex aia et corpore nō p̄portionato ipi aie in qz sc̄ est anima p̄ accidens. et ex consequenti. et tunc maior est falsa et minor vera.

Arguit. si aia rōnalis esset in digito. tūc amputato dīgīro remouere aia rōnalis. Odm qz in pfectis aialib⁹ anima non est diuibilitas ad diuisionem corporis aialis perfecti. etiā sum partes p̄ncipales. qz diuisio pfecto aiali sum p̄ncipales partes desinit aia utrāq; pte informare. vt qn caput amputat in aliquo pfecto animali. Et rō. qz nulla p̄s manet tūc determinata subiectū. p̄tia. p̄t defectū organisatōis utrāq; partis sic ramen nō est in animalibus imperfectis.

Arguit. si anima est in qualibet parte sum essentia. ḡ sum virtutē etiā in animalib⁹ perfectis. qz potentia se quitur sempessentia. Odm qz essentia aie p̄t duplē capi. Uno modo qz respicit corpus sibi p̄portionatur et tunc est vez. qz potentia aie sequitur essentiam. Alio mō accipit etiā animē. p̄t p̄parat ad ptes corporis et non ad totum corpus sibi p̄portionatur. et tunc nō est vez. qz potentia sequat essentiam. Et hoc ē qd̄ alijs sic dicit vbiq; est tota essentia ibi est tota potentia in raz dice et non in actu.

Arguit. si anima est in qualibet pte corporis. tunc sequeret qz idem esset mouens et motū sunul. et idem moueret et quiesceret. vt cum una manus moueret potest et alia quiescere. et anima eadem moueret sursum et deorsum. qz oia in manu dextra p̄t moueri sursum. et in manu sinistra deorsum. et idem moueret deorsum motibus qd̄ ē inconveniens. Odm est duplē. Quarto qz nō p̄t pte mouet aia qd̄ pte corporis mota. qz quis aia moūt p̄ accidens moto toto corpore. nō tū mouet ad motionē ptes. qz anima nō est pte in gte. Scđo cōcessō qz anima moueat ad motionē partis. tūc dōm qz nō ē inconveniens una et idem p̄ accidens moueri et quiescere. et etiā moueri et contraria motib⁹. et hoc p̄cūpē cōtingit si motū nō est pfecte unū et p̄tinū. Et p̄plū extra p̄positū. vt altū exērem in nauī p̄tingit quiescere sum ē. et tū moueri sum motū nauis. Itē p̄tingit aliquē exērem in nauī moueri et contraria motib⁹. qz p̄t cū nauī descendere. et p̄ morū p̄prium ascendere contraria motū nauis. Sūl̄ dōm est de anima exēre in pte corporis. ex qz ptes aialis nō sunt pfecte p̄tinū. sic una p̄s p̄t moueri alia quiescere. et una p̄s

d iii

Aia vegetativa sensitiva intellectiva in
vno corpore uno est una aia uno pbarz⁶⁹
et. b. d. a. ad. ad. ad. ad. ad. ad. ad.

Questiones

poteſt moueri ſurſum. alia vero deoſum.
Arguitur. videtur q̄ aia rōnalis eſt diuifibilis ad
diuisionē corporis. pbarur. q̄ vel eſt in corpe extenſive v̄l
nō extenſive. ſic in corpe extenſive. ſic eſt diuifibilis ad
diuisionē corporis. ſi nō extenſive. ḡ nō ē quālibet pte cor-
poris. Dōm q̄ eſt duplex extenſio. qdā ē extenſio q̄n
titatiua. ſicut albedo extenſis in pieſe. t ſic aia nō eſt ex-
tenſia in corpe. q̄ tunc diuideret ad diuisionē corporis.
Alia eſt extenſio eſſentialis. t ſic aia eſt extenſa in corpe
q̄ eſſentialiter informat quālibet pte corporis. t nō opon-
tet q̄ ſic extenſum diuideret ad diuisionē corporis diuisi.

Solutiō pma
queſtione

Nāt quibusdaz animalium omnia iſūt
hec. Quibusdam vero quedā horum. alteris
autem vnum ſolū. Hoc aut facit diſterētiā ani-
malium. ppter quā autem cauam ſit factū po-
ſterius oſtendendum eſt. Similiter autem et
circa ſenſus accidit. Alia quidem em̄ habent
omnes. alia vero quosdā. Quedam vero vnu
magime neceſſariū tactum.

Hie pnter ſoluit pma queſtione prius morā. que
fuit. an vegetatiū. ſenſitiū. t intellectiuſ ſint ptes aie
diuerſe vel vna aia. Dōm q̄ iſta iam dictaſ. vege-
tatiū. ſenſitiū. intellectiuſ. t motiuſ capiunt dupli-
cer. pnt inueniunt in animalibz legregatū. t ſic facit di-
uerſas aias. Qd ſic pbar Aretſo. q̄ q̄ inueniunt in di-
uerſis tñc penes iſtas aias ſumif dñia aialū. h̄ dñe ſu-
munt ex forma ſubali. ḡ in diuerſis ſcant formas ſubal-
les. Altō accipiunt fm q̄ inueniunt in vno t eodē. et
ſic nō facit diuerſas aias eſſei eodē. h̄ facit diuerſas po-
tentias. vñ p̄z. q̄ in hoie nō ſunt diuerſe aie. q̄uis tñ in
vno homine ſint vegetatiū. ſenſitiū. intellectiuſ.
et motiuſ.

Querif. vñ aia vegetatiū. ſenſitiū. t intellectiuſ ſit
vna anima. vel plures anime. Dōm q̄ iſta tria
in vno numero ſunt vna anima numero. ſicut in homine
Et hoc patet tribz rōnibz ducentibz ad imposſibile. et
vna rōne oſtētiā. Prima rō ſtat in hoc. ſimples ſubales
forme eſſent in vno ſubiecto numero. i. materia. ſequi-
t̄ ſe. q̄ vñ ens in numero eſſet plura entia ſubſtantia-
lē ſequela ē imposſibilis. q̄ implicat idē dictōem. Seqla
tñ p̄z. q̄ a forma ſubali aliquid dī ſimpli ens. cū ipa dat
ſimpliſter eſſe. h̄ aia eſt forma ſubali. ḡ ſi ſunt plures
anime in vno homine ſunt plura entia ſubſtantialia.
Secunda rō ſumit ex modo p̄dicandi. t ſtat in hoc. ſi aia
animi ſenſitiū t intellectiuſ diuerſe ſint aie. tunc iſta p̄-
poſitio. h̄ eſt aia vel eſſet falla vel p̄ accīs. quoꝝ vñ
q̄ eſt contra intentōem Aretſo. ſecundo posterior. ſeq-
la pater. q̄ omis p̄dicatio q̄ ſumit ex diuerſis formis
vel eſt falla. ſi forme non ſint ſubordinare. vt album eſt
dulce. ibi predicanſ diuerſe forme non ſubordinare. vel
ſi forme ſunt ſubordinare eſt predicatio per accidens
vt ſuperficies eſt colorata. ſuperficies em̄ ſubordinat̄ co-
lori. quia color eſt in ſuperficie ſicut in ſubiecto. p̄mo.
Si ergo iſta propositio. homo eſt animal ſumit ex di-
uerſis formis. ſez a forma rōnali ſenſitiū nō eſt
eſſe in pmo modo p̄ ſe. Tercia rō ſtar in hoc. q̄ ſi anima

ſecundi de Anima

ma vegetatiū. ſenſitiū. t intellectiuſ eſſent diuerſe aie
name in vno homine. ſe queret q̄ opationes facias ab vna
anima non impeditur operationes facias ab alia anima.
ſed hoc eſt falſum. ergo ſunt vna anima. Major patet
quia quecumq; ſunt ſimpli diuerſa. vnu nō impedit ali-
terum. Minor patet. quia ſi operatio vnius anime ſit
multum intenſa. tunc impeditur operatio alterius anime.
Contingit enim ex multum intenſa. imaginatio impedit
virtutē intellectuū. contingit etiā ex vehementi intel-
lectione impeditur opationes ſenſituas. **20** oſtētiā ſtat in hoc. ſicut ſe habet numerus altior. t superior ad
numerū inferiorē. ita ſe habet anima dignior ad minus
dignam. ſed superior numerus includit inferiorē. ḡ
superior anima includit inferiorē. ſic aia intellectiuſ in-
cludit ſenſitiū. t ſenſitiū vegetatiū. Major patet
quia species rerum ſumuntur ex genibus. ſicut ergo spe-
cies rex ſe h̄t vnum numerū. ita t aie. Et hoc eſt quod dicit
infra Aretſo. q̄ ſicut trigonum eſt in tetragonio. i. figura
triangularis in figura quadrangulari. ita vegetatiū in ſenſituo. Minor p̄ exemplariter. q̄ quaternariū
includit ternariū p̄tēre. ſic etiā intellectiuſ inſtruſ ſit
ſenſituo. ſicut infra patet manifestius.

Arguit. corrupcible incorrupcible nō ſunt vnu
numero. h̄ aia ſenſitiū t intellectiuſ diuī ſit corrup-
cible t incorrupcible. ergo nō ſunt idē numero. Dōm
q̄ ſi anima ſenſitiū capiatur fm ſe. t fm q̄ ſeparaſ ab
anima rationali. vt in bruto. ſic eſt verum. q̄ non ſunt
idē numero. ſed diſterunt ſicut corrupcible et incor-
rupcible. ſed ſi capiatur anima ſenſitiū fm q̄ coniungit
ur anime rationali ſic ſunt idē numero. t ſic aia ſenſitiū
eſt incorrupcible. quia eſt ſubſtantialiter anima
rationalia. In homine enim non eſt anima ſenſitiū fini-
naturam p̄tiam ſicut in bruto. ſed ſolum fm ſubſtan-
tiale virtutē. Et per hoc ſoluitur argumentū. ſi dicat
corrupcible t incorrupcible plus diſterunt q̄ genere.
Verum eſt de genere physico. t ideo illa autoritas non
habet veritatem de animabus. quia anime non habent
materiam fm ſe.

Arguit. in homine ſumit genus ab anima intel-
lectiuſ. iam idē non pſupponit ſeipm. ſed anima intel-
lectiuſ pſupponit ſenſitiū. ergo non ſunt vna anima

Dōm q̄ idē capiſt dupl. Uno mō fm idē t fm
eundem gradum eſtendi. t ſic idē non pſupponit iſ ſeipm. Altō modo accipiſt idē fm diuerſos gradus p-
fectioni. t ſic idē tene pſupponit ſeipm. quia idē ac-
ceptū fm vnu gradum pſupponit ſeipm acceptum
fm alium gradum. ſic anima rōnalis fm q̄ habeat inſe-
gradum ſenſitiū pſupponit ab anima fm q̄ habeat iſ
ſe gradum rationalē. Sumit ergo genus in homi-
ne t dñia ab codem. q̄ ab aia rōnali. fm tñ q̄ h̄ ſe
alias aias. aut fm actum. aut fm virtutem. Qd illi di-
cendū eſt de alijs generibz ſubalternis. q̄ etiā ſia alia
genera p̄dicant ſub ſumit in hoie ab vna aia acce-
pta fm diuerſos gradus eſſentiales eiusdem anime

Arguit. p̄dicata ſubſtantia ſumunt aformis ſub-
ſtantialibus. ſed in homine ſunt plura p̄dicata ſubſtantia
talia. ergo in homine ſunt plures forme ſubſtantiales.

Dicendum q̄ iſta minor potest dupliciter intel-
liſi. ſcilicet q̄ de homine p̄dicantur plures forme ſub-
ſtantiales. Uno modo q̄ pluralitas ſignificet plura-
litatem realem. t ſic eſt falla. quia p̄dicata ſubſtantia
alia nō diſterunt realiter ab iniſiem. Altō modo q̄ tals

Priū 20

21 20

31 20

In quinque hoīs plus p̄ forme subalit
continuit̄ sucedentes & aduenient̄ alioī redit
inferior ad hanc p̄tra et hoc ab ali p̄ futabat
modus super 202 ann.

Arestotelis

Folio xxx

pluralitas fecit pluralitatē rōnis, & sic est vera. Et per hoc dōm est, q̄ sicut in p̄dicatis ē distinctio rōnis, & nō realis, ita etiā in formis substantiib⁹ in codē est distinctio s̄m multos gradus. Et nō eodē mō dō argui in p̄dicas sicut in formis. Et si dicat, de sorte dicitur diversa forme substantiales, ergo in sorte sunt diverse forme substantiales. Dōm neq̄ adō aīcēdens, q̄ diuersitas importat diuersitatē reale q̄ nō ē in sorte s̄m p̄dicata q̄ de sorte dicitur, nec sūr diuersa p̄dicata sed distincta.

Arguit, distincta p̄dicata substantia p̄dicatur de sorte, p̄cedendū est ergo in sorte sūr distincte forme substantiales. Dōm ē q̄ ille aīa sunt distincte per multos gradus, q̄ tū gradus nō h̄nt reale diuersitatē, sed solum distinctōnem rōnis rei rōnabilis. Et nō distinguuntur s̄m distinctōes p̄ficā s̄ logica sumptā ex p̄fectōibus substantiib⁹.

Querit verū in generatōne hoīs sint multe forme substantiales subiunctice succedentes. Dōm q̄ sic, & h̄ patet auctoritate Aresto, & in libro de aīalib⁹ q̄ dicit q̄ embryo, i. fetus conceperus in utero materno p̄mo vivit vita plantæ, i. vita vegetatiua, deinde vita aīalis, i. vita sensitiua, deinde vita intellectua, s̄ vita vegetatiua est ab aīa sensitiua, sensitiua ab aīa intellectua, & intellectua ab aīa intellectua. Et in hoīe sūr plures aīe subiunctice succedentes, & sicut dictū ē adueniente alterius forma inferior definīt esse.

Ar̄ois forma subalit̄ dat specie. si ergo forme plures succedunt in generatione hoīs, & embryo ē diuersorum sp̄ez. Dōm q̄ sicut in moto termino acq̄rit aliquid forma p̄ multis medias formas, tunc denotatio illius mobilis nō sit a mediis formis, s̄ ab ultimā. Eius rō ē q̄ medie forme nō sūt p̄p̄ termini moti, s̄lū defereb̄tes subiecti ad p̄ncipale formā. Et s̄m hoc dicit Lō metator q̄ quātio hoīs ē r̄stallatio a p̄ma forma ad ultimā. Per hoc ergo dōm ad maiorem, q̄ duplex est forma subalit̄, qdā ē q̄ p̄p̄ termino motu sūt mutationes, & talis forma subalit̄ dat specie. Aliacē forma subalit̄ que est via ad p̄ncipale terminū motus, & talis forma nō dat specie, & ideo nō p̄p̄ p̄ veritate dici q̄ feminā ipregnata p̄cipit plantā, s̄ hoīem, q̄ ille forme p̄cedentes in materia nō denominant materiā.

Quoniā aut̄ quo vivimus & sentimus duplīciter sicut quo scim⁹ Dicim⁹ aut̄ hoc quidē sciām, illud aut̄ animā, utroq̄ em̄ hoīz dicim⁹ scire. Similiter aut̄ & quo sanamur, aliud qdē sanitas est, aliud aut̄ parte quadā corporis aut̄ et toto. Hoīz aut̄ scīaq̄ & sanitas forma ē & species quedaz & ratio, ut actus suscepituoz̄, hec quidē scientifici, illa vero sanabilis, videtur in paciente & disposito actiuoz̄ inesse actus. Anima aut̄ hec quo vivim⁹, & sentim⁹, & mouem⁹ et intelligim⁹ h̄no. Quare ratio quidē utiq̄ erit & sp̄es, s̄ ut materia & ut subiectū. Postq̄ Arestoteles declarauit minorē p̄ncipalē

nō scīq̄ anima est quo vivimus s̄m oīm gradū vite. Nicēcōsequēter ponit p̄ncipale demonstratōem p̄ quā declaratur maior. Et statim hoc demonstratio duorum quoz utroq̄ dicim⁹ & ut op̄partid q̄ p̄mo dicim⁹ esse vel op̄ari h̄z se ut actus vel forma, & id q̄ secundario dicim⁹ op̄ari h̄z se ut materia, sed dicim⁹ vivere aīa p̄mo, & ex p̄sequēti corpore aīato, ergo aīa est actus et forma corporis aīato. Majorē probat q̄ duplē formā, scī de scīa & sanitate, quia nos dicim⁹ scientes scīa, & etiā dicim⁹ scientes aīa scīente. Sicut dicim⁹ sanitatem & corpore sano, sed dōm dicim⁹ sanitatem & ex cōsequēti corpore sano. Et s̄lī p̄mo dicim⁹ scientes scīentia, ergo scīentia est forma & actus scientis. Oīem scīentia actus scientifici, z nō cuiuscumq; & sanitas est actus corporis sanabilis, & non cuiuscumq; Et hoc ideo q̄ actus actiuoz̄ sunt in paciente disposito, id est forme lūctū suis p̄p̄p̄s materiā. Et quib⁹ cōcludit distinctōes aīe que est minus p̄ncipalis demonstratōnis scīa, est id quo vivim⁹ sentim⁹ mouem⁹ & intelligim⁹ h̄mū. Et ex hoc sequit̄, q̄ aīa ē sicut forma & actus & corpus sicut subiectum.

Arguit, nō dicim⁹ sanitatem s̄lī corpore, quia tunc homines infirmi essent sani, nec dicim⁹ scientes anima, quia tū omnes pueri & ydeote essent scientes, quia habēt animam. Dicendū q̄ corp⁹ acq̄rip̄ duplē. Primo modo s̄m se, & sic non dicim⁹ sanitatem s̄m corpore. Et similē nō dicim⁹ scientes aīa absolute accepta. Alio modo capiſ corpore pro corpore sano, & tunc dicim⁹ sanitatem corpore sano. Sicut dicendū ē de anima quia dicim⁹ scientes aīa scīente, sic etiā dicim⁹ vivere aīa et corpore nō absolute, sed corpore aīato, & ideo p̄ma denominatio vite est ab aīa quare est actus corporis.

Triplēciter em̄ dicta substantia sicut dixim⁹ hec quidē species, illud vero ut materia, aliud aut̄ ex utriusq; Horum autem materia quidē potētia species aut̄ actus, postea ex utriusq; animalium, nō corpus est actus aīe, sed ipsa corporis cuiusdā. Et propter hoc bene opinātur q̄ bus videtur neq; sine corpore esse, neq; corp⁹ aliquod aīa Corpus quidē em̄ nō est. Corp⁹ aut̄ aliquid est. Et propter hoc in corpore est, & corpore huiusmodi, & nō sicut priores ad corp⁹ aptabant ipsam nihil diffinientes in quo & q̄li & vere, cū nō videatur accipe quodlibet contingens. Si aut̄ sit s̄m rōnem, vniuersit̄ em̄ actus in potentia existente, & in ppria materia aptus natus est fieri. Q̄ quidē igitur actus est quidam et ratio potentiam habentis esse h̄mōi manifestum est his.

Nicēcōsequēter ostendit adūctionē p̄bus dicerā sed ex p̄missis. Erit em̄ p̄bus sic demonstratū, si aīa ē id q̄ p̄mo

Nia rōis nō fuit in corpore corruptibili
ut m̄ p̄a m̄t et rōm̄s ȳ ip̄a ad ipsi s̄ fuit

Dicitur quod dicitur ligna Alii ē dispo que sequit ad hoc q̄ ferrari sit ferraria et q̄ trahit rubigine et hoc ē p̄ intentionē illius qui introducit formā ferre Sic in p̄posito duplex est dispo in materia aie rōnaliis Una est quenācīo est i corpore cui debet anima vñiri et illa dispositio est q̄ corp⁹ habeat sensus sicut p̄batum est. Alii est in materia dispositio q̄ p̄sequitur ex cōditōe illi mate rie necessārio et sic oportet illa materialē esse corruptibile. q̄ in corpore incorruptibili non p̄ fundari sensus. Et q̄ cor ruptibileas non est p̄ncipaliter intenta ab illo q̄ disponit materialē p̄ aia rōnali. sed corruptibilitas p̄sequitur illa dispositioem que est p̄ncipaliter intenta ab agente. Tūc rōnde ad argumentū. q̄ forma et materia dñe proportionari s̄ntum ad illa dispositioē quā p̄ncipaliter intendit agens in materia et illa nō ē corruptibilitas. s̄t q̄ corp⁹ habeat ille sensū. et s̄m h̄ p̄portionat aie. Si ergo sensus possent esse in corpore incorruptibili tūc q̄ li corpori deberet aia rōnali vñiri Secundo p̄ dici q̄ aia rōnali nō est tūc rōnali. sed etiā sensitiva. q̄ s̄m ergo s̄m et rōnali non requirat corpus corruptibile. tūc s̄m et sensitiva. quia illa necessario h̄ sustentamentū in corpore corruptibili.

secundi de Anima

Nia ē actus

dicitur vivere. ergo aia est actus. Probat ergo illam cōclusionē sic. q̄ vel aia est materia vel forma. vñl totū p̄positū. sed aia nō est materia vel rotū p̄positū. ergo ē est forma et actus. Maior pat̄z ex sufficiēti diuisione. Minor p̄ba. q̄ tam corpus q̄ co. p̄us aiatū sunt ea q̄ bus secundario viuim⁹. Anima aut̄ est id quo p̄mo viuimus. Eēt hoc inducit duo correlaria quoz p̄mū est. q̄ antiquitēte dixerūt aiam nō esse sine corpore. sicut tūc q̄ non esset corpus sed actus alicui⁹ corporis sc̄z organici s̄m et aia nō est i quolibet corpe. sed in corpore organico et disposito. et ir. hoc sunt aliqui antiqui contiendi. q̄ quis dixerunt aiam non esse sine corpore. non tamē ap tabant aiam ad corpus. quia nō dixerunt in quali corpore haberet aia esse. ideo sūt vere reprehēsibiles. et hoc p̄z sensu et rōne. quia videm⁹ q̄ quilibet aia non est in quocunq̄ corpore sed in determinato corpore. Et rōne sic. q̄ actus vniuersitatis natus est fieri in p̄pria materia. Et deinde recapitulat q̄ anima est actus corporis ha bens vitam in potentia.

Arguit. cōtra ultimā p̄ticulā aia rōnali est p̄pri us actus corporis humani. et non manet in materia. ḡ p̄pri us actus non est semp natus esse in materia. Dñm q̄ Prestote. in ista autoritate nō dicit esse sed fieri sic q̄ sit sensus. Actus p̄pri us s̄p̄ natus s̄ fieri in sua p̄pria ma teria. et tunc nō h̄ exceptōem in anima rōnali. quia ip̄a nullo mō p̄ fieri extra materia. Si enim fieri extra ma teria non esset anima. sed substātia separata. Sedo di cendū q̄ si ponat in autoritate esse. sic q̄ sensus sit p̄pri us actus natus est esse in sua materia. tūc est verum q̄dū materia ē p̄pria potētia aie. qd̄ contingit q̄n p̄t aia exercere suas op̄rāes virales q̄ corp⁹. et sic stat au toritas ista. q̄ actus semper manet in p̄pria materia.

Querit. utq̄ aia rōnali debet esse in corpore corr uptibili sicut in p̄pria materia. Dñm q̄ sic. et ratio est quia anima debet esse in illo corpore per qd̄ potest reci pere suas p̄fēctōes. s̄ aie que sunt scientie et p̄tures. Et hoc nō p̄ facere q̄ corp⁹ incorruptibile. ḡ Maior pat̄z quia deterioria sunt gratia melior. cu ergo aia ē melior corpore oportuit corp⁹ et tale q̄ feruiret aie ad suas p̄fēctōes. Minor p̄z. quia scientie acquiruntur in nobis p̄ potētias sensitivas. sed fundamentū om̄ sensuū ē sen sus tactus. ergo oportet in corpore aie rōnali esse sensuū tactus. sed ibi est sensus tactus ibi est corruptibil itas. q̄ sicut patēbit inferioris sensus tactus sit ex quadā medietate q̄tuor. q̄litatū. sed vbiq̄ ē talis medietas ibi sit repertur corruptibilitas.

Arguit. ex hoc sequeret q̄ substātia separet etiā vñi rent corpib⁹ corruptibilib⁹. Sequela p̄z. quia necesse est illas habere sciās. Dñm q̄ quis necesse sit illas habere sciās et cognitōe res. nō tūc est necesse. q̄ p̄ter hoc vniāt corpib⁹. q̄ tales s̄b̄ habent cognitionē rērum per species a deo insulsa. et non per species acquiſitās sicut anima rationalis.

Arguitur. inter formā et materiā debet esse p̄portio quia act⁹ actiuor sūt in patēte p̄ disposito. sed anima rōnali ē incorruptibilis. ergo dñ vñri corp⁹ incorruptibili. Etia dñ in textu. actus p̄pri us ē in determinata ma teria. Dñm q̄ est duplex dispositio i materia. vna ē s̄m quā materia ē apta ip̄i forme. alia ē q̄ p̄sequitur ex ne cessitate materie in qua ē talis dispositio. s̄c̄p̄lati de ferrari quā p̄t inueniri dispositio duplex. Quedāt necātia ferre et actingat suū finem. et illa ē q̄ ferrari sit ferraria

q̄ op̄z quod dividat ligna Alii ē dispo que sequit ad hoc q̄ ferrari sit ferraria et q̄ trahit rubigine. et hoc ē p̄ intentionē illius qui introducit formā ferre Sic in p̄posito duplex est dispo in materia aie rōnaliis Una est quenācīo est i corpore cui debet anima vñiri. et illa dispositio est q̄ corp⁹ habeat sensus sicut p̄batum est. Alii est in materia dispositio q̄ p̄sequitur ex cōditōe illi mate rie necessārio. et sic oportet illa materialē esse corruptibile. q̄ in corpore incorruptibili non p̄ fundari sensus. Et q̄ cor ruptibileas non est p̄ncipaliter intenta ab illo q̄ disponit materialē p̄ aia rōnali. sed corruptibilitas p̄sequitur illa dispositioem que est p̄ncipaliter intenta ab agente. Tūc rōnde ad argumentū. q̄ forma et materia dñe pro portionari s̄ntum ad illa dispositioē quā p̄ncipaliter intendit agens in materia. et illa nō ē corruptibilitas. s̄t q̄ corp⁹ habeat ille sensū. et s̄m h̄ p̄portionat aie. Si ergo sensus possent esse in corpore incorruptibili tūc q̄ li corpori deberet aia rōnali vñiri Secundo p̄ dici q̄ aia rōnali nō est tūc rōnali. sed etiā sensitiva. q̄ s̄m ergo s̄m et rōnali non requirat corpus corruptibile. tūc s̄m et sensitiva. quia illa necessario h̄ sustentamentū in corpore corruptibili.

Arguit. aia rōnali inter omnes formas naturales est marie imaterialis. ergo debet vñri corp⁹ celesti. Dñm q̄ aia rōnali capiſ duplex. Uno modo s̄m p̄tentias intellectuas. et sic ē marie imaterialis. q̄ op̄a talium potentiarū sunt sine corpore. Alio modo accipiſ s̄m et sensitiva et vegetativa. et sic habet eandē cōditionem cu alijs aiaibus Sicut ergo alie aie vegetativa sc̄z et sensitiva sūt in corruptibili corpore. sic etiā aia rōnali. Et ita hoc argumentū p̄cedit de aia que ē tūc intellectua. sicut est anima nobilis.

Arguit. aia est simplex. ergo dñ vñri corpori simple ci. et p̄p̄ vñri elementoz vel celo cu non sunt nisi quinque corpora simplicia. Dñm q̄ quis aia sit sim ple in essentia nō habens compositōem ex materia et forma. tūc ē multiplex in p̄ture op̄atiua. et p̄ talē virtutē multiplice erit cōrespondet ei corpus multiplex in partib⁹. Lūc rō est. q̄ oportet illas diversas p̄tures aie exerceri p̄ diversa organa. q̄ alia ē p̄s q̄ actus vñidēt exercet. et alia per quā actus audiēt.

Arguit. aia rōnali est p̄fector alij aiaibus. ergo debet vñri corpori h̄nati auxilia naturalia q̄ que posset de fendere sc̄p̄am. Dñm q̄ h̄ capiſ duplex. Uno modo s̄m eius p̄mā institutōem. s̄ in statu innocentia. et si h̄ nō indigēt auxilijs ad resistētū suis p̄ris. q̄ nihil fuisset contrarium hoi q̄dū h̄uaser rectitudinē illius stat⁹. Alio modo capiſ h̄o s̄m statu p̄ci. et tūc etiā latet. puidetur de auxilijs q̄ hoc q̄ libi cōfert rō q̄ quā p̄seipm̄ ma nire cōtra impugnatōes. Et q̄ alia bruta nō h̄t rōne qua se sic defendant. ideo necesse fuit q̄ deus p̄uidetur illis aiaibus de auxilijs naturalib⁹.

Arguit. si corpus h̄uānū est p̄p̄ subiectū aie rōnali ergo aia rōnali nūc separab⁹ a corpore. Sc̄p̄la p̄bat. q̄ p̄p̄ act⁹ nō separab⁹ eo cui⁹ est act⁹. Dñm q̄ cor pus h̄uānū capiſ duplex. Uno modo s̄m q̄ ē debite p̄portio natū ip̄i aie rōnali. et sic aia rōnali nūc separab⁹ a corpore illa dispositioē manēt. Alio capiſ corp⁹ s̄m et fit iproporcionatū ad aia rōnali. et sic aia p̄t separari a corpore q̄ tūc corp⁹ nō ē p̄p̄ p̄sona ip̄i aie. Lūc p̄z q̄ maior simplicitā h̄a q̄ p̄p̄ act⁹ nō separab⁹ a p̄p̄ p̄sona s̄m q̄ h̄mōi. q̄dū manet in p̄p̄a potētia talis actus.

Cōr̄m̄ p̄mū

Sagittū
Rō

Sic dñ p̄p̄ formā
ad dñm p̄p̄ Cōr̄m̄
ḡ p̄p̄ ad dñm
Cōr̄m̄ p̄ ad
p̄fēctōne et vñri
tē p̄dū p̄p̄ p̄p̄
tē p̄dū p̄p̄ p̄p̄
p̄p̄ aie p̄p̄ p̄p̄
p̄p̄ aie p̄p̄ p̄p̄
p̄p̄ aie p̄p̄ p̄p̄

Lūc ita cōr̄m̄ p̄p̄
anāq̄ et h̄o cōr̄m̄

Za dī fōrūs aīe demōstrās pīmāz māle; demōstratiōe qz ab effū ad tāz predens
mōment est assignata.

Arestotelis

Querit que sit sedē diffinitio aīe. Dōm q̄ ista
sia est id quo pīmū viuimus sentim⁹ mouemur ⁊ intel-
ligimus. Et est bī assignata q̄ descriptio alicuius rei ig-
nōte p̄ optime dari p̄ aprias passiones. ⁊ opatōes qui ducimur in noticiā ipaz rēi. cū ḡ iste pīcule s̄ez viuim⁹
sentim⁹ tē sint p̄prie opatōes anime. ergo diffinitio est
bene data de anime.

Arguit ista diffinitio quenit potētis aīe. ḡ diffinitio
aīe non est bona Probas q̄ pōna vegetativa viuim⁹. ⁊
potentia sensitiva sentim⁹. ⁊ potētia motiva mouemur
pōna intellectiva intelligim⁹. Dōm q̄ ista pīcule (pri-
mū capi dupl.) Uno modo ut tū valet sicut pīmū
⁊ sic est verū p̄ potētis pīmū viuimus sentimus moue-
mur ⁊ intelligimus Alio (pīmū) tānū valet sicut pīcule
pale. ⁊ sic quenit aīe q̄ est id quo pīcipal viuimus. Sic
ēm viuimus p̄ anim vegetativā. sentimus p̄ anim sensitivā.
⁊ sic capi (primū) in diffinitione ista. quis em̄ po-
tentia est protūmū pīcipiū viuendi. opatōis vitali-
um. non tamen est pīcipiū pīcipiale.

Arguit etiā sic capiendo (pīmū) tūc ista diffinitio
venit aīe rōnali tñ. q̄ illa est qua viuimus sentimus mo-
uemur ⁊ intelligim⁹. Dōm q̄ iste pīcule diffinitio
pīmū capi dupl. Uno quenit ⁊ sic solū quenit aīe rō-
nali. q̄ illa pīcule est pīcipiū viuendi sentiendi mouen-
di ⁊ intelligendi Alio capiunt iste pīcule diuisim. s̄ez
reddendo singulis singulis. ⁊ sic ista diffinitio. quenit om-
nibus aīalib. q̄ sub prima pīcule s̄ez viuimus intelligit
aīa vegetativa. sub sedē. s̄. sentim⁹ intelligit aīa sensitiva
sub terciā. s̄. mouemur intelligit motiva. sub ultimā. s̄. in-
telligimus intelligitur anima ⁊ intellectua.

Querit q̄o ista sedē diffinitio demōstrat pīmā. Di-
rendū q̄ hoc mō. Id q̄ est pīcipiū quo pīmū viuimus
sentimus mouemur ⁊ intelligimus est actus pīmū sub-
stantialis corporis phisici organici. sed aīa est h̄mōi. ḡ tē.
Est ḡ ista demōstratio q̄ cuim rō est. q̄ in ipa pēedit
q̄b effectu ad cām. talis aut demōstratio est q̄ sicut pīcule
pīmū posterior. s̄t em̄ moueri sentire intelligere effet⁹ aīe.

Querit que istarū diffinitiōnū sit materialis ⁊ q̄ for-
malis. Dōm q̄ sedē est formalis. ⁊ prima materialis
q̄ in pīmā diffinitione ponit (aliquid) q̄b se h̄z et pars
in materie. s̄. corpis. sed in secūda ponit ea quese h̄t
ex pīfōrā. ⁊ nūl ponit q̄b spectat ad corporis quenien-
ter. ḡ prima diffinitio dicitur materialis. q̄ datū p̄ mat-
teriam. ⁊ secunda dicitur formalis. quia datur per opera-
tiōnēm ⁊ operario est forma.

Arguit diffinitio formalis demōstrat materialē a
priori. ⁊ demonstrationē p̄ter quid. ḡ secunda diffinitio
aīe debet demōstrare pīmā a pīrū cū sit formalis. Dōm
ad pīmā pīmā assumpti. q̄ duplex est diffinitio forma-
lis Una dī formalis q̄ est dāra p̄ formālē cām. ⁊ illa h̄z
demōstrare materialē a pōi. sicut p̄tingit in duab diffi-
nitōnē motus tertio p̄bicoz. quari pīmā demōstrat
sedē a pōi. Alia est diffinitio formalis q̄ dat p̄ effectū
formē. ⁊ sic diffinitio formalis demōstrat materialē a po-
steriori. ⁊ talē sedē diffi⁹ aīe. q̄ illa q̄ ponit i sedē diffi⁹
aīe ilī effect⁹ formāp. q̄ viuere est effectus aīe vegetati-
ve. ⁊ lētre est effectus aīe sensitiva. moueri est effectus
aīe motiva. ⁊ intelligere est effectus aīe intellectua. Est
tā p̄siderandū q̄ aliqui volentes p̄cordare duas opinio-
nes admicem s̄ez an prima diffinitio demōstret sedē
a pōi velco tra. ponit illam distinetōem. q̄ iste pīcule

Folio xxx.

insecūda diffinitione s̄ez viuimus sentimus tē. possunt
dupliciter capi. Uno modo p̄ou dicunt essentiā vita-
lem. sic q̄ iste dictiones scēnt effectus cause formalis sic
dicit Aresto. postea q̄ viuere in viuentib. est esse. ⁊ sic secū-
da diffinitio a priori demōstrat primam Alio mō ac
cipiunt iste dōces ut scēnt effectus p̄ aprias opatōes
aīaz. sic q̄ sit sensus. Aīa est id quo exerceamus opa senti-
endi tē. ⁊ tūc pīmā demonstrat secūdam a priori. ⁊ secundā
da primā a posteriori. Sed ista p̄cordia multipl deficet
respiciendo oēs particulas. Primo quia non possunt ille
pīcule capi pīm q̄ scēnt essentiā aīaz. q̄ q̄uis inuenit
viuere q̄nq̄ accipi p̄o essentiā vite siue p̄ aīa. tñ non p̄ne
sic alie pīcule capi. s̄. q̄ sentire scēnt essentiā sensitivaz. ⁊
intelligere essentiā intellectua. Secundo q̄ si admittat
q̄ ille pīcule sic capiantur adhuc pīmā demonstrat secū-
dam a priori. Circa q̄b sciendū. ⁊ aīa adueniens corpī
intelligitur primo informare corpī. ⁊ p̄ informationem
dare esse vitale corpī. preintelligitur em̄ q̄ anima sit in
corpore anteq̄ intelligat animam dare esse vitale. quia ḡ
pīmā diffinitio datur de aīa pīm q̄ absolute iuest corpō
ri. secūda pīm q̄ dat esē vitale corpī. igitur adhuc pīmā
diffinitio significat causam secunde diffinitiōnis pīm na-
turam. ⁊ sic adhuc demonstrabit primam a priori

Otentia p̄ aut aīe. que dicte sunt alijs q̄
deīsunt oēs. alijs v̄o q̄dā h̄az. qbusdā potēcie aīe ist
v̄o vna sola pōnas āt dīcim⁹. vegetatiū sen-
situū. appetitiū. motiuū pīm locū ⁊ intellectū.

Postq̄ Arestoteles determinauit de substantia anē
me ponendo duas diffinitiones eius. Hic iam determī-
nat de potentias anime sue de partibus anime. Lūius
ordinis ratio est. quia substantia naturaliter precedit ac
cidens. sed potentie anime sunt accidentia anime. ergo a-
numa precedit suas potentias. Primo ergo determinat
de potentias anime in generali. secundo in speciali. delcen-
ditur ad singulas p̄es anime. ibi (quare de alimento p̄
mo) Circa pīmū enumerat potentias anime in gen-
nere. ⁊ circa hoc primo ostendit quomodo differēter se ha-
bent ad diversa animata. Secundo ostendit quomodo
ille potentie scīniēt̄ consequantur. Et dicit q̄ quedā
potentie anime insunt quibusdā animatis. sicut brūz
insunt vegetatiū sensitivū appetitiū ⁊ motiuū
pīm locū. Quibusdā autē animatis insunt omnes iste
potentie sicut hominib. Quibusdā vero inest solum
vna pars anime. s̄. vegetatiū que est in plantis em̄. Et
sequeunt̄ enumerat genera pōreniarum dicens. q̄ po-
tentie anime sunt vegetatiū sensitivū appetitiū
motiuū pīm locū ⁊ intellectū.

Inest autē plātis vegetatiū solū. alteris āt
hoc ⁊ sensitivū. Si āt sensitivū ⁊ appetitiū. Ap-
petitus quidēm ēm̄ desideriū ⁊ ira ⁊ voluntas
sunt. Aīalia autē oīa h̄t vñū sensū ⁊ tactū.

Ex quo superius dīcū est q̄ tñ quatuor sunt grad⁹
vite. s̄. vegetatiū. sensitivū. pīm locū motiuū. et
intellectū. et hic Arestoteles addit appetitiū
ostendendo q̄o p̄sequant̄ adiunīcēt. Utq̄ ḡ Aresto.

Vegetatiū
Sensitivū
Appetitiū
Motiuū pīm locū
Intellectū

32 cap. 9) Comp. philis
Trachellis

Fundatim

Appetitū nō gradib⁹ Questiones

Hic q̄ gradus appetitū sit genus posse nō tñ est gradus vi-
te. Et hoc ostendit q̄ nō separant ab initio sensitiū et appeti-
tiū. Dic̄ autē est supra q̄ gradus vite est p̄cipiū viue-
di ab alijs separabile. cū ḡ sensitiū et appetitū nō sunt se-
parabilia sic faciunt vnu gradū. Dicit ḡ Aret⁹. q̄o dif-
ferenter ista genera insunt diversis ariatis. dicit enim q̄ in
plantis est vegetatiū. aialib⁹ em̄ p̄ficiis inest eria sensi-
tiū. Catus rō est. q̄ sp̄s rex h̄nt se sicut numeri. sed in
numeris. p̄cedere ab infectoriis m̄eris ad p̄fectoriis.
Genit⁹ op̄z sic p̄cedere in potentis aie. quibus aut inest sen-
sitiū inest eria appetitū. Et diuiditur appetitus in de-
sideriū. i. in appetitū cupisibilium. et in ram. i. in appeti-
tum irascibilium. et in voluntariū. i. in appetitū intellectu-
num quoq; appetitus duo s̄t sensitiū et irascibilis et con-
cupisibilis. Alius vero appetitus est intellectualis con-
iunctus intellectu. et dicitur voluntas.

Diversio appetit⁹

Pa. 30. Ondes ap. Lui aut sensus inest huic et leticia et tristitia et
peritum et sensu dulce et triste. Quibus autē hic et concupiscentia
ab tmuit noſpa.

Delectabilis enim appetitus est.

Hic p̄bat p̄ncipale intenſū. s. q̄ nō separant ab initio
sensitiū et appetitū. Et ad hoc ponit duas rōes. Qua-
rū p̄ma stat in hoc. quibuscūs inest sensus illis inest et ap-
petitus. q̄ nō separant ab initio. q̄is est norū. Et antecedens
p̄bat. q̄ quibuscūs inest sensus illis inest delectatio et tris-
titia. q̄ junctio p̄uenientis sensibili facit leticiam. et con-
tuncit discouenientis facit tristitia. Sed quibuscūs
insunt leticia et tristitia illis inest et ap̄scentia q̄ qua in-
clinatur in delectabilem sensum.

2a Rō

Adhuc autē alimenti sensum h̄nt tactus enim
alimenti sensus. Siccis enim et hūidis et calidis
et frigidis alitut oīa viuentia. horū aut sensus
tactus. sed alioz sensibilium fm accēns sensus.
Nihil enim in alimentū p̄fert sonus. neq; color:
neq; odoratus. Humor aut vnu aliquod est tāgi-
biliū. eluries aut et s̄tis sunt cupisertie. et s̄tu-
ries qdē calidi et siccii. S̄tis aut frigidi et hūidi
sapor. q̄o ut delectamentū horū est. Certifican-
dū autē de his posterius est. Hunc autē in tantū
dic̄ sit q̄ aialib⁹ habentib⁹ tactū et appetitus
insit. De fantasia autē imanifestū est posteri⁹ at
intendendū est. Quibusdaz autē adhuc inest et
fm locū motū alijs aut intellectū et intelle-
ctus ut hoib⁹. et si aliquod alterū hmōi est. aut
et honorabilib⁹.

Hic ponit aliā rōem ad hoc q̄ appetitū et sensitiū
nō separant. Et stat rō in hoc. vbi cūs est sensus alimenti
ibi est appetitus. sed in aialib⁹ est sensus alimenti. q̄ etiāz
appetitus. Dic̄ p̄t. q̄ vbi cūs est sensus alimenti. ibi
est eluries et s̄tis. sed eluries et s̄tis sunt appetitus. q̄ elu-

secundi de Anima

ries est appetitus calidi et siccii. et s̄tis est appetitus frigi-
di et humidi. et ideo tactus est sensus alimenti. q̄ ip̄e p̄ch
pit calidi frigidū humidi et siccū. Sensibilita autē aliorū
sensitiū nō p̄fert ad alimentū nisi forsan fm accēns. q̄ eis
accidit calidū et frigidū. Sapor autē nō p̄fert ad alimentū
sed est delectatio alimenti. Minor p̄bat. q̄ eis aial nccācio
nutrit. q̄ nisi sic aial nō possit. s̄tis neq; permanere. q̄
aial inest sensus alimenti. q̄ als nō possit aial distingue
p̄ueniens nutrimentū a discouenienti. Et q̄ p̄luditur q̄
oīb⁹ aialib⁹ (quibus inest tactus) etiā inest appetit⁹. De
fantasia autē imanifestū est q̄o se h̄eat ad alias sp̄s potē
tiarū de qua posterius intendendū est. Quibusdaz inē fm
locū motū. alijs autē inest intellectum s̄tis hoib⁹. Etsi sie
alij natura hoib⁹ ab illo huāna illi etiā intellect⁹ inē sicut
Arguit. alij appetit⁹ p̄tū calidū. q̄ sube separate
sitis nō est appetit⁹ p̄tū hūidi et frigidū. Dom⁹ et dupl̄
p̄tū potū dici calidū. Uno⁹ absolute. s̄tis yeri est q̄ ali
qua aialia appetit⁹ potū calidū. Alio⁹ autē mō dī potū ca-
lidus vel frigidus in ordine ad mixtiones aialis. vel ad
illā q̄litarib⁹ q̄ p̄tū p̄p̄tū est in talī aial. et s̄tis oīs potū ē fr̄
gidus. Quibus rō est. q̄a ita sunt mixta ex quatuor ele-
mentis. s. calido hūido frigido et siccō. et id op̄z q̄ vtanc
calido frigido hūido et siccō. sed manifestū est q̄ incibō
non appetit frigidū. ergo in potū.

Querit. q̄ s̄tis aie et q̄ gradus vite. et quā genera po-
tentiarū. Dom⁹ s̄tis tres aie. s. vegetatiū sensitiū et in-
tellectua. Sed s̄tis q̄toq; gradus vite. s. vegetatiū sensi-
tiū in motū fm locū et intellectum. Et sunt quā genera
potū. s. vegetatiū sensitiū appetitū in motū fm lo-
ci et intellectū. Rō istius diuerlitatis est. q̄ distinctio
aia. p̄ficit gradū vite. et distinctio generū potū. s̄tis
sumunt ex diversis. et q̄ nccē est variare numerū illorum.
Distinguuntur em̄ aie p̄m q̄ dīnter excedunt naturā sue
formas naturales. sicut em̄. p̄bat est prius. Hā vegeta-
tiū excedit naturā. q̄ mouet ad p̄tū dīntias positū
onū. vel ḡtalis aia vnu q̄litarib⁹ in sua operatione vel non.
Si nō vnu q̄litarib⁹. sic est aia intellectua q̄ inētuz in
tellectua nō agit p̄ aliquas q̄litarib⁹. Vel aia vnu qualit⁹
tib⁹. et hoc dupl̄. q̄ vel vnu q̄litarib⁹ dispositio em̄
et non effectiue. et sic est sensitiū. q̄ talis aia op̄af p̄z or-
gana corporalia q̄ nccē est disponi p̄ aliquas q̄litarib⁹. Exē
pli. grā. aia sensitiū op̄af visione p̄ oculos. nccē est aia oī-
culos. esse dispositio alioz q̄litarib⁹. vel aia vnu talib⁹
q̄litarib⁹ in sua operatione dispositio et effectiue simul. et sic
est. aia vegetatiū. q̄ illa hā aliqua organa p̄ op̄af suas
operationes sicut ē stomachus ep̄ar cor et cū. Et etiam in sua
operatione agit in obiectū ḡ tales q̄litarib⁹. q̄ oī p̄ caloē alijs
mentū decoqui. Ut p̄z. q̄ nō solū organa aie vegetatiū
disponunt p̄ q̄litarib⁹ sicut in sensib⁹. fed etiā operationes fi-
unt p̄ mediū p̄tū q̄litarib⁹ hoc autē nō sit in sensib⁹. nā vnu
suis nō agit in suū obiectū. q̄ calidus aut frigidus. Vel
p̄tū aie ab initio distinguuntur. q̄ dīnter dīnter et. Hā em̄
vel dat esse pure sp̄iale. et sic est intellectua. vel dat esse p̄tū mate-
riale. sp̄iale. et sic est aia vegetatiū. vel dat esse p̄tū mate-
riale. et sic est aia sensitiū. Dat em̄ aia sensi-
tiū esse p̄tū materiale. q̄ vnu q̄litarib⁹ disponentib⁹ or-
gana. et dat esse p̄tū sp̄iale q̄ recipit formā sp̄iale. quā
sensible recipit in sensum absq; materia. ut infra patebit.

S̄tis grad⁹ vite distinguuntur ab initio fm q̄ s̄tis dīnter sepa-
biles in diversis ariatis. Sed hoc p̄tingit em̄ quartu⁹ mo-
dis. s. dī vegetatiū sepaſ a sensitiū sicut in plantis. et in
sensitiū q̄ motū. sicut in aialib⁹ imperfectis. et in

Buffi
21 p

Za

Buffi
21 v

Arestotelis

Folio exiij.

nū ab intellectu. sicut in brutis. appetitū autē non est gradus vite. qz nō separatur a sensitivo. sicut in textu p̄barum est. s^r in intellectu omnia illa inueniuntur. s^r gene^rra potētiaz distinguunt penes operationē ad obiectum vel ḡ obiectu potētia est aliquid corp^o iunctum aīe fin locum t̄ p̄incretam. t̄ sic est p̄mū genus potētiarum. s^r vegetatiū. qz nē est alimentū qd est obiectu potētianū vegetariarū. esse p̄iunctū aīe vel alito. Vel obiectu ē separatum fin locū. t̄ hoc p̄tingit dupl. qz aīa dupliciter se habet ad obiectum. qn̄ em per operatōes aīe res tendunt in aīam. t̄ qn̄ aīa rendit in res. Exempli grā per sensatōes tendit sensitivo in sensum. qz visio fit per hoc qz visible recipitur in visum per suam sp̄cim. vel ergo accipit hoc obiectū fin qz res rendit in aīam. Et hoc dupliciter. qz vel talis res est sensitivus. t̄ sic est genus sensitivū. vel talis res est vīlis t̄ intellectualis. t̄ sic est intellectu. vel tale obiectum fin qz aīa rendit in res. Et hoc p̄tingit dupl. aut si cur in fine. t̄ sic est appetitū. Vel aīa rendit in fine op̄is. qz appetitus est respectu boni. t̄ boni t̄ fīnis coincidit. sed per potentia motuam rendit anima in aliquid. sicut in terminū op̄is. quia p̄ illā ducunt ad aliū quod quod est terminus appetitus.

Querit. quare vocant genera potētiaz. Dōm qz dicunt genera. qz p̄tinet sub se multis sp̄es potētiaz. sic genus vegetatiū p̄tinet sub se tres sp̄es. Sensitivū. qz p̄tinet sub se nouē sp̄es. Intellectuū. qz p̄tinet sub se duas. Appetitū. aut p̄tinet sub se tres species.

Arguit. ergo motuū nō est genus. qz nō cōtinet sub se plures sp̄es. Probatur. nā ideo dī: aliqd genus. qz habet sub se plures sp̄es. Dōm qz motua potentia et duplex. quedā est motua impatiua. qz s^r impatit motum. et talis potentia est diuisa in multis sp̄es. qz cōtinet sub se intellectu volumat appetitus sensitivo et sensus int̄eriorēs. sicut infra patet. Aliā est potentia motua localis. et tunc est dōm qz sp̄es accipit dupl. Uno mō pro reali natura specifica. t̄ sic nō est distinctio specifica in illa potentia. qz sicut dī Aresto. tertio hui^r qz diuersa organa nō diuerificat speciū ipā potentia motuam. Alio mō accipit sp̄es pro sp̄ealī motu. t̄ sic potentia localis motua executiva est diuersitaz sp̄erū in diuersis aīalibz. qz alia mouent locali reprādo. sicut sunt serpētes et vermes. t̄ aliqua mouent volando sicut aves. t̄ aliqua ambulādo sicut homines.

Querit. quis sit rō ordinis istorum generum potētiaz. Dōm qz genera potētiarum p̄t̄ dupl. ordinari. Uno fin viā generatōis fin quā p̄cedit ab imprecis ad pfecta. t̄ sic vegetatiū est p̄mū deū sensitivū. t̄ sic appetitū. deū motuū fin locū. t̄ vīlū intellectuū. Alio mō p̄t̄ ordinari fin ordinē pfectōis. t̄ sic est opposit^r ordo. Istud autē p̄t̄ est manifestuz compando ista genera potētiarum ad animata. quia vegetatiū inueniuntur in imprecioribus qz sensitivū. deinde appetitū. deinde motuum fin locū. t̄ tunc intellectuū.

Arguit. appetitū eriam rep̄itur in nō aīatis. qz non est potentia anime. Hī s probat. quia materia appetit formam primo physicorū. Dōm qz est duplex appetitus s^r naturalis. qui nihil aliud est qz inclinatio nature ad finē vel operatōem. t̄ talis appetitus etiam est in nō animatis. t̄ sic non est potentia anime. Alius est appetitus animalis qui sequitur p̄mōem aliquius appetibilis. et talis solum inueni in aīalibz. t̄ de tali appetitu hic loquitur Aresto. Appetitus em sensitivū sequit cognitōem

sensitivū. t̄ intellectu cognitionē intellectuā

Querit. vtrū plures sine potentie in anima. Dōm qz sic et p̄cipue in anima rōnalis. cuius rātio est dupl. Prima anima p̄cipue rōnalis est pfectissima inter inferiores formas. ergo dicitur habere pfectissimas et plures operations. quia operatio est finis. id est pfectior res habet pfectorem finem. sed non potest habere multas operationes pfectas p̄ vnam potentiam. quia diversaz operatōis om̄i sunt diversa principia. ergo oportet qz illas pfectas operations habeat p̄ plures potētias. Cuius rō est. qz illa. que sunt in superioribus p̄ pauca media sunt in inferioribus per plura. Non est ordinabilis ad eundem finem cum substantijs separatis. quia ad finem creatura rum sp̄ualium. sed illum finem habent substantie separatae p̄ pauca et non per multa media. sed inferiora sicut homo habet illum finem per multa media. Secunda ratio stat in hoc. quia homo est compositus ex dupl. natura. ex corporali quo ad corpus. t̄ spirituali quo ad animā. ergo etiam habebit dupl. potentia correspondentes illi dupl. nature. s^r spirituale sicut est intellectus possibilis et voluntas. Et alias potētias corporales sicut sunt vegetatiue et sensitivae. Et hoc ideo. quia natura raliter potētia sequitur naturam. sed in omni natura inueniuntur tria. s^r esse posse et operari

Arguitur. anima rōnalis p̄ius accedit ad dei similitudinem qz alia forme. sed in deo non est potentia salte paucula qualis est sensus. ergo etiam ipsa anima rōnalis non habebit aliquā potentia. Dōm qz in aīa rōnali duo inueniuntur. t̄ fin hoc dupl. sumitur. Uno mō quo ad pfectiōnē operationū. Et quo ad hoc aīa rōnali magis accedit ad diuinā similitudinem. quia sicut deus perfete operatur. ita etiam pfecte sunt operationes anime rationalis. Alio mō accipit aīa rōnalis quo ad numerū potētiaz. t̄ tunc non habet similitudinem cum deo. quia in deo non est multitudo potētiarum sicut in anima rationali. Ea em (que sunt p̄ pauca in superioribus) sunt in inferioribus per multa

Arguitur. aīa est simplex in essentia. ergo etiam erit simplex in potētia. t̄ sic nō erit multe eius potētiae. Et sequitur. pbatur. quia essentia et potētia detinent proportionari.

Dōm qz duplex est simplicitas. quedam est simplicitas p̄ negationem pfectionis. t̄ sic materia p̄ma dī simplex. qz ipsa fin se non h̄bit in se aliquā pfectionē. t̄ talē simplicitate non h̄bit aīa. Aliā est simplicitas p̄ negationē compositionis quānū non p̄ negationem pfectionis. quia s^r res in se nō est composita. t̄ sic solus deus est simplex. qz cum sua pfectione nullā habet compōtem. t̄ sic etiam aliquo modo anima rōnalis quo ad eius essentiam potest dici simplex. quia s^r nō est cōposita ex materia et forma. est in multiplex in pfectione et virtute operandi. t̄ iō requiritur ad tales operationes multitudo potētiaz.

Querit. quos sint potētiae anime rōnalis p̄iuncte corpori. Dōm qz decem et octo. quāz potētiaz ipsa anima est principiū materiale. quās non p̄pletum loquendo de anima in cōsideratione. s^r tres potētiae aīe vegetatiue videlicet nutritiua augmentativa et generativa. t̄ quāz potētiae sensitivae extēriorēs. s^r vīsus auditus olfactus gustus et tactus. Et isti. quāz sensus intēriorēs. s^r sensus cōsiderationis qz locatū sup̄ similitudinem oculū. Et tēs vīginationis qz locatū in superiori p̄e capitū. t̄ in cōsum. Et memoratiua qz locatū in posteriori p̄e capitū. Et sunt duo appetitus sensitivū. scilicet irascibilis et con-

Pone autem datus distinguuntur ab anima probat 3. q. de ibidem

Questiones

Cupiscibilis. Cui cupiscibilis est qui coniungit sensui communis. Et irascibilis qui coniungit virtuti cogitatrice. sicut patet etiam huius. Item in perfectis animalibus est una potestia localiter motiva per qua animal exequitur motum. et illa est originaliter in corde simus et ei coniungunt alia membra. In quantum autem anima est intellectiva habet tres potestias. scilicet enim agere posibilem et voluntatem. Et separata anima a corpore iste potentie non manent actualiter que scilicet sunt in anima et in corpore simul.

Querit. utrum potestia anima distinguitur realiter ab anima. Domus quod sic probat triplex ratio. Prima stat in hoc. illa distinguitur realiter que distinguntur predicamentaliter. cum distinctio predicamentalis sit realis. sed anima et sue potentie distinguitur predicamentaliter. Est enim anima reducitur in predicamento substantiae. Sed potestia anima sunt in se de specie qualitatis. Circa maiorem sciendum. quod duplicitate contingit loqui de distinctione reali. Uno modo sic quod illa quod distinguitur realiter distinguitur loco et subiecto. quia scilicet possunt ab invicem separari realiter. et sic laetus loquitur de distinctione reali. et cum eis concordat aliqui moderni. Et sic est verum quod predicamenta non distinguntur realiter. quia non sunt forme realiter ab invicem separabiles cum necessario accidens sit in subiecto. Alio modo caput distinctio realis secundum essentiam rei dicitur res. et sic illa distinctione dicitur realis que est essentialis. Illa ergo que sicut habent diversas essentias etiam si non possunt ab invicem separari distinguitur realiter. et sic philosophi loquuntur de distinctione reali. cum dicunt quod predicamenta distinguntur realiter. Secunda ratio stat in hoc. actus et potentia dividunt quolibet genus entis secundum Aristotelem. non metaphysice. et accipit ibi. Genus secundum quod genus substantiae dividuntur contra genus accidentis. ut sit sensus. actus et potentia sunt eiusdem generis. si actus alius est potentia sit de genere substantiae. tunc etiam illa potentia erit de genere substantiae. ut per de materia et forma. quod si forma est in predicamento substantiae quod est potentia eius. Ex quo sic arguit. operatione potestia est de predicamento accidentis sicut videtur et audire tunc quod actus et potentia sunt de eodem genere operatione et potentia sit de aliis generibus accidentibus. Et sic nec est dicere quod potentia sit de genere qualitatis. Non ergo potest dici quod sit de genere substantiae. sicut anima sit sua potentia. Tercia ratio stat in hoc. si anima sit sua potentia sequeretur quod anima semper esset in exercitu sui operationis. Sequela est falsa. quod anima non semper videtur nec semper audit. Probat tamen hoc quod si anima esset sua potentia tunc esset immediatum principium sui operationis sicut nunc est immediatum principium dadi esse vitale. sicut ergo anima semper dat esse vitale ita si anima esset sua potentia semper dare operationem vitalem. et sic semper esset in exercitu operationis.

Arguit Augustinus de quod mens noticia et amor sunt substantia in anima. sed ista significat potentias. ergo videtur quod anima sit sua potentia. Domus quod ista locutio potest dupliciter intelligi. Uno modo quod sit locutio essentialis. sicut significatur quod mens noticia et amor sunt substantia in anima. et sic locutio est falsa. Alio modo potest intelligi hec locutio ut sit obiectiva. ut sit sensus. mens noticia et amor habent substantiam anime pro obiecto. et sic loquitur Augustinus. quod videtur per ipsam locutionem quod in anima nostra est ymaginatio trinitatis. quod sicut una anima cognoscitur per tres vires. sicut una essentia est in tribus personis. Vult ergo quod ipsa mens sive anima per memoriam memoriter retinet animam noticia cognoscit animam. amorem amat animam. sicut quod una substantia memoriter tenet quo advenit. Nostis quo ad

secundi de Anima

noticia amatur quo ad amorem. Secundo potest dici quod ista potest est totius potestiarum in suis partibus. Circa quod scientiam. quod totum vel inest cuiuslibet sue parti secundum essentiam et potestare sicut animal homini. et ideo potest hoc totum simpliciter dicari de suis partibus diuimus sumptibus. Aliud est totum integrum sicut dominus. et hoc nec inest partibus secundum essentiam nec secundum potestare. et ideo tale totum nullo modo potest potestari de suis partibus diuimus sumptibus. Ista enim est mala potestatio. lapis est dominus. lignum est dominus. Sed totum potestiarum inest cuiuslibet per secundum essentiam et non secundum praeceptum. et ideo hoc potest potestari de suis partibus coniunctum accepitis. ut sicut potest dici calidus leue lucidus sunt unus ignis. Sic etiam potest dici quod mens noticia et amor sunt substantia in anima. Et tunc sicut calidus leue lucidus distinguntur ab igne realiter. sic etiam iste potentie distinguuntur realiter ab anima.

Arguit. materia prima est sua potentia. quod talis non distinguuntur realiter a materia. sicut anima est sua potentia. Losse quentia teneret sicut materia. Domus quod non est sicut materia. quod non est inconveniens quod alii res sit sua potentia passiva. Quis vero est quod passio per fieri per secundum essentiam rei. et non quod potentia supadditam. Sed non potest aliud esse sua potentia actuaria quod sunt potentie animae que sunt ad minus actiue postquam recepti species. sicut visus postquam recepti species visibiles tunc videntur. Ror iste diversitatis est. quod sicut dem est actus et potentia sunt eiusdem generis. cum ergo forma substantialis (que est actus materiae prime) sit de genere subiecti. necesse est dicere quod potentia illius actus scilicet in materiae prime etiam sit de predicamento subiecti. et sic nihil additum potentia in materia supra materialiter. sicut potentia animae super animam.

Arguit. forma accidentalis agit per secundum essentiam suam. quod etiam forma substantialis. Tunc per de calore que immediate agit in aqua quod nisi sit esset precessus in infinitum. Domus quod ista potestio non est vera quod forma accidentalis agit per secundum essentiam. quod talia acciuntur non sunt ea que agunt. sed quibus alii agunt et sic ignis agit in aqua per calorem sicut per primum principium non tunc calor agit. Quibus vero est. quod cum operari se flet esse eo modo convenienter alicui operari quo modo conuenit sibi esse. Sed iste forme accidentales per se non sunt esse. et sic non coegeruntur per formae accidentales agant per suam essentiam.

Quod si tunc replicetur. si deus crearet calorem extra substantiam. tunc talis calor ageret super suam essentiam. Redetur duplex. Uno modo supposito quod deus crearet talis calorem per subiectum tunc daret sibi talis actionem per subiectum. Secundo potest dici quod non est possibile talis forma creari ex parte subiecti. quod creatio terminatur ad esse subiectum. sed calor creatus extra subiectum non esset subiectus ergo non esset creabilis. quia esse subiectum caloris est et in subiecto. cum ergo non haberet subiectum tunc esset subiectus et non subiectus quod implicant. Nec est sicut de accidentibus in subiecto subiecte postquam per naturam producuntur est. quod acciuntur per se. sicut acciuntur sine principali subiecto. sed in talibus qualitatibus non esset naturaliter absque quantitate que supplet ibi vicem subiecti.

Arguit. Augustinus de quod potestia animae non sunt in anima sed acciuntur. quod sicut subiecta in eo cuius est subiectum. Domus quod duplex est acciuntur scilicet communis et proprius. Nam rumpit est quod potestia animae non sunt in anima sicut acciuntur communis. sed sicut accidentes proprii animae. quod est proprium accidentibus propriis. accidentia autem coiuntur ex principiis in individualibus.

Arguit. acciuntur non extendit se ultra subiectum. sed potestio

duo et datus dis
tinctio

2a-20

ga-20

Dōne aie vegetatiē sensitū. Rm aia z corpe
pt. Intellectū aies m aia tm sit i p̄o subto

Aristotelis

Nicē extendit se vltra suū subiectū. q̄ nō sunt accidentia.

Dōm est ad maiorem q̄ accēns se non extendere vltra suū subiectū p̄ intelligi dupl. vno mō subiectū. z sic ē vey q̄ accēns nō p̄ esse subiectū nisi in suo p̄prio subiecto. Alio mō p̄ intelligi effectū vel obiectū. z sic ē falsum. q̄ accēns extendit se effectū vltra suū subiectū.

Arguit. forma simplex subiectū esse non p̄t sed aia est forma simplex. q̄ nō est subiectū accēniū. Dōm q̄ maiore vera de forma simpli simplici q̄ nullā admittit cōponēt. sicut est essentia diuina. sed aia nō est forma sim- pli simplex. sed est simplex. q̄ nō est p̄posita ex materiali forma iō p̄ habere in se accēntū etiā ab ipa reali distinc- ta. sicut in principio libri latius dicitur est.

Arguit. sensibile z rōnale sī dōne aie. q̄ sicut subiectū. sed sensibile sumis ex sensu. q̄ sensus est suba aie z per p̄s nō est potentia. Dōm q̄ sensibile capi p̄ duplicis. vno mō p̄pria eius significatiōne. z sic sensibile lignificat aliquid p̄positū ex corpore sensibili. z aia sensitū. z illo mō sensibile est dīna p̄stitutū aia. z sic significat idē realiter cū animali. Alio mō capi sensibile. pur sensibile sciat habere sensum. z sic sensibile est accidens et nō diffe- rentia. q̄ sensus est qualitas extra essentiā animalis.

Querit vtr̄ potētia sī sint in aia vt in subiecto. Oi- tendū q̄ qdā potētia aie sicut intellectū sunt in anima. sicut in subiecto. Sed aliae potētiae sunt in aia z corpore. Qui? rō naturali p̄ sic sumi. q̄ p̄ eiusdem est potētia cuius est operatio. sicut p̄ Ar. in libro de somno z vigilia. Ille q̄ potētia sī potētia aie tm quaz operatōem tm fuit p̄ animam. sed ille potētia sumi aie z corpus quaz operatōnes fuit p̄ animam z corpus simul. sed manifestū est q̄ operatōes intellectū fuit p̄ animam tm. operatōnes autē sensitū z ve- getatiē fuit p̄ animam et corpus sī. q̄ etiā potētia vegetatiē z sensitū sunt in aia z corpore simul.

Arguit. videf q̄ sunt aliae potētiae corporis tm. p̄bas. q̄a sicut aia est tm subiectū potētia. spirituali. ita corpus erit tm subiectū potētia. corporis. q̄a teneret sī. Dōm q̄ non est sī. q̄ nō equiter se h̄z corpus ad potētias sicut aia. q̄ aia est p̄incipiū om̄i potētia. etiā corporalium q̄uia nō p̄plerū subiectū. sed corpus nō est p̄incipiū om̄i potē- tiaz. z sic nō est alia potētia in corpore. Lī? rō est. q̄ potētia q̄ ponunt in aia sunt potētiae actiue. aut ex parte obiectū in qdā agunt sicut sunt potētiae vegetatiē. aut post receptionē sp̄ei sicut sensitū et intellectū. sed actio est a forma. q̄ etiā a forma fuit potētiae potius q̄ a ma- tena. Et iō nulla est potētia q̄ tm corpi. quiescat.

Arguit. Augustin⁹ de q̄ aia qdā sentire sine corpore. q̄ aia h̄z aliq̄ sensum sine corpore. Dōm q̄ anima sentire sine corpore p̄ dupl. intelligi. vno mō obiectū. z sic est ve- rum q̄ aia qdā sentit q̄ nō sunt in corpore ipsius aia. sicut q̄ quis sentit colorēm p̄ris aut int̄imiciām lupi. quedā tamen sentit cū corpore. q̄ sī subiectū est in corpore proprio. sicut sentit aliquis vulnus. vel dolorem in corpore proprio. Alio mō intelligit q̄ anima sentire sine corpore subiectū. z sic est simpliciter fallit. q̄ op̄ sensum z sensitū op̄atōez semper esse in corpore sicut in subiecto.

Arguit. accēntū dīt esse p̄portionate aia suo subiecto. sed potētia aie nō sī. p̄portionate aie. q̄ nō sī accēntū ipsius aie. Dīno. p̄bas. q̄ in aia rōnali q̄uia nō est p̄sona audi- tūa sicut in surdo. etiam in ceco non est potētia visuā.

Folio xxiiij

Dōm q̄ potētia aie capi p̄sumit dupl. vno mō generali. et sic querit cū aia z sī p̄prie passioes aie in generali. Elio⁹ accipit p̄ticulatum. z sic nō oī q̄ adequent̄ aia ab. Ex p̄p- ḡa. aie vegetatiē p̄portionat̄ potētia nutritiū. augmē- tatiū. z generatiū. z ille potētia p̄portionat̄ aie sensitū. z nō ille sensus. vel iste. et ideo oī sensus sunt in aia sensitū p̄fecti aialis si nō sit defectus ex parte corporis. q̄ aut p̄fectū aial q̄uia nō h̄z visum non p̄uenit ex defectu aie. sed ex defectu organi corporalis.

Querit vtr̄ potētia aie fluat ab ipa aia. Dōm q̄ oīs potētiae aie fluat ab ipa aia sicut a principio effectū. sicut inferius patet. sī intellectū potētia fluat ab ipsa aia rōnali sicut a p̄plo subiecto. Vegetatiē z sensitū fluat ab aia sicut a principio subiecto. sī nō p̄plo. Unus rō est. q̄ p̄incipiū in unoquoq̄ genere est cā illo. q̄ sub ea in genere p̄tētū aia est p̄tētū naturā suis potētis. q̄ oī subiectū forme accēntū est p̄tētū naturalis in actu p̄ formam subiectū anteē sibi p̄ inesse accēntū. sī q̄ p̄plo subiectū est in actu subiectū est p̄incipiū p̄ductū accidētis. si ipm accēns sit intrinsecū subiecto. et orum ex natura subiecti. Si autē accēns sit ab extrinseco inductū rōcū subiectū est susceptiū talis accēntū. sed non p̄ductū. z sic est p̄incipiū subiectū sed nō effectū.

Arguit. ab vno nō p̄tētē plura. sed aia est vnum qdā. q̄ nō h̄z plures potētiae. Dōm q̄ duplex ē aliqd vnum. Unū sība z p̄tētū simul. z ab illo nō p̄cedit plura. Alio aliqd est vnum in suba. multiplex tm in virtute. z ab illo p̄tētē plura p̄cedere tm aliquē ordinē. sic autē est de ipa aia. q̄ aia est multiplex in p̄tētū. et ideo procedit ab ipsa multe potētiae tm quēdam ordinē.

Arguit. aia est subiectū potētiarū. q̄ nō est p̄incipiū nec cā efficiēt. q̄ materia z efficiēt nō coincidit. Dōm q̄ materia ex q̄ nō coincidit cū efficiēt sībū materia in q̄. Et rō est. q̄ materia ex qua sī q̄ h̄mo est pura potētia. efficiēt autē sī q̄ h̄mo est in in actu. sī iplicat aliqd cē illa p̄ esse simū efficiēt z materia. sic autē est de aia. q̄ aia est materia in qua. z subiectū potētiaz. Ex quo p̄ aia est p̄incipiū potētiaz in triplici genere cause. z efficiēt matrializ z finalis. q̄ aia p̄ficit p̄ potētias. z sic effectio (q̄ est in potētis) ordinat̄ ad aia. sicut ad finē. Est tm cō- siderandū q̄ efficiēt (qua aia efficiēt potētias) nō est per trāmutatiōem. sed p̄ simplicē emanatiōem.

Manifestū igī ē q̄ eodē mō vna vtiq̄ erit rō aie z figure. Neq̄ em ibi figura est p̄ter triāgu-

lū z q̄ p̄ter fuit. neq̄ h̄a p̄ter p̄dcās ē fiet at vtiq̄ z in figuris rō cōis q̄ p̄uenit qdē oīb. p̄ p̄ia at nullū erit figure. Silrāt z i d̄cis aia ab vñridiculū est q̄rere cōem rōem z in his z i alte- ris. q̄ nullū erit eoꝝ q̄ sī p̄pria rō. neq̄ sī p̄pria z in diuīduā spēm dimittētes h̄moī. Silrāt autē se h̄nt ei qdē desfiguris est z q̄ sī aia sunt. Semp em in eo qdē ē p̄sequēt̄ est potētia qdē p̄- us ē in figuris z in aialis. vt in tetragono qdē

Dōgatū s
p̄figurā p̄tētū
kōadōo

*Et p. d. p. p. 80 an' quaeit ueret in g'no
ut ob'g' a'g' S' q'g' q'g' d'c' p'z c'g' z
q'g' q'g' d'c' p'z c'g' z
d'c' p'z c'g' z*

Questiones

*trigonū est in sensituō autem vegetatiōnē
Post̄ Aresto posuit diffinitiōes aie. enumerādo p̄tes
aie. potētias i generali. hic p̄t̄ ostendit quō se habeat cōis
diffinitio aie affligatā ad p̄tes aie in sp̄eciālē. Et de q̄ q̄
uis sunt multe p̄tes aie sicut deīn est. in manifestū ent ex
infra dicendis q̄ vna erit diffinitio aie sicut et figure. q̄ si
tut figura in cōi nō est p̄ter illā et illā figura ita etiam nec
erit vna cōis diffinitio aie q̄ nō p̄ueniat singulis aīab.*

*Circa q̄ sc̄iendū et Plato posuit ydeas vles in singulis rebus nō se hñntur. s; in illis rebus q̄nū ultima cōstitutio ex p̄ori. sicut s; numeri et figure. p̄ponit enī posterius or numeri ex p̄ori numero et posteriori figura ex priori figura. in illis q̄ se hñt p̄t̄ ostendit plato ydeas. *Lu* ius rō est. q̄ ydee ad h̄ ponūt q̄ sint cause illarū. reūt q̄funt de nouo. sed in illis q̄ se hñt p̄t̄ m̄ est cā posteriori oris. sicut binari⁹ est cā ternari⁹ et ternari⁹ est cā quaternari⁹ et ideo nō oī ibi ponere cōem ydeā ad cāndū sp̄em sicut in alijs. Tūlt q̄ Aresto. in textu q̄ sicut fm̄ Pla. non est dabil⁹ alīq diffinitio figure q̄ p̄ueniat ydee. cū ydea nō sit in illis. ita nō est danda alīq diffinitio cōis aie q̄ p̄ueniat ydee aie et nō p̄cūrabil⁹ aīab. Et tñ yerū q̄ sicut in diffinitiōib⁹ figura p̄t̄ p̄ma dāt vna cōis diffinitio q̄nū p̄uenit singulis figuris. ita etiā ē danda vna cōis diffinitio aie q̄ p̄uenit singulis aīab. Sed oī sicut p̄ter cōem diffinitioez figure dāt singule diffinitiōes de singulis figuris. ita etiā sunt dānde singule diffinitiōes de singulis aīab. Et sile est in oīb⁹ illis q̄ hñt se p̄sequenter. Q̄ aut̄ p̄tes aīab et figurā se habeat se p̄sequēt̄ sic p̄bar. q̄ illa se habeat se p̄sequenter. quoꝝ p̄us est in posteriori. s; sic est de singulis aīab. q̄. Maior p̄t̄ ex rōne illius q̄d est cō sequēt̄. Dñ nō p̄bat sic. q̄ illud q̄d est in potētia. Includit in eo q̄d est in actu. sed posteriori et p̄fectior aie sua figura se habet ut aliquid in actu. q̄d includit p̄tem q̄ se hñt ut aliquid in potentia. Ex quo p̄cludit Aresto. q̄ sicut trigonū est in tetrangulo. id est triangulus in quadrangulo. ita vegetatum in sensituō.*

*Arguit̄ si vegetatiō est in sensituō. q̄ plures aie erūt in uno corpe q̄d est inconveniens. Dñm q̄ in uno cōposito nō s; plures aie actualēs. s; est vna actualis et alie p̄tuaſ. vt in hoc est tñ vna aia rōalis actualis. s; i eo s; etiā vegetatiua et sensitiua p̄tualit̄. Sed p̄rā h̄ arguit̄ h̄ denias subalt ab aia vegetatiua et sensitiua. q̄ aia vegetatiua et sensitiua sunt in hoc subalt. Dñm q̄ dupl̄ alī q̄d est subalter in alio. *Uno* mō subalt actuali. fm̄ p̄ p̄tū actu. et sic aia vegetatiua et sensitiua nō sunt in hoc subalter. q̄ sunt ibi sub actu rōnalis aie. Alio mō aliqd est in alio subalt p̄tualit̄. et sic etiā aia vegetatiua et sensitiua sunt subalt in hoc. sunt aut̄ ille aie in hoc nō sub p̄tys substat̄. sed sub suba aie rōnali. et ideo dicunt̄ esse subalt p̄tualit̄ in aia rōnali. Sicut est in figuris. q̄ in superiori figura et p̄fectiori est inferior et ipseceor figura nō ac tualit̄. q̄ tñ vna figura et̄ diuersa p̄sp̄. s; subalt p̄tualit̄ vñtualit̄. et nō solū p̄tualit̄ accītāt̄. sicut dicim⁹ q̄ ignis p̄ calorē ē in aq̄ p̄tualit̄. nō p̄tualit̄ subalt. s; p̄tualit̄ accītāt̄.*

Querit̄ vtrū aduenire aia rōnali aia sensitiua cornū pat̄. Dñm q̄ nō p̄rie corrip̄t̄. Elide tñ q̄ sic nā illud corrip̄t̄ q̄d nō manet. sed aduenire aia rōnali aia sensitiua nō manet. q̄ z̄. Dñm q̄ hoc p̄rie corrip̄t̄ q̄d nō manet substātialiter. q̄vis q̄ aia sensitiua nō manet substātialiter actualiter. tamē manet substātialiter virtus et̄ aliter. ergo non debet dici corripi. Et simile est de elemēt̄ in mixto. de quib⁹ dicit̄ Arestoteles in primo de-

secūdi de Anima

generatione. q̄ non manent neq̄ corripiunt̄. sed saluat̄ virtus corum sc̄i subalit̄

Quare fm̄ vñiquodq̄ querendū est quid s̄t̄niūsciuīsq̄ anima. vt que plante. et que ho- minis aut bestie.

Hic q̄ Arestoteles dixit q̄ p̄ter om̄ne diffinitiōem aie etiā oī potet dare particulares diffinitiōes de singulis aīab. adeo hoc ipm p̄cludit correlative dices q̄ oī potet querere que sit vñuscus rei aia sc̄i anima plante hominis et bestie. Circa quod sc̄iendū et dupliciter p̄tingit de- scendere determinando de singulis animab. Uno mo- manendo in genere vegetatiuo. sensitivo. motivo. et intel- lectivo. Et sic descendit Aresto. in hoc libro de aia ad tra- etandum de singulis aīab. Alter modo p̄tingit descendere etiā ad particulares sp̄es animaliorū fm̄ aian vegetatiua. sensitiva. et intellectua. et sic de aīab determinat̄ in libro de animalibus vegetabilib⁹ et platis. Et per hoc intelligitur p̄sens texrus. q̄ Aresto. in hoc libro nō vult inquirere que sit aia hominis plante et bestie. sed hoc fa- cit in libro de animalibus et plantis.

Propter quam aut̄ causam p̄sequēt̄ sic se habent cōsiderandum est. sine em̄ vegetatiuo sensituum non est. a sensitivo aut̄ separatur vegetatiū in plantis. Iterū aut̄ sine quidem eo q̄d potest tangere aliorū sensitū neq̄ vñ⁹ est Tactus aut̄ sine alijs est. Multa em̄ aīalium neq̄ visum neq̄ auditum habet. neq̄ odorat̄ sensum. Et sensituoꝝ autem alia q̄dem habet fm̄ locū motū. alia vero nō habet. vñtimū autē et minūmū rōem et intellectū vt hō aut̄ hmōi aliud. Quib⁹ em̄ inest rōcinatio corruptibilium bis et reliqua oīa. Quib⁹ aut̄ illoꝝ vñiquodq̄ nō oīb⁹ rōcinatio. sed quibusdā q̄dē neq̄ im- ginatio. Alia aut̄ hac sola vñit. Despeculatio- nō aut̄ intellectu alia rō est. Q̄ q̄dem igit̄ de horum vñquoꝝ ratio hec promptissima. et de anima manifestum est.

Hic ostendit q̄o restat determinādū. Et dicit̄ q̄ de- clārandū est quare sensitiū non est sine vegetatiuo. et m̄ ecōtra vt in plāns. Deinde q̄rendū est q̄re aīal nō p̄t̄ sine tactu. et m̄ tactus p̄t̄ esse sine alijs sensib⁹. sicut aīalia affi- xia petris et etiā alia q̄ mouerit fm̄ locuz. In p̄fectissimis q̄if aīalib⁹ ē vñtimū et m̄imū q̄d ē rōcinatio sic in hoc vel in alijs corporib⁹ etiā et rōcinatio. sic i corpib⁹ celestib⁹. no- ten i oīb⁹ aīalib⁹ ē rōcinatio. q̄dā aīalia vñit solū im- ginatio. et fantasía. et q̄s in q̄t̄ de vñoḡ sp̄eciat̄. Et hoc ideo. q̄ si indistincte de illis determinaret̄ tñ cōs̄. doc̄ia co- fusa. illa em̄ p̄t̄ facilē teneri q̄ distinet̄ p̄ ordinē tradit̄.

Quare sensitiū non est sine vegetatiuo. et in alijs corporib⁹ et rōcinatio. q̄dā aīalia vñit solū im- ginatio. et fantasía. et q̄s in q̄t̄ de vñoḡ sp̄eciat̄. Et hoc ideo. q̄ si indistincte de illis determinaret̄ tñ cōs̄. doc̄ia co- fusa. illa em̄ p̄t̄ facilē teneri q̄ distinet̄ p̄ ordinē tradit̄.

Quoniam digniorum per actus prius vnde cui finis
Est per obiecta a priori in genere cœ efficiente

Arestotelis

Queritur quare in quibusdam aitatis repertus vegetativus
absens sensitivo. Unde ideo quod natura procedit ab
imperfecto ad perfectum. cum ergo vegetativus sit imperfectus sen-
tius debet in quibusdam illa inveniri vegetativus absens sensitivus.
et sensitivus absens mortuus. quod quod est natura sit ordinata
sunt sicut dicitur. viii. physicoz. et oportet in naturalibus pere-
dere ordinate ab imperfectis ad perfecta.

Queritur quare tactus inuenitur in omni animali et non alio sen-
tius. Unde quod tactus accipit duplex. uno modo secundum quod
discernit qualitates ex quo distinguitur animal. et sic tactus corruptus
non est animal. Alio modo secundum quod discernit qualitates ex quibus
pertinet animal et sic etiam sine tactu animal non posset diu permane-
re in esse. Quod si prout. quod tactus cognoscit divisionem in nutrimentis.
nisi animal haberet tactus statim perungere animalia quod
nutrimentum quod esset corruptum animal. id animal non posset
pertinere sine tactu. Alio autem sensus non sit necessarius animal secundum
quod animal sed de bono esse. Sunt enim animalia quodammodo quod necessario ha-
betur querere nutrimentum in distinctione. quod sensus non habent nutrimentum.
et talia etiam sunt alios sensus quibus percipiunt nutrimentum in aliqua distantia.

Queritur quare intellectus vocat ultimum et minimum in textu
Unde est quod ultimum est viae generalis. et id est perfectus
simus. quod via perfectioris includit omnia alta. Sed vocat minimum
ex tribus. primo quod est imaterialis. et huius minima de operatione
etudo vocat minimum. quod non dividitur in ratione ponens sicut sensi-
tius. Sunt enim in anima intellectus trii tres ponentes in sensu
animalis generis sive nouus sensus et duo appetitus. Tertius est
minimum per operationes ad subiectum. quod intellectus inuenit in pau-
erioribus subiectis quod sensitivus vel vegetativus. Inuenit enim sol-
luz in his loquendo de intellectu quod est rationatum. quod
vis est in Aresto. loquitur per dictum in textu. quod rationatum in
est hominibus. et etiam si est aliquod corporalium cui inest rationatum sicut
corporibus celestibus. huiusmodi est in anima corporis celestis. sive anima no-
bilis non est rationatum sive intellectus per simplicem intuitum.

Ecessarius autem est debentem de his prescri-
batum facere accipe vnuqdqz eorum quod est.
Postea sic de habitibus aut et de aliis inuesti-
gare. Si autem dicere quod vnuqdqz ipsoz. ut quod
intellectivus aut sensitivus. aut vegetativus. prius
ad hunc dicendum quid sit intelligere. et quid sen-
tire. Priora enim potentias actus et operationes
secundum rationem sunt. Si autem sic. aut his priora oppo-
sita oportet considerare. De illis primum utrum
oportet determinare propter eadem causas ut
de alimento et sensibili et intelligibili.

Postquam Arestotiles dixit quod de primis ait sit determinan-
dum sic quod non sit danda una communis distinctione de anima.
Nam sequitur quod ordinis quo determinandum sit de parti-
bus sive potentias anime dicens quod ille qui vult facere
permutationem id est perfectum in quantum de his primis) detet
primo cognoscere quod sit unaqueque pars et post hoc debet
determinare de habitibus id est de illis que sequuntur ipsas
potentias. sive sunt accidentia potentiarum sive prius. Et super
posito quod primo debetur determinare de potentia quod ad quod
est. tunc ante quodditatem oportet adhuc per determinare de

Folio xxv

actibus. Quibus rationem ponit. quia actus et operationes po-
tentiarum sunt partes ipsius potentiarum secundum rationem id est secundum dis-
tinzioneam cognoscantur prius ipsius distinctionem.
ergo etiam oportet prius determinare de operationibus quod
de potentia. Et si de operationibus est determinandum prius quod
de quodditate potentiarum tunc oportebit adhuc de aliquo
poteretur determinare quod de operationibus quod de obiectis quod secundum adhuc
poteretur operationibus cu[m] obiecta etiam distinctiones operati-
ones. Arguendo ergo de primo ad ultimum iste est ordo
determinandi de primo ad ultimum iste est ordo
determinationis de obiectis quia obiecta distinguuntur actus. Deinde
de operationibus. quia operationes distinguuntur potentias.
Deinde de potentias. et ultimo de accidentibus potentia
rum. Ex quo inferat Arestotiles correlarie quod oportet pri-
mo determinare de alimento quod est obiectum prius vegeta-
tive. Deinde de sensibili quod est obiectum prius sensitivae.
Deinde de intelligibili quod est obiectum prius intellective.
Queritur utrum potentiae anime distinguantur per actus et
obiecta. Unde quod per etiam immediate distinguantur per
actus. et actus ultimus per obiecta sicut deinceps est. Quod
per autoritatem Aresto. in hoc libro
quod supra dixi quod sentire et opinari sunt diversa etiam
sensitivae et opinari sunt diversa. Ex quo datur intelligi
quod manifeste per potentia sensitiva et intellectiva distinguuntur
per actus. Ratione autem potest sic declarari. Primo
per distinguuntur potentiae per actus. quia uniusque distinc-
tio est principium distinguendia a quolibet alio. Sed po-
tentie distinguuntur per actus. ergo distinguuntur per actus. Di-
no pater. quod uniusque distinctionem est in actu sed po-
tentiae sunt in actu per operationes. ergo habent distinctionem per
operationes. Ratio secunda est secundum quod actus distinguuntur per
obiecta. quod omnis actus habet suam distinctionem a principio
aut a termino. si enim differunt dominatio et alteratio.
quod dominatio est a dominante sicut a principio ad do-
num sicut ad terminum. sed alteratio est ab alterante
ad album. Sed obiecta sunt vel termini vel principia po-
tentiarum ergo actus distinguuntur per obiecta. Omnia mihi
notanda sciendi est quod sunt duplices potentiae anime. quodammodo
potentiae actives sicut sunt potentiae animalis vegetativa. Et di-
cuntur actives quod agunt in obiecta sicut potentia nutritiva
agit in alimentum transmutando ipsum. Alio modi poterentiae
passives que sunt receptives quod secundum se recipiunt obiectum
sicut ponit visuosa recipit in se colorem secundum similitudinem.
Est ergo ista divisione in istis potentias. quod obiectum ponit passi-
ve est principium actionis sicut color est principium visio-
nis. Et hoc enim est visus et color mox visum. sed in po-
tentia actibus obiectum est terminus actionis sicut finis
ut obiectum potentiae nutritive est alimentum secundum quod est
potentia animalium. sed ipsa potentia nutritiva ad hoc operatur
ut obtineat nutrimentum animalium. tunc enim cessat nutritio
quod alienum est aggeratum alio. Ex quo per obiectum
non est principium potentiae secundum naturam absolute ipsius
ponit. sed secundum quod in ponitur est aliquod operatio. Exempli gratia.
color non est principium ponit visus sed quod huiusmodi sed est principium
ponit visuosa secundum quod in ipsa ponitur est visus. et id quod poterentia
videndi per esse absens obiecto non est operatio visus.

Arguit vnuhalter tunc vna distinctionem. et ponit non de-
benti distinguiri per actus et obiecta. Unde quod immediata
distinctione aliquis reiest tunc per vnu. sed mediata distinctione
potest esse per plura. sicut ergo immediata distinguuntur

Obiecta Visus
affectione operacionis
ponit et refectionis
tunc et substantiarum
proponit et per

Arestotelis

imminatur sicut de Aresto. in caplo de visu. et tamē maius est q̄ diaphanitas est forma specifica. Itē alio do est forma specifica. et tamē ē in diuersis specificis difficiis. sic quis aia sensitiva in hoie et in eis sit eiusdem speciei tñ ex ea fluit una forma specifica. sc̄ porēta visua

Arguit. oīs distinctio sit p̄ principia. ḡ male dicit q̄ nō dī sumi distinctio p̄ principia. **O**dm q̄ duplicita sunt principia. s. formalia. et penes talia debet res specificis distingui. et distinguunt pone p̄ p̄p̄as drās. q̄s drās (q̄ non agnoscim') circuloq̄ mur p̄ p̄p̄atōem ad act' et obiecta. **E**lia s̄ principia materialia. et penes talia principia acciūta nō distinguunt nisi materialia. s̄ sic posse nō distinguunt penes principia subiectorum. sed penes principia propria.

Arguit nihil fluit phisice ab aliis cōs. ḡ nō p̄ dici q̄ iste pone sit fluā ab aia sensitiva q̄ est aliqd cōs in hoie et aiso. **O**dm q̄ cōs capiā duplī. vno m̄ fīm interōem cōtatis. et sic est verus q̄ a cōs nihil fluit phisice. q̄ rūlo gicus tractat dī cōs et nō phisicus. Alio modo accipit cōs fīm q̄ etiā inuenit in suis inferioribz. et sic a cōs aliqd fluit phisice. fīm ḡ p̄p̄e dēam locutōem posset sic dici q̄ phisice fluit aliqd a p̄ncipijs genericis s̄z cōtractis. q̄ nō fīm cōem rōem. Exempli grā. Iesus in hoie fluit ex p̄ncipijs hois. visus in alino a p̄ncipijs asini. sed nō fīm illā rōem fīm quā s̄z p̄ncipijs hois et asini. sed fīm alia ḡnialorem rōem. sc̄ fīm q̄ illa p̄ncipijs sunt p̄ncipijs aialis. s̄z manifestum est q̄ animal est res phisica.

De potētis Quare p̄mo de alimento et ḡnatiōe dōm est in speali. Vegetativa cū aia et alijs inest p̄ma et māti mecois potentia est aie. fīm quā inest viuere oībus. cuius sunt opera generare et alimento vti.

Apostolus Aresto. dīcīt de potētis aie in cōs quo ordīne de eis sit determinādū. Hic determinat singulatim de potētis aie. et p̄mo de potētis vegetativis. sed de sensitivis. ibi (Determinatis aut̄) tertio de intellectu. et hoc in tertio libro. ibi (De p̄te aut̄) q̄rto de potentia mortua sī locū. et hoc ibi (De mouente aut̄)

Arguit videt q̄ ista determinatio nō sit p̄uenies q̄a p̄metit p̄niam appetitivā. **O**dm ē duplī. p̄mo q̄ Aresto. p̄ncipaliter determinat h̄de iſlis p̄tibz fīm q̄ p̄tibz tuunt ḡdus vite. sed appetitivū nō p̄stet ḡdū. vite sīcūt deī est. Sed p̄ dici q̄ determinatio de appetitivo sīcūt deī determinatio de motivo. q̄ appetitivū est p̄ncipiū motivi sicut infra dīcīt Aresto. q̄ determinādo in terio huius diuersos cē appetit' q̄bz dīcīt p̄t aialia moueri. deīfīnītū eritā de appetitu.

Determinādo ḡ de potētis aie p̄mo determinat de vegetativo p̄p̄ duas eas posticas in tex. - quarū p̄ma est. illa aia est p̄z q̄ est fundamen̄tū alijs aiaj. sed aia vegetativa chmōi ḡ tc. **V**aio. p̄z q̄ fundamen̄tū p̄cedit fundatum. **V**aior p̄z q̄a organa sensituum fundantur in ḡtibz viuentibz aia vegetativa. **S**ecunda ratio stat in hoc. illa aia est prior que est cōmūnior. sc̄ q̄ in pluribus inuenit. sed aia vegetativa in pluribz inuenit. **Q**uinor p̄z q̄ inuenit in sensibili et nō sensibili. Et deinde Aresto. in texu adiungit diffinītōez aiae vegetative. Et s̄t q̄ aia vegetativa est fīm quā reibz inest viuere. et hoc ideo q̄ p̄ncipium et p̄ncipale p̄ncipiū viuēdi est aia vegetativa. **D**einde enūmerat opa iſlis aie. s. generare et vti alimento. Et est cōsiderandū q̄ sub ista p̄ticula vti alimento p̄phēdūnt duo

Folio xxvi

op̄a sc̄ op̄a nutritōis et augmētationis. Sicut ergo in sp̄ali sunt tres potentie aie vegetative ita etiā sunt tria op̄a aie vegetative. sc̄ generare narrare et augmētare.

Arguit anima intellectuā est p̄tor. q̄ est p̄fectior alijs aial. ergo aia vegetativa nō est p̄z. **O**dm q̄ anima intellectuā est p̄z fīm viam p̄fectiōis. sed non fīm viam generationis. ymō ut sic anima vegetativa est p̄tor ut probatum est

Naturalissimum cū operum viuētibz est que cūq̄ p̄fecta et nō orbata. aus ḡnatōem sp̄ora neam habent facere alterū quale ip̄m aial qui dem aial. planta aut̄ plātaz. q̄tenus ip̄o semp̄ et dīmino esse et immortale p̄cipet fīm q̄ p̄tē

Omnīa em̄ illud appetūt. et illud sc̄ausa agunt om̄ia quecūq̄ agūt fīm naturā. Id aut̄ q̄ cui⁹

causa sit duplī est. hoc q̄dē cui⁹ illud vero quo

Odm igitur cōicare nō p̄t ip̄o cē dīmino et cōtinuare ppter id q̄ nihil cōtingit corruptibili um idem et vnum nūero p̄manere. fīm q̄ p̄tē p̄cipare vnuq̄dōs sic cōicat. hoc quidem magis illud vero minus. et p̄manet non idem sed vt idem. nūero q̄dēm non vnum. specie at̄ vnu

Quia nūc dīcīrum est q̄ generare et alimento vti sunt opera anime vegetative. sequenter p̄bar p̄mā p̄ticula sc̄ de generare. **O**ct nō fuit necesse p̄bare alia p̄tem. q̄ Aresto. circa p̄mā diffinītōem aie quā diffinunt vitam habere posuit duo opa sc̄ nutritōem et augmētātōem fuit ergo nūc necesse hic p̄bare aliud opus videlicet q̄ generare. **I**el potest etiā dici q̄ in texu sequenti sc̄. **O**st aut̄ aia Aresto. p̄bar generaliter q̄ aia vegetativa ē p̄ncipium viuēdi quo ad oia opera. **N**ob̄at ergo sic de generare illa opatio que pertinet ad om̄es viuentes est operatio anime vegetative. sed generare est opus quod spectat ad om̄es viuentes rāq̄ naturalissimum nūi talia viuentia sint imperfecta. sicut pueri qui nondū venient ad perfectum statum viuēdi. vt animalia nouiter genita vel orbata. id est puata p̄ncipiū generationis. vel genitalibus. līcīc hoc contingit et natūrātate siue ex impedimento superuenientes sc̄ castratio. vel nūi habent spontaneam generatiōem. id est que rident p̄spōte et spontē generari. Dīcīt sp̄otanea p̄ similitudinē. q̄ videntur ex p̄spōta voluntate generari. et nō p̄ agens p̄tūlare extrinsecum adiunctum. generant talia p̄ influentiā corporum celestium ex materia ad hoc disposita. **V**aior probat. quia anime vegetative est vitam dare. illud ergo q̄dē p̄uenit oībz viuentibz hoc est ab aia vegetativa que facit vitā. **Q**uīor p̄bar Aresto. q̄ vnuq̄dōs ens creatūm appetit assimilari diuino esse. sed talis assimulatio sīc p̄ generatiōem. ergo est naturale viuentibz appetere generationem. **V**aior p̄z q̄ om̄ia que agunt per naturā ppter talem assimilatiōem agunt. **Q**uius ratio est. q̄ om̄e ens creatūm est imp̄fectum in ordine ad diuīnum esse. cū ergo om̄e imp̄fectū appetit p̄fici aliquā p̄fē-

Quare ē opā
aie vegetative

Questiones

etione quā nō habet. et omnes pfectores sint in deo. sic aperte assimilari diuino esse. Circa qd ramen Aresto. distinguit. qd duplex est finis rei. scz finis quo et grā cuius intendit ergo Aresto. qd res viuetes appetit. gnatoem sicut finē quo. que est forma acquisita p gnatoem. sed appetunt diuinā studiū sicut finē grā cuius et viciatū. Minor pr. qd duplex est dōtio dimini esse. vna est qd unū esse est ppterū. scda qd diuinū esse est cā oīm aliorū. In his ergo duobz viuentia sunt filia deo p gnatoem. pmo quo ad ppterū tē essendi. qd viuentia nō pnt mānere eadē mero cum sint corruptibz. qd opertet qd ppe tutas in eis sumat penes spēs. qd ergo p gnatoem spēs pterat. ergo p gnatoem aliquid acqrit ppteritatem qd est dōtio dei. Item p gnatoem aliqd est causa geniti. et iō sicut deus est cā oīm rex. ita generās est cā geniti. Et qd excludit Aresto. qd p gnatoem aliqd res manet quodammodo ppterū vel fit ppterū nō f3 idē in mero. h3 idē i spē. Qd querit vtrū naturalissimū opm in viuentibz sicut genera re sibi sile. Dōz qd sit. et hoc pba ex tribz fm qd tres sicut seationes nature. pmo capiū in cura ut est pncipium mouendi. et scdo capiū pspc. tertio capiū ut opponitur huic qd est violentiū. Est ergo pma rō illud est naturalissimū qd puenit rebus naturalibz i qbz est pncipiū moned. h3 gererare etiā puenit rebus naturalibz. qd est naturalissimū. Minor pr. qd ignis generat ignē aq aq. qd sunt pure naturalia. Scda rō est illud opus dō naturalissimū qd quod acqrit naturaliue spēs rei. sed qd opus generatiois acqrit natura sive spēs. qd est naturalissimū. qd nutritiōem em̄ co seruare indiuidū. p augmētare acqrit pfecta cōtitas indiuidū. cū ergo indiuidū nō sit natura sicut illa oīa nō vocant naturalissimū ex pte terminoz. qd nō terminant ad spēm sicut generatio. Tertia rō est. hoc est naturalissimū ad qd natura magis inclinat. h3 ad opus generatiois nō natura magis inclinat. qd est opus naturalissimū. qd quicq; natura in detrimentū sive corruptiōem indiuidū nō est pseruare spēm. sicut Aresto. Et de longitudine et brevitate vite qd aialta multi costis sicut brevia vite ut palleres. Et sic op̄ gnatiois dō naturalissimū tripli. pmo et pte materie sive subiecti. qd in rebus pure naturalibz inuenit. Scdo ex pte terminoz. qd natura sive spēs acqrit p generatioem. sicut dō scdā rō. Tertio ex pte finis qd ad eam natura inclinat ut ad finē sicut de tercia ratio.

Arguit si generatio regire in rebus naturalibz. ergo nō est op̄ aie vegetatiue. Dōm qd generatio accipit dupl. vno mō generalit. et sic nō solū regit in rebus viuentibz. et sic nō dō generari esse opus ppterū aie vegetatiue. Alio mō accipit generatio spēcālē fm qd fit a pncipio in trinseco. et sic est opus aie vegetatiue. Tripli cōdit generare qd inuenit in viuentibz ab illo gnatoe. qd ē in pure naturalibz. Primo qd gnatio in viuentibz est a pncipio intrinseco. qd semē decimus ab aialta est in ppterū poterū ad hoc qd sit pspc ipius viuentis. et iō sibi dicit intrinsecum nō fm actū. sed fm poterā ppterū. ppterū qd parū deest nihil desse videt. Circa qd scidū qd inhoie vel in animali pfecto est tripliciter digestio. vna est digestio qd ē in stomacho. et ibi sepa purū ab impuro et ipurū mitis ad intestina. puz. at mitis ppterū epār. in epate fit secunda digestio. et iterū sepa purū ab ipuro. et a tali ipuro generat crines et vngues in aialta. hoc at purū sic relictum mitis in via ppterū cor. et tunc ppterū cordis et potentia nutritiua vel ppterū distributua fm medicos in corde existens distribuit illud nutritiūm sic collectuz fm qd arguit sicut

secundi de Anima

gulis mēbris. Ista ergo materia sic collecta est in ppterū potentia ad hoc qd vniās cuilibet mēbro aialis qd igis natura maxime intendit pteratōem spēs sic mittit vnam ppterū illi materiae qd debuit aggenerari cuilibet pri aialis vel viuentis ad vasa seminalia ut ex ea fiat generatio. Dōz illa g materia seminalis a qua fit generatio intrinseca i ppterū generatiū nō fm acrū qd nūc fuit ppterū generatiū. h3 fm potentia et ppterū. qd illa materia est sic disposita qd nō fuit et amissia ad vasa seminalia ipa fuit vna cuilibet pri viuentis. Et est ista cā. qd ista ppterū seminalis ppterū producere hoīem similem generanti. hoc em̄ fit ppterū in tali semine existentem.

Arguit in oīm gnatioe fit resolutio vscq ad materiā. qd ista ppterū formatia in semine corruptif. et ppterū nō ppterū fieri gnatio ppterū alicuius semis decisi. Dōz qd in gnatoe viuentis sicut duo pncipia. s. passiū qd est materia. ex qd fit gnatio. et h3 in viuentibz amministrat a matre vel ab illo qd h3 dōtioez matris ex tali pncipio fit substāria geniti et tūc est vez qd fit resolutio in tali embrione vscq ad materiam ppterū. Alia est ppterū effectiue occurrēs ad gnatoem et amministrat a pte. et illa materia sic amministrata nō intrat subam geniti. h3 solū agit ad h3 ppterū forma introducat in materia. si sit forma introductibil ppterū ages naturale sicut sunt aia vegetatiue et sensitiva. vel disposita materia ad h3 qd ppterū agēs altius forma introducat. sicut ptingit in gnatoe hoīis. Et ad ista ē. et in oīo pullus gnato ex vitello ouī sicut ex materia. et albumen ouī est nutritiū pullo. Ultius at formatia ptingit vitello. et talis ppterū suffit in qdaz hūdū qd hūdū. pduero pullu cuaneſit et expirat. Et h3 ppterū aliqui correlaria elici. ppterū est qd sicut in nullo effectu intrat cā efficiēs fm subaz. ita nec etiā in gnatoe aialii ppterū formatia intrat subaz geniti. Scdo pte eliciā re ples plus seq̄tūr. qd inris qd ppterū. qd mas admittat materia ex qd lez cōtitas. Scda dō pncipalē est qd gnatio in viuentibz fit et talis ppterū sicut in nullo decisione semis. sicut plāte generatur ex semine plante ppterū. sic at nō est in gnatione pure naturaliū. sed in illis gnatio fit ppterū questione vniū in alterū vtrū ignis gnato ignē ppterū lignoz. qd ignē. Tertia dō est qd ppterū. ppterū qd fit gnatio in viuentibz. manet post corruptiōem pncipalis agentis. et iō h3 cōdē effectū quē haberet si pncipale agens nō h3 corrupti. Sic autē nō est in maioris qd cōstante pncipali agere ne ppterū generario. qd talis ppterū generatio nō potest esse separata a generante sicut in viuentibz.

Arguit hoc est naturale magis oīo viuentibz qd nō puenit oīo viuentibz. sed gnato nō puenit oīo viuentibz sed nutritiō. qd ut dō in tenuiū impfecta viuentia non generant. neq; orbatā. neq; illa qd habent spontaneam generationem. ergo actus nutritiō debet esse naturalior. Dōz qd aliqui opatio ppterū naturaliō. alia dupl. vno modo ex tensiue qd extendit ad plura in qbz inuenit. et sic opatio nutritiōnis est naturaliō qd generatio qd est cōmūniū. Alio modo dō aliqui opatio naturaliō intenſiue. qd scz natura magis inclinat ad talem opatioē. et sic generatio est naturaliō. In qbūs em̄ omnia ista oīa simul inuenit ibi generatio est opus pfectus tamē a generatio ne tria excipiuntur scz impfecta orbatā et habentia spontaneam generationem.

Arguit opatio intellectua est naturaliō qd gnatiua. qd hō est maxime suū intellectu. qd ibi magis naturaliō. Dōz qd gnari nō dō ppterū ad opatioē cūmūniū ppterū. h3 operationes potentiarū animae vegetatiue. ut si sensus

aut vne in hunc
tioz et no vne
Prio et
Terci et digestio et
alii ppterū Vna
alia

3a

XXX
XXXIV

Areostotelis

generate sibi simile est natura assimilata operis inter ista operis
tra. s. nutritio augmentare et generare. et sic proceditur argumentum
mentum quia non est propositum.

Arguitur. nutritio est naturalior quod est magis necessaria
ria. cu aliam in nutritione esse non potest sed bene sine genitio
ne genitio natura est magis sollicita circa nutritiorem quam genera
tione. Dominus quod natura duplere est sollicita circa aliquod
vno modo absolute. et sic est magis sollicita circa generati
onem. quod quicquid defectum nutritios disponit natura ma
teriam per generatioem. Alio modo natura est sollicita circa ali
quod ex suppositione. et sic est magis sollicita circa nutri
tiorem. quod nutritio subservit ad generatioem. et iuste natura est
sollicita per nutritiorem ut possit fieri generatio. Et hoc est
quod sub alijs verbis dicitur. quod nutritio capitur duplere. vno modo
absolute et sic natura non est sollicita per nutritiorem. Alio modo
accipit finem per subservit generatioem. et sic natura est sollicita
per nutritioem. Et per hoc soluis replica quod arguitur natura
per generatioem totaliter eam rumpit. ut patet in multis
ergo natura non erit sollicita per generatioem. sed per nutritiorem.
Dominus quod natura accipit duplere. vno modo finem per se est in indi
viduo. et eo modo corruptibile est. et sic vere est quod quandoque
generatio tendit in corruptiorem naturae finem per se est in indi
viduo. Alio modo accipit partem corporis. et sic natura non
est destruktio per generatioem. sed subservit per ea.

Arguitur magis naturale est quod aliquod subserviat seip
sum quod alterius per nutritiorem aliquod subserviat seipsum. et per ge
neratioem alterius. Dominus quod aliquod subserviat seipsum dupliciter.
vno modo in numero et hoc sit per nutritiorem. Alio modo
subserviat seipsum in specie. et hoc sit per genitioem. Tunc dominus est quod
magis naturale est in obo viuente quod aliquod subserviat seip
sum in specie. quod impossibile est viuens seipsum subservire in nu
mero. et genitio inclinatio naturalis est ad hoc quod aliquod subserviet
seipsum in specie. quod potest res in specie perpetuari. quod nullo modo potest
fieri in individuo corruptibili. Et nota quod omnia ista argu
menta pereunt propter tertiam positionem positam ad hoc quod natu

Querit quis sit ordo istorum actuum. 2 q̄ est ratio ordinis
Dōm q̄ in istis operāb̄ potest assignari duplex or-
do. sc̄ ḡnatois fm̄ quē p̄cedit ab imperfectis ad perfecta
et sic actus nutritiōis p̄cedit actū augmentatiōnis. 2 actus
augmentatiōis p̄cedit actū ḡnatiōis. Sed fm̄ ordinem p̄-
fectōnis est ecōtra. Et rō ordinis sumis ex trib̄ rōmib̄
Prima est q̄ actus nutritiōis ordinat̄ ad conseruandum
individuum. actus augmentatiōnis ordinat̄ ad pficiendum
individuum fm̄ determinata q̄ ritatem. actus ḡnatiōis
ordinat̄ ad conseruandum rem in sp̄e. sicut ergo sp̄e
cies est dignior et prior individuo fm̄ viam perfectiois
ita etiā generatio q̄uis presupponat nutritionē et aug-
mentationem. Secunda ratio est. quia nutritio est pri-
mus actus fm̄ viam generationis ex quo presupponit a
generatio et augmentatione ergo generatio est ultima
operatio fm̄ viam perfectiois et nō ecōtra. Tertia ratio
stat in hoc. quia per actionem generatiōis ipsa anima ve-
getativa habet cōuenientiā cū anima sensitiva que ē p̄se-
cutor vegetativa. qz sicut aia sensitiva p̄ suas potētias se
extēdit extra suū subiectū. qz agit in colōpēr potentiā
visuā q̄ est extra suū subiectū. sic etiā p̄ potentia genera-
tiōis ipsum viue se extēdit ultra suū subiectū producen-
do genitū quod est extra sustantia generatiōis.

*Macra
formato*

Folio exuit

anima fin determinatos modos tres ca dicit
Etenim unus motus causa est. et cuius ca. et si-
cut substacia animalium corporum anima ca. Quid
igit sit sicut substacia manifestum est. Lausa enim
ipsius esse omnibus substacia est Vivere autem
in viventibus esse est. Lausa autem et principium
horum animarum: Amplius autem eius quod in
potentia. ratio et actus est

Postqu **A**resto, ostendit qu opatio vegetativa est ab aia
vegetativa tu sequenter ostendit de omnibus opatoibus
aie vegetativa. Dicetur enim antiqui qu iste opatoes scz nu
tritiva et augmentativa non, proprie ex aia habe natura et
hoc sic probabant qu sicut natura v*eritatis* in suis opatoibus quli
tunt actis et passiuis. sicut ignis calcet calor ita etia
aia vegetativa facit suas opatoes qualitate naturales.
Debat qu **A**resto. qu aia e pricipio corporis viu*eritatis* in re
plicagine eae. tu formal final et enucleatis. Prima probat
duabus ronibus qu prima callidus qud dat ec corps e forma cor
pos. sed aia dat ec corps qu aia e forma corporis. Datoz pz
ex diffinito forme qu forma est qu dat ec rei. Minor pz
bat in textu. qu aia dat viuere tu viuere in viu*eritatis* etia
Prima pz qu aia separata a corpore corpus non viuit. Sed
cūda rō e illud qud actus corpus e forma corporis. sed aia est cā
formal corporis qu tu Datoz pz qu ois forma est actus Di
noz pz ex diffinito de ae in qu dicitur qu aia est actus corpus. tu
Ergo viuere in viuentibus est opari. ergo non est
esse. Dicendum qu viuere accipitur duplicitate. uno mo
do pro viuere primavita et si significat effectum forma
lem ipsius a nature tu non aliud est tunc viuere qu esse ant
mam in corpore et informare corpus. ynde dicit **A**resto
tules primo elenchorum. qu anima et vita idem sunt tu sic
viuere in viuentibus est esse. Alio modo accipitur viue
re pro operatione vitali consequente animam existentez
in corpore et si viuere est operari vitaliter. tu sic videre e*st* viue
re audi*re* est viuere. tu sic de alijs

Manifestum autem est quod et cuius gratia anima causa. Sicut enim intellectus gratia huminis facit eodem modo et natura. et hoc est ipsius finis. Huiusmodi autem in animalibus alia et proprietas naturae. Omnia enim phisica corpora anime instrumenta sunt sicut animalium sic et plantarum tantum gratia anime existentia. Dupliciter autem dicitur quod cuius gratia. et quod cuius et quod quo

Hic p̄sequenter p̄bat sc̄dā p̄m̄ sc̄ia est c̄ finalis ipsius corporis. et hoc sic. sicut se h̄z intellectus p̄acticus in disponendo materiā artificiālē. ita se h̄z natura disponendo materiā naturalē. h̄z intellectus p̄acticus disponit materiā artificiālē. q̄ natura disponit materiā naturalē. ppter formā naturalē. Et h̄z q̄c ppter alterū ē finis ei⁹. q̄ sc̄ia ē finis dispoſit in materie. Et addit Ar. q̄ nō sola anima ē finis corporis sed etiā om̄n naturaliū. et hoc sic p̄

Aia e principiū ut
ca finalis corporis

No p̄ dic̄ finis quo om̄s rerū

2 mols aux rechamps sur l'herbe de la pique
comme le 8) sur l'herbe piquée et biseautée
vers 6 ou 7 h p.m. et pris un bœuf p. 2e et p.
vers 8 h et 8 fois - 2 steaks

Questions

barur. qz semp p̄ncipale ē finis instrumētoꝝ. sed oīa na-
turalia ordinant in ai am sicut quedā instrumēta quibus
viunt aīata. q̄ aīa est finis oīm naturaliū. Dīoꝝ paret
qz plāte nutritiū ex mixtis. z q̄ mixta ordinatur in plā-
tas sicut in finē. z aīalia nutritiū plātis. z sic plāte ordi-
nant in aīalia. z hō nutrit ex aīalib. z sic aīalia ordinant
in hoīem. z sic p̄z q̄ homo est finis oīm naturaliū. S̄z
addit Aresto. q̄ duplex ē finis. sc̄z quo z grā eius Per
quam distinctōem intendit q̄ anima nō est finis simpliciter
ultimat⁹ ipsoꝝ naturaliū. sicut finis z grā cui⁹. h̄z ē finis
quo mediate naturalia rēdūt in deī sicut in finē grā cui⁹.
Enī dī in Occīstico. Qīoꝝ ppter seīpm erauit deīus. et
sic ip̄e est simpliciter finis oīm naturaliū qz oīm rep̄ creatar. **P**
Querit yr̄z hō p̄ dici finis oīm rep̄. **D**om q̄ sic
qz quodāmō omnes res create sunt ppter hoīem. Sunt
enī in reb⁹ qdā res artificiales. qdā naturales. qdā sup
naturales sive spūiales. sed oēs iste res sunt ppter hoīem
q̄ hō est finis oīm rep̄ creatar. **D**e rebus artificiālis
dicit arestōles sc̄do phīsicoꝝ q̄ hō est finis oīm artificiālis
alius. Et rō illius est. qz artificiālia sunt ab intellectu huma-
no z iō fūt iuuamentū naturaliū. q̄ vbi naturalia defici-
unt artificiālia iuuāt. Et iō si fūat aliqua p̄ arte quibus
hoīes nō iuuānt. v̄l quātū ad substātiā artificiāliū. v̄l q̄
cum ad modū faciēt di artificiāliū nō debet dici artes sed
abusiones. Et iō ars faciēt taxilloſ est phībīa qz illis
hoīes vt in plūmī abutunt. In hoc sc̄do Aresto. dicit q̄
hō est finis oīm naturaliū. qz hō ex oībus naturaliū
iuāt. iuuāt enī ex celo et terra z ex alijs elemētis et om̄
nib⁹ mixtis. Sed q̄ hō est finis substātiā spūialium
nullib⁹ ponit ab Aresto. S̄z sc̄us Thomas hoc idē pro-
bat in sedo scripto sic. q̄ substātiā spūiales v̄l s̄z bone et
in bono ſfirmate. z sic admīnistrant hoīes. et ſic ſunt ppter
hoīes ſicut ministri. Et h̄z est q̄ dī Apls. q̄ ille substā-
tie admīnistratori spū ſt̄ ſt̄ ppter eos q̄ hereditatē capiunt
ſalutē. Aut substātiā ſt̄ in malo obſtinat. z tūc tles ſub-
ſtātiā plūnt hoī p̄ accīs ad exercitū p̄tū. qz p̄ h̄z q̄ hoī
reſiſtū temptacōis. z malichs talū ſpirituum ſic acq̄uit
bonū victorē z meriti.

Xia ē cā efficiēs
corpus

Atuero et vñ pñcipiū q̄ fñm locū mot⁹ aia ē
nō oñlbo aut̄ viuetib⁹ inest potētia hec Est
aut̄ et alteratio et augmētū fñm aiam: Sensus
eñ quedā alteratio esse videt. Nihil aut̄ sentit
quod nō habet aiam. Silt̄ aut̄ et de augmēto
et decremēto se habet. nihil eñ decremētū pa-
titur neq; augmētā phisice nisi alatur. alif aut̄
nihil qd cōmunicet yita

Dic sequepter **Aresto**, pbat tertiā prem sc̄ q̄ aia est
principiū & causa efficiēs corporis. **O**choc sic pbat. omnis
forma corporis naturalis est principiū corporis sed aia est for-
ma naturalis. ergo est principiū corporis sūm q̄ in corpe est
motus. **M**aior pars exemplariter. quia forma ignis est
principium motus ignis. sed minor est manifesta. **S**z
posset aliquis dicere q̄ motus q̄ sunt in corpe aiatō sunt
a natura. sic addit **Aresto**. q̄ isti motus sunt solū in vi-
uentibus & hūbitibus aīam. **E**x q̄ sic arguit. sūlī morū sunt
ab aia q̄ sola inveniuntur in habentibz aīam. sed isti motus

*Mia è ca corpis in triplici genere
formata fuisse quam prout regi delectaretur.*

secundi de Anima

Solū inveniunt in habētib⁹ aīam. scz motus localis & gres-
sius et motus fīm augmentū et decremētū. qz nihil sen-
tit nisi qd̄ haber aīam neqz aliquid augeſ et decreſcit nisi
qd̄ alitur et nihil alitur quod nō p̄minicet vita. ergo de-
p̄mo ad vlemtū hoc alit solū qd̄ hz animā
Querit v̄z aīa sit cā et p̄cipiū corporis in triplici ges-
nere cause **D**icendum q̄ sic vt pat̄ in textu. scz in ges-
nere cause efficientis formalis et finalis
Arguit forma et efficientis nūch coincidit in vnu
numero. ergo si aīa est forma corporis non potest esse causa
efficientis eius **D**icendum q̄ forma et finis nō coinci-
dunt in idem numero in ordine ad eundem effectum sed
beng in ordine ad diuersos effectus sicut est hic. Et hoc
sic pat̄. qz corpus accipit dupliciter. vno modo fin. q̄
est absolute animatū. et sic anima est eius causa formalis
quia hoc esse animatum est ab anima. Altero modo accep-
tur quantum ad organisationem augmentum et perfec-
tiones secundas que etiam sunt in corpore et sic est causa
efficientis. Et hoc est quod aīi dicunt q̄ anima est causa
formalis corporis q̄tum ad actum p̄mū sed est causa
efficientis in ordine ad actū secundum

Dicitur ergo anima non est causa efficiens perfectionis secundariam in corpore. quia tunc esset anima causa sua cum potentiorum quod est impossible. quia nihil ageretur per suam essentiam effectivae preter primum principium. **D**icuntque duplex est causa efficiens creatrix. quoddam est principaliter efficiens. Alius autem est minus principaliter efficiens sive subefficiens. Quo quando ergo de principali causa efficiente sic nulla causa efficiens creata potest agere per suam essentiam sed bene subefficiens causa. id est secundarie effectiva sicut est de anima quae potentie anime fluunt ab anima non sicut a causa principaliter activa sic enim deus est causa potentiarum anime rationis sicut etiam est causa anime. **I**uxta regulam commentatoris octauo physicoe. dans forma datam a foz man. cujus deus datur anima. scilicet rationale spiritus. et creat illa quae natura taliter sequuntur animam rationalem quia sunt potentiae eius. **D**icitur alioquin causa effectiva quod principialiter per se agit effectum. Et dicitur: **C**a subeffectiva per cuius medium effectus producitur. **E**rgo deus non producitur potentias nisi per animam. quae prout dicitur causa subeffectiva. **T**unc aliter dicitur et duplex aliquid procedit ab alio. uno modo per realiter transmutatorem et sic non potest ab aliquo ente creare aliud. procedere nisi per potentiam medium. Alius modo aliquid ab alio procedit per simplicem emanationem. et sic potest etiam ab aliquo ente creare aliquid effectivum procedere sicut potentiae anime fluunt ab anima.

C Arguit. cā efficiens p̄supponit suo effectui. s̄ aia nō p̄supponit corpori. ḡ nō est cā efficiens corporis. p̄baf quia materia est an formam. D̄m q̄ corp⁹ accipit dupl. vno mō fm suā substātiā et sic corp⁹ p̄supponit aia. quia aia vñis corp⁹ i disposito aliquo disposito ib⁹ q̄ disposito eis nō sunt nisi in materia forme p̄supposita. Alio mō accipit corp⁹ c̄tū ad debitu augmentū. et sic aia p̄supponit corpori. quia aia est an p̄plerā c̄titatē corporis.

C Arguit. aia est intrinseca forma corporis. ḡ nō ē causa finalis corporis. D̄m q̄ aia accipit dupl. vno modo fm ei⁹ essentiā. et sic aia est extrinseca corpori. sc̄ eentia et natura aine multū distanta natura corporis. sicut sup̄ dixit Aretio. q̄ act⁹ et potētia nō p̄az dñs. Alio modo accipit aia fm q̄ iformat corp⁹ et sic aia est cā formalē corporis et triseca. Primo aut̄ me ē cā finalē et extrinseca corporis.

Diuīsmode sumit dñe positionū
q ad nos. et quo ad nāz rei.

Opimio Anni: Prima

Vita opa Empedocles autē nō bñ dixit hoc addēs au-
tūz vita gmetū accidere plantis. deorsum quidē radi/
cem mittētibꝫ ppter id q̄ terra sic ferē fīm natu/
rā. sursuz autē pp̄ter ignē silt. Neq; em̄ sursum
et deorsuz bñ accipit. Flō em̄ idē oibꝫ sursuz et
deorsuz et in oīmūdo. s̄ sicut caput aialii. sic
radices plātarū sunt. si p̄gruit instrumēta dice
re altera et eadē opibꝫ Adhuc autē qdē est p̄tinēs
in cōtraria loca ad q̄ ferūt ignē et terrā. Distrā
hēc em̄ nisi aliqd sit phibēs. Tū vero erit. hoc
ēaia. et causa augmēti et alimenti

Postq; Aristo. posuit vītateſez q̄ aia est p̄ncipium
effectū opatōnū vitaliū. id est illaz opatōnū q̄ sunt i cor-
poze viuēt Lōleq; ter excludit duos errores q̄ s̄t cons-
trarij ad talē vītateſez ipū Empedocles et Democriti.
Dixit em̄ Empedocles q̄ opatōes nutritiōnē fierent
ab aia sed a natura ignis et terre. Democriti autē dixit
opatōes aie ee a natura ignis em̄. Fuit ḡ opinio Empe
q̄ augmētatio et nutritiō fieret in plātis ex hoc q̄ in plan-
tis eēt q̄dam terrestris natura p̄ quā naturā terrestrem
nutrient radices. et illa q̄ sunt inferi in arbore. et nutrit
plāte sursum. ppter igne q̄ naturaliter aliqd mouet sursum
q̄ em̄ Empe dixit effectū puenire in rebꝫ ex necessitate
materie. id dixit q̄ nutritiōnē. necessitate materie mouet
sursum et deorsum. Tū re pb̄st istā opinionē duabꝫ
rōibꝫ. quaz opa est. q̄ Empedocles male accepit sur/
sum et deorsum in plātis. q̄ hoc qd̄ dixit esse sursum hoc
est deorsum. q̄ nō cōdē mō sumit sursum et deorsum in plā/
tis sicut in rōto vītuero. q̄ in toto vītuero. hoc est sur/
sum qd̄ est versus celum. sed in viuentibꝫ hoc est sursum
vbi viuēs sumit nutritiōnē. q̄ ḡ radices plāte sumunt
nutritiōnē manifestū est q̄ radices sunt sursum in plā/
tis. Et hoc est qd̄ dī Aristo. q̄ sicut se h̄z caput in aialibꝫ
bus ita radices in plantis et hoc id. q̄ illa instrumēta ha-
bent se eodem mō quibꝫ sunt eadē opa. s̄ eadē opa sunt p̄
radices i arboribꝫ et p̄ caput i aialibꝫ. s̄ acceptio nutritiōnē
Queris vīz in omnibꝫ eodem mō sumunt sursum et
deorsum. Dicendū q̄ nō. q̄ in q̄busdam rebꝫ sumuntur
drīne positionū quo ad nos. In q̄busdam autē fīm natu/
rā rei. et in vītateſez est dī. Tū quo ad nos sumunt diffe-
rentiē positionū tripliciter. s̄ p̄ iuxtopositōem et p̄ tra/
positōem et p̄ silēpositionē. Per iuxtopositōem h̄z
dextri qd̄ ponit iuxta de rōtu nostrū. et h̄z sinistri. qd̄ po/
nit iuxta sinistri nostri. Per iuxtopositōem sicut in ymagine
refulcat in speculo. q̄ in ymagine hoc dī. dextri qd̄ con/
traponit dextro nostro. et h̄z sinistri qd̄ contraponit sinistro
nō. Et h̄z id est. q̄ ymagō in speculo dī mō refulcat in
speculo. q̄ illi q̄ in ymaginato. Per silēpositionē sicut i yma/
gīnibꝫ sine statu illa manū dī dextra q̄ h̄z silētudine cuius
dextra nrā. Dicūtur cūt sumit drīne positionū q̄ ad nos
q̄ p̄tes rei (in quibꝫ sunt tales drīne) nō distinguunt
pm̄ diuersas p̄tutes. Qū autē p̄tes sumunt fīm diuersas
p̄tutes cōclūmunt drīne positionū fīm naturā rei in tali
re sicut p̄ in hoīe. q̄ alia est p̄tus in hoīe fīm sursum de/
orsum autē retro dextri et sinistri. sed hoc non est in statua

Folio xxviii

Alio mō inueniuntur differentiē positionū fīm naturā
rei et tūc differēt inueniuntur drīne positionū in celo in vī/
tuero corruptibiliſez in elementis et in aiatis. In celo in
veniuntur sex drīne positionū fīm q̄ p̄tes habent alia et alia
influentia ad influentiā aie nobilis. et id in celo sumunt
ille drīne q̄ sunt fīm diuersas p̄tutes in diuersis p̄tibus
Est enim alia p̄tus in polo artico et antartico fīm quas su/
mūt sursum et deorsum. Itē est alia p̄tus in oriente et occi/
sē fīm quas sumunt dextri et sinistri. Itē alia ē p̄tus in
meridie et septētione fīm quas sumunt autē et retro. sicut
p̄tudo celi. Sed in vītuero corruptibiliſez in elemen/
tis sumunt sursum et deorsum. In motu locale grauium et
leuium q̄ in pōtēria sursum mouentia sicut deorsum
grauium. Sed in aiatis sumunt iste differentiē positionū
fīm opa vitalia. sumunt em̄ sursum et deorsum fīm nos/
tum alimenti. quia hoc est sursum vbi animatum recipie
nutritiōnē. et hoc est deorsum vbi mutuntur super/
flua. Sed ante et retro sumunt fīm motum sensationis
q̄ hoc est autē vbi vigint sensus. et hoc retro vbi nō viget
sensus. Sed dextrum et sinistru sumuntur fīm motu
localē in animali. quia hoc est dextrus vbi naturaliter
incipit motus. et hoc sinistru vbi naturaliter desinit mo/
tus. Et quibus patet in quibꝫ inueniuntur iste diffe/
rentiē positionū. q̄ in omnibꝫ habentibus nutritiōnē
inueniuntur sursum et deorsum. et in omnibꝫ habē/
tibus sumunt autē et retro. et in omnibꝫ hītibꝫ motu localē
dextrū et sinistru. In q̄busdā autē s̄t inueniuntur in p̄/
fectis aialibꝫ ibi em̄ inueniunt omnes differentiē poli/
tionū. Secunda ratio est. si in aliquo viuēt sumit simili
ignis et terra. tūc sequit q̄ hoc viuēt nō possit p̄manēt
re in sua consistentia. Qd̄ sic probatur. q̄ ignis et terra
sunt p̄traria. et naturaliter mouent ad p̄traria loca nisi aliq
qd̄ p̄tineat ea. op̄z ḡ aliqd ponere in viuēt qd̄ p̄tineat illa
ignis sicut alia q̄ aia vīz dī cā augmētatiōnē no ignis et tra/
Arguit nutritiōnē mouent deorsum. salē grossiora
et subtiliora sursum. Et sequit q̄ ex natura terre et ignis sūt
et nutritio. Dom q̄ dispositio nutritiōnē. fīm calidū
et frigidū subseruit bene nutritiōnē. q̄ oportet grossi
ora per grossiora nutritiōnē nutritiōnē. etiam nutritiōnē
causa nō est dispositio nutritiōnē sed aia q̄ mutat nutri/
tē ad diuerſa loca iuxta dispōētū nutritiōnē

Vides autē quibꝫ dā ignis natura simplicē
cā augmētē et alimenti esse. Et nāq; ipm̄ vides
solū corporē et elemētōp̄. qd̄ alia et augmētā.
Vñ et in plātis et in aialibꝫ putabit vītq; quis
hoc esse quod operatur

Hic ponit scđs error circ̄ aiam vegetatiā q̄ est De
mocriti q̄ dixit q̄ nutritiō et augmētatio fīt a natura ig/
nis et nō p̄ aia vegetatiā. Differt ḡ hec opinio ab opis
nione Empe. q̄ ipē dixit nutritiōnē fieri ab igne et frasil
Et Demo. dixit nutritiō fieri solū ab igne. Et h̄z si pro/
bar. q̄ nutritiō et augmētatio fīt p̄ calorē naturalē. op̄z
em̄ alimētū decoq anteq; vītā substātie alia. s̄ calorē
ab igne ḡ ignis est causa nutritiōnē et augmētatiōnē

Vic autē p̄causa qd̄ dā ē. nō tū simplicē
cā s̄t magis aia. Ignis enim augmentum in
infinitū est. qd̄ s̄t inēt cōbustibile. Natura ē
et augmentatio no autē p̄tūpātū cā p̄p̄tūlātū

Excludit Op̄es

Questiones

constantium omnium terminus est et ratio magnitudinis et augmenti hoc autem est anime. sed non
ignis et rotis magis quam materie

Nic Arestotiles reprobat istū errore, **D**emocriti et
Dicit ignis sive calor ignis est hūc causa instrumentalis cā
nutritiōis, q̄ sicut dēmē, nccē eō currere calore ad nutritiōē.
Sed nō p̄t dici q̄ ignis sive calor sit p̄ncipalē cā nutritiōis
et augmētatiōis, q̄ tūc viuēs naturalē accepit quās
eūc indēmiatā c̄titatē p̄ nutritiōē q̄ ignis crescit in
infinitū aposito cōbstabilitē. Sī h̄ ē impossibile, q̄ oīm natu
ra p̄statiū cert̄ ē termin⁹ magnitudis et augmēti. **O**st
q̄ cal certitudo siue dēmiatio c̄titat⁹ q̄ nō p̄t c̄ ab igne,
q̄ ignis fin se nō h̄z certū finūm ḡt̄ ab aia. dēmia
re ḡt̄ nō spectat ad materiā q̄ est de se incerta sī spectat

Ad formā q̄ est de le determinata & pfecta
Ergo entia naturalia sunt definita ad minimū et
maximū. pmo phicoz. ḡ nō p̄t ignis crescere in infinitū

Dom q̄ ignis capi tripliciter. uno mō ex pte mate
rie & sic ignis nō p̄t crescere in infinitū q̄ est determinata
materia in vniuerso q̄ ē ignibilis q̄ matia q̄ p̄t fieri ignis ē
materia elemētorū & mixtorū. & supposito q̄ illa essent cō/
uerſa in igne ad huc ignis esse finitus. **A**lio mō capiſ ignis
fm q̄ est ps roti vniuersi & sic iteꝝ nō p̄t esse infinitus.
Och hoc iorū ignis eſſz infinitus tūc deſtrueret toſ
tū vnuerſum. q̄ quereret oſ p̄s vnuerſum ſuā na-
tura. q̄ infinita ſtuſ ſequit naturā infinitā. Et q̄ vni-
uerſum pſſit in ordine ptiū diuersarū ſic ceſſaret vni-
uerſum. & ſolū eſſet ignis. **L**ercio mō capiſ ignis .ex pte
ſue forme & ſic ignis nō h̄z determinatio ad certā q̄ſti-
tate. & ſic loquit p̄ Aretio ſiuſ aūt h̄z oē aiatū materiā deſ-
minatē q̄ſtitatis lez ex pte forme q̄ in aiatū nō p̄t eſſe ma-
teria indetermīnata q̄ſta q̄ ſicut indetermīnata q̄ſta tūc an-
ima nō iſformaz illā materiā. **O**cepli grā. Repugnat
homi ex pte aie humane q̄ ſuī corpū eēt indetermīnata
q̄ſtitat. q̄ nō h̄ret ogaſoſ ſuas. ſz h̄z nō repugnat ignis
q̄ ignis ex pte ſue formeno reſtringit ad certā materiā ſeu
ad certā q̄ſtitatē materie Intellect⁹ q̄ teſt⁹ ē q̄ ignis
crescit in infinitū ex pte ſue forme. q̄ nō repugnat ſue for-
me q̄ſit in materia indetermīnata q̄ſta. ſz aiaſa reçrunt
certā materiā ex pte forme. **S**co dōm ē q̄ iſta grā p̄t
dītō nat cui ambo ḡtes ſunt falſe & tū tota dītōna ſi
lis ē p̄a ſicut illa. ſi alſin⁹ volaret alſin⁹ h̄ret p̄nas. cui⁹
ab̄ ḡtes ſz falſe. & tū tota dītōnal ē p̄a. Silt etiā ſi ig-
ni aponeret ꝑbūſtibile infinitū ignis creceret in infinitū
Quereret vñſ calor q̄ē cā nutritiō ſit eiusdē ſp̄ciū euz
calore ignis. **D**ōz q̄ idē calor ſp̄c tñ miero in vno indi-
uiduo q̄ facit nutritioꝝ inſtrumentalē vt calor ignis i ipo
aiaſo. **O**ch pbaſ q̄ oē mixtu pſem q̄le ē mixtu aiaſuſ
h̄z in ſe calorē ignis. ſi ḡpter tale calorē ignis eēt ali⁹ ca-
lor. tūc duo acciſia tñ miero dñna eent in eodē ſubiecto
nō em p̄t calor faciēs nutritioꝝ eēt alter⁹ ſp̄ci. q̄ ſicut p̄
us dem ē aia vegetatiō vñſ naturalib⁹ q̄litative etiā eſ-
fectiue. vtif ḡ calorē ignis ad efficiendū nutritiōem. & tō
calor q̄ nutritiō inſtrumentalē eſt calor ignis
F Arguiſ nos diſtiguim⁹ res penes actoꝝ & p̄tief-
tates. ſz eſt alia actio calorē ignis q̄ calor ignis in
cinerat. calor aūt aie carnificat. **D**ōz q̄ calor ignis po-
test dupli capi vno mō absolute & fm ſe ſic calor ignis
ſcinerat & puraret. **A**lio mō accipit fm q̄ eſt inſtrumen-
tuſ alieui⁹ aieſis ageret lez aie. & ſic p̄t hēz alieui⁹ ogaſoſ
q̄ ſi ſe aiegeret ſe ſic carnificare. **E**uc em ſuungis

secundi de Anima

aie vegetatię q̄ forma pfectior forma naturali. Et sile ē
in artificialibꝫ qꝫ securis fīm se accepta nō facit domū si
si pūngat artifici tuc p̄t facere domū

Unioniā autē est eadē posētia aīe vegetatiū et generatiū de alimento necessariū est determinare pīmū, sepatur enī

ab alijs potentijis opere hoc **Deobisito**

Post h[oc] Aresto, p[ro]misit q[uod] d[icit] ceccalaria q[uod] exigitur ad intelligendū determinatōem de aia vegetatiua. Q[ui]c[um]que p[ro]lequit determinatōem de p[ar]te vegetatiua. Et p[ro]mo determinat de obiecto. Sed o[ste]nso de opatōib[us]. Tercio de pertenitib[us]. Et h[ic] facit iuxta ordine p[er]ius p[ro]missum. Dicit p[ro]mo q[uod] posse aie vegetarie d[icit] ab aliis poteris q[uod] circa alimento s[unt] ideo p[ro]mo determinatōe d[icit] de alimento q[uod] ad hoc em se circa alimentū eē obiectivū p[ro]ueniunt q[ui]c[um]que potest aie vegetatiua. Et dicit Aresto in retra. q[uod] sunt eedē potentiae aie nutritiue et generatiue q[uod] est verū fīm geniū q[uod] h[ab]ent idex obiectū fīm genus sicut infra patebit.

*Videat autem etiam alimentostrarii strario, non
oportet autem oī. sed quicunque strarioz non solū genitatem
habet ex se inuicem. sed et augmentum: fuit enim multi
ta ex inuicem. sed non oīa augentur. ut sanū ex labora-
te. *Videtur autem neque illa eodem modo ad inuicem esse
alimentum. sed aqua quodigni alimentum est. Ignis autem
non alit aquā. In simplicibus quidem igit corpibus
hoc enim videtur maxime. aliud quidem alimento
aliud vero quod alitur**

Hic arestotles p[ro]ficit dete[m]inatōem de alimento. Ot[er] ponit tria que alimento conueniunt. vnum est q[uod] alimentus ē contrarium aliō. et hoc ideo. quia alimen[t]um conuerterit per mutationem in substantiam alteri. sed omnis mutatio fit de contrario in contrarium. Se cunda conditio est q[uod] alimentum est ex his contrariis q[uod] habent generationem ex se inuicem. Sunt enim aliquae contraria quorum vnum non generatur ex alio. sicut lumen non generatur ex laborante. debet ergo nutritio ea esse talia q[uod] possunt generari ex suo contrario. Tercia conditio est q[uod] alimentum debet facere augmentationem in aliō. quia augmentum semper sequitur nutritio nem capiendo augmentum communiter. Adit Arestotiles q[uod] aliqui sunt que habent ex se inuicem nutritiōem sic q[uod] vnum nutrit alterum. et contra. t[em]pore potest ē id alimentum et alterum respectu diuersorum sicut in animalibus. homo potest esse alimentum lupi et contra. sed in quibusdam hoc non contingit. quia aqua ali[us] ignem si ignis nō ali[us] aquam. Et hoc est insimilicibus et sic apparet q[uod] alterum est alimentum et quod ali[us] dicitur aqua extinguit ignem ergo non nutrit.

Arguitur aqua extinguit ignem ergo non nutrit
ignem. **Dicendum** q̄ aqua accipitur dupliciter. vni-
modo ut est simplex corpus . et sic aqua extinguit ignem
et nō nutrit. **Alio** accipitur aqua s̄m q̄ est aliq̄ mixtū
pl̄ de elemēto aque q̄ de alio elemēto vt. s̄q accipiat q̄
hūido f̄m naturā ut ē oleū. et sic aq̄ nutrit ignem māieste em-

apparet q̄ oleum & pinguedo nutritiū ignem.

Arguit. si lignis nutrit. ergo h̄z potētiā nutritiū. & sic potētiā nutritiū erit in inaiatis. Dōm q̄ nutritio cas p̄ dupl. vno mō fm q̄ hoc dī nutritiū qd̄ seruat p̄ nutrimentū idē in numero. & sic inaiata nō nutritiū. & in qui bus sic inuenit nutritio illis enā inuenit potētiā nutritiū. Eēpli grā idē h̄z p̄ nutritiōm seipm̄ cōseruat. Alio mō caput nutritio imprope fūm & p̄ nutritiōem nō seruat eadē res mīero. h̄z in sp̄. & sic enā in inaiatis inuenit nutritio. & talē nutritiōes nō oī fieri p̄ potētiā nutritiū. Sic ei dī nutritiū ignis q̄ sibi apponit ligna noua. tūc em̄ ma nifestū est q̄ noua ligna apponunt q̄ nō manet idem ignis in numero. sed est alijs lignis in alijs lignis. Similē potest dici de augmentatōe. quia quandoq̄ idē in alij augmentatio sic q̄ ipm̄ augmentatōe idē in nūero in quo dī esse augmentatōe hoc est p̄ potentia augmentatiū. h̄z q̄ appōem̄ alicuius noue substātie fit augmentatio rālis est in nō viuentib. Fit enā alter generatio in viuentib. et in nō viuentib. sicut dictū est sup̄ia.

Liber de Dubitatōem aut̄ h̄z. Dicunt em̄ h̄z qdē si/ alimēto milē simili ali sicut & augeri

Posth̄ Aresto. posuit p̄ditōes alimēto. p̄ter mouet vna dubitatōem de alimēto. Et est hec. an sile alaf p̄ simile. i.e. in alimento sit sile alito vel dissimile. Et obicit Aresto. p̄tra vrrāq̄ p̄tem. secūdo soluit. Primo arguit q̄ sic. & stat rō in hoc simile auger p̄ simile. q̄ sile alitū p̄ sile. Ans probat. q̄ augmentatōe fit per hoc q̄ aliqd aggēnerat illi qd̄ augmentatōe. sed qd̄ alicuius aggēnerat est sibi sile. Tener p̄ta. q̄ ad oēm nutritiōem sequit augmentatio. q̄ posth̄ res nutrita est est maior q̄ prius fuit.

Alijs aut̄ sicut dixim⁹ ecōtrario videſ alii h̄z rō tanq̄ ip̄ossible sit sile a sili. alimētu at mutari & decoq̄ op̄z. Mutatio aut̄ oīs in h̄z aut in mediū. Adhuc aut̄ patif aliqd alimētu ab eo quod alit. h̄z nō hic ab alimento. sicut nec instructor a materia. sed ab illo hec Instructor aut mutatur solū in actu ex ocio.

Hic arguit ad oppositā p̄tem duab rōib. Quāri p̄ maē oīs mutatio est de h̄z in h̄z. sed ipm̄ alimento mutat in subam alit. q̄ est p̄trarietas inter alimentū & alitū. Major p̄t h̄z phisicoz. Minor p̄bat. q̄ op̄z alimento mutari & decoq̄ per calore stomachi & alioz mēbroz. Secunda rō est. om̄is passio fit a p̄trario. q̄ sicut pars per Aresto. p̄mo de generatōe. sile nō patif a sili. sed a p̄trario. sed alimento patif ab eo qd̄ aliqd. ergo alimento est contrariū alito. h̄z se q̄ alimento ad alitū sicut materia ad edificatōe. q̄ sicut materia patif ab edificatore. ita alimento ab alito. sed tamē p̄prie edificator nō patitur. sed ducitur de ocio ad actuū.

Utp̄ at sit alimētu qd̄ vltio aduenit. aut p̄us h̄z dīnam. Si v̄o vtrīq̄ h̄z hoc qdē nō coctū illud at coctū. v̄trobīq̄ vtrīq̄ p̄tinget alimētu di cere. Inq̄ntū em̄ nō coctuz p̄trariū p̄trario ali

tur Inq̄ntū at coctū. silē sili. Quare manifestū.

qd̄ dicūt quodāmō vtrīq̄ & recte & non recte

Nic soluit Arestotiles questionē p̄us motā. Et vult q̄ q̄libet illaz opinōnū h̄z aliquid veritatis caput em̄ alimento dupl. vno modo q̄ in p̄ncipio cōungit alito ante decoctionē. & tūc alimento est contrariū alito. q̄ h̄z habet in se aliquas qualitātes quas oportet expelli anteq̄ vniatur alito. Alio mō caput alimento fm̄ q̄ tam de coctū est p̄ calorē naturalem & p̄paratum conformiter ad dispositiones alito. & sic alimento est simile alito. q̄ tunc habet conformatas qualitātes cum alito.

Arguit. subē nihil est p̄trariū. q̄ alitū nō est p̄trariū. sed alijs alito. alimento. Dōm q̄ subē caput dupl. vno mō fm̄ op̄is ad p̄. suū esse p̄se substātie. & sic subē nō est aliquid p̄trariū. q̄ p̄trariū est alijs alito. Alio mō caput subē fm̄ qualitātes q̄ in eis sunt. et sic substātie est aliquid contrariū. sicut em̄ dī Aresto. sed oī de generatione & elementā sunt contraria. quia qualitātes que in eis sunt sunt contrarie.

Qm̄ aut̄ nibil alit nō p̄cipās vita. aīatum. Alimētu ut pōna vtrīq̄ erit corp⁹ qd̄ alit inq̄ntū aīatū. q̄ reali mē aīatū. Obiectū pōtū ad aīatum est p̄ se & non fm̄ accidens.

Posth̄ Ar̄. determinauit in generali de alimēto. hic p̄t. p̄ter determinat de alimēto in sp̄ali fm̄ & fz p̄uenit diuersis potētijs & operationib. ipm̄ aī vegetatiue. Et p̄timo quo est obiectū potētiā nutritiue. Sed oī quo est obiectū pōne augmentatiue. Tercio quo pōne generatiue. Int̄dit q̄ obiectū potētiā nutritiū est alimento fm̄ q̄ potētiā aīatum. Et hoc p̄bat sic. q̄ in potētijs actiūs tale est obiectū in potētiā qualis est ipa potētiā actiūs in ac̄tu. Sed iōm viuens h̄s potētiā nutritiū est ac̄tu aīatum. q̄ etiā eius obiectū erit alimento fm̄ & potētiā aīatum. Qirca maiorē p̄siderandū est q̄ dīntia est inter potentias actiūs & passiuas. quia potētiā ac̄tu ducit ipm̄ obiectū ad hoc & obiectū fiat unile potentie. Exempli gra. potentia nutritiū (q̄ est actiū) facit nutritiū. Sed quod potentia est animalium esse ac̄tu animalium. Sed in potentias passiuas obiectū ducit potentiam ad ac̄tu et ideo tale est obiectū in actu qualis est virtus passiuua in potentia. Exempli gratia. Usus est talis in potētiā qualis est color in actu.

Alimētu ut aīatū q̄tū. ē Obiectū cundū em̄ q̄ q̄tū aliqd aīatū est augmentatiū. scđm aut̄ q̄ hoc aliqd & suba alimētu ē. saluat em̄ subam & v̄sq̄ ad hoc est quoisq̄ alatur.

Nic Arestotiles ostendit quomō alimento est obiectum potētiā augmentatiue. Et vult q̄ alimento fm̄ q̄ est aīatum q̄tū est obiectū potētiā augmentatiue. Quod sic pater. q̄ alimento est alito. fm̄ q̄ in se h̄z substātiā & fm̄ q̄ vult habet aliquā q̄tū aīatū. Sed em̄ enīz q̄ in se h̄z aliquā substātiā sic est obiectū potētiā nutritiū que mutat alimento in substātiā alito. Sed em̄ au tem q̄ in alimento est aliqua q̄tūas sic p̄met alimento ad potentiam augmentatiū licet eius obiectū. quia sic augmentat ipsum alito. & iō nutritiū non semper se habet ad alitū ut obiectū potētiā augmentatiue. quia op̄z semp viuens nutritiū. sed nō semp augmentari.

*Actia pōna
passia*

Actia pōna

Secūdi de Anima

Questiones

*Alimentū factū
sit sī se ē obiectū
pone Gnāne*

Et generatōis aut̄ factū nō cī qd alit̄. sed
qle id qd alitur. iā cī ipsa substātia. Generat̄
qū nibil ipm scī p̄ sed saluat.

Hic p̄ter ostēdē quō alimentū est obiectū potētie ge-
neratiue. Et vult q̄ alimentū sī q̄ est factū sīlis in spē
est obiectū potētie generatiue. Et hoc tō. q̄ p̄ potētiā ge-
neratiua nō p̄t aliqd scī p̄ generat̄. sicut aliqd alit scīp-
sum t̄ augmentat̄ scīpum. S̄ op̄ q̄ p̄ potētiā generati-
ua generet aliqd alia suba. q̄ nibil generat scīpum. s̄ saluat
q̄ dū aliqd cī nō generat. sed tūc generat quādō nō est
q̄ poteret dicere q̄ alimentū sī q̄ est factū sīlis in spē
est obiectū potētie generatiue.

Arguit̄. hoc qd cī factū sīlis in spē nō est alimentū
p̄bat. q̄ est supflū alimentū sīne lēme. q̄ nō est alimentū.

Qd̄in q̄ r̄tus seminal q̄ est factū sīlis in spē accepit du-
pl̄. vno mō sīm suā p̄priā naturā. t̄ sic est alimentū. q̄ illa
materia sicut p̄s dictū est in sua natura fūt̄ disposita q̄
fūt̄ p̄t̄r̄ta cuilibet partī aīalis. q̄ cī materia tercie di-
gestionis t̄ vocat̄ sīm medicos chilus. Alio mō accepit h̄
semen sīm ordinatōem nature. t̄ tūc dī supflūm alimentū
q̄ natura segregat illā materia ab alia materia que ē nu-
trimentiū sīm rem sicut prius dictum est.

Quare h̄mōi aīa p̄ncipiu potētiā est possibi-
lis saluare suscipiēs ipam sīm q̄ est h̄mōi

Post̄s determinauit de obiecto potētiā vegetatiua
nī. Hic p̄t̄r̄t̄ determinat de ipsis potētijs. Et diffinit po-
tētiā nutritiua. q̄ ex illa diffinitōe facit̄ p̄t̄ habet̄ diffini-
tio potētie augmentatiue t̄ etiā gnāriue. Potētiā nutritiua
ē potētiā potētiā saluare sīm subiectū sīm q̄ h̄mōi. sicut
em dictū ē. potētiā diffinitōe p̄ actus. cī ḡ actus potētiā nu-
triutiua sit p̄leruare includiū. o potētiā nutritiua sit bñ
diffinitōe. Et ex illa diffinitōe p̄t̄ erā dari diffinitōes potē-
tiā augmentatiue t̄ generatiue. q̄ potētiā augmentatiua est
potētiā p̄duces sīm subiectū ad debitā q̄ntitatē. sed potē-
tiā gnāria est potētiā generat̄ sībī sīle sīm q̄ h̄mōi.

Alimentū aut̄ p̄parat opatōem vñ p̄t̄tū ali-
mēto nō p̄t̄ce. Qm̄ aut̄ sunt tria. qd̄ alit̄. t̄ q̄
alit̄. t̄ alēs. alēs q̄dez est p̄ma aīa. qd̄ h̄o alit̄ est
h̄ns hanc corp̄. quo h̄o alit̄ alimentū.

Hic q̄ possit aliqd obycere q̄ alimentū saluat ipm ali-
tū t̄ nō potētiā nutritiua. soluit tacitū dubiū t̄ dicit̄. q̄ q̄
uis alimentū coferat ad salutēm vuentis tanq̄ p̄paras
opus vel opatōem nutritiōis. do absq̄ alimentō nutritiō
esse nō p̄t̄. nō tamē alimentū est p̄ncipalis cā nutritiō
sed ipsa aīa t̄ potētiā nutritiua. Līca h̄ p̄mē tria q̄ con-
currunt ad nutritiōem. vñ est qd̄ alit̄. s̄ corpus aiatus. Se-
cundū est quo aliqd aliit̄. alimentū. Terciū est alēs. s̄ aīa
vegetatiua vel potētiā vegetatiua

Qm̄ aut̄ a fine appellari oīa iustū est. Finis
aut̄ est generasse qle ipsum. erit vñq̄ p̄ma ani-
ma generatiuum quale ipsum.

Post̄s Aresto. diffinitū potētiā vegetatiuas. hic p̄fi-
ter diffinitū ipam animā vegetatiua. Et vult q̄ aīa vege-
tatiua est que est generatiua sīlis qle est ipm generat̄. Et

illā diffinitōem sic p̄bat. quia om̄ia a fine appellari iustū
est. sed finis sīne finalis p̄fēctio ipius aīe vegetatiue. q̄
generatio sībī sīlis. ergo potest talis anima vegetatiua a ta-
li p̄fēctione diffinitiue denominari.

Hic p̄t̄r̄t̄. ista diffinitio sicut potētiā generatiue. q̄
illa est generatiua sībī sīlis qle est ipm generat̄. Dom̄
q̄ generare sīle qle est ipsum generans p̄t̄ intelligi dupl̄.
vno mō approp̄are sic q̄ nō p̄uenit alicui plus q̄ illa ope-
ratio. t̄ sic generare sībī sīle est opatio potētiā generatiue. q̄
ei nō p̄uenit plus q̄ illa opatio. Alio mō accipit̄ genera-
re sībī sīle p̄t̄ p̄supponit alias opatiōes. s̄ nutritiū t̄ aug-
mentatiua. t̄ sic sicut aīe vegetatiue. q̄ natura oīt̄ dīnat̄
potētiā nutritiua t̄ augmentatiua ad generatōem sīlis

Arguit̄. ex hoc seq̄ref q̄ aīa vegetatiua possit diffiniti-
per alias opatiōes. s̄ p̄ nutritiū t̄ augmentatiū. q̄ aīa
vegetatiua est p̄ncipium illarū opatiōes. Dom̄ q̄ q̄uis
aīa vegetatiua sit p̄ncipium nutritiōis t̄ augmentatiōis.
diffinitiue in denotatur a generatōem. q̄ per generatōem
etiam includit̄ qdāmmodo alle opatiōes. sicut post̄
includit̄ in se p̄fēcta. t̄ ideo si aīa vegetatiua est p̄ncipium
generatiū etiam p̄supponit q̄ sit p̄ncipium augmentatiōis
t̄ nutritiōis. t̄ ideo diffinit̄ aīa vegetatiua per genera-
tōem t̄ non per alias operations.

Querit̄. vñr̄ oīa a fine appellari iustū sit. Dom̄ q̄
sic. q̄ finis hic in tētu significat finale p̄fēctōem. sed aī
finali p̄fēctōe sumis dīntia aīeius rei. aī dīntia aut̄ aliqd
denotatur diffinitiue. q̄ diffētia p̄plet diffinitiūm rei
vñ h̄o. t̄ denotari ab alīat̄ q̄ est p̄fēctio genericā t̄ nō
finalis. sed debet denotari a dīntia finali. s̄ rōnali

Arguit̄. finis hōis est corrupcio eius. s̄ h̄o non dī des-
notari a corrupcioe. q̄ nec a fine. Dom̄ q̄ duplex est finis.
s̄. sumptiois qui res finaliter sumis t̄ aīli fine non
detet res denotari. q̄ ex sumptiois res tendit in nō esse.
sed a nō esse h̄l denotatur. Alio est finis summa-
tiois sīm que res est summata. iā se p̄fēcta p̄ vñmā
differētiam. t̄ aīli fine usle res denotatur. talis aut̄ finis
in aīa vegetatiua est opatio generatiua. q̄ nibil genera-
tōis sit p̄fēctum t̄ se consummatum.

Est aut̄ quo aliqd dupl̄. sicut t̄ q̄ gubernat̄ t̄
man⁹ t̄ temo h̄ quidē monēs t̄ motū. illud aut̄
monēs solū. Oīm āt̄ alimentū nccāriū est decoq̄
Opat̄ āt̄ decoctōez calidū. vñ oīe aīatū h̄ calo-
rē. Figuraliter qdē īgīt̄ alimentū qd̄ sit dictū est
Certificadū āt̄ ī posteriō de ipo in p̄p̄is rōib⁹

Hic Aresto. exponit h̄ quod p̄s dictū est. s̄. q̄ calor ē
id quo aliqd aliit̄ t̄ enā alimentū. Dices q̄ quo aliqd aliit̄
est duplex. q̄ s̄. aliqd est monēs t̄ motū simul. t̄ est calo-
rē. aliqd est motū. vñ. t̄ est ipsum alimentum. ipa aut̄
aīa vegetatiua est solum monēs. Quod sic p̄bat. q̄ op̄
alimentū prius decoqui per calorē. t̄ ideo mouet calorē
ab aīa vegetatiua. t̄ mouet nutrimentum alterādo ipm.

Oīra quod scēndū q̄ ad nutritiōem quatuor p̄cur-
rit. s̄. aīa vegetatiua q̄ est p̄mum t̄ p̄ncipale p̄ncipū nu-
triōis. Deinde currunt potētiā vegetatiua. q̄ mouet ab
aīa vegetatiua. deī potētiā vegetatiua mouet calorē
naturalē. t̄ calor naturalis mouet nutritiōem. Unū pat̄
q̄ aīa vegetatiua est mouēs tm̄. t̄ nutritiōem motū tm̄
et potētiā vegetatiua t̄ calor sunt mouēs. t̄ motū simul.

*Dīo Pōne Nu-
tritiū*

*Dīo Pōne Augmē
Pōne Gnāne
Aīdūi. s̄. p̄*

*Ad Nutrūtū Alimentū
z̄a dīq̄p̄l̄ aīa vege-
tatiū*

*Dīo Aīe vege-
tatiū*

Aretotelis

Queris virgini tres sint potentie aie vegetatiue? **O**83
q sic, et rō est duplex. Prima est rotundum potentie aie ve-
getatiue q̄ modis contingit variat objectū ipsarū poten-
tia aie vegetatiue, sed hoc contingit in tribus modis q̄ tē
Duobus est nota q̄ potentie distinguuntur q̄ actus q̄ obiec-
ta. **T**riñor q̄ p̄ obiectū almetur q̄ est objectū aie vegetati-
ue h̄ accipit triplū. **C**inō⁹ ut potentia aiatum, et sic est obie-
ctū potentie nutritiue. **A**lio⁹ ut est potentia aiatū quātū
et sic est objectū potentie augmentatiue. **T**ertio⁹ accipit
pm q̄ est objectū silius insp̄e, et sic est objectū potentie gene-
ratrice. **S**ed aīo, q̄ aia vegetatiua est aia corporis viuetis
rot ḡ necesse est esse poterias in aia vegetatiua, quot tē
git esse opatoes corporis viuetis q̄ ppter opatoes ponit
potentie in aliqua aia, h̄ est triplex opatio. **P**rima est p̄
quam acquirere esse, et illa spectat ad potentiam generatiuam.
Sed aīo q̄ quā p̄seruit in esse et illa spectat ad poten-
tiam nutritiua. **T**ertia est p̄ quā ducit ad esse pfectus
et hoc sit p̄ potentiam augmentatiuam.

Arguit, iste potētia sū naturales. q̄ nō sū potētiae, que est sū naturā. **D**om q̄ dupl̄ aliq̄ potētia dī naturalis. **E**nō q̄ oris ex re pure naturali, & sic potētia calefaciēti in igne dicitur naturalis, & sic est vē & nulla potētia aic dī naturalis. **A**lio dī aliq̄ potētia naturalis p̄ studiūm, q̄ est in aiatis, & p̄ hoc excedit naturam, & tñ habet studiūm cū potētis pure naturalibus, & sic potētia vegetatiue p̄nt dici naturales, q̄ iste potētia hñ effectus siles effectib⁹ naturalib⁹ in trib⁹. **P**rimo iste potētia habet effectus siles effectib⁹ naturalib⁹ q̄ sicut natura daret esse quantitatē & peruvatio em si seriam aia vegetatiua p̄ tres potētias, verū est tñ & ille optiones sū s̄t altiori mō in aiatis q̄ in pure naturalib⁹ sicut sū operatōib⁹ vñus qualitatib⁹ naturalib⁹. sicut potētia nutritiva vñs calore ad digerendū cibum in stomacho. **C**ratio dicuntur potētiae naturales, q̄ nō ocedunt rōm sicut alie potētiae, sensitiue que ad minus nare sunt obediētiōnē, potēt em homo videre & audire si velit, non aut mitteri si velic.

Elegimus plures si potestis aie vegetative q̄ tres p̄ bas. q̄ est aliqua potentia retentiva attractiva digestio-
ua et expulsive. p̄bas. q̄ r̄būcū s̄t diversi actus ibi s̄t
diversi potestis. sed hic s̄t diversi actus. ḡ t̄. **O**m̄ q̄
duplices s̄t actus. quidam s̄t oīno dispari et diversi. s̄t
cur s̄t videre et audire t̄c̄ps. s̄t sic est verū q̄ tales diversi
actus spectant ad diversas potestis. Alij s̄t actus ad
inimicis subordinati q̄ simul reducunt ad unū actū p̄fectū
et tales nō diversificat potestis. ut recipere specie sensibili-
lem et diuidicare p̄ eam spectat ad unā potentiam sc̄z
visuā. **P**er hoc ergo dōm̄ est q̄ isti actus simul reducū-
tur ad nutritiōem. necesse est enim q̄ si alia debeat nutritiō-
q̄ retineat cibum in loco digestiōis. Sed oīn regit q̄ di-
gerat cibū. **T**ertio regitur q̄ cibis digestis trahat ad
p̄tes alii. **Q**uarto regit p̄fusio superfluoy. q̄ ergo om̄i-
nes illi actus ordinati p̄currunt ad nutritiōem sic nō di-
versificat potentiam nutritiōem.

Arguit ex isto sequeret q̄ potētia augmentaria et nutritiva essent vna potētia. q̄ act⁹ illar⁹ ip̄ ad inimic⁹ cōsequunt se Dōni q̄ augmentatio capis dupl. vno⁹ p̄ pie, & si hoc d; augmentari q̄d recipit maiore q̄ritate q̄ vno⁹ plus habuit. illa solū est in viuentib⁹ vbi plus cōuenit in substatia alteri q̄m amissum fuit. et sic accipit hic augmentatio Alio⁹ accipititur improprie tū q̄ d; augmentatio

Folio 333

tar id qd est mai⁹ qd immediate an hoc fuit. et sic est ruz qd ad oēm nutritō em sequit⁹ augmentatio. qd post cibū acceptū aīal est maius qd immediate an hoc fuit et illo mō augmentatio nō est acrus poterit augmentari. Prz ergo qd augmentatio p̄xie dicit⁹ t nutritio inseparabiliter se nō psequitur. si t p̄cēratur se ad inicuē adhuc nō tenet⁹ ret argumētuz. qd illa opa qd in nutritōe inueniuntur resp̄sūt obiectū sūt vñā rōnem. respiciunt em obiectū sūt qd potētia aīarum. h̄z augmentatio t nutritio nō respiciunt eo dem modo alimētuz. qd nutritio respicit alimētuz sūt qd potētia aīarum. h̄z augmentatio respicit alimētū sūt qd potētia aīarum qd t. led qd q̄titas distinguuntur a substātia. qd nutritio t augmentatio distinguuntur.

¶ Querit. utrum ad oem nutritorem sequitur augmentatio
Oem q capiendo augmentatorem improprie. tunc ad

oem nutritioem sequitur augmentatio ut plus patitur.
Querit. Quid sunt in nutritione et quid scat nutritio. Dic
ceduz quod etiam si in nutritio expeditamenti sive obiecti
Primum est alteratio nutrimenti que per calorem naturalem
ipius nat. erit in aliquo determinato tempore. Secundum, an
fine alterationis est expulsio forme altitudinis que alteratio per
calorem disponit alimentum ad corruptiorem. Tertium
est introductio forme altius. Quartum est ratio ipsius nu
trimenti ad formam altius. et ista tria ultima sunt in insti
tute corporis. quis enim procedat alterum secundum ordinem nature

Domini est quod quesumus quod nutritio fecit p̄incipaliter ultimum putra vniōne nutritimenti ad nutrītū. Et hoc est quod dici solet quod nutritio est qđā p̄icularis generatio. qd sicut p̄ generatōem acq̄ris tota subā ita p̄ nutritione p̄ substitūtē. scz deḡ dire

Arguit. i. iatatis eadē pente datur substātia & q̄titas. q̄n iatatis p̄ eandem potentia erit p̄ eius generativa et etiam nutritiva. Lōsequētia tener a simili. Dīm q̄ nō est simile. q̄ generativa in iatatis est a principio intrinsecō. a semine. q̄ in prima potētia est hoc q̄ vñrecedēt corpi. Q̄ poterit ergo esse vñā potentia in iatatis p̄ quam hoc semen p̄paratur. s̄z potentiam generatiuam s̄z sic nō est in iatatis. q̄ inanitatem non generat p̄ decisionem se minimis. s̄z p̄ hoc p̄currit alteruz in suā naturā. t̄ ideo nō opozet ibi p̄existere aliquā potentiam generatiuam et sic p̄ vñā potētiam dantur subā & q̄titas.

Quocitur. quem ordine habet iste potentia. **D**ividendum q̄ fini viā generatōis nutritiua est prima. sed a est augmentatiua. et tercia generatiua. Sed fini viam pfectiōis econtra est.

Arguit pōna nutritiū habz digniū obiectū q̄
augmentatiū. q̄ potente nutritiū obiectū est substa-
tiā r̄ augmentatiū c̄ritas. q̄ tē. **D**om q̄ potentiā
augmentatiū nō habz nudā c̄ritatē pro obiecto. sed
substantiā quāta. q̄uis ergo substantia sit digniū. c̄ritatē
tē substantiā quāta est digniū ipa substantia. q̄ c̄ritatē
addit alioū p̄ter c̄ritatē iū subje-

Querit. *verum iste potētie vegetative in diversis aiatis sine vni^o specie vel diversarū spēciarū. vt in hoie et in aliso.* **Dicit** q̄ sunt in diversis spēciarū diversarū specieruz q̄ potētie distinguunt p̄ obiecta. sed est aliud obiectu^m potētie nutritive in hoie et in aliso et in alijs aiatis. q̄ in hoie obiectu^m potētie nutritive ē alimentum sūm q̄ est in potentia animatus aia rōnali. s̄ in aliso obiectu^m potētie nutritive est alimentum potentia aiatum aia rudibili. 2 sic dealijs aiatis. **Potētia autē nutritiva in arboce est** obiectu^m q̄d est alimentū sūm q̄ potētia animatus

Questiones

secundi de Anima

*In sp̄m illius arboris. Similiter et d̄m de potētia au
generativa et genitiva. Est enim manifestū de pōna genera
tiva. q̄r in hoc est pōna generativa h̄oīs. et in alino ē po
tentia generativa alino*

*Arguit. potētie augmērativē in diuersis h̄it idem
obiectū. q̄ nō distinguunt sp̄. p̄ba q̄ c̄titas est eiusdē
sp̄i in diuersis aiatis. D̄m q̄ nuda c̄titas non est
obiectū potētie augmētā: i.e. s̄ corpus aiatiū c̄teuz. iam
manifestū est q̄ est aliq̄d corpus aiatum in aiatis diuers
sp̄. Sed p̄ dicit q̄ c̄titas accip̄t dupl̄c̄t. Uno
modo fīm se et absolute. q̄ c̄titas nō respicit potētiam
augmērativam. sic em p̄ esse vnius sp̄i in diuersis aiatis.*

*Alio c̄titas accip̄t fīm q̄ h̄z ordīnē ad diuersas figu
ras refūtātes ex c̄titatib⁹ in diuersis aiatis. et sic c̄titas
in diuersis aiatis est diuersa sp̄. q̄ c̄titas h̄z alia fī
guram in hoc c̄ in alino vel in leone. et sic pōna augmē
rativa respicit c̄titatem*

Arguit. potentie localit̄ motiue in alīlib⁹ diuersa sp̄.

Sp̄ p̄b⁹ s̄ eiusdē sp̄. q̄ etiā potētie vegetatiue.

Lō sequit̄ tenet a s̄lī.

D̄m q̄ nō est s̄lī. q̄ potētie localit̄ motiue

h̄it idēpm̄ p̄cip̄iū. q̄d est cor vel aliq̄d p̄portionabile

cordi. q̄ nō habet eadē instrumēta q̄ p̄ alia instrumenta

fīt ambulatorio. et p̄ alia natatio et volatio. S̄ in potentiis

vegetatiis p̄cip̄iū distinetū est obiectū. et hoc nō

est eiusdē rōnis in aiatis diuersib⁹ sp̄e. sicut dicit̄ est.

*Eterminatis autem his dicamus com
muniter de omni sensu*

*Postq̄ Areſto. definiuauit de aia vegetatiue et de po
tētis ei⁹. h̄z vult determinare de potētis sensituis.*

Et diuidit in duas p̄es. q̄ p̄mo determinat de sensu et

sensibili in cōi. sc̄o de sensibili in sp̄ali et hoc ib⁹ cui⁹

sensus vīsus.) Cōtra p̄mū p̄mo p̄tinuit dicta. dicendis

Q̄ d̄t q̄ definiuari his. i.dic̄to de potentiis vegetati

uis d̄m est cōmuniter de omni sensu

*Sensu at in moueri aliqd et pati accidit.
sicut d̄m est. vide etiā q̄daz alteratio ee. Atūt
aut quidā et simile a simili pati. Hoc autē quo
possibile aut impossibile d̄m est in vīb⁹ rōib⁹
de agere et pati. Habet aut dubitatiōem p̄p̄
q̄d sensu ip̄oz nō sit sensus. et quare sine his q̄
sunt extra nō faciūt sensu in extē igne et tra et
alīs elemētis. q̄p̄ est sensus p̄ se. aut fīm accīns
his. Manifestū igif est q̄ sensitiū nō est in ac
tu. s̄ potentia tm̄. Unū nō sentiūt. sicut cōbusti
bile nō cōburi p̄ ip̄m a seip̄o sine cōbustiōo. Lō
bureret ei seip̄m. et nihil indigeret actu ignē ee.*

*Hic p̄ter Areſto. ponit cōm̄ p̄ditōem p̄uenientem
omni sensu. Et d̄t q̄ sensus ē p̄tus passiua. q̄ sensatio vi
det ee qdā alteratio. s̄ alteratio est cōm̄ quadā passiōne. q̄
sensus est p̄tus passiua. Et circa h̄ p̄s ponit alioz phi
losophoz errores. q̄ dicebāt s̄le p̄ se sentiri. et p̄ p̄s sen
sus haberet actu in se sensibile aq̄ sentire. Quā qdēm*

*opinōnē reprobat p̄hs duab⁹ rōib⁹. Q̄ d̄t intellectus
est sciendū q̄ antiq̄ dicebāt q̄ res sensibiles existēt in*

*sensib⁹ fīm esse naturale. Exempli grā. vīsus est̄ realis p̄po
sitū ex oīb⁹ colorib⁹. q̄ actu habet alteridē nigredī
nem. tēi s̄ colorib⁹. et si sic sensus nō est̄ p̄tus passiua*

*q̄ nō opteret sensu suscīpe studiū a sensibili. Areſto.
ergo p̄cedit duab⁹ rōib⁹ p̄tra istam opinōnē.*

*Quā p̄ma est. si sensibilita actu fīm in sensu. tēi ip̄o. sensuū erit
sensus. i.e. sensus fīm se accepti deterēre senti. sicut vīsus*

*deterēre sentire sc̄ip̄m. q̄ tūc sensus sentit quādō h̄z suu
obiectū p̄s. s̄ fīm antiq̄ s̄ sensibile q̄ p̄p̄s sensui. q̄ tēi*

*Secundū rō est. si sensibilita actu essent in sensibili. tēi
tunc fieret sensatio sine sensibili exteriorib⁹. s̄ hoc p̄t̄ ce ma
nifeste fālsum. q̄ vīsus non vīdet sine exteriori colore.*

*Re probata ista opinōnē cludit veritatē. s̄. q̄ sensibilita non
est actu in sensu. s̄ tūm in posetia. Et h̄ p̄bat p̄ se. quā si*

*est p̄bustibile nō p̄buritur a seip̄o sine p̄bustiō. q̄ si sic
tūc nō opteret igne applicari ad p̄bustibile. sic erit sens
us nō sentit sc̄ip̄m absc̄ p̄extō sensibili. Opteret ergo
q̄ sensus sit p̄tus passiua. et moueat ad actum p̄ extē
rūs sensibile. sicut vīsus p̄ colorē*

Arguit. sile p̄gnoscit p̄ sile. q̄ antiq̄ bī dixerūt q̄ in

*omni cognōtōe simile a suo simili cognōscit. D̄m q̄ du
plex est sitūtū. q̄dā est in natura specifica. sicut ignis*

est s̄lis igni. et sic est fālsum q̄ aliquid p̄gnoscit p̄ suu sile

et iō intellectū illū reprobat p̄hs. q̄ non est vīnu p̄ realis

*et naturalis color sit in vīsu ymō. si pupilla coloratur
colorē reali non videret. q̄ intus existens. p̄būt extē
ri dic̄t in tertio huius. Alia est sitūtū fīm p̄portiōem*

*sue intentiōalis fīm quā species sensibilis dī. s̄lis sensu
et sic p̄gnitio bī fit p̄ sile. q̄ nō potest colo; cognosci nō
est similitudo p̄s sit in oculo*

*Querit. vtrū sensus sit p̄tus passiua. D̄m q̄ sens
sus capitū tripliciter. Uno modo pro actu sentiendi. et*

*sic dicimus q̄ dormiens nō habet sensus exteriores. q̄d
est vīnu de actu. s̄ nō de potētia. Secundo modo accip̄t
sensus pro organo sentiendi. et dicitur organū sentiendi*

*quod est proximū subiectum potētiae sensibilis. sicut oculi
est organū vīsus et mīrigauditū. et vīsus p̄me nō*

*est in homine. sed in oculis. Et sic dicit p̄hs p̄mo de sen
su et sensato. q̄ sensus sunt de natura quatuor elemētō
rum. et istis duobus modis non capitūt h̄c sensus. quia*

*istis duobus modis sensus est actus. aut p̄tus actua.
Tertio modo capitūt sensus p̄ potentia de secunda sp̄*

*qualitatē. et sic sensus est p̄tus passiua. i.e. talis potentia
habet se passiua ad suū obiectū. sicut q̄ sensus nō agunt
in obiecta. sicut potētiae vegetatiue. s̄ recipiūt sp̄es ab*

*obiectis sic obiectū agit in potētia. et facit cāesse in actu
et potētiae dicuntur actus. q̄ agunt in obiecta. et dicūt
passiue q̄ patiūt ab obiectis*

*Arguit. sensus est p̄tus actua. q̄ iudicat. et iudica
recte agere. D̄m q̄ sensus capiūt dupl̄c̄t. uno fīm se et*

*fīm sua natura. et sic sensus est receptuū et passiua. q̄ in
se recipiūt sitūtū obiecti. Alio accip̄t sensus fīm se
est actuarius p̄ sp̄em sensibili. et sic sensus cāctuū q̄dū
iudicat de sensibili. Et si dic̄t. q̄ nō denoiait a diu
dicatore sicut a receptōe. D̄m q̄ iō. q̄ denoiait erit ad*

*illo q̄dū uenit alicui fīm se. et nō fīm alter. sed sensuū que
ntit̄ p̄tus et sic p̄tus passiua. iō ab illo denoiait det. et nō*

*ab aliquo extrinco. sicut est diuidicare. q̄dū conuenit sen
sus p̄p̄ sp̄em ab extrinco accep̄taz. Et hoc est quod
alio dicūt q̄ sensus habet se actue in ordine ad actuū*

*Defensu ſen
ſibili in dī*

*Sensu ē vīto
passiua*

*Excludit Opini
onē Antiq̄y*

sed nō in ordine ad obiectū. S; dicitū est q; illa est potentia passiva q; patitur ab obiecto. et illa activa q; agit in obiectum. Ex hoc nū sequit; q; videre est de p̄dicamēto actionis. q; videre nō fecit recep̄tū sp̄ci. q; si sic tāc sp̄cūlūm videret. q; recipit in se imaginari sp̄cūm sensibiles h; q; nō diuidicat vt visus de re. iō non videret.

Arguit. in q;bus dā aialib; visus est p̄tus actiuā. p̄batur. vt in multere mēstruola et in oculis caro vel basilicet. q; inficiūt visus. ergo agūt visu. Dōm q; visus q; capiāt p̄ organo q; q; p̄ potentiā. si capias p̄ organo. nū visus agit. q; tūc e de p̄dicamēto substātie et p̄ sialis. et hoc mō p̄cedūt argumēta. q; oculus basilicet in ficit aerē et aer p̄ter hoīem. q; ab oculis eius emittunt venenos humores. q; inficiūt hoīes. Sic etiā oculi caccorum emittunt lumen. cum oculi corū sint multum poros. h; talis emissio lumen nō est visio. h; postq; lumen est emisum et mediū illuminatū. tūc recipit color in potentiam visuā. et iudiciū de tali colorē vocat visio.

Arguit. si aliqs sensus est passiuā. h; etiā o; ponere sentuz actiuū. Lōle qntia p̄bat. q; sicut ponit intellectus passiuā et actiuā. ita etiā ponit sensus actiuā. Dōm q; nō est sīl de intellectu passiuā et sensu passiuā. q; si p̄ intellectus possibilis etiā op̄ortet ponere intellectum agentem. q; intelligibiliā nō sīl. actu intelligibiliā p̄ aliqd agēt. et iō op̄ortet q; fiat actu intelligibiliā p̄ aliqd agēt. et sic o; ponere intellectū agēt. q; facit actu intelligibile. sed illa q; mouēt sensus h; actualis p̄te rei et iō nō o; ponere aliquē sensus q; facit talia sensibilia actu sensibilia.

Arguit. color nō est eodē modo in subiecto sicut in sensu. h; o; ponere sensus sp̄uālantē colores. Dōm q; sp̄uālatio nō fit p̄ sensu h; p̄ mediū. q; sensibile posuit sup̄ sensum nō facit sensatoem. Sed de intellectu o; alt̄ dici. q; intelligibile est in intellectu totaliter alterius naturae res ad extra. iō necē est ponere intellectū agentē q; facit intelligibiliā in actu. sensibile aut̄ est bñ alterius modi in subiecto et sensu. sed nō alterius nature.

Arguit. existo seq̄et q; potētē vegetatiū ēēne dīgniores sensitiui. Seq̄la p̄bat. q; agēs est dignius passio. h; potētē vegetatiū h; actiuā. g; rē. Dōm q; si caspiant agēs et passio in eodē ordine. tūc sp̄ agēs est dignius passio. sicut ignis agēs est dignior aqua passa. sed non est inconveniens q; patiens. alicuius ordinis sit dignius agēt alterius ordinis. q; potētē sensitivitati patiens passione p̄fectua. q; passio est p̄fectio patiens. h; potētē vegetatiū agynt actione corruptiua. q; realiter corrūptū ipm nutrimentū. q; in eodem ordine nutrimentū patitur et potentia vegetatiū agit. s. corruptiue. et sic potentia vegetatiū est dignior nutrimenti.

Arguit. sentire est agere. q; sensus est actiuā. Lōle quēta et p̄ locū a iugatis. Dōm q; sensus nō est ab stractū a sentire. h; sensatio. Et g; dī sic arguit. sentire ē a agere. q; sensatio ē actio. q; sensatio ip̄portat iudiciū. q; fit post̄ receptōem sp̄ciū sensu. et hoc iudiciū est agere.

Dōm āt sentire dicimus dupl̄r. Potētia emī audiēs et vidēs audire et videre dicimus. et si forte dormiēs. et qd̄ iā operās dupl̄r vtiq; dīceſt et sensus. hic qd̄ sicut poñā. ille vero sicut actu. Silt āt qd̄ sentit. qd̄ poñā ens. et qd̄ actu.

Postq; p̄bauit q; sensus est p̄tus passiuā. h; vult ostendere quo reducit de poñā ad actuū. et hoc de dupli potētia. Ostēdit enī inferius quo potētia sensitiva reducit ad actuū de potētia remota et p̄pinq;. et q; potētia cognoscit ex actu. iō distinguit q; dupl̄r aliqd est in actu. Vult ergo quo ad p̄mū q; dupl̄r dī aliqd sentire. Uno modo q; h; poñā sensitivā. sicut audiūam vel visuā. Etiam si aial fīm illas potētias nō operaretur sicut dormiens dicit videre audire. rē. Altero modo dicitur aliqd sentire. q; actu sentit per sensum. vt ille dicitur videre q; actu operat q; potentia visuā diuidicando de colore. q; sentire p̄mo modo h; potentiam ad sentire scđo modo. iō sentire p̄mo modo p̄t etiam dicitur potentia.

Prīmū quidē igitur tanq; sit idē pati et moueri. et agere et mouere dicim⁹. Et nāq; motus ē act⁹ qdā īpfect⁹ tū. sicut in alteris dīcīn ē

Nic̄ph̄s remouet vñā tacitā q̄stionē. q; poss̄alida dicere q; sensatio est qñ sensus actu patit. nū aut̄ dictū est q; sensatio fit qñ sensus est in actu. Rūdet Aresto. q; sensus etiā fit in actu p̄ aliquā passionez. et hoc p̄bat. q; in phīcis eadē est forma fīm quā agēs agit et patiens patitur. q; ergo obiectum agit in potētias sensitivā. ideo est eadem forma que agitur ab obiecto in sensu et fīm quā ipse sensus patitur.

Dōmī aut̄ patiūntur et mouentur ab actino et actu ente. Unde est quidē sile a simili pati est aut̄ vt a dissimili sicut dīximus. Patit qui dem em̄ qd̄ dissimile. passum aut̄ simile est:

Hic ex p̄dictis ostēdit quo positio antiquo; p̄ esse vera. sicut q; sile patit a suo sile. et intendit q; sensus et sensibile hāt̄ silitudinē in fine. h; nō in p̄ncipio. Et rō illius est. q; patiens in principio est dissimilis agenti. in fine aut̄ est dissimilis. sicut p̄tē de aqua. q; postq; calefacit sīlis est sīlis est ignis in p̄ncipio est frigida. et rū est dissimilis ei. Sic etiam est de sensu. q; anq; obiectū veniat ad sensum sensus est dissimilis obiecto. vt potētia visuā nō est sīlis colori per sp̄cūm anteq; color immutat visum. Et rō est. q; q̄cquid trāsmutat in aliqd nō h; in p̄ncipio hoc ad qd̄ trāsmutat. q; tūc trāsmutatio efficit frustra. et ramen. q; dē agēs agit sīli sile. o; q; p̄ trāsmutādē agēs fiat sile patiens.

Arguit. ista inferiora h; effec̄t̄ dei et aie nobilis. et enī nō h; sīlia deo nec aie nobili. g; nō om̄e patiens est sile agenti in fine. Dōm q; duplex est silitudo. qdā est p̄ p̄e dicta q; est in esse nature sīue in ēē specifico. et sic agēs vnuocū est sile patienti et ēōtra. sicut homo generās est simili hōi genito. Altera est silitudo in causis equiuocis ad effectus. sicut sunt deus et aia nobilis. et in illis non est similitudo. que est in esse nature. h; est silitudo fīm p̄ portioz idealē. q; talis cā habet in se ideā. q; quā assūlat ipsi effectus. zillo mō dicim⁹ q; dom⁹ est sīlis edificatori nō eodes mō sicut fili⁹ p̄t. q; filius est sīlis patri in natura specifica dom⁹. et ēsīlis edificatori h; p̄ portioz idealē.

Arguit. celū nullō mō ē enī sile h; īferiorib;. q; nec habet ideā nec naturā sīlis sītem. Dōm q; celū nō est causa principalis istorum īferiorum. sed instrumentalis q; anima nobilis agit in celum. h; in causa instrumentalis non erit aliqua similitudo. Similiter securis nullā habet

*Gentile fīm
Oris p̄*

*Sensu et sensu
Gentile fīm
fīm ī p̄to*

f ij

Questions

*similitudinē eū scāmno qđ facit domīficator. qđ securis
olym est agens instrumentatē*

Judicium autem de potentia et actu est. Hunc enim similes dicimus que habemus de ipsis

*Est quidem enim sicut sciēs aliqd: sicut si dicas /
mus boiem scientē. quā hō est de nūero scietiū
et habētiū sciam. Est at sicut iā dicūnus sciē
tem hūtem grāmaticā. vterq; at hoc nō codē
mō possibilis. S; hic qdē qm̄ gen⁹ huins et
materiā est. Ille autē q; volēs possibilis est cōsi
derare nisi aliqd. phibeat exten⁹. Iā autē cōside
rans actu est p se et p prie sciēs hac litteram q.*

Fundato / 3 m̄pli rans actu est p se et pprie sciēs hāc litteram a.
a dispoe Postē Breſto. oñdit q sensus est in potētia. pñr intē
dit dicens quo ducit de potētia ad actu. Et pmo distin
guit multiplicē potētiā circa itellecū oñdēs quo dñcte
ducit itellecū de illis potētijs ad actu. scđo applicat
hoc ad sensum. Circa pñm vult q intellectus est in tris
plici dispōne. qñq est simplici in actu. sicut qñ actu pñ
derat. vt qñ pñderat illā trām a. Scđo mō inrellect' est
in potētia. z ille modus subdividit in duos. z fiunt tres
modi. qñq em est in potētia remota. sicut alijs dī sciens
qz pñ scire. z sic hō ideo dī sciens. qz est de nüero habē
tium sciām. i. de nüero potētiū habere sciām. Alio° ali
quid est in potētia. pñqua. sicut aliqd dī sciens. qz iam
Habet sciām. hñ nō pñderat p eā. sicut pñbs dormiens dī
sciens. qz hñ habitū. fed nō pñderat p illū habitū. Et po
nis dñra in textu inter istas potētias. qz q est in potentia
remota nō pñ exire in actu qñ vult. hñ necesse est ipm pñ
mo mutari in habitū. z tuc exhabitu. pcedere in actu
et ideo dī. se hñ sicut materia pñma. Sñ q est in potētia. p
pñqua pñ pñderare qñ vult nisi contingat aliqd impedi
mentuz exterius. sicut dolor vel ebrieras

Arguitur substantiae separe sunt de genere habentum sci-
entiam. Non in hoc soli huius scientiam in potentia. Dominum q[ui] scia ca-
pit dupl[iciter]. Uno[rum] finis q[ui] est habitus exclusionis q[ui] demost[ri]o/
stracionem acquisitus. finis q[ui] scire dicitur rem per quam cognoscere.
Primo posteriorum. et sic solus hoc habet ponam scire. q[ui] solus
hoc ut sit disensus demonstratio[n]is non aut subsepe. Alio[rum]
accipit scia p[er] certa noticia alicuius. siue illa sit accepta per
demonstracionem sive non. et tunc in deo et substantiis separatis
est scia. Primo modo accipiendo sciam. tunc scia faciat quadiam
ampliacionem in modo agnoscendi que in deo non ponit nec
in substantiis separatis. q[ui] ut sic sit aliquid acquisitum de/
monstrative sed deus intelligit simplici intuitu et etiam
substantie separate.

Querit, vtrū ebrietas impedit scientiam **D**om
q̄ sic. Arguit tñ q̄ non. q̄ intellectus est immaterialis.
ebrietas aut̄ non respicit aliquid immateriale. s; co: pos
tale ergo z̄. **D**om q̄ scientia quantum ad habitum
scie. qui est acquisitus ex multis actib⁹ nō impedit q̄ ebrie
zatem. q̄ in ebrio manet habitus scie si p̄fuit in eo. **S**ed
quādo capitur scia quo ad v̄sum. hoc p̄tingit dupliciter
vno modo p̄ se. s; sic iterum motus corporei non possunt
agere in scientiam. Alio modo p̄ accid. s; quādo impedi
untur sensus interiores z̄ prurbant. et sic ex rati prurba
zione sive indispositione tales passiones corporeas sciām

secundi de Anima

bene impediunt. **Q**uius rō est q̄ intellectus noster in sua operatione v̄tis sensib⁹ interiorib⁹ q̄ sicut dicit tertio huius, oportet quēcumq; intelligentia fantasmatā speculari, cum iſq; ḡ ebriteratē indisponitūr sensus interiores ideo ipēdē v̄tis scie. Per hoc ḡ respōdet q̄ ēius intellectus sit immaterialis sīm eius essentiam, v̄tis tñ organis corporalib⁹ quātū ad eius operatōnes, q̄bus organis impeditis impeditur eius opus siue actio

Ambo qdē igit̄ p̄mī fīn potētiā scientes sū
s̄ hic qdē p̄ doctrinā alterat̄ ē. et multo iēs ex
cōtrario mutat̄ habitu. hic at̄ ex eo q̄ h̄ sciāz
aut grāmaticā ex nō agere aut in agere mutat̄.

Hic phs oñdit quò fit reductō de dupliciti potētia ad actū. et vult q; aliqd reducif de pōntā remota ad actū qm ducif ex alteratōe p doctrinā ad actū. et multoties a p̄s sicut puer nō hñs sciam ducif p alteratōe ad sciam et hñq; ptingit ex ignoratiā p̄s dñpōis q p̄s sc̄e. Et ille q est in potētia p̄pinq; ducif ad actū p̄b q; pcedit de ocio in actū vel nō agere in agere. et si hib; non p̄ueniunt p̄me due dñtiones s. et alteret et pcedat a dñtario

pmis que scilicet s. p. alterat. p. peccata p. peccato
Querit. ut scia acquiratur p. motu a p. alterationem
Dom q. duplicit aliquid acquirit p. motu. vno^o p. qz. est
terminus motu^o. t. sic scia nullo^o acquirit p. motu. qz. motu^o
physicus solius est in re naturali. h. res naturalis est imate
rial. cu. q. intellectus sit immaterialis no respicit intellectum
aliquod alteratum. Altio^o acquirit aliquid p. motu ex p. p. qz. se
queur motu factum in alio. t. sic scia acquirit p. motu factum in
sensib. interiorib. qz. in acquisitione et leie oportet fantasmata
aliter disponi. Eni doctor generas scienciam in discipulo dis
ponit sibi ordinatae fantasmata. qz. dispositis intellectus
recipit scienciam. Ex quo p. qz. scia aliquam in aliis corruptis.
qz. i. fantasma ordinant p. modo ad aliquam scientiam
tunc enim elicetur habitus contrarius scientie
Arguit. qz. qd mutatio de p. in p. alterat h. intellectus accipit scienciam ex p. errore. g. alterat. Dom q.
dupl. mutat aliquid de p. in p. vno^o p. qz. qz. scz sp
mutat de p. in p. t. sic intellectus no mutat ad scien
tiam. qz. no sp fit mutatio exigniorum. atque dispositio qz. vero
fit mutatio ex ignoratia negatiorum. qz. no est p. scie. Etiam
alteratio non respicit intellectum h. fantasma. Altio^o aliquid
mutat de p. in p. g. accidens. qz. scz no sp mutat de co
trario in p. sic qz intellectus mutat ex ignoratia dis
positiois. qz. est p. scie. Altio em. p. p. dica p. scie de
p. in p. Et hoc est qz. dt phs in retra p. multoties
fit mutatio scie ex p. in p. qz. no sp acquirit scie ex er
rore p. scie. qz. qz. acquiritur et ignoratia negatiorum

Ho est at simpliciter neque agere neque pati. sed aliud quidem corruptio que a contrario. aliud at sua magis est eius quod est poterat. ab eo quod est actu. Et similiter sicut potentia se habet ad actuum. Et quod per hunc potest dicitur quod procedens de posita remota ad actuum in se habet qualiter alterationem. et alteratio est passio ita quae velutius. virtus reductio de posita ad actuum sicut in passione. praeceps dicitur. Et intendit dicere quod non distinguunt enim duplex passiones. quae quedam est passio corruptiva. quae est a contrario agente. et fit per remotionem forme naturalis. sicut aqua de calidiori in frigore abiicitur. Atque haec accipitur passio non

passione pfectua sūm q̄ aliqd ducitur de poñā ad actū et talis nō est passio prie dictrā sī potius qdā pfectio. q̄ passione tūc dicit aliqd pati qn̄ ducit de potētia remora ad actū q̄ talis est alteratio. Exempli grā. vt ad sciam nō sit p̄ se ad remorē alicui? forme pnaturalis. q̄uis qn̄ ex exiguitate dispositiōnis.

Arguit. pati nō ē corruptio p̄ se. q̄ corruptio fit p̄ p̄gressus de esse ad nō esse. sī passio fit p̄ qualitatē. Dōm q̄ duplex est corruptio sicut duplē est actio. Est em̄ corruptio simpliciter dicta q̄ remouet esse simpliciter dcm̄. Alia est corruptio b̄z qd̄. q̄ remouet eē sūm qd̄. q̄uis q̄imprope dēcā alteratio non fit corruptio prie dicta. ut tū corruptio sūm qd̄. q̄ forme accentuata. t̄ sic p̄bs in textu. q̄ altud est pati qd̄ est corruptio qdā. sicut est passio corruptiva.

Speculās em̄ fit bñs sciam. qd̄ vere aut nō ē alterari. In ipm̄ em̄ additio ē et in actū ire aut alterū gen̄ alteratōis est. vñ non bñ h̄z dicere sapientē cū sapiat alterari. sicut nec edificatorē cū edificat. In actū qdē iūt̄ ducēs ex poñā en te sūm intelligere et sage nō doctrinā. sī alterā habere denotationē iūstū ēē. Ex poñā āt̄ ente ad discēs et accip̄ies sciaz ab actu ente et didascu lo aut neq̄ pati dōm̄ sicut dcm̄ ē. aut duos ēē mōs alteratōis. t̄ eā q̄ in priuatiwas dispones mutatōem. et eā q̄ in habitus et naturam.

Nic p̄bs oñdit an reducio de poñā p̄inqua ad actū fiat sūm alteratōem. sed facit h̄z idē de poñā remora. Quo ad p̄mū d̄. si aliqd pcedit de poñā p̄inqua ad actū tūc nō alterat. qd̄ sic p̄ba. q̄ q̄cqd pcedit de poñā ad actū accip̄iendo sua pfectuām hoc nō alterat. qd̄ murak de scia in vñ. scie h̄z pcedit de potētia ad actū et accip̄it suā pfectuām ēē. Maior p̄z ex p̄dictis. q̄ pcedere de poñā ad actū nō est alterari. q̄ h̄z pfectit qd̄ in actū reducit. Tunc oñdit idē de poñā remota. et q̄uis pcessus de poñā remota ad habitū fiat a didasculo. t̄ ab extrinseco. nō tñ in collect̄ alterat qn̄ recipit nouā sciaz. Et q̄ p̄bs dicit et pcedens de poñā remota ad actū est alteratus. i. hic dī stinguat duas alteratōes. q̄ aliquid est alteratio pfectuā. sūm acquisitōem. et tali alteratōe intellectus alterat. qn̄ recipit sciam. Alia ē alteratio prie dicta. q̄ sit sūm p̄rias dis pōnes. q̄ modo intellectus accip̄ido sciam nō alterat. q̄a alterare est prie re alterū facere. q̄ illa res fit altera q̄ remouet a sua naturali pfectuā. vñ leqtur qn̄ aliqd res pfecti tur nō alterat. vñ p̄z qn̄ d̄. ille est bon⁹ et tu es alt. nō d̄ exponi. i. melior. q̄ alterari est remoueri pfectuā et non pfecti. ergo debet exponi alter. i. p̄eo.

Arguit. nō sp̄ oñsciaz capi a didasculo. q̄ aliqd p̄ se inuenire sciam. vt d̄ Ar̄. p̄mo metaphysice. q̄ sensus vñlus plures rep̄ dñias nobis oñdit. Dōm̄ q̄ i acquisitōe scie aliqd pcurrēt se sicut habet assensu p̄ncipio ruz et intellectus agēs. Et h̄z iō. q̄ p̄ intellectu agentē ab strahū sp̄s a fantasmatis. t̄ q̄ habitū assensu p̄ncipiis orū alteratim p̄ncipiis ex q̄b̄ fit deductio p̄clusionū q̄p̄ est scia. Uid̄ est qd̄ pcurrēt in acquisitōe scie p̄ accēs sicut doctor. q̄ nō sp̄ pcurrēt in acquisitōe scie. Per h̄z ḡ dōm̄ est

ad argumētū q̄ in qlibz acquisitōe scie oñ pcurrere int̄ro reḡ didascula sive mḡr̄. s̄ intellectu agēt et habitū assen sius p̄ncipioz. q̄uis nō sp̄ oñ pcurrere exteriorē didascula. sicut p̄z in illo q̄ p̄p̄ia invenit̄m accip̄it sciam. Et rō illi⁹ est. q̄ m̄bil. pcedit in actū nisi ab illo qd̄ est in actū sī cū intellectus nō sit in poñā ad sciam anq̄ h̄z illam. q̄ oñ ponere ap̄b̄ intellectu aliqd. qd̄ agit ad sciam acq̄rendā. Et p̄oñ doctor in p̄metō sile in medicinis. q̄ oñ sp̄ infir mū duci ad sanitatē p̄ aliqd acrūsanū sibi punctū. t̄ sic q̄i alia mēbra h̄z infirma t̄ cor sanū p̄n̄ alia mēbra infirma p̄cor sanū ad sanitatē reduci. t̄ nō ē necē pcurrere me diū exteriorē. q̄uis t̄ ille poss̄ inuare instrumenta ad acq̄redū sanitati. Sic etiā est in acquisitōe scie. q̄ doctor sive didascul⁹ p̄ instrumenta agere ad sciaz. s̄ formādo fantasmata in discipulo. oñ tñ discipuluz p̄p̄ abstrahere sp̄s a fantasmatis a doctore foñaz qd̄ fit p̄ mḡr̄ interiorē.

Sēsituū āt̄ p̄ma qdē poñā mutatio fit a generatē. Lū āt̄ generatū est. h̄z iā sicut sciam et sentire. qd̄ aut̄ sūm actū sīl̄ d̄ ipi cōsiderare.

Postq̄ Ar̄. posuit duplē poñā circa intellectū. s̄ remota et p̄inqua. t̄ dicit q̄ dñiter intellectus ducit de duplē et poñā ad actū. h̄z p̄n̄ applicat ad sensu. t̄ vult et p̄tiam circa sensum est duplex p̄. s̄. remota q̄i aliqd non h̄z sensum. t̄ p̄inqua qn̄ aliqd h̄z sensu. sī actū nō sentit sī eut dormies. Et tūc p̄nt̄ sīlitudine reducōis intellectus de poñā ad actū t̄ ipsius sensu. Et vult q̄ sicut cir̄ca intellectū aliqd ducit ad sciaz de poñā remota ab alio et p̄ alteratōes. sic etiā aliqd ducit de poñā sciendi remota ab alio. t̄ q̄ gnādem ad actū s̄c̄ p̄mū. q̄ generans fas̄ cit aiam sensuām in alio. t̄ p̄n̄ etiā facit sensu. Et sicut aliqd de potentia p̄inqua intelligendi. pcedit ad actūm alterationē cōiter dicta. et p̄n̄ mūlū. pcessus de ocio ad actū. sic sīl̄ fit circa sensum. q̄ hos sensu. incipit p̄ se sentire absq̄ alteratōe. sī. pcedit de ocio ad actū.

Differit q̄ h̄mōi actiuā opatiōis extra sī visibile et audibile. sīl̄ āt̄ t̄ reliq̄ sensibiliū. Lā āt̄ qm̄ singulariū qdez sūm a ctū sensu. Scia aut̄ vñlus: nec em̄ in ipa qdāmō sunt aia vñ intelli gēt̄ ipa est cū velit. sentire āt̄ nō est in ipa. Ne cessariū est āt̄ eē sensibile. Sīl̄ aut̄ t̄ hoc scha bet in scientijs sensibiliū et propter eādē cām. quia sensibilia singulariū sunt t̄ exteriorū. Sī de his qdē certificare t̄p̄s fiet et in rursum.

Postq̄ posuit p̄ueniā reducōis ad actū intellectus et sensus. iā p̄nt̄ oñdit dñaz reducōis virtuōis ad actū. Et vult q̄ illud qd̄ ducit sensum de poñā ad actū ē extra. i. extra ipm̄ sensu. sicut visibile audibile et sīla. Et rōem addit. q̄ sensus sūm actū ē singulariū. sī singularia sī a p̄te rei ad extra. Getiā sensibilia. sī obiecta facientia intellectu in actu sī in aia. Lū rō ē. q̄ scia et intellectus sī vñlus. sī vñlus qdāmō in aia. q̄ obiecta intellectus sī qdāmō in aia. Et quo vñter p̄bs elicit alia dñam. s̄. q̄ intellectus p̄t̄ intelligere velit. sī sensus nō p̄t̄ sentire qn̄ velit. Ex q̄ em̄ intellectus h̄z sī obiectu itra se sicut dīcūt̄ est. leqtur q̄ intellectus p̄t̄ intelligere qn̄ vult. sed sensus

Duct̄ Didaskalij

Op̄m̄ Ob̄m̄
Iust̄ et Implac

*S. C. Subiectio et sententia. Secunda. Expositio et illustratio
Aliud si anima. Obiectum est isti. Sonus. Spes. Invenitur
Effectus. quod non sibi obiectum est. in se. et in aliis.
Effectus. quod non sibi obiectum est. in se. et in aliis.*

Questiones Secundi de Anima

no potest sentire nisi presens sit exterius sensibile

Arguit. sensus est visus. qd male dicitur est qd sit singularium. Ans. pba. qd auditus no est isti soni. sed soni in cõi nec visus est istius coloris sed coloris in cõi. Dm qd sensus accipit dupl. vno fin qd paf ad suum actum. et suis est singularium. sicut videre est istius coloris. Alio accipit sensus fin qd paf ad suum obiectum absolute. et sic etiam sensus est visus. qd non terferit in suum obiectum sub particulari ratione talis obiecti. sed sub cõi roe. sicut visus no ferit in colore fin qd est iste color. qd tunc no videtur alii colori. sed intellectus utroq mō est visus. qd etiam actus intelligendi est circa vle. et id hic dicit pbs noster qd sensus fin actum sed singularium.

Querit. vix vla sunt in aia. Dm qd dupl. id aliud est in aia. vno subiectum. sic accens est in subiecto. et sicut spes intelligibilis et se sit in aia. Alio aliud est in aia obiectum. qd. obiectum intellectui. et sic vle accipit multis modis vno p vla pfecto. s. p natura. puit substans intentio vla. et sic vle est simpliciter in aia obiectum. Alio accipit natura fin et no fin pfecta roe vltatis. et tunc etiam a pte rei.

Si at accipit vle. p seca intentio. s. p relatos rationis. qd si ipa natura sit in subiecto. et no in intellectu nisi ex genere alteri. qd singulare no est de roe vltis p irrellectu no pte vle no intelligendo singulare. sicut dicitur est in phemio.

Arguit. contingit etiam sentire absq sensibili. qd p alio quis sentit qd vle. pba. qd memoria sentitus in ab sensu sensibili. Dm qd duplex est sensus. s. interior et exterior. loquitur g. Aresto. hic de sensibus exterioribus qd non tenent spes sensibili. sicut faciunt sensus interioribus qd tenent sensibilia p memoriam sensitiuam. et id exemplificatur de audiibili et visibili. qd etiam sunt obiecta sensuum exteriorum.

Huc autem sit diffinitus. qm cu no similitudine sit qd ponit sit sed aliud qd. sicut si dicam puerum posse militare. Aliud at sicut in etate exente; sic habet sensitivum. Qm at innotata est ipso dñna. Determinatus est aut de his qm altera. et quo altera. vt at ncc est ipo pati et alterari tam p pbris noibz. Hic autem ponit qm est. qd le iactu sensibile. sicut dc̄m est. pati qd id est no sile sensum passum aut assimilatum est. et est quale illud.

Hic recapitulat pbs dicta dices. qd nūc dicitur est qd in ponit no dī vno sed multipliciter. Et exemplificatur de ponit militandi. qd aliquis p militare fin ponam remota. sicut puer. et aliquis p militare in potestia pinqus sicut exis in etate. Est enim militare exercere opera milicie. Et huius ista dñna inuenias etiam in sensu fin duplice ponam. vt ali quis dī sentiens fin aliqua ponam pinqua et remotam tñ no sit pria noia ipsa sit noibz. et ergo vtrum sit noibz circulocutius dicentes. qd aliqd est in ponit ad actu pma. et aliqd est in ponit ad actu secundum. Et qd p hoc sensus est in actu. qd sensibile mouet ipsum sensum. id ponitur ista autozitas in rex. qd sensibili. s. sensus est talis in potentia qd est sensibile in actu. Et ro isti pbs dicta est. s. de obiecto potest vegetari. qd est alimentum. qd o ager agit sibi sile. et omne ager est tale in actu qd est passum in potestia. Cum g. sensibile agat in sensu manifestum est qd sen-

sibile est tale in actu qualis est sensus in potentia

Arguit. si sensus recipit formam sensibilis. tunc sequitur qd visus possit dici colorat. qd recipit in se formam coloris. Dm qd quis visus recipiat in se colorum fin subiectum coloris. et qd visus est talis color. sicut hic dī. no tñ recipit in se formam coloris fin pfectum modum. et id non potest visus p colorum denotari. qd ad hoc qd accidens denotat subiectum recipit qd tale accio insit satis intelleci. satis pfecte qd no contingit de colore. Et hoc est qd aliud si dicunt qd triplex est actio aliud forme. Quedam est pure vniuersalita taz fin formam qd fin modum forme. et sic agit ignis in aqua. qd agit in aqua sua formam. et ena sua pfectioem. i. pfectum modum ilius forme. et talis forma p denotari sui subiectum. Alius est actio pure equoqua ubi ager nec cõicat formam nec modum forme. et sic sol dī gnatur ista inferioria. qd nec gnatur sua formam centralis nec modum ei. Alius est actio ptn vniuersalitatem et ptn equoqua. qd se ager cõicat formam et no modum forme. et sic sensibile agit in sensu. qd color mouet visus. sic qd essentiale color est in visu. sed tñ hz imperfectior modus in visu est in subiecto. qd visum non denominat.

Icendū autem est fin vnu quicq sensu de sensibili pmo. Dicitur autem sensibile tripliciter. qd duo qd est dicimus p se sentire. vnu aut fin accens. Duo aut aliud qd est pprimum est vnu usciusq sensus. aliud autem cõmune omnium.

Postq pbs determinavit de sensu in cõi. h. qd incipit determinare de vno qd sensu. Et circa h. pmo distinguuntur sensibilia. et h. id. qd sensus distinguuntur no penes qd sensibilia. sed penes sensibilia ppa. Primo qd ponit divisionem. qd exponit membra divisionis. divisionis stat in h. et triplex est sensibile. qd duo s. pse et vnu est sensibile p accens. Est qd triplex sensibile. s. p se pprimum. p se coe. et sensibile p accens.

Querit. quare pbs pbs determinat de sensibili qd de sensiblio. Dm qd id. qd ponit distinguuntur p obiecta sed obiecta sed p se sensiblio fin rationem. Qd g. pncipia distinguendi pbs habeat cognoscendi qd distinctu. id pbs oportet dicere de sensibili qd de sensiblio.

Dico autem pprimum qd est qd no contingit alio sensu sentiri et circa qd no contingit errare ut visus coloris et auditus soni et gustus humoris. Tactus autem plus h. dñas. Et vnu qd sensibili p se indicat de his. et no decipiunt visu. qm color. neqz auditus qm sonus. sed qd coloratum aut vbi. aut qd sonans. Hmoi quidem igis dicunt pprima vniuersalitas. Ponit qd

Hic declarat membrum p dicere divisionis. et pmo de qd sit sensibile. pprimum. Et ponit hic duas pditiones sensibilibus pprum. et postea ponit vnu alia. Quama pditione. sensibile p se pprimum est qd no contingit sentiri ab altero sensu qd ab illo a quo sentit. sicut color est obiectum pprum visus. qd non p se sentiri ab aliis sensibilibus. Secunda pditione est sensibile p se. pprimum est circa quod no contingit sensum errare. sicut color est obiectum visus. sonus auditus. et humores gustus. sed tactus habet multa obiecta. scilicet calidum frigidum.

Actio

*Amisio
Sensi*

des pprum

Ἀρεστοτελίς

Folio xxxii

humidum & siccum. Et isti sensus non decipiuntur circa
objeccta sed circa loca obiectorum vel certa subiecta obiecto-
rum. Exempli gratia ut auctor sit per se precipit sonum finis
& sonus sit et non decipitur circa sonum sed quid sit so-
norans et ubi sit sonorans circa hoc decipi potest. qz talia
non sunt sensibilia propria.

K Arguit. color sentit a pluribus sensib. ergo non tantum
a visu. Ans probat. quia sentit a visu et a sensu communis.

Dicendum q̄ p̄ma conditio intelligit de sensu exte-
riori.sic q̄ sit sensus. qđ hoc est sensibile p̄p̄ia sensus exte-
rioris qđ soli a sensu exteriori p̄cipit se ab uno sic q̄ non
ab alio sensu exteriori Et sic exemplificat **A**resto.in tenui
nō enim dubius est qđ sensibilia p̄p̄ia p̄cipit a sensibus
exterioribꝫ et iā interioribꝫ. **A**c silt̄ posset argui de sen-
sibus aliōs sensuum.

Arguit cōtra secundam p̄pet. atem. sensus sepe errat circa p̄rium obiectum. qz visus iudicat celū esse rubetū qd est falso. et audit⁹ iudicat cāpanā aliter sonare qd sonat febricitas iudicans dulce amar⁹ decipit. Circa qd sciend⁹. qz sensus nūc decipit circa p̄rium obiectū. licet sepe decipiat circa aliqd sibi circūlatis. vñ circa 2mū ne obiectus⁹ circa sensibile p̄ accīs. **D**om est ergo ad argumentū. qz visus iudicat celum esse rubetū et tamen non decipit circa rubetinem. sed circa subiectū rubetinis qd est sensibile p̄ accīs. qz iudicat talē rubetinē esse in celo que est in nube rozida et aquosa. **S**imiliter audit⁹ non decipit circa sonū. s̄z circa corp⁹ sonas. qd iterū est sensibile p̄ accīs. Silt febricitas iudicat dulce amar⁹ decipit circa sensibile p̄ accīs. quia iudicat illam amaritudinem esse in cibo que est in saliuā lingue. habet em̄ illam amaritudinem in humore lingue sue. **S**imiliter tact⁹ iudicans vnam fabam esse duas digitis cansacat. s̄z decipit circa p̄rium obiectum. qui nō decipit circa duriciem fabe que est p̄rium obiectum. sed circa numerum fabar⁹ qui est sensibile cōe. **S**ic etiā visus iudicans arbores moueri in litore exīs in naū non decipit circa p̄puz obiectū. s̄z colorē decipit circa motū. Pōit enī The omixi tres dīctōes quib⁹ obseruat⁹ nūc sensus decipit. **Q**uaz pīna est bona dispositio organis. s̄z qd sit defectus in organo er propter hoc deficit febricitas iudicantis de sapore. **S**ecunda est qd medui sit bene dispositus et ideo nō potest bene qd iudicare de colorib⁹ in tenebris qd medium nō est illuminatū. **S**ilt si aliqd videret hoiez p̄ rubetū vitriū diceret hoiem esse rubetū qd tamē p̄ est albus. **T**ertia cōditio est. qd nō sit nimia distācia inter sensum et sensibile. et ppter hoc nō iudicari bene visus de qua ritate stellar⁹ qd dīctōe bipedalis febricitatis ppter nimis am distāciā qd tamē maior est tota terra. **E**ccl silt iudicat colorē esse in celo qd est in nūnibus.

Lōia āt q̄nq̄ mot̄ q̄es numer⁹ figura mag
nitudo. b̄mōi em̄ null⁹ vni⁹ sunt. p̄p̄a s̄z cōia
oib⁹ Tactui em̄ mot⁹ aliq̄s sensibil⁹ et visui. p
se dēdē iacit sūnt sensibilia hec.

4 Hic autem declarat aliam per diuisiōnēs. scilicet q[uod] q[uo]d se f[ac]tibilis
coia scilicet ponit q[uod] est q[uod] dicuntur f[ac]tibilia coia. Dicit ergo q[uod]
scilicet q[uod] q[uo]d se m[od]estus est m[od]estus est in g[ra]m[m]atica n[on] s[ed] in
coia p[ro]positio ad f[ac]tibilata p[er]petua. Sic ut enim aliquis dicuntur
p[er]petui q[uod] natura est recipi ab yng[ra]m sensu ita dicuntur aliqui sensu

Sibilia cōia qz nata s̄t̄ peipi ab oībo f̄sib⁹ sic mot⁹ nuer⁹
et q̄es Aut a mult⁹ sicut in ḡnito do r̄ figura qz in ḡnit⁹
do peip⁹ a tactu ⁊ visu nō ab alijs f̄sib⁹ Ex q̄p̄z qz nō
dicūtur illa f̄sibilia cōia qz a sensu cōi peip⁹ntur sed qz a
pluribus sensibus exterioribus peip⁹ntur

Querit q̄ sit rō q̄ visus et tact⁹ p̄cipiūt ista duo fribiliā. s. magnitudinē et figuram. et nō alij sensus. **O**īm q̄ oī visus ē p̄cipitalissim⁹ fribus in hoīe. lo et dignitas re ei⁹. t̄git q̄ p̄cipiat alij fribilla q̄ alij fribus nō p̄cipiūt et tact⁹ ē p̄cipitalis oīm alioī fribus. et iuenit fribū organis cuiuslibet alterius sensus. p̄ter quā cōitātē tactus p̄cipit alij fribilla q̄ alij sensus nō p̄cipiūt.

Arguit. audit⁹ etia⁹ peicit magnitudinem. q⁹ nō solū
vulus et acutus. Dōz q⁹ duplex ē magnitudo. s. mol. siue
extensio in q⁹ tate. sicut aliq⁹ d⁹ lōgi v⁹ latum. et sic
magnitudo ē libile cōe. et h⁹ mō audit⁹ peicit magnitudi-
nē. Aliā ē magnitudo v⁹ntus. q⁹ sustinet in v⁹ntu alterata ip-
si corpis locat⁹. et tale magnitudine peicit audit⁹ nō at-
pīna. Rō ē. q⁹ son⁹ nō apportionat magnitudini corpis
sonat⁹ et q⁹ son⁹ p⁹ eē magn⁹ in quo corpe sonat⁹ et eē

Scđm accđs át dicit sensibile. vt si albū sit
Dyarri filij fm accđs Et m̄m hoc sentit: qm̄ ac-
cidit albo hoc quod sentitur: **U**nūnib⁹ patet
fm q̄ hm̄i est a sensibili. **P**onit 3º qđia

Pecūnū declarat tertius mēbris p̄dēc diuisionis s. sensibile p accēns. Et potis tres p̄ditōs fīsibilis g accēns. **D**īma ē. q̄ fīsibile p accēns p̄iungit fīsibili p se. vi. **D**yarrifile. **D**fīsibile p accēns. q̄ p̄iungit albo qd̄ ē fīsibile p se. **S**edāro ē. q̄ fīsibile p accēns h̄z se extrīsece ad illō qd̄ sentis p se. sicut substatia p̄ticularis p̄iungit h̄oī albo extrīsece. **L**er̄cia p̄ditō ē. q̄ plus nīhi patiis fīsibili p accēns. nec qd̄ imutat. sicut patiis fīsibili p se p̄prio. Nec qd̄ ad modū imutādi. sicut patiis fīsibili p se cōi. **P**ro cui⁹ intellēcū ē scēdū. q̄ fīsibile p se p̄prio p̄prio spēm imutat sensum. sic q̄ ei⁹ p̄pria sititudo ē in sensu. ut sititudo colorē ē in vīsu. h̄z nō p̄pria sititudo sue figure. q̄ talis sititudo ē alterius spēi nō aut color. facit tñ sensibile cōead modū imutādi. q̄ alter imutat corp⁹ h̄nis vñā figurā. q̄ corp⁹ h̄nis aliā figurā. **E**t si corp⁹ nō habeat magnitudinē nō immutat sensum. h̄z substatia p̄ticularis mn̄hilit facit ad vtrūq;. q̄ siue hoc qd̄ sentis sit lignū yl̄ lapidū nūl̄ refert.

Sensuum autem solum se propria proprie sensibilia sunt, et ad quae substantia apta nata est una inservient sensus.

Hic p̄tter ponit diffinitōem sensiblē p̄ se prī, et hoc 3^a odia oīibiles
ideo q̄ p̄ hoc sensibile postea distinguitur oīis sensibus. et
ideo de nouo aliqd d̄t de ipso Uel p̄t dici q̄ hic ponat ter
ciā p̄rietatē sensibilis p̄ nū. Dicitergo sensibile p̄ se pro
priū ad qd̄ vnuſ q̄c̄ sensibus h̄z c̄entiale habitudinē. et q̄a
vnuſ q̄c̄ distinguit p̄ sua c̄entiale drām. ergo singuli sen
sus distinguunt p̄ eoz sensibilia p̄pria.

Querit q̄ sit rō q̄ triplex ē sensibile. **D**om q̄ ista
qz tot s̄ sensibilitā quot modis p̄figit sensū alterari. sed
h̄ p̄figit trib⁹ mōis. qz v̄l sensus alterat p̄ sp̄cā sp̄c̄. sic
ē s̄sibile p̄ se p̄rū. v̄l h̄ s̄sibile ficit ad modū imutādi et
nō ad sp̄m imutatōnis t̄ sic ē s̄sibile p̄ se cōe. vel deficit
v̄trach̄ dītio. et sic ē s̄sibile p̄ accīs. **E**x q̄ p̄ ista est

Questiones

secundi de Anima

Quinto analogi in sua analogata. quia primo dicitur de sensibili per se & proprio. Sunt ergo qualitates de tertia specie sensibilia per se propria. Quatuorates & quae ex eis dependet sensibilia communia. Et substantiae particulares & quae ab eis dependet sensibilia per accidens. Quae autem qualitates sunt sensibilia coia ostendit. quae sunt prima subiecta ad talia sensibilia propria. ideo prius cum talibus qualitatibus sentiuntur. & ergo dicuntur sensibilia per se communia. Alterum per etiam capi distinctionem secundum Algidum de rhoma. quia omne sensibile immutat sensum & hoc est visus & huiusmodi. i.e. secundum qualitatem sensus. & sic est sensibile per se proprium. vel secundum aliquod communem in sensibus repertum est & sic est sensibile per se communem. Exempli gratia. visus et tactus recipient magnitudinem non secundum visus & tactus quod visus secundum & visus recipit colorum. sed secundum quod in eis est aliquid nomine innominatum. vel secundum sensibile habetur omnino aequaliter ad sensatores. & sic est sensibile per accidens. Hic per in qualibet specie rei naturali quod potest ab alia distinguere tripliciter. scilicet per diuinam. propria. sicut distinguit homo ab animali. vel per diuinam. communem. sicut distinguit homo a planta & sensibile. aut per diuinam per accidens. ut homo distinguatur ab aliis per album & nigru.

Arguitur. hoc non est sensibile quod non immutat sensum sed qualitates sensibiles sunt huiusmodi. ergo secundum dominum quod duplum aliquid debet agere sine immutare. Uno modo quod est tota ratione actionis sine immutacione. & sic qualitas non immutat sensum sed subiectum acceptum cum qualitate sicut color non immutat sed coloratum. Alio modo aliquid debet immutare quod est principialis ratione immutandi. & sic qualitas debet immutare quod est principialis ratione immutandi. Et si le est in formis rei naturalium quod dicimus quod forma est principium actionis non quod agit quod non potest per se subsistere. sed quod est principia ratio quare res naturalis agit. Sic ergo color debet sensibile per se proprium quod scilicet est principialis ratione immutandi visum. sed coloratum est totale cum immutacione.

Arguitur. omne per accidens reducitur ad per se. si est ergo sensibile per accidens. ergo reducitur ad sensibile per se. Major pareret quod sicut malum fundatur in bono. ita per accidens non subsistit nisi in illo quod est per se. Sicut ista homo est albus fundatur in ista homo est rationalis. Dominus quod per accidentem non reducitur sed per principalem. & sic intelligitur maior quia per accidentem pertinet per se sicut substantia particularis pertinet ad albedinem. vocatur sensibile per accidens. quod pertinet albedini quod est sensibile per se.

Arguitur. omne sensibile est per accidens. quod quid est sensibile. est sensibile per qualitatem sensibile sed qualitas est actio-

rum. id est sensibilis em attribuitur qualitati & non subiecto & sic qualitas est sensibilis per se. quod huius in se est sensibilis. Secundum argumentum. caput est sensibile ceterum non enumeratur hic. & plura sunt sensibilia coia quod dominus quod caput est sensibile ceterum & comprehendit sub motu. quod secundum proprios ratiocinios percepit ipsius percepit motum & ecce contra. Sicut patet de dormientibus quod non percipiunt motum. & nec ipsi

Lucus quid est visus hoc est visibile.

Dominus vestris Postquam Aresto determinauit de sensu & sensibili in specie. & primo de sensibili visus. secundo de sensibili auditus. tertio de sensibili olfactus. quartro de sensibili gustus. quanto de sensibili tactus. secundum ibi (Nunc autem) tertium ibi (De colore & olfactu) quartum ibi (De gustabili autem) quintum ibi (De gustabili autem)

Littera primi ostendit quod sit visibile. & quo visibile videatur. ibi (Nunc autem) iterum manifestum est (Littera primi) quod in altero quod sit visibile. & distinguit visibilium ab inveniente. & tertio de terminar ab vero. Dicit ergo quod visibile est cuius est sensus visus. In illa enim distinctione distincti obiectum per ponit quod visus est ponit & visibile est obiectum eius.

Arguitur. Aresto. pater. pater dicit quod ponit distinctionem perponit obiecta. quod male debet distinguit obiectum per ponit. Dicitur quod ista distinctione est descriptio a posteriori. quia ipsum obiectum distinctum per ponit. Illa autem distinctione (qua ponit distinctum per obiectum) est distinctio a priori. quod obiectum est pater ponit perponit.

Queritur. utrum in potentia sit ordo. dominus quod sic. quod videtur multa procedere ab aliquo uno naturali. necesse est quod procedat ab illo uno quodcumque ordine. quod quod est naturalis ordinata sunt. ut secundum octavum phisicorum. Sed ab una sola sunt plures ponit naturalis. ergo oportet quod procedat ab ipsa quodcumque ordine. Ad sciendum quod ordo inveniatur in potentia anima est considerandum. & triplex reputatur ordo in potentia anima. Unus est secundum dependentiam unius potentie ab aliis secundum ordinem naturae per se. & sic potentie intellectus sunt priores aliis potentibus sensitivis quod sunt per se res cum dignitate potentiis sensitivis et eis impares. Tercius secundum in eis ordo genitio. & sic eucarta potentie sensitivae sunt posteriores intellectus et ante eas sunt vegetativa quod est secundum fundamentum sensitivum & sensitiva intellectiva. Tertio secundum ordo in eis penes ordinem subiectorum. & secundum tales modum ordinatur etiam potentie sensitivae ad invicem. quod visibile est dignus audibilis. Ex quo solvitur alta questione in qua queritur de ordine sensitivus. Et dicitur quod ex tripli causa visus precedit alium. Prima causa est propter dignitatem obiecti. & sic visibile est dignus quod in dignioribus corporibus perit res in celestibus. & non obiecta aliis sensibus. et ideo est etiam dignus. Secundum sumum ratione ordinis ex modo immutacionis. id est quod visus habet dignitatem modii immutacionis secundum. & auditus est alijs sensus. Quod patet quia visus immutatur sine omnibus motu & in instanti. Sed autem immutatur per motum localis qui est primus motus & dignior omnibus motibus. Alij autem sensus immutantur per motum alteratorem. qui motus sequitur motionem localis & est minus dignus. Tertius sumus ordo ex situ ratione organorum. quod ille sensus est prior et dignior in aliis cuius organi est dignus situatus. Sed organum visus situatur dignus quod alterum in aliis deinceps auditus & sic de aliis. quod occultum ponuntur super aures. & mirringa et aures super nasos. & narces super linguis. & lingua super alias partes corporis.

Ex hoc potest ostendere in philosophia auctoritas

utrumque potest sensus

Quod patet ostendere in philosophia auctoritas

duo & de alijs immutatis

color est proprius
aliquod
sensus
de alijs immutatis

Questiones

Et tota cā imutandi potiam. t sic subiectū acceptū cū q̄
litate sensibili imutat potentiam sicut coloratum visum
Elio mo d: aliqd imutare q̄ est p̄incipalis rō imutandi
alter t sic obiecta imutat potētias. t sic color est obiectū
visus. q̄ est ōnticale rō imutari visum.

Argui. nec iste color nec ille color est obiectum visus
ergo nec color, qd nihil est in gne quin sit in aliqua spērūz
vñ sic Nullus color est obiectum visus . ergo nec color . qd
ibi arguitur ab yniuersali negatiua ad suam indistinctaz

Dicendum q̄ hic est fallacia figure dictionis arguendo a suppone psonali ad simplicē. v̄l' a discreta ad simplicē. q̄ si dicatur nullus color est obiectū visus. color supponit psonaliter & ſuſe. et hic color est obiectus visus supponit simplicē. Et si dicat. arguitq; ad v̄l' ad indiſtinctā. negādūz est q̄ ista p;positio color est obiectū v̄l'us sit indiſtinctoria. sed est singularis singularitate nature. sicut ista homo ē dignissima creaturarum

K Arguit, in obiecto visus inueniuntur plures **h**rietas, sed vnius sensus est tunc vna **h**rietas, et p^{ro}p^{ri}s visus non est vnius sensus. **P**robaf, q^{uod} inueniuntur albi et nigri tenebrosi et luminosum q^{uod} sunt **h**rietas. **D**om pmo q^{uod} res tenebre non p^{ro}phendunt sub obiecto visus, q^{uod} illud non p^{ro}tegunt sub ponit q^{uod} non imputat ponam neq^{ue} mouet ponam. **S**ed tenebra non mouet visum, sicut silentium non p^{ro}phendunt sub obiecto auditus. **S**ed o dicit, q^{uod} iste **h**rietas sic ad inuidem reducibilis, q^{uod} lumen reducitur ad colorē albus quia in albo est mitem de lumine. **O**st tenebre reducuntur ad colorē nigri, q^{uod} tenebre sunt priuatio luminis.

Visibile enim est color. hoc autem est in eo quod
est se visibile est se non aut ratione. sed quoniam
in scipo habet causam essendi visibile. Omnis enim
color mouens est eius quod est in actu dyaphoni et
hec est ipsius natura. unde quidem non visibile sine
lumine. sed omnis cuiuslibet color in lumine visi-
ble. Ex quo de lumine primo dicendum quidem est

Postea Arresto, distinxit duplex visibile. Nec conse-
querer determinar de vitro, et pmo de manifesto visi-
bili scz de colore. Scdo de inmaifesto, et hoc ibi (No aut
omnia) Circa pmu intredit ista pcloem, q color fm se sit
visibilis, et tam nō videt sine lumine exteriori. Dicop-
nit ergo pma prem, et dicit q color est visibilis p se no in
pmo mō pseitatis, sic q visibile sit de rōne coloris. Et q
color est visibilis per se in qro mō pseitatis. Est en quan-
tus modus qm subiectum haber in se causam qre pdica-
tū sibi inest, sed sic est de colore quia color habz in se cām
quare est visibilis. Et hoc pb at ex textu, quia aliquid est
visibile fm q est motiuu dyaphanum accum sed color
fm se est motiuu dyaphanu fm actuz, ergo est per se vi-
sibilis. Dicor puz, q color, per hoc videtur quia mouet
dyaphanum illuminatū, et dyaphanu illuminatū mouet
lumen. Dicor puz, quia mecio illuminato diffundunt
colores. Ex quo textu puz q sicut se habet risibile ad ho-
minē qd est pma passio hoīis, ita visibile ad colorem qd
est pma pallio coloris. Addit tamen Arresto, in tegu
q quāvis color fm se sit visibilis, non tamē videtur si-
ne lumine, et quia lumen recipitur in dyaphano, ideo
de lumine et de dyaphano dicendū est. Ex quo textu ac-
cipitur q in godē subiecto nō est potēcia, et actus ex eodē

Problema
Lumen etisecum est apparetur meum & non protolo

secundi de Anima

pncipio, quia poterit sine proprietas oritur ex pncipiis ref-
et venit sibi se. Sed actus potest oriri ab aliquo exin-
seco, sic est de risibili et de ridere, quia risibile oritur a pnci-
piis intrinsecis hominis. Sed ridere ex admiratione
qui prouent ab extrinseco. Et simile est de mobilitate
et de motu actuali, quia mobilitas conueniententi natura-
li pse, et iō de illo fm q̄ hmoī sc̄ia s̄ nō de actuali motu

Querit. utrum lumen requiratur ad videndum propter colores aut propter medium. **O**mnis quaevis color sicut est visibilis sine lumine, non tamen videtur actualiter sine lumine.

ne. quia oportet medium esse illuminatum antequam colores possint se diffundere ad medium. **V**oueretur ergo talis questionis. **A**n lumine tale requiratur ad videndum operi ipsius colorum. **I**ste lucis color deinde non sine subtilitate nomen habet.

lores siccis & colores de se non sunt visibiles nisi apponatur lumen ut requiratur propter medium sic scilicet quod si medium non sit illuminatum colores non diffundant se ad medium. Est ergo respondendum quod est duplex lumen in coloribus. Unum ex parte

respondendum q̄ est duplex lumen in colorib⁹. Unum est
intrinsecus q̄d est de substantia coloris. Lumen qd sciendi
q̄ color est aliquid secundum causam aluminofaciens et ex
spacio aeris et aquae et ex opacitate terre. Non olla est sic inter
eiusmodi

Ispicuo aeris et aquae et opaco terrae. sed ne illi sic intellegendum, quod iste q̄litates p̄le veniant ad sp̄otioem sine subiecto, sed per hoc q̄ elementa adiuvicem miscens et iā miscent q̄litatas q̄ sunt in elementis. Exempli gratia, quando

incensum quatuor q̄ sunt in elementis. Et p̄p̄ grauia quatuor
miseretur ignis aque et aeri, tūc luminositas ignis etiam
miseretur sp̄cioso aeris et aque & opaco terre. Quando
enī est multū de lumine in aliqua mixtione tunc est colos-

albus. *z qui multū de opaco terre runc est colos niger.* *sic*
tamen q̄ iste qualitates nō manent sīm substantiam sed
sīm virtutē Requiris ergo hoc lumen intrinsecum p̄ter

colores, quos sunt colores formaliter, id est principali, sicut a
ma rōnalis reperitur, ppter hominē, quia est p̄s constituti
ua hominis. **E**iusmodi est lumen extrinsecus sive diffusum ab
alio loco, sicut est lumen solis ab aliis locis.

aliquo corpe illuminante sicut est lumen solis. et de tali qualitate
ritur in questione. Et si quod tale lumen similius regni proprietas
ter mediui. et non propter colores. quod probatur duplum. Primum
autem est quod in terrena ratione dicitur ex coloribus per se est visibilis.

autorisat̄. in textu vbi dicit q̄ color per se est visibilis id est visibilitas. Quenam coloris in se t̄ non ab extrinsecis. Si enim color esset visibilis per lumen, tunc visibilitas adueniret ei per aliosq; accusis extrinsecum. Scđe p̄batur, qui

nire ei per aliquod accens extrinsecum. Seco probatur quia unaq; forma regitur ad disponendum suu, primum subiectum, sed lumen extraneum est in dyaphanum situm in proprio subiecto, ergo regitur lumine extraneo propter medium.

proposito ergo regitur iunctio extrinsecus propriis mediis
um. Et sic præ & color ex sua natura præ se diffundit. h[oc]
q[uod]ā dicitur nō diffundit hoc est p[ro]pter indisponem
dū q[uod] nō ē illuminatū, media aut̄ illuminato statim dū

Quid quod non est latitudinem et longitatem, sed fundatur coloris, et si pars quae lumine requiritur propter medium. **A**lti tamē dicunt quae lumine requirant propter coloris. **O**cto hoc i.e. quod dicunt quae color existens in aliquo subiecto.

de se nō posse mouere dyaphanū. nisi excitaret a lumine
exteriori. exteriū ergo lumen requirit ex parte colozum
vñ colores sint visibiles. **Q**uod simile ponunt de intellectu
et sensu. sicut lumen intellectus ac tēstis re-

et fantasmatibus, quia sicut lumen intellectus agens res
criteratur propter fantasmatam, ita etiam recipitur lumen corporatum
le propter colores. Sed istud est manifeste pira Aretio,
qui dicit, et color per se est visibilis, quia in se habet causam visibilium.

qui dicit q̄ color per se est uisibilis . quia in teatru videt
color at. Et sic q̄ color quicq; se diffundit & quicq; se non dif-
fundit hoc est propter medium qd no recipit colorē nisi
sic illuminari. Euerū tñ alid uolentes concordare ista

opiniones & dicebat qd duplex est et coloris. & pmi et
substantiale. sic manifestu & lumine extrinsecu non requiri
prop colores. qd colores hnt h esse in tenebris. qd nulli si-
cere

*Mel y de Poderes son de la 7-20
y de la 7-20 se saca el vapor qd*

160
Sagittaria sagittifolia L.
Sagittaria sagittifolia L.
Sagittaria sagittifolia L.

En el centro de cada la yacida

Digitized by srujanika@gmail.com

*Spīns subiectis qd est falsus. Alio est ec scdm coloz. sūm
q est diffusus ad visum. et si lumen extrinsecū requiritur
pter colores. Sed ista pcordia nō valet. qz etiā capiens
do colores quo ad esse scdm sic lumen extrinsecū nō rechit
tur ppter colores. quia etiā colores ex sua natura semper
pnt le diffundere ad medium nisi esset defectus ex parte
medii. ergo oportet q medium sit illuminatum ante qz dif
fundane se colores.*

*Arguit color p se est visibilis. qz nō opz ad eius vi
sibilitatē pūgare lumē extrinsecū. Dōm q visibile cas
pitur duplī. Uno mō fīm eius pprā pcatōem. s. fīm q p
aptitudinem ad visibilitatē. et sic color fīm se acceps est
visibilis sine lumine extrinseco. Alio mō capit visibile im
proprie fīm q importat actū visionis. et sic color nō est vi
sibilis sine lumine. defectus em̄ et ex pte mediū. qui illu
minato etiā colores diffundunt se et actū vident. Et simi
le pte dari in alijs passionibz qz multa sunt entia habētia
passiones naturales. sed nō h̄nt actū illaz nūq aliquod
extrinsecū. vt risibz conuenit homini ex sua natura. et tñ
actus ridendi puenit homini qz aliquod extrinsecū. s. p ad
miratōem q admiratio pslurgit ex aliquo extrinseco. Si
mille ē de corruptibiliqz quāuis corpz mixtū sit p se cor
ruptibile. nō tamē corruptil nūq extrinsecam qualitatē
Hic etiam quāuis color fīm se visibilis sit. non tamen vi
derur nūq per lumen extrinsecum.*

*Arguit. sicut se habz lumen intellectus ad fantasma/
ta ita hz lumen extrinsecū ad colores sed lumen intellectus
actus requiritur ad intelligendū ppter fantasmata. ergo
lumen extrinsecū requiritur ppter colores. Dōm q in
hoc est sile. quia sicut lumen intellectuale requiritur ad intel
ligendū. ita lumen corpale requiritur ad videndū. s. in alio
est dissimile. quia lumen corpale requiritur ppter mediū. sed
lumen intellectuale requiritur ppter fantasmata. que cum
sint spēs rerum picularium nō possunt mouere intelle/
ctū nūq depurari q lumen immateriale intellectus age
ris. talis autē depuratio sit q lumen intellectus agentis.
Sic autē nō est de colore. qz color etiā acceptus fīm suaz
naturā absqz depuratōe p mouere sensu. et sic nō opor
ter ponere lumen corpale ppter colores. vt lumen intellectu
ale ppter fantasmata. Lz ergo fantasmata sint de ter
cia spē qlitatis nō possunt de se diffundere immateriale
imaginē de pma spē qlitatis qz est species intelligibil
opoz ergo qz p intellectum agentem pmo depuren. s.
obiectū visus et spēs visibilis sunt de una specie qualitatē
qz sunt alterius modi.*

*Arguit. stans in tenebris pte videre illū qui stat in
luce. et non contra. ergo lumen requiritur ppter colores
Dicendū negādo psequeantia. probat tñ quia nō vi
detur alia causa nūq colores illū (qz stat in tenebris)
nō excitātur. sed colores illū qui stat in luce excitantur.*

*Dicendū qz colores illū qz stat in tenebris nō diffundū
tur. hoc autē nō est ex pte coloris sed ex pte illius in qmz
mediare color recipetur. s. ex pte mediū ex quo em̄ mediū
um circa illum qui stat in tenebris nō est illuminatum. ideo
colores nō diffundunt se ad tale mediū. sed colores illū
qz stat in luce diffundunt se. et sic videntur qz medium ē
dispositum pto diffusione colorum. Qz dicas. stans
in tenebris nō videbit illū in luce. qz mediū circa eum nō
est illuminatum. Dōm q stans in tenebris viderit si
tem in luce. et nō ecōtra. qz nō est sile in pma diffusione co
loz. et in pma diffusione colores ad visuz qz ad diffusi
onem requirit lumen magnū. sed ad pma diffusionem non req*

*reut magnum lumen post qz color diffusus est. sed suffici
cit paruum lumen.*

*Arguitur. in unoquoqz gne pmtē eū ea om̄ se qn̄
tua. s. lumen est pmtē om̄ visibilis. ergo lumen ē cā coloz
Dōm q est duplex lumen. s. in bībītū suis intrinsecum
coloribz qd est pncipiū formale coloz. et hoc lumen est cā
om̄ coloz. quia est pncipiū principale ppter tūtū. Alio
est lumen extrinsecū. et illud lumen nō requiritur ppter colores
sed ppter mediū. Quibus cā pōtē qz duplex est agēs
Alio qd est qd inducit formā cum pūla dīspōe sicut ignis
introduce in ligna siccitatē et formā ignis. Aliud est
agēs qd introduce formā. et tñ ppter dīpositio
in subiecto. et sic color dicit agere in visuz. qz ppter ip
sum lumen ināre aqz se diffundat ad aerem.*

*Arguit. dyaphanū recipit sonū sine lumine. Greci
pīt colorē sine lumine. Tenet pīa a sili. Dōm q nō est
sile de coloz et alijs qlitatis. quia alie qlitates ppter co
loz nō sunt in dyaphanū sub rōne dyaphaneū tātū sicut
colorē. sed fīm aliquā alia rātōem. qz sonus est in aere fīm
q aer est faciliter mobilis. Odor autē est in eo vt est facili
ter alteratōis. Qum ergo respicit dyaphanū fīm q hu
tūmodi. ideo est in eo vt dyaphanū. Color em̄ nō diffun
ditur nūq dyaphanū illuminatū. Nō autē sic dōm ē de
sono. qz diffundit sonus fīm q aer est faciliter mobilis. s.
talis mobilitas etiā sic est in tenebris sicut in lumine.*

*Arguit. odor nō diffundit se nūq corpus odoriferū
excite. ergo sic erit de coloz qz sic corpus coloratū exci
tatur ad diffundendū colores. Dōm q nō est sile de co
loz et odore qz odorū immutat pīmū aerē realiter. et ideo
oportet realem mutatōem fieri in corpore odoriferō aqz
qz odorū diffundat. Sed colores immutat etiā pīmū
actem spūaliter. ideo nō oportet in illis fieri aliquā altera
tionem ante qz se diffundant. et sic non oportet p coloz
excitentur.*

*Arguit. eiusdē est aptitudo eius est actus. ergo
color p se est visibilis sine lumine exteriori. etiā videt sine
lumine exteriori. Dōm ad majorē. qz licet eiusdē sine
aptitudo et actus. tñ aptitudo et actū nō sunt eiusdē fīm
ide. qz qn̄qz aliquid plus requiritur in eisdē subiecto. p actu
qz paptitudine. quis enī eiusdē subiecti sint actus et ap
titudo. Exemplū extra ppositū. ve eiusdē est risibilitas cu
mīcē ridere. s. hōs. tñ risibile et ridere puenit hōi fīm di
uersa. Est enī homo risibilis fīm suā naturā. s. ridere cō
uenit hōi ex amittōe qz surgere ab extrinseco. s. ab effec
tu eius cuius cā ignorat. Hōr est hic dōm. q visibile ē
puenit colorū fīm sua intrinseca pncipia. et tñ videt fīm
actū puenit sibi p lumen extrinsecū. Silt pī dici de corrupti
bilibz et corrupti. qz corruptibile esse conuenit corpī mixto
fīm sua pncipia intrinseca. s. corruptifīm actum cō
uenit sibi ex qlitibus suis.*

*Est igitur aliquid dyaphanū Dyaphanū
autē dico. qd est qdē visibile. nō autē fīm se visibi
le. vt si simplicitē est dicere. s. propter extraneū
colorē hōmī autē est aer et aqua et multa solidō
rū. Hō em̄ fīm q aqua neqz fīm q aer dyapha
nū est. sed quoniā est natura eadē in his utrisqz
et in ppterū supīus corpē.*

Dyaphoneitas in genere aliis et in eius collectas spei Dyaphoneitas in diversis corporibus omnes est per lumen et color spe different

Questiones

Dyaphonum est

Dyaphonum est sicut et
Hoc est colorata et
etiam et per
men et abe

Quia Aresto. dicitur se determinatur de lumine et subiectum luminis est dyaphanum. ergo primo determinatur de dyaphano et postea de lumine dices. Quod dyaphanum est quod est suscepit coloris erranei. id est suscipit in se colores strualiter et non permanenter. Exempli gratia aer illuminatus recipit in se colores variacos tali aer et non dyaphanus non non est in se visibilis propter coloris errancium. Deinde addit quod corpora sunt dyaphana. et de quod aer et aqua et multa alia sicut virtus et crystallus. Deinde addit quod ista poterat non pertinet istis corporibus sicut propria naturam quod sicut dyaphaneitas esse alterius speciei in diversis corporibus quod est falsum. sed pertinet eis sicut aliam rationem naturam quam habent cum corpe celesti. et ideo dyaphoneitas in illis corporibus est eiusdem speciei. Quodque potest dici quod poterat esse in aliis diversarum specierum possunt esse unde? speciei. quia tales potentia fluunt ab ipsis animalibus sicut aliquod communis non repertum in illis.

Arguit. corpora celestia sunt dyaphana et tam non sunt visibilia sicut ergo dyaphonum est sicut se visibile. Dicendum quod dyaphonum accipit duplicitatem. Uno modo absolute sicut in dyaphoni et sic non est visibile. et sic aer in tenebris non videretur nec etiam corpora celestia. Alio modo accipit dyaphonum sicut est illuminatus. et sic est duplex dyaphanum. Quoddam est quod est in corpe aliquo densius firmo. sicut sunt corpora celestia et aqua. et tunc etiam dyaphanum est visibile. Est enim manifestum quod aqua est visibilis et corpora celestia in quibus non est color. sed propter densitatem talium corporum dyaphanorum sunt visibilia. Aliud est dyaphanum acutum in corpi subtiliori sicut in aere. et sic dyaphanum nullo modo est visibile nisi propter extrinsecus color. Et ideo non diffinit dyaphanum qualiter accipit. sed dyaphanum acutum est illuminatum. quia diffinit dyaphanum quod facit ad visionem. hoc autem est dyaphanum illuminatum cum hoc sit medium videndi.

Arguit contra distinctionem ex ista distinctione sequitur quod lignum vel murus esset dyaphanus quod recipiuntur in se colores extraneos. Dicendum quod duplicitate dicitur aliquid alteri erraneum. Uno modo quia est extra naturam illius cui inest. et sic omnis color dicitur extraneus subiectio. et sicut omnem accipit. sed sic hic non accipit extraneum. Alio modo dicitur extraneum quod est faciliter ab eo separabile cui inest. et sic color dicitur extraneus dyaphano. quod colores sunt in dyaphano sicut esse propriale et intentionale quod dyaphanum est illuminatum. recedet ergo lumine recessit et color.

Queritur. In quo predicamento sit dyaphoneitas. Dicendum quod est in secundo predicamento sicut dyaphoneitas poterat recipi de lumine. Sicut enim visibile est naturalis potentia ad actum videndi ita etiam et dyaphoneitas est naturalis potentia propter receptionem lumen. et ideo corpora non dyaphana non possunt recipere lumen sicut sunt corpora opaca sive terminata.

Queritur. Vix ista dyaphoneitas in diversis corporibus sit unus speciei. Dicendum quod sic et ratione est quod distinctione unius ex parte subiecti non variet speciem rei. quod ex subiecto sumitur distinctione numeralis accentus. et etiam distinctione sicut magis et minus. sed dyaphoneitas in diversis corporibus distinguuntur ex parte subiectorum sicut magis et minus. Alio enim sunt corpora dyaphana propter totum in quibus tam non est distinctione quod alii sunt propter totum luminosum sicut de se defundant lumen. et alia illuminant. et sic planetae in corporibus celestibus habent dyaphoneitatem. Alii sunt dyaphana quod ratione quod habent luminositatem intrase et cum non illuminant sicut ignis elementum.

secundi de Anima

tatis. quod si talis ignis illuminaret. tunc semper esset lumen circa terram quod semper aliqua pars ignis esset super nos. Alii sunt dyaphana propter totum quod tam non illuminaret quod ad ipsum. nechatur in se naturalem luminositate quod secundum sed sibi recipiunt ab extrinseco lumen. sicut sibi aer et aqua. Alii sunt dyaphana que recipiunt lumen soluz in superficie sicut sunt corpora colorata. Et ideo dicitur Aresto. quod color est tremor percipi. id est dyaphani in corpore terminato.

Arguit. corruptibile et incorruptibile dicitur plus quam genere. ut de decimo metaphysice. ergo ista corpora inferioria et corpora celestia non possunt in se habere unam formam.

Dicendum quod ibi genus accipit. propter genere phisico et materia. prius in corpora omnia et ea quod sunt in corporibus pertinet genere logico immo specie logica. sicut corpora inferioria et corpora celestia sunt simul in predicamento substantiae. et accidentia eorum non esse unius speciei sicut dicitur est de dyaphaneitate.

Arguit. grauitas et levitas aeris et aque dicitur specie. ergo etiam dyaphaneitas aeris et aque dicitur specie. Aliud est exemplum visibile et ruddibile dicitur specie. ergo etiam album in homine et asino. Dicendum quod non est sicut quia grauitas et levitas in elementis non fluunt ab ipsis elementis sicut ipso propter prius naturas. sicut prius differunt. Sed dyaphaneitas non fluit ab eis. sed sicut aliquod minimum regitur in ipsis et ideo per talis forma sic fluens esse unius speciei. Sicut visibile et ruddibile sunt diversarum specierum. quod fluunt ex propria natura hois et asini. Sed albedo in homine et asino fluit ab eis sicut aliquod commune. quod scilicet sunt corpora mixta et ideo sunt eiusdem speciei.

Queritur. Vix lumen et color differant specie. Dicendum quod sic. cuius duplex est ratio. Prima est. quia simplex et mixtum non sunt eiusdem speciei. ut aer et lapis. quia aer est corpus simplex. et lapis est corpus mixtum. sicut in mixto lumen est qualitas simplex. sed color est qualitas secunda causata ex lumino ignis propter aeris et aque et ex opaco terre et mixto qualitatibus ex primis elementis. admittit ut dicitur est. Secundum est. quod illa sunt distincta specie quod sunt diversa sicut biopposita. quod prietas est deinde sicut in specie. ergo oportet quodquecumque hinc etiam opposita sunt unius et eiusdem specierum. Sed iste qualitates hinc sunt diversa opposita. quod oppositum luminis est tenebre quem non opponuntur colori. quod oppositum est album et nigrum.

Arguit. si color est qualitas propria ex qua est eleemosynensis. ergo est simplex. Dicendum quod bene lequereret si ille qualitates manerent actualiter formaliter. sed hoc non est verum quia enim manent virtualiter. Et ideo est dicendum quod est modo de istis qualitatibus quo ad colores. et ad elementis quo ad mixtum. Et prius quod color est qualitas simplex sicut natura hinc est potest alia qualitates etiam qualitates et sic sunt qualitates prius.

Arguit. calidum humidum frigidum et secundum sunt qualitates prius. ergo non lumen. At prius quod ille sunt qualitates prius corporum. Dicendum quod duplicitate alias qualitates distinguuntur. Uno modo expandunt eas ad qualitates tangibles. et sic calidum frigidum humidum et secundum sunt qualitates prius. Alio modo dicuntur qualitates prius in ordine ad qualitates visibles. et sic lumen opacum et propinquum sunt qualitates prius. Et principaliter lumen est qualitas prima propter duas causas. Prima causa est. quia est qualitas prius corporis scilicet secundum causa est. quod cum aliis qualitatibus elementorum. secundum causas qualitates visibles. ut pura color. Et causa secundum secundum quod color distinguuntur ex tribus qualitatibus scilicet ex lumine ignis. ex dyaphano aeris et aque et ex opaco terre. In-

Arestotelis

Folio xxxvij

qua **c**onstitutione lumen habet se ut principiū formale
et alia ut principiū materialia. **O**ct si arguarur qualita
tes non possunt venire ad mixtionem ergo nō p̄t mixtio
fieri ex qualitatibus. **D**icit q̄ c̄quis qualitates fin se nō
p̄currat admixtōem rāmē qualitates cum suis subiectis
p̄currat admixtōem sicut in generatione mixtoꝝ vbi ḡ
p̄currat multitudo de lumine sit mixtuꝝ albū. et vbi multus de
opaco terre sit mixtuꝝ nigruꝝ. **U**nū q̄nī elemēta vniūt p̄ qua
litates tangibiles ex q̄z vniōne resultat forma mixtiona
lis etiā vniūt qualitates visibiles ex quaꝝ vniōne resul
tat color. etiā in eodem. **O**ct sicut in mixto sequit forma
mixtionis gratia qualitatē tangibiliū sic etiam sequitur
color. sic q̄ omne mixtuꝝ est color ut gratia qualitati visibiliū
Arguit. lumen est substantia et tota ipostasis color.
ergo nō est alterius speci a colore. **D**icit q̄ duplū ali
quid dicitur substantia alterius. uno modo q̄ intrinse
ce ipsum dicitur. et sic genus et drua sunt substantia speci. et
sic vez est q̄ substantia nō est alterius speciei q̄ illud cui
est. sed tunc lumen nō est substantia coloris. Alio modo. q̄a
est p̄ncipalissimum in cōstitutione rei. et sic lumen dicitur sub
stantia coloris. q̄ est p̄ncipalissimum in cōstitutione co
lorum. Alio enī qualitates a lumine. sc̄ opacū et p̄spicū
cōcurrunt ut principiū materialia. et lumen ut principiū
formale. formale aut̄ est dignus et p̄ncipalius ipo ma
teriali. **O**ct his potest intelligi diffinitio coloris data in
in libro de sensu et sensato. sc̄ color est extremitas p̄spicui
in corpore terminato. i. denso. **P**otest enim sic intelligi. co
lor est extremitas non qualitatis sed qualificativa. q̄ co
colo se fugit ipm p̄spicui qd̄ est naturals potentia. et iō
additur p̄spicui. **D**eber cīn hoc p̄spicui non esse totali
ter p̄spicui. q̄ non fin p̄fundum. et ideo additur in co
pore terminato. i. denso. Item lux lumen radius et splen
doz differunt ab iniūce fin rōnem. licet sint idem fin rem.
q̄ lux est qualitas fin q̄ est in lucido. et dicitur lux fin q̄
p̄cipatur a dyaphano. et dicitur splendor fin q̄ reddit a
corpe aliquo illuminato.

Lumen autem est huiusmodi actus dyaphani. finitum est dyaphanum. potentia autem in quo hec est et tenebra lumen autem ut color est dyaphani. finitum est quod actu dyaphanum ab igne aut huiusmodi. ut quod sursum corpus. Etenim huic aliquid inest xnum et idem.

Hic phs diffinit aliā q̄litate p̄currentē ad visionem
sc̄ lumen. et p̄imo ponit veritatem de lumine. secūdo ex-
cludit erores. Dicit ergo p̄mo q̄ lumē est act⁹ dyapha-
niſm⁹ q̄ dyaphanū. Et hoc p̄bat sic. q̄ p̄traria ſt̄ apta-
nata fieri circa idem. s̄z lumē et tenebre p̄trariant exte-
dendo p̄trariaret ad p̄tuatiā oppōnem. ergo habet
fieri circa idem subiectu. sed subiectu ipaz tenebrar̄ est
diaphaniſ. ergo etiam diaphaniſ est subiectum luminis.
et sic lumē est act⁹ i. forma dyaphani. Et addit Breſto.
q̄ lumē est ſicut color diaphani. i. actus eius. At iſtud
lumen cauſat in dyaphano ab igne. s̄. fm̄ ponētes corpa
celeſtia eē ignea vel ab igne. i. ab aliquo illuminatō igneo
ſicut eſt candelā vel ignis mixtus. vel cauſat lumē a cor-
poz superiori. id eſt celeſti.

Surgit. dyaphanum est accidentis. ergo lumen non
est in dyaphano sicut in subiecto. **D**omus duplex est.

subiectum ipsum luminis. s. quo. i. quo mediante lumen
est in aliquo subiecto. et sic d yaphanum est subiectum lu-
minis. qz p d yaphanitatem lumine recipit in aliq corpe. Ali-
ud est subiectu qd. et tale subiectu nō potest esse accidens
et sic subiectum luminis est corpus d yaphanum. Sicut
qz itas est subiectum quo qualitatum cor galii. sic etia
prima qualitas esse subiectum quo alterius qualitatatis. et
sicut d yaphanum est subiectum d yaphanitatis.

Licet dyaphanum est subiectum luminis
Arguitur, dictu^m est potest quod dyaphanu^m est subiectu^m co-
loris. quod non est subiectum luminis. Dicitur quod dyaphanum
accipit dupl*it*, uno^m sicut quod dyaphanu^m, i.e. absolute absolu-
aliquo addito, et sic lumen est actus dyaphani, quod lumen est
prima et prima forma actuans ipsum dyaphanum. Alio^m
accipit dyaphanum sicut quod est actuatum per lumen, et tunc dyapha-
phanu^m suscipit in se coloris, et sic est subiectum coloris, et
id bene dicit Astro. hic quod lumen sit actus dyaphani sicut fons
quod dyaphani. Unus potest quod lumen est actus lucidi sicut causa
formalis lucidi, et est actus dyaphani sicut forma prima,
et est actus corporis sicut forma remota, quod corpus est
subiectum remotum luminis. Num potest quod lumen est lu-
cidi differentia sicut abstractum et potescretum, et abstractum
est causa formalis concreti.

Arguis. color est actus terminati corporis. ut dicitur. Et color accipitrii
in de sensu et sensatio. qd male dicitur qd sit actus dyaphani. ad se pte pte
ni illuminati. Dicitur qd color dupl' accipitrii. vno fuit esse terminatus ad linea-
reale. et sic color est actus corporis terminati. i. corporis deinceps ad corporatio-
ni. qd non per visum penetrari. Et sic loquitur **A**resto. diffiniens istud propositum.
endo color est in de sensu et sensatio. qd color est extremitas dyaphani. qd pte
psieui in corpe terminato. Alioq; accipitrii color fuit esse intentionale et spirituale.
et sic color est actus dyaphani illuminati qd color fuit esse spissitudo recipitur in medio. qd me-
dium est dyaphani illuminatum.

Arguit. si lumen est actus dyaphani fm qm hmoi.
ergo lumenqz est in dyaphano. qd est falsuz. **Dicit** q
hoc argumentum veru excludit. quicqz em est lumineunc
est in dyaphano. **Est in corp** dyaphanu hales in felu
men qm hales natura lumen. est tamē dyaphan
num ergo lumen est semper in dyaphano.

Quid quidē igit̄ dyaphanū, et qd̄ lumen di-
ctum est. q̄ neq̄ ignis est neq̄ omnino corpus
neq̄ defluxus co:poris rlli. Esset em̄ utiq̄ alii
quod corpus. et sic si ignis aut hm̄i alicuius
presentia in dyaphano.

Postea Aresto, posuit distinctionem luminis, hic dicitur ex illa distinctione excludit falsam opinionem. Ex quo enim dictum est quod lumen est actus dyaphani, sic satis patet quod lumen non est corpus, corpus enim non est actus, et forma alia eius, sed potius materia. **Dicebat enim antiquus quod** lumen esset lignis ponentes triplicem ignem, lignem carbonem, lignem flamam, et lignem lucem. Aliqui vero sicut **Democritus**, dicebant quod lumen esset fluxus corporis, et sic tunc etiam ludus esset corpus. **Dicebatur enim Democritus quod** lumen esse defluxus quorundam corporum aethomaliuum in dyaphanum, et sic lumen esset defluxus corporum, et lumen esset corpora aethomalia defluxentia a corpore illuminato in dyaphanum. Et quandoque contra eos argueretur, sol semper illo luminat terram, et si sic emittunt illa corpora aethomalia, rursum sol continuo minoratur, et sic iam esset valde paucus. **Respondebat ipse quod** sol recuperat suam dignitatem per hoc

Opus Deum
ceri de lumen

Dicit dyaphano. In poto. Sed aperte non ostendatur
In Aeth. Sed & tunc dico. dyaphano tunc
Est & tunc tunc.

Questiones

q[uod] nutritur p[er] vapores. sed hoc est magis inconueniens
quia quicquid nutritur est corruptibile

Neque enim possibile est duo corpora in eodem
esse. Videtur autem lumen contrarium esse te-
nebre. Est autem tenebra priuatio huius ha-
bitus ex dyaphano. Quare palam q[uod] et huius
presentia lumen est.

Hic p[ro]b[us] reprobat ista opinionem. et vult q[uod] impossibile
est lumen esse corpus. et hoc sic. q[uod] si lumen esset corpus tunc
multa corpora essent simul in eodem loco. sed hoc est im-
possibile. ergo illud ex quo sequitur. Major patet. quia
nihil est corpus. et lumen est cum aere simul. ergo duo cor-
pora essent simul. Q[uod] autem lumen sit in aere probat **Aresto**.
q[uod] tenebre sunt in aere. sed tenebre et lumen sunt contraria
que habent fieri circa idem subiectum. ergo etiam lumen
est in aere. Major patet ex quarto physico. q[uod] si duo cor-
pora essent in eodem loco. tunc esset penetratio dimensio-
num. Est autem considerandum q[uod] t[er]rarieras capit[ur] hic
generaliter prout se extendet ad priuatiuum oppositione.
sic enim lumen et tenebre contrariantur. id est priuatiue
opponuntur. et per hoc non impeditur argumentum tex-
tus. q[uod] non solum contraria proprie[ti]es habent fieri circa
idem sed etiam priuatiue opposita

Et non recte empedocles. neque si aliquis ali-
us sic dicit q[uod] feratur lumen. et extendatur in
medio terre et continentis: nos autem lateat
hoc enim est et extra eam que in rione veritatem
et extra ea que videntur. In parvo enim spacio
lateret nos. Ab oriente autem in occidente latere
magna quidem multum questio est

Nec reprobat **Aresto**les quidam solutionem ipsius
empedoclis. quia aliqui volentes probare q[uod] lumen non
esset corpus sic arguebant. Si lumen esset corpus tunc
illuminatio non fieret in instanti. quia nullus eorum posse mo-
uetur in instanti. ut patet sexto physicom. Respondebat
empedocles q[uod] etiam illuminatio non fieret in instanti.
sed fieri successiue. et tamen illa successio lateret nos.
Istam solutionem reprobat **Aresto**les dicens. q[uod] dicens
re lumen moueri successiue et illam successione nos late-
re est contra rationem et pro sensu. **Quintum** patet.
quia licet talis successio posset nos latere in parvo spacio
tamen in magno spacio (quale est ab oriente in occidente)
non posset nos latere successio motus. Secundum patet
quia videmus ad sensum quando sol venit ad partem ori-
entalis super nostrum emis perium. tunc etiam illuminat
occidente simul adhuc existens in oriente

Et arguit. lumen successiue mouetur ab oriente in oc-
cidens. ut manifeste patet. ergo male reprobatur. **Omni-**
pedocles. **O**mnia q[uod] duplice[m]t mouetur aliquid suc-
cessiue. Uno modo per se. quia scilicet in ipso mobili est na-
turaliter talis successio. et sic lumen non mouetur. sed cor-
pus illuminans. et sic binum intellexerum excluditur
opinio **Empedoclis**. Alio modo aliquid mouetur suc-
cessiue per accidens. id est per aliud. quia scilicet ipsum de se ha-

secundi de Anima

bermutationem instantaneam. sed contingetur illi q[uod] mo-
uerur successiue. et sic etiam lumen mouetur successiue.
quia non potest esse lumen in dyaphano nisi p[er] aduentus
corporis illuminatis. et ideo illuminatio est miratio sim-
pliciter instantanea. confequens tamen successuummo-
rum. Simile est de aliquo portante candelam per ali-
quam plateam vel straram ciuitatis. ibi manifestum est
q[uod] aportatio c[on]dele est successiva. sed postea cedula est
apportata in instanti p[er] aerem fit diffusio luminis in locis
vbi cedula successiue depositatur

Querit. utrum lumen sit corpus. **P**ro intellectus
questionis est sciendum q[uod] de natura lumenis fuerunt
quinq[ue] opiniones. **P**rima est q[uod] lumen esset corpus. et
mouebantur ex hoc mortuo. quicquid habet in se passiones
corporis est corpus. sed lumen habet in se passiones
corporis. ergo est corpus. **M**aior patet. quia passio non
derelinquit suum subiectum. **M**inor patet. quia redire
reflecti et reuerberare sunt passiones corporis. quia fume
per mortum localem. qui motus solum conuenit corpori
sibi. ut patet sexto physico. **S**ed ista opinione reprobat
Aresto. in textu. etiam non apparet unde possit lumine corrupti
in aere si esset corpus. quia per absentiam corporis illus
minatus non potest corpus corrupti. quia bene accidet
corruptatur. **A**lia fuit opinio q[uod] lumen esset forma spiritalis
ritualis. quod sic probabant. q[uod] illa est forma spiritualis
qua virtutur in spiritualibus et in immaterialibus. sed in im-
materialibus virtutur lumine. **D**icimus enim q[uod] est aliquod
lumen intellectus agentis. et tamen manifestum est q[uod]
intellectus agens est aliquod materiale. Similiter etiam
dicimus de lumine intellectus angelici. sed ista opinio
non valer. quia nulla forma immaterialis per se facit
effectum materialis. sed lumen facit effectum materia-
lem et realiter alterando res materiales. ergo non
est qualitas immaterialis. **O**rtice anima rationalis fa-
ciat effectum materialis et realis. non tamen per se sed
per medium. scilicet per corpus suum. et anima nobilis et cor-
pus celeste. **T**ertia opinio fuit q[uod] lumine esset evidencia co-
loris. q[uod] hoc est evidencia coloris sine quo color non est
evidens. sed sine lumine color non est evidens ergo lumine
est evidencia coloris. **I**sta opinio non valer quia quan-
doque videtur luminosum non sub ratione coloris sicut
in nocte. **Q**uarta opinio est q[uod] lumen esset forma substancialis
qualis. quia procedit formas substantiales quia producit
multa mixta et mineralia. sicut patet de lumine celi. sed
simile a suo similis producitur. **I**sta opinio non valer. q[uod]
nulla forma substancialis percipitur sensu exteriori. quia
tunc esset in tercia specie qualitatatis. et sic esset forma ac-
cidentalis. quod est impossibile. sed lumine percipitur sensu
ergo et. **Q**uinta opinio fuit et dicit q[uod] lumen in aere
habeat esse intentionale. In corpore vero luminoso ha-
bet esse reale. **P**robatio est. quia omnis forma realis de-
bet habere permanetiam in suo subiecto. sed lumine non ha-
bet permanetiam in aere. sed perit lumen per recessus so-
lis. **S**ed ista opinio reprobatur. quia nulla forma inten-
tionalis denominat suum subiectum. quia omnis forma
intentionalitatis est imperfecta in suo subiecto sed lumine de-
nominat aerem realiter. q[uod] dicitur aer luminosus quan-
do habet in se lumen. et ideo color in aere non denominat aerem. quia habet ibi esse intentionale tim.

Pro veritate autem est sciendum q[uod] lumen est qualitas
de tercia specie qualitatis cuius proprium subiectum est
dyaphanum sive p[er]spicuum. **O**thoc patet. quia qualitates

Lepbat Op[er]es De
moccini et alio 4

que sentium sensu exteriori si de tercia specie qualitatis sed lumen sentitur sensu visus ergo lumen est de tercia specie qualitatis. Restat ergo soluere quinque argumenta probantia quinque opiniones predictas. Ad primum ergo dicendum quod dupliciter alicui convenientes passiones corporis. Uno modo proprie, et tunc est verum quod hoc cui convenientes passiones corporis est corpus. quia passio numerus de relinquit suum subiectum. sed sic non convenienter lumen passiones corporis. Altero modo alicui convenientes passiones corporis similitudinare. et sic lumen convenienter passiones corporis. et hoc non oportet esse corpus. et sic quod multipliciter circa obiectum sibi oppositum quod est purum et politum dicitur reuerberari et redire prout redire valerunt lumen sicut seipsum multiplicare. quia lumen multiplicatur circa corpus politum. sicut si ponatur candelae ad pelum. lumen eius dicitur reuerberari et redire a pelu. Ad secundum dicitur quod lumen accipit duplex. uno modo potest principium manifestandi alterum sive talis res sit spiritus sive corporalis. et sic lumen etiam inveniatur in spiritibus et corporibus. quia in spiritualibus etiam inveniatur principium manifestandi quod vocatur lumen et sic dicimus in homine esse lumen intellectus agens et sic lumen reperitur proprietas in spiritualibus et metaphorice in corporibus. Altero accepit lumen secundum quod est principium manifestandi colores corporales. et sic lumen est qualitas materialis et in materia existens. et isto modo nunc loquimur de lumine. et sic est actus dyaphani illuminandi. et sic proprie inveniatur in materialibus et metaphorice in spiritualibus. Ad tertium dicendum quod quis color non videatur sine lumine. non tamen lumen est evidenter coloris. quia in quibusdam est lumen absque evidenter coloris. sicut in corporibus celestibus. sed quod sunt idem non possunt ab inuisum separari. Et licet aliquam semper coniungant ad inuisum. non tamen sequitur quod sine idem sicut homo et risibile. Ad quartum dicendum quod duplex est causa alicuius subiectae. quedam est principialis et uniuoca. et sic effectus est similis cause secundum naturam vel etiam secundum proportionem. sicut filius est similis patri. vel dominus est similis yde que est in mente artificis. Alia est causa instrumentalis alicuius effectus. et tales causam non exportat esse similem effectum. sicut semen est causa instrumentalis generis ex semine. modo lumen est causa instrumentalis substantiae. quia ex mediante anima nobilis producit inferiora. et mediante celo sicut proximo instrumento. Ad quintum dicitur quod non oportet formam esse intentionalem quod non semper est in subiecto. quia duplex est forma realis. quedam est que oritur ex principiis essentialibus subjecti. ut risibile est ex homine vel ex complexionalibus. ut albedo ex homine. et talis forma est semper permanens in subiecto secundum dispositiōem quam habet. Alia est forma realis que ostendit extrinsecum. et etiam perservatur ab extrinsecō. sicut calor in aqua. qui accipitur ab extrinsecō ex igne. et perservat ab extrinsecō. Sic est dicendum de lumine. quia aduenit dyaphano per presentiam corporis illuminantis. et ideo lumen differenter est in corpe lucido. ut in sole et in aere aut diaphano. quis enim veteribus sit realiter. non tamen est veteribus permanenter. Cuius causa est. quia lumen in corpe lucido fluit ex principiis illius corporis in quo est realiter trahenter.

Arguitur lumen est qualitas fluens a corpe. ergo est defluxus corporis. et sic tunc est corpus. Dicitur quod ista positio. lumen est defluxus corporis intelligit dupliciter. Uno quod lumen sit per perticula corporum defluentes a cor-

pore lucido. ac si diceretur lumen in aere nihil aliud esse quam multa puma corpora arboralia resoluta a corpore solis. et sic Aresto reprobat ista positionem. Altero per positionem intelligi quod lumen sit defluxus corporis. id est qualitas defluens a corpore. et sic positionem est vera. quia lumen est qualitas naturalis ipsius corporis luminosus. que ab ipso corpore lumenoso naturaliter fluit.

Arguitur. omnis qualitas sensibilis habet contrarium sed lumen non habet contrarium. ergo non est qualitas sensibilis. Dicitur quod duplex est qualitas sensibilis. quodam est que repertur in ipsis elementis et elementis sicut sunt calidum frigidum etc. et sic Aresto. binloquus dicens quod omnis qualitas sensibilis habet contrarium. Alia est qualitas sensibilis quod inveniatur in celo. quod oīno est incorruptibile. et talis qualitatē non oportet habere qualitatē contraria nisi extedatur contraria ad priuatā oppositionem et sic tenebris sunt contrariae lumini. Vel breuiter dicitur quod omnis qualitas sensibilis sensu tacitus semper habet contrarium hoc non oportet de qualitatib⁹ sensibiliis aliorū sensuum.

Arguitur. lumen est corpus. quod per hunc distinguunt tres species ignis in secundo thopico. quae sunt ignis carbo. ignis flama. et ignis lux. sed ignis est corpus. et eterna lux sine lumine erit corpus. Dicitur quod hunc loquutus ibi exemplariter secundum opinionem antiquorum qui distinxerunt triplacē ignis. Exempla enim debet procedere ex notoriis. eis ergo secundum antiquos sunt notum et plupartum quod tres sunt species ignis. sic etiam explicatur ibi Aresto.

Queritur. utrum lumen repiatur equaliter in omnibus. Dicitur sicut prius dictum est de dyaphanitate. aliquid enim secundum dyaphanam per totum et illa recipiunt lumen per totum. Altera vero secundum dyaphanam secundum sufficiē. et illa recipiunt lumen secundum ultimā eoz sufficiē. Quibus rō est. quia secundum subiectum ipsum lumen est dyaphanum. illa ergo que sunt dyaphana per totum sunt susceptiva lumen per totum et illa quod sunt dyaphana secundum sufficiē sunt susceptiva lumen secundum sufficiē. In primis est tamē ista differentia. quod aliqua habent deesse lumen. sicut est corpus solidus. Aliqua habent lumen ab extrinseco. sicut aer et aqua.

Est autem coloris susceptivum. quod sine colore soni aut absoluī. sine colore aut dyaphanum. et inuisibile autem quod vix videtur. ut quod tenebrosum est. huiusmodi aut dyaphanum quidē est. sed est cum sit actu dyaphanum sed cum potentia. Eadem enim natura quinque quidē tenebra. quinque autem lumen est.

Dyaphanum suscipit colorē. dicitur et demidatum ab ipso. per hanc sententiam. Postquam p̄hs ostendit quomodo se habeat color ad videndum qui non videtur sine lumine. hic dicitur quod se habet dyaphanum ad videndum. et primo quod se habeat ad colorē. Et circa hoc ponit simile de sono dicens. et sicut se habet aer ad sonum. ita dyaphanum ad colorē est quia dyaphanum est sine colore sic est susceptivus coloris. sic etiam quia aer est sine sonō. ergo est susceptivus soni. Et ratio istius est. quia omne susceptens deberet esse denudatum a natura suscepti. alio non caperet ipsum cui ergo dyaphanum recipit in se colorē oportet quod sit denudatum a colorē. et similiter aer a sonō. Et per hoc solvitur argumentum quo arguitur quod dyaphanum est sine colore. et tamē suscipit co-

secundi de Anima

Questiones

lorem, quia in principio dyaphani est sine colore, sed in visione est cum colore, quod suscipit in se color, et sic etiam aer est sine sono, et tamē suscipit in se sonū antēq̄ immutetur auditus. Deinde dicit quō dyaphanum videt, i.e. quod visum cognoscit, et vult quod dyaphani cognoscit sicut tenebrosus. Ex quo enim cognoscimus aliqd esse pūs lucidū et postea tenebrosus pūcimus, et est dyaphanum, quod est eadem natura ex parte subiecti, quod sic quāq̄ in se habet tenebras et quāq̄ in lumen, sicut manifeste patet per sensum.

Hoc omnia autē visibilia in lumine, sed solū viuis cuiusq; p̄p̄ius color Quedā enim in lumine quidem non videntur, in tenebra autem faciunt sensum: ut que ignea videntur et lucentia. Nōn aut̄ nominata sunt hec uno nomine, ut quercus putride cornu capita pīciū et squame et oculi, sed nulli horū videt, p̄p̄ius color, propter quāq̄ īgīt cām hec videntur.

Postq; ph̄s determinauit de manifestis visibilib; q̄ videntur p̄ lumen extrinsecū, hic cōsequenter determinat de visibiliō in omnino, dicens quod nō omnia s̄t visibilia p̄ lumen exterius, sed solum illa quāq; est proprius color. Sunt enim aliqua q̄ in lumine exteriori non s̄t visibilita sub ratione luminis, sicut s̄t lucentia de nocte, sed ista s̄t visibilita in tenebris, ista autē nō sunt notata una nomine cōmuni, sicut putredines querū, capita pīciū, squame pīciū, oculi catorum, et oculi luporum. Ratio autē quare isti videntur in nocte et nō in die star in hoc, quia sunt duplicita corpora, quedam sunt que habent pfecte lumen comprehendens ab opaco, et talia corpora possunt solum videri per lumen exterius, sicut sunt corpora colorata, in coloratis enim corporib; lumen est perfecere comprehendens ab opaco. Alia sunt corpora que non s̄t p̄ se terminata, ubi scilicet lumen non est perfecte comprehendens ab opaco, et talia corpora possunt etiam videri sine lumine exteriori, quia p̄ proprium lumen possunt aliquaz prem mediū illuminari, ista tamē nō videntur luminosa in lumine exteriori, quod hoc lumen exterioris offuscat mun̄ lumen. Et ex hoc sumitur quare in die non videntur talia luminosa sicut in nocte. Pro intellectu omnī istorum est sciendum quod est triplex gradus visibilium, quedā sunt qui videntur sub lumine alieno et colore proprio, et ista visibilita solū videntur in die et nō in nocte; alia sunt que videntur sub lumine proprio et colore alieno, et ista equaliter videntur in die et in nocte sicut ignis, alia sunt que se habent medio modo, quod videntur in die sub lumine alieno et colore proprio, et in nocte sub lumine proprio et colore alieno, sicut sunt oculi catorum et putredines querū et similia que videntur in die alba, et ergo videntur sub colore proprio, et sub lumine solis, sed in nocte videntur sub proprio lumine, et non videntur talia corpora alba sed luminosa.

Nunc autem in tantum manifestū est, quāq̄ quod quidem in lumine videntur color est. Unū non videntur sine lumine, hoc enim erat ipsi color

et esse motū esse finitum actum dyaphani, ac, tū autem dyaphani lumen est. Significatur huius manifestū, si quis em̄ ponat habens colore super ipsum visum non videbitur, sed color mouet dyaphanum puta aerem ab hoc autem iam continuo existente mouetur quod sensituum est.

Quia p̄ph̄s dixit de duplice visibili, hic ostendit quāq̄ virūq; videatur, et possunt sumi due cōclusions. Quādā est de colore, et est ista, color ē visibilis, quod mouet dyaphanum pūs illuminatum, sed in omnino lumen visibilis, quia mouent dyaphanum, i.e. ipm, acciū ad plumen, et ideo in eis lumen nō presupponitur in dyaphano, sicut in primis visibilib; Dicit ergo ph̄s quod iam dictum ē quod color nō videt sine lumine lumen autē est in dyaphano, mouet q̄ color dyaphanū actu illuminati, quod videntur mouet organū sibi equaliter. Tertiarū, quod p̄bat rōe et signo. Rōe sic, de rōe coloris ē mouere dyaphanū, et actū, i.e. actu illuminati, q̄ color pūs mouet dyaphanū illuminatū atqueq; visus moueat a colore. Signū stat in hoc, quod si aliq̄ has̄t̄ colorēz in se, i.e. coloratū ponat sup̄ visuz, tūc talis res nō videbitur, et ideo oportet quod sit mediū inter oculuz et visibile, quod mediū pūs moueat antēq̄ mouet visus.

Querit, quod color pūs mouet mediū et sensus visus. Dicitur quod et sensus cōsūt̄ sit materialis, nū erat est vitalis potēs recipere formas ab extrinseco, quod ergo nō potest tales formas recipere finitam illam materialitatem, et quā sunt in subiecto proprio, ideo oportet quod tale sensib; le spiritualiteretur in medio ut sic posset recipi in sensum ergo oportet quod p̄ mediū diffundat ad sensum, ut in ipso medio spiritualiteretur.

Arguit, visio fit in instanti, sicut ph̄s p̄bat in de sensu et sensato, q̄ nō p̄mo color immutat mediū et postea sensum. Dicitur quod tamen visio fit in instanti epis, tū in visione occurrit plura q̄ hinc ordinat nature, quā vnum est cā alterius, in uno enim instanti color immutat mediū et organū, tamē finitam naturā color pūs immutat mediū, et mediū videntur organū. Possunt enim in uno instanti temporis plura esse instantia nature. Resto, q̄ inrelinquit quod color pūs immutat medium finitum naturā, q̄ ipm organū, non autē finitum tempus.

Arguit, si color esset in aere sequeret quod aer esset coloratus, et sili oculus, quod est fallum. Sequela probatur, quia, vbiq; est forma ibi est etiam denominatio forme.

Dicitur quod ad hoc quod aliqua forma denominetur subiectum non sufficit quod insit subiecto satis pfecte et satisfacte intense, et proper hoc calor in aqua rapida non denuniat aquam calidam, calor autem est in medio et in organo finitum esse impfectum, ergo etiam non denominatur medium neq; organū.

Queritur, verum color sit unus species finitum et est in obiecto medio et organo. Dicitur quod sic, et ponitur ratio in commento doctoris circa librum de sensu et sensato, quod diversitas subiectorum non facit in formis diversitatem specificam, sed solum numeralem, sed ista diversitas (quae est in colore finitum) et est in subiecto medio et organo sumis solum finitum differentiam dyaphaneitatem, quod est sub-

Sed in dyaphaneitate
Color et Medio et subiecto et Organis

*Visibilia innotata i
nocte p̄ rōe vide
t̄ lumine tñ die ex
teriori*

*Explīcā P̄ VI
sibilia*

leemū primū coloris. qz color exīs insubiecto est in dyaphano eminato. color in medio est in dyaphano simpliciter terminato. s; color in organo ē in dyaphano p̄m terminato et p̄m minato. et ratio est qz est de natura aquae ut dī in de sensu et sensato. s; aqua quodāmodo terminat ppter sp̄situdinem suam species coloris. et ideo sp̄s rerum visibilium apparet in aqua.

Arguit. color in aere nō denoiait aerē. s; color ipsius denominat subiectū. ḡ nō sunt vnius speciei. Quōsequētia tenet qz eadē forma haberet eūdē modū denoiaandi.

Dōm q̄ forma vnius sp̄i nō sp̄ equaliter denoiait diuersa subiecta si in sit et alijs subiectis fm̄ diuersum modum. Exempli grā. licet in igne et aqua tepida calor sit vnius sp̄ie et ille calor nō denoiait aquā tepidā calidam sicut ignem sic sit et ad p̄positū. quis enim color sit vnius speciei in subiecto et in medio. non ramen h̄z cundē modū in eēndi. et ideo non equaliter denominat.

Arguit. color haberet etiā in medio esse reale. qz dicitur denoiamare mediū. Aīs. p̄b. qz h̄z esse specificū. ḡ h̄z esse reale. Item color exīs in medio est in p̄dicamento de tercia sp̄cilitatis. ḡ h̄z esse reale in medio. **D**ōz qz duplū dī aliquid habere ēē reale. vno. qz h̄z esse specificū et sic vnius color h̄z est. reale in medio. qz est in eodē p̄dicamento. sicut color in subiecto. Alio dī aliquid habere ēē reale. qz inest reali modo. i. p̄fecte. et sic color solū h̄z ēē reale in subiecto et nō in medio neqz in organo. **H**oc est qd̄ dici solet q̄ color in medio h̄z ēē intentionale. nō tñ accipiendo intentionem p̄ intentione logica. qz talis intentione nō est sensitibilis. h̄z habere ēē intentionale. i. imp̄ficiū. qd̄ esse est separati a materia. i. auctio h̄b materie phisice. ut infra dicet. et ideo in medio p̄nt est sūl colores q̄ insubiecto essent h̄rū. qz fm̄ h̄z ēē qd̄ habet in medio no p̄teritant. In illis ponat cōē dicitur q̄ color habet triplices. s; in subiecto in quo h̄z ēē phisicū et reale. et in aere est sicut in deferente. et in organo tanqz in principio cognitiois.

Nō enī bñ dicit de mo cricō opinari si esset vacuū q̄ mediū posset p̄spici utiqz certius. et si formica in celo cēt. hoc ei ip̄ossibile est. patiētē enī aliquid sensitivo sit ip̄m videre. Ab ip̄o igit̄ (q̄ videt) colore ip̄ossibile est. Relinqutur at qd̄ a medio. quare necesse est aliquid esse mediū. ya cuo at factō nō aliquid certe. s; oīno nihil videbitur ppter quā quā dē igit̄ cām colorem necesse est in lumine videri. dictum est.

Nic p̄bs excludit errorem democrati circa predicta q̄ dicebat. q̄ si totū mediū a terra vloqz ad celū esset vacuum. sine corpore. tñ fm̄ maximā certitudinē videtur ea q̄ s; circa celuz. enī si formica esset circa celū. qz nihil obstatet inter re videntē et rem visam. s; dī p̄bs q̄ h̄z est impossibile. qz si nō esset mediū inter re vidente et rem visam. tūc nihil oīno videref. qd̄ p̄bat p̄bs ex dictis. qz dictum est q̄ obiectū primo mouet medium. et medium motum vterius mouet sensum. si ergo non est medium tunc ipsum nō potest moueri. et si medium non mouetur etiam sensus non mouetur a medio.

Ignis at in vtrisqz videt et in tenebra et in lumine et h̄ ex necessitate diaphanū ei ab h̄ lucidū sit

Nic ponit aliā p̄c. s; de mō vidēdi corpora lucida siue innocia visibilia. dicens. **I**gnis et alia innocia visibilia vident nō in lumine sed in tenebris. et id sicut color est visibilis. qz mouet dyaphanū p̄us illūtarū. ita innocia visibilia s; visibilia. qz mouet dyaphanū ip̄m acruando p̄ lumē. et hoc rō. qz talia lucēta in nocte (que dicunt visibilia innocia) h̄nt intra se lumē imbibituz quo lūe p̄nt etiam dyaphanū in p̄te illūnare. et hoc p̄tingit in eis ppter p̄mixtione nature ignis. a q̄ igne est luciditas vel lumē in mixtis. alia enī elemēta nō s; de se lucida.

Arguit. si ista innocia visibilia eēnt lucēta ppter ignem. seq̄ret q̄ etiā essent calida ppter ignē.

Dōm q̄ h̄ nō oportet. cui rō est. qz q̄nūc due forme s; in alijs q̄ruj

vna naturalē est p̄oz alia. tunc p̄t talis res manere in alijs

quo fm̄ p̄m formā et nō fm̄ vltimā. sed nō ecōtra. cum

ergo luciditas sit p̄oz forma q̄ caliditas. ergo p̄t ignis re

perit in alijs fm̄ luminositatē et nō fm̄ caliditatē.

Qz at luminositas sit p̄oz forma patet. qz ignis cōcat lumen

cum corporib; celestib; qui sunt p̄ma corpora.

Eadē at rō est et de sono et de odore. Nihil

ei p̄p̄or tāgens fūtiū facit fūtiū. S; et ab odo

re qdē et sono media mouent. ab hoc at fūtiū

nū vtrūqz. Lū at sing ip̄m fūtiū alijs appo-

nit odorās aut sonans. neqz vnu sensum faciet

De tactu at et gustu h̄z sensib;. nō aut̄ videt. ppter

quā aut̄ cām posterius erit manifestū.

Mediū autē sono qdē aer est. odorū aut̄ innociatū est

Lōis enī qdā passio est ab aere et aq. sicut dia-

phanū colori. sic est habēti odorē q̄ est in vtris

q̄bis. Videntur enī aīaliū aquatica habere

odoris sensuz. s; hō et pedibus ambulantib;

q̄nūqz respirat ip̄ossibilia sunt odorare nisi res-

p̄irāna. Causa at de his posterius dicetur.

Nic p̄bs redit ad matēnā de q̄ p̄us fuit locurus sc̄

q̄ color positus sup̄ sensu nō facit sensatōem. dicens q̄

hoc nō solū vnu est de colore. s; etiā in alijs sensitibilib; qz

etiā alia sensitib; posita sup̄ sensu nō faciūt sensatōē.

Et p̄mo declarat h̄ in his in q̄b; est manifestū. s; in q̄b;

rep̄git mediū extrinsecū. sicut s; auditus et olfactus. qz

in illis oīo media mouent aēcē mouēt sensus. sicut

sonus. p̄us immutat aēcē antecē mutat auditus. et odor

p̄us diffundit se p̄ aēcē antecē mutat olfactū.

Et q̄nūs hec nō appareat de gusto et tactu qz videntē absqz medio

mutari. tñ est ibi etiā s; sicut ista dicitur. qz enī gustū

et tactus nō h̄nt mediū extrinsecū. tñ h̄nt mediū intrinsecū.

Deinde ostendit qd̄ sit mediū in sensib; s; at mediū

p̄ q̄ sensitibile defert ad sensuz. et vult q̄ mediū in sensu vi-

sus auditus et olfactus sunt aer et aqua. Et hoc probat

speculat de odore. qz ibi videt esse minus manifestū. qz

enī odor p̄cipiat q̄ aēcē manifestū est in respirātib; qz nō

*Conſibile pofit
et p̄cipiat
et fūtiū
et fūtiū
et fūtiū*

Mediū est

g. iij

Sensibile positiū sup̄ sensū nō fac̄ sensacionē

Questiones

*Lex et aq.
P media Audi
aeris potest
sensere.*

Busto

odorū nisi p̄ respiratōem in aere. Q̄ etiā fiat respiratio in aq̄ p̄z. q̄r alia aq̄tica sicut h̄c p̄ces habet ceteros sensus odoris. et sic defert in eis odor p̄ aquam.

Arguit. mediū et sensus debet proportionari. ḡ si est idē mediū illis trib⁹ sensib⁹ nō erit sensus distincti. Di cendū q̄ c̄quis sic ide medium materiali in ip̄o sensib⁹ p̄ q̄ sensib⁹ deferunt ad ipsos sensus. tñ est aliud forma liter. P̄t̄ em̄ aer et aq̄ capi trip̄l. vnō fm̄ et r̄spacērā et dyaphaneitatē. et sic h̄z mediū in visu. q̄ sic color defert p̄ aere et aquā. Aliō accipiunt h̄z et sunt corpora faciliter mobilia fm̄ locum. et sic h̄z mediū in auditu q̄ sonus causatur p̄ mortu⁹ localem aeris et aque. Tertio modo accipit tur fm̄ et sunt facilit̄ alterabilis. et sic h̄z mediū in olfactu et gustu. quia odor alterat aerē antec̄ veniat ad odos ratum. et similiter alterat aquam.

Querit. utp̄ sensibile positiū sup̄ sensib⁹ faciat sensatiōnē. Dñm q̄ nō. et rō est. q̄r oportet obiectū et sp̄uali satū antec̄ possit mouere sensum. Si enim sufficeret ql̄t̄ cūḡ plentia forme ad cognitōem. tuc etiā res naturales p̄gnosceret illas formas q̄s in se habēt. Requiritur ergo ad p̄gnoscerēt alius formae q̄ talis forma sit spiritualis et sp̄ualitatis nō p̄t fieri nisi p̄ mediū. q̄r oportet obiectum p̄ mediū diffundi. Aliō pat̄z ex ordine sentiū. q̄r si aliquis res h̄z formā magis sp̄ualem. tuc talis res magis cognoscit. Sicut enim quedā entia q̄ habet formas materiales. verum sunt entia pure materialia. sicut paries h̄z in se colorē. q̄dam vero sunt entia que habet in se formas materiales. et cū quadā sp̄ualitatis. Hoc aut̄ p̄tingit dupliciter. vnō q̄ recipiunt tales formas ab alijs materia. et ramenū p̄ divisionib⁹ materie mathematicae qualia sunt sentientia. et ratione cognoscunt singularia. Aliō aut̄ sunt que recipiunt in se formas ab alijs materia et etiā ab alijs addicioneis cuiuscumq̄ materia. realia cognoscunt res nō solum singulares sed etiā universales. Et q̄b⁹ p̄z q̄ cū cognitionis est ex hoc et aliqd recipit formam alij materialitate et cū spiritualitate. Circa q̄ sciendū et trip̄l p̄t̄ impediri sensus a sua sensatione. Primo ex p̄ntia majoris sensibilis. et sic impedit visus noster a visione stellarum in die propter maius lumen subuentiens. s. lumen solis. Secundo ex p̄ntia sensibilis propter indisponēm organi. sicut lingua febricitans infecta amaro humore iudicat omnia amara. et isti modi nō sunt ad propōitō. Tertio ex p̄ntia ex sup̄pone sensibilis supra sensum. et illi modi p̄ sequitur hic p̄bus.

Arguit. sensibile nō p̄t ponit̄ sup̄ sensib⁹. ḡ tēp̄ est falsus. Ans. p̄bas. q̄r posito est solū corp̄m. s. sensibile nō est corpus. sed quedāq̄lia. ḡ. Dñm quis nūc sufficit et sensibile capi dupl̄r-silr et sensus. Quarto accipit sensibile fm̄ et p̄ principali rō immurandi fm̄. et sic sensibile est accēns. Aliō accipit sensibile. p̄illo q̄ est tota ratio immurādi sensib⁹. et sic accēns acceptū cū subiecto vocat̄ sensibile. et eo modo accipit hic sensibile. et tunc sensibile est corp⁹. et p̄ p̄ns potest ponit̄ sup̄ sensib⁹. Silt̄ fm̄ sensibilis dupliciter. vnō modo p̄ potentia sensibilita. et sic sensibile non ponit̄ sup̄ sensib⁹. Aliō modo accipit p̄ organo in quo est sensus. et tunc sensus est corpus. sicut sensus visus est oculi cum nervo optico. et eo modo sensibile dicitur p̄ni sup̄ sensum. Unde in p̄ori textu. Aresto. notanter dixit (si alijs ponat h̄ns colorē). i. corp⁹ coloratū sup̄ visum id est sup̄ organū nō facit sensatiōnē.

Arguit. omne mouēt̄ dicit̄ esse immediate cū moto se primo phisicō. h̄z sensibile mouet̄ sensib⁹. ḡ deb̄ cū simul cū sensu. Dñm q̄ duplex est mouens. vnū est p̄nci-

Secundi de Anima

pale et primū. aliud est mouens p̄ximū. Per hoc ergo dividendū est q̄ obiectū fm̄ et in subiecto proprio. sic non est simul cum moto. tñ sensu. quia sic est mouens p̄mū sed obiectū fm̄ et est in medio est mouens p̄ximū. et hoc modo est simul cū sensu. et sic etiā sensibile agit in sensu et contractū p̄tūris. licet nō quantitatis.

Arguit. videſ et tangibile possum sup̄ tactū faciſ at tactum. ergo ista auctoritas nō est v̄l̄ vera. Ans. p̄bas. quasi alicui inferat vulnus. tunc in loco vulneris est tactus. et in ibi animal sentit. ergo sensibile possum su p̄a sensu facit sensationē. Dñm q̄ in illo casu etiā nō sit tactus in illo loco in quo ponitur tangibile sup̄ tactum realiter. sed in locis p̄tinquis v̄bi est tactus integer circa positōem sensibilis sup̄ tactū. q̄r in illis locis nō est tactus lesus. et ideo in illis potest fieri sensatio-

Vunc aut̄ primū de sono et olfactu de terminemus. Est autem duplex sonus. hic q̄dem em̄ actu quidā. alius aut̄ potentiā. alia em̄ nō dicimus habere sonū ut sp̄giā lanā pilos. Quedā aut̄ bñt. vt es et quecumq̄ plana et lenia sunt. qm̄ p̄nt̄ sonare. Hoc aut̄ est ip̄i⁹ medij et audit⁹ facere sonū actu.

Postq̄ Aresto. determinauit de obiecto visus. h̄c seq̄nter vult determinare de obiecto secundi sensus. qd̄ sc̄ sit obiectū auditus. q̄ aut̄ visus p̄r sit auditū p̄us p̄bas. et trib⁹ rōm̄ de visibili. Arguit. audit⁹ est p̄fectior visu. ḡ dī p̄cedere Ans. p̄bas. q̄ plus valer auditus ad sciam q̄ visus. nā plus addiscimus audiēdo q̄ videndo. in signum cuius dicit̄ Aresto. in p̄ncipio p̄uoy naturalius. q̄ ceci a nativitate sunt prudētiores surdīs et mutis. Dñm q̄ visus et auditus possunt dupliciter ad inūicem copari. Uno modo quantū ad ea que eis p̄ se conueniunt. et sic visus est dignior auditū. quia p̄ se coparantur ad obiecta. sic obiectum visus est dignius obiecto auditus. Alio modo comparantur ad inūicem quantum ad aliquod accidentis quod eis conuenit. sc̄t̄ quantū ad recepcionē discipline et sic auditus est dignior visu. quia plura addiscimus audiēdo ab alijs q̄ inueniendo per nos quod fit p̄ visum. sed hoc non arguit dignitatem auditus simpliciter sed fm̄ quid. Simile est de homine et equo. quia homo est simpliciter dignior equo. sed fm̄ quid. sc̄t̄ in cursu vel ad portandum onera equus est dignior homine. Posset etiam aliter dici q̄ q̄uis plura addiscamus audiēdo q̄ videndo. ramen est maior certitudo in visu q̄ in auditu. et ideo scientia accepta per visum est certior ea que accipitur per auditum. Intendens ergo philosophus de sono determinare. primo determinat de sono in communī. secundo de quadam specie soni. sc̄t̄ de voce. ibi (Elox autem est sonus) Circa primum primo determinat de generatione soni. secundo de immutatione soni. Circa p̄imum primo determinat de generatione soni directi. secundore reflexi. ibi (Echon autem)

Querit. q̄re Aresto. determinat hic de ḡnātōne soni. et tamē prius nō determinauit de ḡnātōne coloris. nec p̄

*De obie
udit⁹
de sonis*

stea determinat de genitore obiecto alio sensu. **D**om q̄ ideo. q̄ obiecta sensu exteriorum considerantur dupl. **E**n modo em q̄ generantur in suis sp̄b. et sic de eis determinat in libro physico naturali. ibi enim determinatur de genitore coloris quō sc̄z genitum ex lumine et ex opaco et dyaphaneitate. Sicut determinat ibi de genitore odorū et laporū. **A**lio mō considerat obiectum q̄ imutat ipsos sensus. et sic in hoc libro determinat de eis. **P**er hoc ergo dī ad q̄sū. q̄ illa duo sc̄z existunt specifica soni et immutatio sensus q̄ sonū dicitur a sono. quia q̄ sonū existit in sua sp̄c. tūc imutat sensum et ecōtra. et ideo non fuit alia determinatio habēda de genitore soni et eius immutatore. sed alia determinatio habet de alijs obiectis q̄ sum ad genitorem et q̄rum ad immutatorem. quia tales qualitates sunt permanentes sūm naturam. et ideo p̄t esse et non immutare. nō autē sic ē de sono. **I**ntendit ergo Aristoteles determinare de genitore soni. et p̄mo distinguit quō aliquid se h̄z ad sonum. et vult q̄ triplē aliquid se h̄z ad sonū. **E**nō mō p̄partitur. q̄ neq; h̄z sonū in actu neq; in potentiā. ut spongea vel lana. q̄ em non p̄t facere sonum. i. nō habent sonum in potentia. **A**lio mō aliquid se habet ad sonum positivē. et hoc p̄tingit duplē. q̄ vel h̄z sonum in poñā. sicut sunt es cāpana. et quecūq; sunt plana et lemnia. q̄: habent in se poñā faciendi sonum. **A**lia dicuntur habere sonū in actu. sicut ipm medium in quo est sonus realiter sūm aliquā p̄tem. i. circa corpus sonans. et auditū in quo est sonus intentionaliter. **C**area h̄c resoluta est considerādū. et sonū differt ab alijs sensibiliib;. quia sonū nō est in actu nisi in medio. q̄ in corpe sonante nō est sonus nisi effectuē. et nō formaliter nec subiectiue. sed alia sensibiliā non sunt em in medio actualiter et formaliter. sed etiā sunt in aliquo subiecto actualiter et hoc intendit Aristotle. in hoc textu dicens. q̄ in medio ē solum sonū in actu.

Arguit. mediū sicut aer etiā h̄z sonū in poñā. ḡ nō bene dī q̄ corpū sonans h̄z sonū in poñā. et mediū in actu. **D**om q̄ duplex est poñā. sc̄z effectuē qn̄ sc̄z aliquid p̄t facere alterū de se. sicut edificator dī. etiā in poñā ad dominū sc̄z effectuē. et eodē mō corpū sonans est in poñā ad sonū. q̄ p̄t de se facere sonū sc̄z in aere. **A**lio mō aliquid est in poñā subiectiua. et sic etiā mediū est in poñā ad sonū. q̄ mediū est subiectū in quo recipit sonū. h̄z ergo mediū qn̄ sc̄z sonū in actu qn̄ sc̄z percūtitur corpus sonans. et qn̄ sc̄z h̄z sonū in poñā sc̄z aliquid percūtitur corpus sonans v̄l post q̄ ipm ē percussum et cessavit percussio.

Arguit. sicut p̄ colorē dicimus nos videre coloratum

sic etiā sonū nō denotat aerē. **C**ūc q̄ris. q̄ re cā efficiens colorē nō denotat a colore sicut cā efficiens sonū. ve q̄re nō dicim⁹ video pictorē q̄ facit colorē sicut dicim⁹ audio cāpanā q̄ facit sonū. **D**ī q̄ nō est sita. q̄ sonū qn̄ est tūc sp̄. **N**ūgīf actualiter sive cā efficiēti q̄r nō ē sonū nūl qn̄ corpus sonās actualiter facit sonū. sūz nō sp̄. **N**ūgīf colorē cā efficiēti. q̄r etiā manū colorē pictore nō pingente

Arguit. eiusdē est poñā cuius est actus. et ecōtra sūz est sonus actu in corpore sonante ergo nec in potentia. **D**om q̄ actus capis duplē. **E**nō mō p̄t faciat operatorem. et sic eiusdē est poñā operativa cuius est actus. i. operatio. et sic sonus est in corpe sonante rā in poñā q̄ in actu. **A**lio mō act⁹ faciat formā. et tūc eiusdē est act⁹ cuius est poñā passiva sive subiectiua. et sic corpū sonans nec ē in poñā ad sonū nec h̄z actu sonū. sic em sonū actu est in medio et etiā in poñā. q̄r in medio est ut in poñā subiectiua et etiā qn̄ sc̄z actualiter.

Arguitur. si aer esset mediū seq̄ret q̄ idem esset medium et subiectū. **D**om q̄ duplex ē p̄s aeris circa corpū sonans. Quedam est p̄pinq; et in illa est sonus subiectiue sicut accīs in subiecto. et ibi est sonus realis. **A**lia est p̄s aeris distans a corpe sonante. et in illa est sonū sicut in međio intentionali sicut etiā in organo sive in poñā

Fit autē qui sūm actuū sonus semp alicuius ad aliquid et in aliquo percussio em est faciēs. **V**nū impossibile est cum sit vñū fieri sonū. alterum em est verberās et quod p̄berat. quare sonans ad aliquid sonat. **T**angit em aliquid. cū autē ictūtāgitur sonat. **I**ctus autē nō fit sine motu. **S**icut iam diximus nō oīm contingentū ictus sonus est. Nullum em faciūt sonū pili. et si percūtiatur sed es et quecūq; lenia et cōcaua sunt. **E**t qui/dez qm̄ lene ē cōcaua autē ex repercussione faciunt multos ict⁹ p̄pmū i potēti extre qd̄ motū ē.

Quia Aristotle. dixit q̄ sonū qn̄ sc̄z est in actu qn̄ sc̄z ve-ro in poñā. Hic p̄ter ostendit quō percūtio in actu. Et p̄mo ostendit que reprobatur ad hoc q̄ sonus fiat in actu. Secundo ostendit qualia debent illa ē. ibi (sicut ē diximus) **V**ult ergo q̄ tria reprobatur ad sonum. sc̄z p̄cutiens percussum et medium. **O**t hoc probat. quia percussio alicuius ad aliquid est causa soni. sicut patet in soñ no campane vbi baptrillus percūtitur ad campanā. Sc̄z in percussione tria reprobatur. sc̄z aliquid quod percūtitur. et aliquid quod percūtitur. et quia nō fit percussio sine motu locati et motus localis non fit sine medio. ergo oportet aliquid esse medium et in tali medio fit sonus.

Arguit. qn̄ sc̄z fit sonū vbi nō est percūtēs percussum et medium. p̄t in tribō. Primo in h̄ga percūtēre aerē. Se cūdo infensa cuī q̄ vector in auriga ducit equū et in pāno velociter rupro. **D**ī q̄ in istis casib; aer h̄z rōes medij et etiā percussi. et hoc dī q̄ qn̄ aliquid h̄ga velociter mouet p̄ aerē tūc ex tali velociter motu vñit aer et p̄desat. et talis aer p̄densatus percūtit p̄ ipm h̄gam sive p̄ ipm fensam auget. vñ percūtēs est fensa sive h̄ga percussum p̄oest aer cō

*Ad sonū maru
reid & gruitz*

Questiones

Secundi de Anima

Densat. et mediū est aer subtilis circa aerē adēlatū. De pāro rupro dōm q̄ due p̄tes aer̄ extranea se mutuo cōcūtētes s̄t cā illi? som p̄ rupturā illi? pāni op̄ subito in erare aerē ad replēdū locū in quo p̄us erat pānus ut non p̄mitat vacuit. ex q̄ motu p̄tes aerē ad inūicē colliduntur et ḡnatur son⁹. **L**uc Aresto. ostēdit q̄lia debet eē q̄ res chunf ad sonū s̄z peccūties et p̄culsum. Sc̄do q̄le erit mes diū. Circa p̄mū oīdū q̄ peccūties et p̄culsum in sonā deḡbē eē corp̄a durat h̄ iō q̄ sonus fit per violentā motōnē aeris. s̄z mollia cedūt peccūties et sic nō fit son⁹ p̄ corp̄ molle. q̄ nō fit diuisio aer̄. Sc̄do reḡris q̄ nō sunt lenia q̄ si aerē peccūtia acut nō fit son⁹ q̄ nō fit violentā diuisio aeris. Et ad hoc q̄ sit magn⁹ et perfect⁹ sonus reḡris q̄ corp̄a sine p̄caua. q̄ corp̄a p̄caua. p̄tētēre multū aer̄ et exilla p̄tinēta multi aeris fit magnus sonus. q̄ fit v̄olentia magni aeris inclusi in tali p̄cauitate. et ista est cā q̄re si peccūtia p̄cauate man⁹ adjuvēt fit magn⁹ son⁹.

Querit. v̄t̄ sonus p̄ueniat ad auditū p̄ motū localez.

Odī sonus in p̄ncipio necārio h̄z fieri per motū localē. q̄ causatur ex motu locali aeris. s̄z in progressu nō est necessē sonum fieri per motū localē. et sic nō mul̄tiplicat sonus v̄sc̄ ad audiū per motū localē. Prima p̄s sic pat̄. p̄mo q̄ dicit Aresto. in secūdo metheorozum. q̄ v̄sus anticipat auditū sicut manifeste p̄z in tonitruo et in choruscationē. q̄d sic intelligit. quia quāvis simul tē pore fiant tonitruum et choruscationē tamē vidēt p̄us choruscationē anīq̄ audimus tonitruum q̄d esse nō posset nisi ex hoc q̄ sonus defert per motū localē. et visio fit in instanti. Secunda rō est. quia auditio impedīt per ventū nō aut visio. si ergo multiplicatio soni p̄ mediū impedit per motū localē q̄ fit in vento. ergo fit per motū localez.

Seunda pars pars tribi rōm̄b̄. Prima est q̄ de Aresto. in hoc sc̄do supra q̄ sensibile positū supra sensuū nō facit sensatōe. Si ergo per realem motū sensibile veniret ad sensum tunc nō faceret sensatōem. Item sonus facetus in aere audit in aqua sicut pars in p̄scib⁹bus q̄ mouent per sonū illius q̄ star in littore. sed nō p̄ dici q̄ realis motus fiat sub aqua cū aqua nō videatur reale moueri ergo in hoc casu in aqua solū fit itērōnī sonus. Tercio si reale motus semper fieret cum sono. tunc quandoq̄ aer realē moueretur contra ihs motibus realibus. q̄ p̄tingit sonum fieri a duobusstantib⁹ in opositis locis quoq̄ vñ quisq̄ audit alterz. si ergo mediū mouere reale tunc ille aer moueref opositis motibus. **V**er est ergo q̄ in p̄ncipio circa corpus sonas est realis mot⁹. h̄ in aliq̄ distan̄ia circa auditū nō oportet esse motū realē. s̄z solū sp̄cēm si ue intentōne soni absq̄ motu reali

Arguit. in omni sensatōne sufficit p̄tia sensibilis. q̄ nō op̄ auditez fieri p̄ motū localē. **O**dī q̄ duplex est causa soni. s̄z intrinseca q̄ est materia v̄r vox. et forma que est sensibilis qualitas quē genus eius logicē. vel prolatio que est forma eius physice. **A**lia est causa extrinseca s̄z corpus sonans et peccūties quibus ergo causa extinserat soni s̄z causa efficiens sonis est violenta. tamen causa intrinseca est naturalis nec semper requiritur ad hoc q̄ aliquid sit naturale q̄ efficiens sit naturalē. sed sufficit q̄ aptitudine materie ad formam sit naturalē. **O**t hoc est quod dicit Aresto. tertio ethicōrum q̄ violentia est q̄d est extrinsecum sed hoc non sufficit sed additur cui p̄sum non p̄fert vñ. sufficit ergo q̄ aer que est subiectum soni habeat in se aptitudinem naturalē ad talē motum. Item q̄nq̄ p̄tingit aliquā substātiā naturalem generari ex motu violēto. sicut ignis ḡnatur ex motu lapidis ad ferrū sive calibē. Ars etiā p̄ vñ q̄latum naturalū generat formam naturalem

Echon aut̄ fit quādo ab aere vno facto. p̄p̄vas determinans et prohibens diffundi. itērum aer repellitur sicut spera.

De Medio
Postq̄ Aresto. determinauit de peccūtie et p̄cessu aer. et nō soluat. vñ si velociter et fortiter p̄cutiatur sonat. Oportet em p̄occupare motū ferētis fracturā aeris sicut si cōgregatōem aut cumuluz lapillorū pentiat alijs latū velociter

Mediū

Postq̄ Aresto. determinauit de peccūtie et p̄cessu aer. et nō soluat. vñ si velociter et fortiter p̄cutiatur sonat. Oportet em p̄occupare motū ferētis fracturā aeris sicut si cōgregatōem aut cumuluz lapillorū pentiat alijs latū velociter

De Sono Echon

Postq̄ Aresto. determinauit de sono p̄ncipali. hic p̄sequenter determinat de q̄dā sono sc̄dario q̄d̄ echon.

Et p̄mo determinat de eius generatōne. Secūdo de eius diversitate. Quo ad p̄mū vult et Echon generatur quando ab aere moto per p̄ncipalem sonundū sonus secundarius ex hoc s̄z q̄ talis aer motus inuenit alijs corporis obstantes et a tali corpe obstante aer iteratur.

B20

dit ad suum principium. sonus ergo factus in tali reditōne vocatur echōn. Et exemplificat Arestoteles de spera siue de pila proiecta ad aliquod obstans resilit iterum ad ipsam iacentem. Potest etiam dare exemplum extra terrum de aqua mota. quia si aliquis proiecat lapides ad aquā stagnalem tunc talis motus facit circularē q̄ dūrāt donec veniant ad littus. Et iterum a littore fiant noue circulationes per tracie circulatōibus prioribus. in illa ergo reditōne fit sonus echōn.

Vide autē semper fieri echōn sed nō certus. q̄ accidit in sono sicut et in lumine. Et enim lumen sp̄ecutif. neq; enim fieret penitus lumen. sed tenebra extra sole. Sed nō sic sp̄ecutif sicut ab aqua aut aere aut et ab aliquo alio leniū. qua/

*Diversio so-
mē echōn*

Hic ponit diversitatem et divisionem in sonochōn. Et vult q̄ duplex est sonus echōn. sc̄ manifestus et certus et talis solum sit quando mouetur aer ad aliquod corpus peccatum. et a tali corpore peccatum repeatur. Alius est sonus echōn immanifestus et talis sit in quolibet sono principali. q̄d sic ostendit Aresto. q̄ animalia facientia sonū sunt circa terram. q̄ ergo deī est q̄ in factōne soni aer mouetur circulariter sic oportet ad minus aerem a terra regredi. Et ponit simile de lumine q̄ semper fit regessus lumen. q̄d nisi sic tunc soli ibi esset lumen ubi directe mittitur radix. sed nō est semper talis regessus nobis manifesta in illo aut loco est nobis manifesta ubi directe mittitur radix ad aliquod corpus.

¶ Querit. vtz sonus echōn sit sonus. Dōm. q̄ sic. Arguitamen q̄ nō. q̄ ibi nō sunt percūtēns percussum et medium. Dōm. q̄ sonus echōn capitūr duplicitē. Uno modo īm̄ et includit principalem sonū et sic caput improprie. et tunc potest dici q̄ aer p̄cedēs propter motū sonantis est percūtēns. obstaculū est percussum. et aer circumstantis est medium. Alterū mō accipit p̄fice p̄sono redeūt. et ille est sonus echōn. p̄prie q̄ proprie lectorio immutat auditum. Tunc est dōm. q̄ pars aeris resiliens est percūtēns. et aer qui interbat percūtēns p̄cedere ad corpū est percussum. et aer subtilior est medium. et si aer est percūtēns percussum et medium. Sile est de aqua quia quandoq; aqua tendens ad littus mouet aquameriam volentes tendit ad littus. et in illa motōne causas etiam q̄dam sonus qui est simul sonochōn. ille autē sonus cātūr ex concussione partum aque ad inuicē.

¶ Querit. vtrum sonus echōn sit idem sonus cum sono principali. Dōm. q̄ sic. et hoc est verum si sonus echōn cauteret ex reali motu aeris.

¶ Arguit. motus directus et motus reflexus nō sunt vniū motus numero. ut dicit octauo physicoꝝ. ergo nec sonus principalis et sonus echōn est vniū sonus. quia sonus principalis sit in motu recto. et sonus echōn in motu reflexo. Dōm. q̄ nō oportet sonū echōn fieri per motus reflexus quia tunc procederet argumentū. sed potest talis sonus fieri per motu circularem. et in talis nō ē necesse interuenire querē. q̄ est sit ymaginandū q̄ in accessu aeris ad alii q̄d obstatū aer nō directe redit p̄ eandem viam p̄ quam exiuit. sed quando aer venit ad obstatū tunc in alto circulo siue situ incipit redire. Sed potest alter dicit q̄ non oportet sonum echōn fieri realiter p̄ realem motum aeris.

ris. sed sp̄es principalis soni reditūris potest dici sonus echōn. Circa qd sciendū. q̄ quādōq; in sono principalis sit vēhemens motus aeris. et tunc sonus echōn causatur ex re ali motu aeris reditūris a corpore obstante. Alterū modo sonus principalis nō mouet aerem ita vehementer et tunc sonus echōn nō cātūr p̄ realem motum aeris. Et per hoc sp̄es principalis soni tēp̄ redit ad auditū.

¶ Querit. vtz sonus echōn fiat in aere realiter vel intentionaler. Dōm. q̄ quandoq; potest esse in aere realiter quandoq; intentionaler. Et hoc sub illa differentia. q̄ quando corpus obstante parvū distat a principali cor potēsonante tunc potest etiam fieri realis motio actis in reditōne sive reflectōne aeris. sed si corpus obstante multū distat a principali corpore sonante. tunc reflectio aeris nō sit finis motū realis sed solum intentionale. et tunc sonus echōn est solum intentionalis. Et ponunt doctores simile. q̄ nō est inconveniens q̄ aliqua ymaginē faciat nouam ymaginē. vt si quis videat in speculo ymaginē aliquius ymaginis q̄uis ergo p̄ma ymaginē causata sit a corpore ymaginato. nō tamē sedā q̄ illa cātūr ab ymaginē sit etiam p̄tingit in sono echōn q̄ principalis sonus semper cātūr ex motu reali aeris. sed ymaginē illi soni potest de novo. p̄ducere sonū echōn q̄ est intentionalis.

Vacuum enim recte dicitur propriū audiēdi. vix detur enim esse vacuum aer. hoc autē est faciens audire. cū moueatūr cōtinuūs et unus. Sed propter id q̄ fragilis est non sonat. nisi lenes sit quod percūtitur tunc autē unus sit. Simul enim propter planū unus enim est lenes et planū. So natūrā quidē igitur qd motiuū est unus aeris cōtinui usq; ad auditum.

Postq; Aresto. determinauit de duplicitate soni. Nicō sequenter determinat de immutatione auditū ab ipso medio. et postea de immutatione organi a sono. At p̄mō determinat de ipso medio qd fit immutatio. Secundo determinat de organo quod immutatur. Quantū ad p̄mū dī. qd p̄mū medium audiendi receptū. vacuum. antiquū dicerūt. q̄ ibi esset vacuum ubi est aer. et dicebant consiformiter ad opinionem laycorū. quam opinionem reprobat Aresto. quarto physicoꝝ. Qd autē aer sit medium sic probat. quia illud est medium in fono quod aptus natūrā est frangī per motum localem. sed aer maxime est frābilis. ergo aer est medium in sono. Major patet quia ex fractura aeris motu causatur sonus sicut dictum est et sonus defertur ad auditum q̄ aerem continuatur. quāuis enim in aere circa corpus sonans sit realis motus non rāmen oportet talem motum continuari usq; ad auditum sicut dictum est.

¶ Arguitur. Sonus facit audire. ergo nō aer quod ē contra textum. Dōm. q̄ duplicitate aliquid facit audiēre. Uno modo quia est principalis ratio mouendi potentiam audituā. et sic obiectum unusquisque poterit mouere ipsam potentiam. et sic est verū q̄ sonus facit audire et nō medium. Alterū modo aliquid mouet ponit qd est medium per quod fit motus ponit ab obiecto et sic aer facit audire. Loquitur ergo Aresto. de illo mō quo medium facit audiēre cum dicit q̄ hic sit aer facit audire.

20 eff

Questiones

Quis arguit. videt q̄ sonus nō facit audire sicut obiectum. Probatur. quia circa sonum dēcipimur. sed circa obiectum p̄prium aliquius sensus nō decipimur. **D**ator patr̄ quia quandoq; iudicamus sonum remissus qui tamen est intensus et econtra. **O**mn̄ q̄ hoc iudicium quo aliquis iudicat sonū intensus vel remissum nō accidit ex parte soni sed ex parte corporis sonantis. sed illa q̄ accidunt ex parte subiecti non sunt sensibilia per se propria. et ideo nō est inconveniens sensum circa talia decipi. **N**el potest aliter dici et melius. q̄ talis deceptio accidit ex distantia ipsius corporis sonantis ab auditu. Similiter sicut accidit ex visu quia visus iudicat aliquem colorem paruum qui est magnus propter distantiam visibilis. **E**t ergo intentio soni id est magnitudo soni potius sensibile commune q̄ sensibile per se proprium quia sicut se habet magnitudo molis ad visibile. ita se habet intentio et remissio ad sonum.

Queritur. verum sit idem sonus qui percipitur in auribus diuersorum audiendum. **D**icendum q̄ sonus capitur dupliciter. Uno modo fm q̄ fit in aere circa corpus sonans. et sic sonus est unus numero. quia una ps aeris continua recipit in se sonum ut fit a corpore sonante. **A**lio modo accipitur son⁹ fm q̄ immutat diuersas potentias numero diuersorum audiendum. et sic est aliud et aliud sonus numero. quia sonus est in aere sicut pr⁹ dictum est. sed est alia pars aeris in auribus diuersorum audiendum. ergo est etiā ali⁹ son⁹ numero. Similiter potest responderi si queratur de unitate manus. quia manus potest dupliciter capi. Uno modo ex ea parte qua coniunguntur brachio. et sic est una numero. **A**lio modo accipitur fm illas tres a brachio distantes seu fm articulos et sic dividit in quinque digitos. et sic manus nō ē una numero sed multa numero.

Auditus aut̄ cōnaturalis ē acri. propter id aut̄ q̄ in aere est moto exteriori qd̄ infra mouetur. propter qd̄ quidē nō vbiq; audit aīal neq; vbiq; transit aer. Nō em̄ vbiq; habet aerē mouenda ps et aīatu sicut pupilla humida.

Postq; Arestoreles dixit de immutatione sensus auditus quantum ad medium. **N**ec sequitur determinat de immutatione eius q̄ntum ad organum. **E**t vult q̄ organum ipsius auditus est aliqd̄ connaturale aer. hoc aut̄ dicitur organum auditus in quo immediate subiectat auditus. Probatur ergo Aresto suam intentionem. quia sicut se habet humidum pupille in visu. ita se habet aer connaturalis in auditu. sed humidum pupille est organum visus. ergo aer connaturalis est organum auditus. **D**uctor p̄bas. quia vbi est humidum pupille ibi est visus. et vbi est aer connaturalis ibi est auditio. et ideo non vbiq; et vbiq; audit animal id est nō in omni pte. s; solum in illa pte vbi aer exterior mouet aerem connaturalem hoc aut̄ est in auribus. quia ibi est quedam pellicula interiore que vocatur mirringa que continet in se aerē cōnaturalis. talis ergo aer cum mirringa est organum auditus. quia in ipso aere cū mirringa fundatur id est subiectatur immediate pte auditiva.

Per se q̄deigitur insonabilis aer. ppter id qd̄ facile cessabilis est. Cum vero p̄bile aē de-

secundi de Anima

fluere h̄mōi motus sonus est. Hic aut̄ est in auribus edificatus. cum hoc q̄ immobilit̄ sit q̄ tenus certe sentiat oēs dñitas motus. Propt̄ hec aut̄ et in aqua audimus. qm̄ nō ingredit̄ ad ipm̄ p̄naturalē aerem. sed neq; ibi aut̄ ppter reflectōes ipsius. Cum aut̄ hoc accidat. nō audit neq; si mirringa. sicut que in pupilla pellis laborat. Sed signū est audiēdi. aut̄ nō sonare sp̄ aut̄ sicut cornu. Semper em̄ qdā p̄prio motu aer mouet in auribus. s; sonus extraneus et nō prop̄sus. Et propt̄ hoc debet audire vacuo et sonat. q̄ audim⁹ in h̄mōe determinatiū aera.

Hic p̄sequenter ostendit qualis debet esse aer q̄ propriatur auditui. et ponit duas p̄ditiones istius aeris. **P**rima est q̄ talis aer p̄plantatus auribus debet esse cōnaturalis. sicut q̄ nō possit faciliter remoueri ab ipsius auribus. et hoc dicitur ac differentiam aeris exterioris q̄ talis est faciliter remouibilis. **S**econda conditio est q̄ talis aer debet esse immobilit̄ id est insonabilit̄. et hoc patet ex p̄batione adiuncta. q̄ dī Aresto. q̄ iste aer debet esse immobilit̄ ut sentiat oēs differentias motus id est soni. nō enim auditus percipit duas motus. nisi accipiat motus p̄ sono. nec est talis exppositio abusiva. q̄ sonus semper fit cum motu sc̄z locali. Ex quibus vltius Aresto. concludit duplex impedimentum ipsius auditus. quia em̄ dicit q̄ duplex p̄ditio restringit ad organū auditus. sic nunc excludit q̄ ex defectu vtriusq; conditoniis impeditur auditus. **P**rimo ergo impeditur auditus per hoc aer p̄naturalis corripitur. ista est cā quare nō auditus in aqua. q̄ existentes in aqua recipiunt ad se aquas per quā corruptitur aer connaturalis. Et tamen verum q̄ non faciliter intrat aqua ad ipsum aerem connaturalem. et h̄ propter reflectōem id est tortuositatē carnis in auribus et ideo si intret corp⁹ aliquod ad talē aerem simile accedit similinga laboret id est infirmetur qui ad auditum sicut si pupilla oculi laboret id est infirmetur in visu sua in oculo. **S**econdo impeditur auditus ex hoc q̄ aer connaturalis habet in se sonum. et ideo si aures sonant sicut cornu tunc non bene auditus. et hoc est quod habent oēs sensus simile cum auditu. quia nullus sensus potest in se habere qualitates sui obiecti fm̄ rem et p̄fice. et ergo auditus habet in se sonum realem tunc non potest audire. Simile est de pupilla oculi quia si habet in se maculā tacē em̄ visus impedit in actu suo.

Let Arguit. aer est mobilis ad motū hōis. ergo aer est fixatus in auribus nō est simp̄l immobilit̄. **D**icendum q̄ immobile potest dupliciter accipi. Uno modo accipitur proprie et per se. et sic aer talis est immobilit̄ sicut p̄z et p̄m̄ cōditōne superius dicta. q̄ aer talis ē naturaliter p̄plantatus auribus. q̄quid aut̄ p̄ se mouetur accipit nouum locum. et ideo nō naturaliter p̄plantaret aurib; si est p̄ se mobilis. p̄t m̄ p̄ accēs cōlocalit̄ mobilis ad motū. **A**lio accipit immobile. p̄t idē et q̄ sonabile et sic capit immobile i tezu q̄ ad sc̄az p̄ditōez q̄ aer dī cōimmobilis in aurib; et insonabilis q̄ in se nō habeat aliquā dñam sc̄z

**Auditus
dicitur
p̄**

Z⁹

**llo i amo
capit**

**De auditu Or
gano**

*multa p̄pria
et aero p̄tē*

et aero p̄tē

Arestotelis

ni. quia si sic tunc impeditur a perceptōne aliorum sonorum sicut iam dictum est. vnde patet q̄ ille aer est duplice immobilitas.

Utrum aut̄ sonat verberās. aut qd̄ verberatur. aut vtrūq; mō aut̄ altero. Est em̄ sonus mot̄ possibilis moueri hoc mō q̄ qdem saltātia a leui bus cū aliquis traxerit. Nō igit̄ sicut dictū est. om̄e sonat qd̄ verberat et verberans ut si obijciatur acus acui. sed oportet qd̄ percūtur regulare eē. vt aer subito dissilat et moueat.

Nic monet circa predicta quādam dubitatiōes que stat in hoc. Utz verberans id est percūtiens faciat sonū v̄l̄ verberatum vel vtrūq;. Et vult pro soluto ne q̄ causa soni est simul verberans et ipm verberatum. sed differenter qz̄ verberans causat sonū qz̄ mouet aerem ad aliq; verberatum. et percūsum causat sonū quia resiliunt motioni p̄cutientis. et ex tali resiliēta dividit aer medius in quo fit talis sonus. Ex quo manifestum est q̄ si haberetur solum verberans et non v̄beratum. vel econtra non cause retur sonus. Addit tamen Arestoteles q̄ nō om̄e v̄berans et v̄beratum causant sonum. quia si acus acui obiciatur nō fit sonus. sed oportet illud qd̄ percūtientis esse regulare id est planum per latum. quia sic aer dividit ex illo motu violento aeris cātūr sonus vt dcm est.

Arguit si ad sonum cōcurrerent v̄berans actinē et v̄beratum passiue. tūc sequeretur q̄ sonus esset in genuso et nō in aere medio qd̄ falsum est. Sequela pat̄. qz̄ actio phīca siue naturalis est in corpore passo tertio physicorū. Qdm dupliciter. Primo q̄ percūsum non concurreat ad sonum solum passiue sed etiam actiue. quia ex aere refiliēt a corpe obstante generatur sonus. sed ad talē motōem aeris etiam concurrit ipm percūsum effectiue. q̄a percūsum etiam facit talem resiliētōem aut diuisiones aeris. Secundo potest dici p̄cessō q̄ concurrat percūsum passiue. tunc est dicendum q̄ duplex est effectus agentis.

Alius est qui causatur solum ab agente. et ille est solum in passo subiectiue sicut calor procedēt ab igne in aqua et solum in aqua et non in igne. Alius est effectus agentis qui sit simul ab agente et paciente. et illum non oportet esse in paciente. sed potest esse in aliquo tertio. et sic est de sono quia causa soni simul est percūtiens et percūsus et ideo sonus non est in percūsto nisi effectiue. sed est in aere formaliter.

Differētia aut̄ sonatiū in sono fm actū ostendit. Sicut em̄ nō vidētur colores sine lumine. sic neq; sine sono acutū et graue. hēc aut̄ dicuntur fm metaphorā ab illis q̄ tanguntur. Acutū em̄ mouet sensum in paucō tempore multū. Graue aut̄ in multo paucū. Neq; tamē velox est acutū. graue aut̄ tardū. s̄ fit hoc qd̄ prop̄ velocitatē huius mot̄. illud aut̄ propter tarditatem. Et vidētur similitudinē habere circa tac-

Folio Eli

tūz cū acuto et hebeti. acutū em̄ quasi pungit. hebes em̄ quasi p̄llit. propt̄ id qd̄ mouz. hoc qd̄ in paucō. illud aut̄ in multo. Quare accidit hoc quidē velox. illud aut̄ tardū esse. De so no igit̄ sic determinatū sit.

Postq; Aresto determinauit de sono quātū ad imutatiōem tam ex pte medijs q̄ ex parte organi. Nic conseruante determinat de differētia sonorū. Et primo dicit quā ostendit id est percūtunt differentiē sonorū. et vult q̄ nō percūtunt differentiē sonorū in rebus sonatiūs quando sonus est solum in potentia in rebus sonatiūs. sed quando fit sonus sūm actum sunlit est de colorib; q̄ nō manifestantur sine lumine sūm actum. Potest tamen ibi esse similitudo et dissimilitudo quia etiā colores sūm in actu p̄mo absq; lumine. sed soni non sunt in corporib; sonatiūs. etiam sūm actum p̄m capiendo sonus n̄t si quando actu corpus sonat. Deinde dicit quā sumuntur nomina in differentiē sonorū. et vult q̄ sumuntur sūm similitudinem ad qualitates rāgibiles. Quis rō est. quia rācūs est nobis notis. et similiter qualitates canibiles. Sed p̄cedimus naturaliter a notis ad ignorā. Dicuntur ergo aliqui soni graues et aliqui acuti. Qd̄ situr em̄ actum qd̄ in paucō tempore multū. Et discitur graue qd̄ in iacto tempore paruz. et hoc similiter fit in tacu et in auditu quia acutū multū mouet sensum tactus. et sunlit sensum auditus. Et hoc est qd̄ dicit Aresto. septimo physicop; et sunlit p̄mo thopicon; q̄ acutū est equinoctiū ad acutū quod est in stilo. quod pungit tactum ad acutū quod est in voce qd̄ mouet aurē. et ad acutū quod est in vino qd̄ pungit gustum nec tamen velox motus est acutus. quis sonus acutus causatur ex velocitate motus. et hoc est vēnū quādō sonus causatur ab vno motu. sed quādō aliquis sonus causat ex diversis moribus tūc velocitas mot̄ nō causat acutum. sed frequētia id est p̄tinuitas motus. sicut pat̄ in corda multū extensa. que quanto plus est extensā tanto frequētia mouet si nō frangatur.

Vox aut̄ sonus qdā est aīati. Ināitorum em̄ nullum vocat. sed sūm similitudinē dicitur vocare. vt tybia et lyra. et quecūq; alia ināitorū extēsionē habēt et melos et locutōem. Tūc similitantur em̄ quia et vox hoc habet.

Postq; Aresto determinauit de ipo sono in communē. Hic p̄m vult determinare de voce que est spē soni. et dicit in terrū q̄ vox est solum sonus aīati. Ex quo statim p̄gnoscitur q̄ vox est spē soni. sonus em̄ est p̄minior vox et q̄ inuenitur rāz in īāmatis q̄ in aīatis. Et rō isti determinatōis est. qz̄ genus est de diffūtōē spē. et sō p̄ponit tractatus de spē. Probat ergo quod p̄positū est scz q̄ vox est sonus aīati. et hoc sic. quia ad vocē tria p̄currunt. scz extēsio. et p̄tinuitas. scz melos. et melodia siue plonatia sūm diffūtōē graues et acuti. tertio rectiuit locutio. et discretio. sed ista tria nō inueniuntur in sonis ināitorū. nisi p̄ similitudinē. p̄t tuba vel lyra de vocare. i. vocem facere. ergo etiā vox solum inuenit in eis sūm similitudinē et nō p̄spicere.

De voce apud

20 Ordinis

Vox et songātū

Questiones

secundi de Anima

Querit. que sit rō q̄ ista tria regunt ad vocē. **D**icendū q̄ rō est. qz vox d̄a vocando. et ideo p̄ vocem ex̄ p̄mitur affectus. sed talis affectio nō p̄t exprim̄ nisi per sonū habentē in se ista tria. qz si nō fiat. primitio in voce tūc nō exprimitur affectus sicut si p̄nctū aliter faciat vocem. **S**ilz qz sunt diuersi affectus in aīalib⁹ op̄z q̄ ad exprimē dum diuersos affectus dīnter p̄ferant̄ voces. **E**t requiri tur melodia etiā locutio in diuersis vocibus. et ergo ista tria reguntur ad vocem.

Arguit. ista tria etiā regunt in instrumentis musicalib⁹ et tamē illoz soni nō sunt voces. qz dicit textus q̄ vox solum in aīalib⁹ sit. **D**om q̄ q̄uis in instrumentis musicalib⁹ inueniātur ista tria p̄dīcta p̄ similitudinem ibi nō reguntur sicut in voce. qz voces faciunt affectus. **I**z talia nō reguntur in instrumentis musicalib⁹ cū expressione affect⁹. **E**t rō illius est qz talis distinctio nō fit p̄ instrumenta naturalia que solum sunt n̄ ita exprimere affectum illius cuius sunt instrumenta.

Querit. quot modis differant̄ sonus et vox. **D**om q̄ tridū modis. **P**rimo ex parte causē efficientis. scđo ex p̄te materie. et tertio ex p̄fīnis. **E**x p̄te efficientis q̄a sonus cāt̄ur p̄ illa q̄ nō h̄nt in se p̄ncipia suoꝝ motuꝝ q̄ sonus cāt̄ur ex violenti fractura aeris. sed p̄ncipia vox̄is sunt ab anima que naturaliter aīaliter mouet corp̄ et illa membra quibus generatur vox. **S**econdū differunt ex p̄te materie. qz oportet in vox esse attractōne acris et ideo in nō respirantib⁹ nō fit vox ut infra patet. hoc aut̄ nō semper fit in sono. et sic sonus nō fit semper in aere in spirato sicut vox. **T**ercio differunt ex p̄fīnis. qz vox facit affectōem anime. nō aut̄ sonus. **E**t nō dīnt̄ p̄p̄re ex p̄te forme. qz habent se sicut superius et inferius. et illorū est una forma realiter. Uel p̄ dici q̄ differēt̄ formales suꝝ manū ex eorum diffinitōibus.

Multa aut̄ aīaliū vocē nō habēt̄. vt q̄ sunt sine sanguine et sanguinē bñtiū pisces. **E**t hoc rō nabiliter si qđē aeris motus sonus est. **S**z qui dicūtur vocare ut qui in aīchile sonat bran/ chis. aut̄ quodā altero huiusmodi.

Quia nunc dictum est q̄ vox sit sonus aīati. hic Ārēsto. mouet quandam dubitacōem qua aliquis querere posset. **A**n omnia animalia habeant vox. **E**t vult Ārēsto. q̄ nō quia animalia nō habentia sanguinem nō faciunt vocem. sicut caneri ostree et testudines. Nec omnia animalia habentia sanguinem faciunt vocem. sed solum illi que habent calidū sanguinem. **O**st ratio huius est. quia vox generatur in aere per attractōem et respiratōnem acris. sed animalia nō habentia calidū sanguinem nō attrahunt neq̄ respirant̄ aerem ergo nō faciunt vox̄em. **O**ct̄ q̄uis qđā pisces videans facere sonū sicut s̄z pisces in aīchile. i. cali fluui q̄ br̄achis. i. suis fauibus et pellūt̄ aquam et attrahunt̄ iteꝝ aquā. **I**z nō faciunt sonum vox̄em in tali attractōne qz in voce regunt̄ locutio. i. discre/ tio ut dēm est sed nō sunt instrumenta in piscib⁹ q̄bus talis discrecio fiat. et ideo nō faciunt sonū vox̄em.

Querit. quare solū aīalia habentia calidū sanguinem faciunt sonū vox̄em. **D**om q̄ rō est. quia vox causatur ex aere inspirato. sed aīalia nō habentia calidū sanguinem nō respirent̄ ergo rē. **D**inoz pat̄z. qz respiratio aeris valeat ad refrigeriū cordis ut infra dicit̄. sed aīalia q̄ non habent

calidū sanguinem nō indigēt̄ tali refrigero. ergo etiam nō respirent̄. **D**eo declaratōe maioris est sciendū q̄ vox est sonus discretus et fīm certa discerēdem factus. Illud ergo qd̄ regnit̄ expte soni etiā regnit̄ expte formate vo/ cis et cum hoc aliqd̄ plus. Ad sonū aut̄ tria reguntur. ses peccūt̄ peccūlum et medium. ergo etiam ista tria reguntur ad vocem. In aere igit̄ inspirato lingua ani/ malis est peccūlum. palatū peccūlum. et aer inspiratus est medium. qz tamē ex p̄te vocis etiā regnit̄ certa dis/ crecio qz deb̄z fieri cū r̄magine scandi. ideo op̄z q̄ p̄fūgant̄ aliq̄ instrumenta naturalia q̄bus vox certo mo distingua/ tur. Et siad hoc q̄ ent̄ vox regnit̄ q̄ fiat in aere inspira/ to et q̄ p̄fūgat̄ instrumentis naturalibus distingue/ tibus talem vocem. et ad hoc valēt labia et dentes. quia dentes iuvant ad hoc ut aer nō simul expellatur per ex/ spirationem. quia si simul expelleretur tunc non fieret di/ stinctio in aere que regnit̄ ad vocem.

Arguit. nullus fit per instrumenta naturalia et in animali. et tamen nō est vox. **D**om. q̄ in tūsc non est discrecio soni per instrumenta naturalia. et ergo per hoc excluditur a natura vocis. qz vox est sonus platus. q̄ p̄latio fit per discrecioēm.

Arguit. ex hoc seq̄retur q̄ alia aīalta ab homine nō facerent vocem. qz ibi nō est discrecio. **D**om. q̄ du/ plex est discrecio in voce. Una est simpliciter perfecta que ita p̄fecta est q̄ potest scribit̄. et talis vocatur vox latrata et talis vox repitur in hominibus. Alia est discrecio que est imperfecta in ordinē ad predictam discretōem. est tamē talis discrecio in voce que sufficit ad exprimēndū affectū anime. et talis est etiā in vocib⁹ brutorū aīalium. quia vox̄es aīaliū etiā faciunt affectus aīalium. ut quando canis latrat faciat̄ affectus eius ire vel gaudij.

Vox aut̄ sonus aīalis est. et nō qualib⁹ p̄te sed qm̄ om̄e sonat p̄berante aliquo et aliqd̄ in aliq̄. **H**oc aut̄ ē aer. rōnabilit̄ vñiqz vocabūt̄ hec sola quecūqz suscipiūt̄ aera. Jam ēm aere respirato vñ natura in duo opera. sicut ligua et in gustū et locutōe. **Q**uoꝝ quidē gustus ne/ cessariū ē. vñ et plurib⁹ inest. **I**nterpretatio aut̄ est propter bñ ē. sic et spū et ad calorē interio/ re tāquā necessariū. **C**ausa aut̄ in alteris dicta est et ad vocem. ut quo sit esse bene. **N**ezz organi

Quia Ārēsto nō ostendit in quibus regitur vox. h̄ vox et vult ostendere quid sit organum ipsius vocis et instru/ mentū q̄ quod vox immediate genera. **E**p̄mo dicit̄ q̄ idem est organū vocis et respiratoris. **O**ct̄ hoc sic probat quia q̄uis vox̄is sonus animalia. nō tamen in qualib⁹ parte animal facit sonum vocem. sed solum in illa parte in qua animalia recipiunt aerem inspiratum. **E**x quo sic arguit̄. hoc est organū vocis vñ animalia respirat̄ aerem. sed vñ animalia respirant̄ aerem. hoc est organū respiratoris. ergo est idem organum respiratoris et vox̄is fit ēm vox in aere respirato sicut dictum est. **E**t qz poss̄ aliquis arguere q̄ aer inspirat̄ valeat animalib⁹ ad re/ frigerium caloris cordis. et sic videtur q̄ non valeat ad faciendum vox̄em. **R**espond̄ Ārēsto. q̄ natura vñrit̄ in

Mouet dūm
Solut̄

Arestotelis

Folio xliij

spirato aere ad duo scz ad esse gialig. qz aial nō p̄t esse si ne tali aere inspirato. z sic aer inspiratus valer ad refrige riū calorū cordis. z ideo aialia impedita a respiratione q̄ natura sunt respirare nō possunt vivere. Seco vniſ natura respiratōe ad faciendū vocē. z sic vniſ aere inspirato quo ad bene esse. Et ponit Aresto. silt de lingua in aiato. qz natura uno mō vitur lingua ad gustum ut discernat in ter puentis et discouentis nutrimentū. Secundo vniſ lingua ad locutōem. i. ad faciendū vocē. qz lingua est que facit distinctōem acris inspirati. et talis distinctio est de ratione vocis.

Arguit natura est determinata ad vnu ḡ nō vniſ na tura lingua ad duo. D̄m q̄ h̄ sic intelligit q̄ natura est determinata ad vnu sic q̄ nō ad opposita p̄ se. Et h̄ pba tur dupl̄. qz nisi sit ignis non est ens naturale. qz ignis calefacit naturaliter et erit exiccat et eleuat et leuefacit. Sez cido p̄ idē. qz ista p̄positio ponit in assignatione dñe inter naturalia et voluntaria. quia voluntaria nō est definita ad vnu. sed h̄nt ordinez ad opposita. sicut h̄ p̄ aliqd opari vel oppositi eius. Is natura est definita ad vnu. qz nō ad opposita. Potest etiā ista dñia assignari in naturā et aiam. ut sup̄ patuit de aia vegetativa. Per hoc ḡ d̄. qz ista duo nō opponuntur. sed se h̄nt ordinante.

Organū aut̄ respiratōis vocal' artērea ē Lui⁹
at̄ cā hec p̄s epulmo. Hac em̄ pte pl̄ h̄nt calo re pedib⁹ gradientia alijs Indiget at̄ respiratōe et circa cor loc⁹ p̄m⁹. Unū necesse est inter⁹ re spirante ingredi aereum.

Respiratio Hic declarat qd sit organū respiratōis. qz ex hoc sc̄it qd est organū vocis. Et vult q̄ organū respiratōnis est organis artērea. et hoc sic ostēdit. qz hoc est organū respī ratiōis p̄ qd aialia recipiunt aere inspirati. sed hoc est vo calis artērea. D̄m̄z est manifesta. D̄m̄z p̄. qz voca lis artērea ordinat circa pulmonē in aiali. et pulmo pum gis cordi. qz ḡ aialia respiratia h̄nt magnū calorē in corde. et sic indigent inspiratōe p̄ vocalē artērea ut sic aer in spiratus p̄fugatur cordi. Circa qd sciendū q̄ in collo pfecti aialis est duplex vena. qd am est p̄ quā trāseūt ci bus p̄ portus q̄ vena est sine cooperulo et p̄tinuas stomacho. Alia est vena in collo habens cooperulum qd deponit p̄ respiratiōe. ista est magis arta q̄ prima. et ideo vocat ur artērea q̄s arta vena ad dñiam alterius. Ista em̄ vo calis artērea claudit ne cib⁹ illā artērea intret. qz si cibus intraret tūc impedire respiratōe et aial suffocaret ppter calorē cordis non refrigerari. et ideo periculōsum est tpe sumitōis cib⁹ illā vena artā apertū. unde siliū est q̄ tume parū aut nibil loquitur. Sic ergo sit vox q̄ aer inspiratus est in pulmone tūc em̄ aer p̄ vocalē artērea respiratōe ex pellit iterū vsc̄ ad palliatū. qz in ore est quedam cōcautras ideo talis aer ibi colligit et reservat. qz igit p̄ lingua talis aer certo modo dividit sit vox. Ex quo p̄ vox est in ae re respirato sicut in subiecto.

Quare p̄missio respiratiōis aeris ab aia q̄ ē in his ptib⁹ ad vocalē artērea vox ē. Hō em̄ ois aial son⁹ vox est sicut dixim⁹. Est em̄ et lingue sona re et sicut tuſſicētes. D̄z̄z aialū cē p̄berās et cū

ymaginatōe aliquā ſcās. Significatiuus em̄ q̄ dā ſon⁹ est vox. et nō respiratiōis ſicut tuſſis sed iſte verberat euz qui est in arterea ad ipsam.

Hic excludit ex p̄dictis diffinitōem vocis. Et vult q̄ vox est repūcio aeris ſpiratōis aiato ad vocalē artērea ſc̄ia cuſ imagine ſignificadi. et q̄uis illā p̄cūlā non ponat Aresto. in diffinitōe. tñ addit eā poſtea in textu dicens q̄ nō ois ſonus aialis est vox. qz tuſſientes faciunt ſonus lin gua. et tñ tuſſis nō est vox. qz nō fit ab aiato fm̄ q̄ aialū est. qz fit p̄ mēbra deſeruientia aie vegetativa q̄ p̄ tuſſim ex pellit ſup̄flua nature. et nō ſenſitū alla em̄ q̄ ſuſt p̄ aiam ſenſitū ſubijūt rōni. ſalte in hōe tuſſis aut nō ſubijūt rōni nec etiam fit cum imagine aliqua. id est cum imagine

Signū at̄ est nō posſe vocare respiratē neq̄ expirantem ſed detinētē. mouet em̄ iſte retinētē. Manifestū at̄ t̄ q̄ p̄ſces ſine voce. Hō em̄ habet guttur. hāc at̄ pte nō h̄nt. qz nō recipiūt ae rem neq̄ respirat. ſed q̄ dicūt ſic peccat. ppter quā igit cām altera ratio eſt.

Hic p̄tter declarat alia p̄ diffinitōis ſ. q̄ repūcioſ p̄ quā ſit ſon⁹ ſit in aere inspirato. Et ad h̄ ponit duo ſigna. p̄mū est q̄ ſi aliaſ detinet aerē et nō respirat non facit vox. Sc̄d ſignū p̄ſces ſunt ſine voce. qz nō respirant aerē. et q̄ dicūt p̄ſces respirare peccat ſez fm̄ intellectum id est falſum dicūt. Et de Aresto. q̄ ponere ppter quam cām p̄ſces nō respirat ſpectat ad lib⁹ de aialib⁹.

Arguit. aliaſ p̄ſces respirat. q̄ nō bñ d̄z q̄ p̄ſces non respirant. Probat q̄ ſhamaleon viuit in aere. q̄ respiret. D̄m q̄ nullū aial viuit ex puro elemēto. ſicut p̄ ſi. ſed de generatōe. q̄ ſi d̄z. ex eisdē ſumus et nutrīmū. cū ergo nullū aial poſſit p̄ſſtere ex puro elemēto. q̄ nullū aial p̄ viuire ex puro elemēto. D̄m ḡad Duguitōem qui dicit ſub termino lacerō. Quatuor ex partis viā du cūt elementis. Calpe terra cib⁹. ſhamaleon in aere vi uit. Illeſe vnde fouet. flāme pascit ſalamandrā. Et alijs quod nutrimentū p̄ dici ignis aer aqua vel terra dupl̄. Unū mō qz nō h̄z mūtione alioz elemētoz. et ſi nullū aial nutritur puro elemēto. ſezigne aere aqua aut terra. Alio mō d̄z alioz nutrimentū aer vel aqua. qz aer excedit in mixtione alia elemēta in tali mūtione. Et ſic potest dici q̄ ſhamaleon viuit ex aere. vnde ex illo nutrimentō qd p̄ p̄titionē ad nutrimentū alioz aialium halter plus de p̄positione aeris q̄ de alijs elemētis. et ſic aqua fouet allec. qz hoc nutrimentū h̄z plus aque q̄ de alijs elemētis ſic terra eſt talpe cib⁹ ſc̄.

Arguit. aqua ſgelata p̄ſces ſuffocant et moriuntur ni ſi glacies aperiat. q̄ videt q̄ p̄ſces respirent. D̄m q̄ p̄ſces nō moriuntur in aqua ſgelata ex defectu inspiratiōis aeris. ſed ex frigiditate aque. qz ſi aqua degelata ſi ne qualitercū apertū ſra ira q̄ radū ſolares poſſunt ſpare frigus aque. tūc etiā tpaſt frig⁹ in eozib⁹ p̄ſciū. In ſignū cuius p̄ſces in hyeme manent circa fundū aque. vbi eſt maior calor p̄ antipharastū. manifestū eſt em̄ q̄ aq̄ eſt grauor aere. q̄ aer nō p̄t eſſe in aq̄. q̄ ſi p̄ſces indigerent respiratōe tūc ogeter p̄ſces ſem̄ eſſe ſug aquā. Etiam

Diffinit vox

Questiones

secūdi de Anima

potes dici q̄ aqua stagnalis putreficit. t̄ ex putrefactione
aque pisces moriuntur

Querit. verū ista diffinitione vocis sit bene assignata.
Dōm q̄ sic. t̄ rō est. q̄ res naturalis p̄spie diffinatur p̄
suas cās. vt p̄ seō phisicoz. sed in hac diffinitione pos-
nunt quorū cause vocis. q̄ diffinitione est bñ assignata. In
hoc em q̄ dī (repellus) tangit cā formalis. repellus em
spie format vocē. In hoc em q̄ dī (aeris inspirat) tangit
cā materialis. Subiectū vocis. q̄ subiectū vocis est
aer inspiratus. In hoc autē q̄ dī (facta ab aia ad vocalez
arterea) tangit cā efficiens p̄ma et etiam p̄ma. p̄ma
em cum dī ab anima. et etiam proxima eū dicitur ad vo-
calem arteriā. Deinde tangit cā finalis eū dicitur (yma-
gine significandi) quia finis vocis est significatio affect⁹
vt dictum est.

Arguit. repellus est actio. s̄ vox nō est actio sed qua-
litas. q̄ nō est repellus. Et itez. actio nō est cā formalis
ipsius vocis. q̄ male dī q̄ repellus est cā formalis vocis.

Dōm q̄ repellus capiſ tripli. vno⁹ passiue. t̄ sic non
ad p̄positū. Alio mō actiue fm q̄ fe actū repudiendi. t̄
sic ita diffinitione est calis t̄ nō ydentity. q̄ vox causat ex
repulsione aeris p̄ naturalia instrumenta. Tercio modo
sumitur repellus neutralis p̄out significat motū sive ali-
quid causatum ex actiua p̄cussione. sicut calefactio ficans
motū importat aliquid causatum ex actiua calefactione. t̄ sic
calefactio significat calorē. Silt̄ etiā p̄cussio p̄t signifi-
care sonū causatum ex p̄cussione. t̄ tūc est p̄dicatio sumpli
ydeptica. q̄ p̄dicat genus de sua specie. repellus em ut
sic significat sonū q̄ est genus ad vocem. Et p̄ hoc soluit
argumentū quo arguitur. q̄ actio nō est cā formalis q̄tatis
ris. q̄ p̄cussio nō est cā formalis vocis. Dōm q̄ acce-
piendo formā. put dī a formando. tūc p̄cussio etiā actiue
accepta p̄t bene esse forma. q̄t format. i. efficit vocez. Si
autē forma dicatur ab informando tūc p̄cussio neutraliter
accepta est forma. q̄ idem significat q̄d sonus.

Arguit. si diffinitione cēt bona sequretur q̄ ois vox esset
significativa q̄d est falsum. p̄bat q̄ de diffinitione cū yma-
gine significādi. Dōm q̄ significare capitur duplicitē.
Alio mō illud q̄d est aliquid aliud a se presentare. et
sic non omnis vox est significativa. q̄tique voces nihil
repitant quia nullam altiā rem. Alio mō accipitur signi-
ficare generalis. put est quoquāq̄ mō aliquid p̄tare. t̄ sic
ois vox est significativa. q̄t minus p̄tare seipam p̄t
yimaginatam. Et isto modo hic loquitur Aresto. t̄ ideo
prinenter dicit cum ymagine significandi. t̄ non cum sig-
nificatione. quia omnis vox significat aliquid ymagina-
tum prius. sed non semper significat rem.

Odore at̄ t̄ olfactibili min⁹ bñ dērīmī
bile ē dictis. Hō em̄ manifestū ē q̄le q̄d sit
odor sicut son⁹ aut visibile vt̄ lumē. Lā at̄ est
q̄t sensu hūc nō hēmus certūs. p̄tiorē multis
aialib⁹. p̄ue ei odorat hō. Et nihil odorat odo-
rabilū sine leticia t̄ tristitia. sicut nō exīte cer-
to eo q̄ sētim⁹ Rōabile at̄ sic t̄ fortes ocul⁹ colo-
res sētire t̄ n̄ p̄ manifestas ipis eē drās coloz. ni-
si trētiū t̄ n̄ terētiū. sic at̄ zodores hōim gen⁹

Postq̄ Aresto determinavit de obiecto audie⁹. sc̄
de sono. hic p̄nter vult determinare de obiecto olfact⁹. sc̄
de od ore. Et rō ordinis quare p̄us determinavit de odo-
re q̄d de sapore sumis ex trib⁹ p̄mo ex situatōe organi olfa-
ctus. q̄t organū olfact⁹ est situati supra organū gustus
infra organū audit⁹. Sc̄da rō sumis ex p̄t obiecti. q̄t ob-
iectū olfactus spūali⁹ diffundit q̄d obiectū gustus. q̄t per
medū extraneū. t̄ m̄ minus spūaliter q̄d obiectū audit⁹
q̄t sonus diffundit p̄ motu localē. t̄ odos p̄ motu alteratōis.
sed motus localis est spūalior motu alteratōis. vt̄
manifestū ex octauo phisicoz. Tertia rō ponit ab Arit.
in libro de sensu t̄ sensato. q̄t olfact⁹ h̄z p̄uenientia cuī gu-
stu t̄ tactu. q̄t est sensus alimenti sicut gustus t̄ tact⁹. et
sic ponit in medio tanq̄ eū extremis p̄cipans. Deter-
minādo ergo de odore p̄mo determinat q̄d sit odorabilis
le. secūdi determinat de ipso q̄d immutat sensum. sc̄ ol-
factū. ab (Vide em⁹) Primo. p̄bat difficultate determina-
tōis de odore. secūdi dī quio accipit cognitio de odore.
Quo ad p̄mu dī q̄ nō p̄t aliq̄s tam facilis t̄ bñ deter-
minare de odore sicut p̄us determinatum est de colore t̄
sono. et hoc ideo. q̄t odores nō sunt nobis manifesti sicut
soni t̄ colores. q̄t sic p̄bat. q̄t illud obiectū ipse crissime p̄-
cipimus p̄ aliquē sensum vbi cōditio obiecti et sensus. i.
organū h̄z repugnāti. s̄ sic est in hoie q̄tū ad eū olfactū.
q̄t dītis em̄ obiecti est habere caliditatem t̄ siccitatem. quia
odor est siccus t̄ calidus. s̄ organū ipsius olfact⁹ in hoie est
humidus t̄ frigidus. q̄t em̄ olfact⁹ p̄tigat cerebro. q̄t ē hu-
midus t̄ frigidus. sic p̄trahit natura ex natura cerebri. Et h̄
est q̄d de Aresto. q̄t hūc sensu h̄bem⁹ p̄tiorē multis aia-
lib⁹. s̄ sic dītis em̄ obiecti est habere excellētes odores. t̄ nō odorat sine
letitia aut tristitia. Et sile est q̄d ad ynam in q̄būdā aialib⁹
bus. qdā em̄ aialib⁹ h̄t fortes oculos sicut pisces. q̄t nō
h̄t coopeula sup oculos. t̄ in illis nō sunt colores ḡmas
manifesti. p̄fecte cogniti. q̄t nō p̄cipiat nisi excellētes colo-
res ex q̄bō terreni. Ex q̄bō sumit yna generalis regula seq-
ista. q̄t q̄nīcūs in aliq̄aialib⁹ organū sensus est male disposi-
tū p̄ p̄tōdēm ad obiectū illius sensus. tūc imp̄fecte cog-
noscat sensibilita illius sensus.

Querit. que sit cā q̄t hō h̄z p̄auū olfact⁹. Dōm q̄
ista. q̄t ad hoc q̄t sensus bene p̄cipiat suū obiectū requirit
q̄t sit p̄portio sensus ad obiectū. q̄t ex obiectū t̄ sensus sit
aliquid vnum. sed illa q̄t detēt vniū ad inicē detēt eſſe
p̄portioata. sed organū olfact⁹ h̄z p̄tōdēs oīo p̄trarias
obiecti sui sensus. q̄t obiectū est calidus t̄ siccus. et olfactus
est humidus t̄ frigidus. p̄ter p̄inquitate ad cereb̄. sed h̄z
magnū cereb̄. q̄t malū h̄z olfact⁹.

Arguit. Aresto. dī in libro de sensu t̄ sensato. q̄t orga-
nū olfact⁹ est ignē nature. q̄t nō est humidus. Dōm q̄t ol-
factus capiſ duplī. vno⁹ fm. q̄t h̄z in se actualiter suū ob-
iectū. t̄ sic est de natura ignis. p̄ter obiectū. Et sic loquitur
Aresto. i. dī sensu t̄ sensato. q̄t nō dicit ibi q̄t olfactus sit
de natura ignis. sed odoratus. odoratus autem signifi-
cat actū olfactus. Alio mō accipit olfactus fm. t̄ sic est
de natura aquae. p̄ter p̄inquitate ad cereb̄. cuius natu-
ram p̄trahit q̄t ei p̄tingit.

Arguit. tūc sequereſ q̄t omne aial habet p̄auū olfa-
ctū. q̄t in omni aialib⁹ olfactus est situatus circa cerebrum.
Dōm q̄t quis in aialib⁹ brūtis etiā ipedias odor ex p̄in-
quitate olfact⁹ ad cereb̄. non t̄n̄ sit in hoie. q̄t in hoie
est maximū cereb̄ fm p̄titatē sui corporis. t̄ ideo im-
pedit olfactus plus in hoie q̄t in aliq̄aialib⁹. q̄t ad ma-
cerebrum sequit humor. et frigus māus.

Arestotelis

Querit. que sit causa q̄ homo habz maius cerebrū
q̄̄ alia aialia. **D**omin⁹ q̄ rō est duplex. **P**rima ē quia
hō h̄z calidissimū cor inter oia alia aialia. ergo h̄z max⁹
mū cerebrū. p̄na pater. qz calor cordis mitigat p̄ frigidit⁹
rate cerebri. ybi ergo maior ē caliditas ibi maior regrit
mitigatio caloris cordis eiusdē t̄ illa fit p̄ mār̄ cerebri.
Secunda rō ē q̄ hō h̄z p̄ficerentes sensus interiores q̄̄ ali
q̄̄ aliud aial. qz sensus interiores in homine subseruunt
intellectui. q̄ opt̄ esse maiore distantiā sensuū interiorū
ad inuicem q̄ distantiā non p̄ ce absq; magnitudine cerebri.

Queritur. q̄rē hō h̄z calidissimū co; inf cetera aialia
Dōm q̄ p̄t duas cās. P̄tia ē p̄t directā staturā.
q̄ hō inf cetera aialia recte ambulat habēdo caput ver
sus celū alia aut̄ aialia h̄nt staturā obliquā vel latera
lem. In signū cui⁹ deficiente calore deficit recta statu
ra, et lō recta statura deficit in sensib⁹. Scđa rō ē. q̄r̄ in ho
mie sunt ples ogationes vitales q̄n in alijs aialibus. s̄z
ogationes vitales exercent p̄ calorē. vbi ergo sunt ples
ogationes vitales ibi requiriſt maior calor.

operationes vitales ibi requirit maior calor.
¶ Arguitur si propter humiditatem cerebri olfactus impediretur debitis natura ipsum ordinasse in alto loco. Domus quod propter duas causas necesse est olfactum ponit iuxta cerebrem. Prima est propter ipsum fluxus, ut quaevis sensatio, quae necesse est oem fluxum emittat ad cerebrem, in quo est sensus coitus, in sensu enim coitus est terminus sensuum exteriorum, et hoc operari oes fluxus est productus in cerebro ut vult Aretio. istra secunda ratio propter cerebrem quod de se est multum frigidius, illa frigiditas riteque per odoratum, et hoc dicit Aretio, in de sensu et sensato quod odores non nutrit mentales seruent ad sanitatem cerebri, ut in odoribus illisque per accensum tamen potest ledere cerebrum inter excellentiā.

Kon potest ledere cerebrum ppter excellentia.
K Arguit. hō pecipit odores tā nutrimentales q̄b nō
nutrimentales. q̄b meliorē odore & certiorē olfactū q̄b
alia aialia. q̄a tener q̄t alia aialia solū pcipiunt odores
nutrimentales. Lirca argumentū esēdū q̄ odores di-
cēt nutrimentales qb̄ pcipiūt nutrimentū. v̄l q̄ sūt innutri-
mēto. sicut odores carniū bulitaz. s̄z odores dicunt nō
nutrimentales qb̄ nō pcipiunt nutrimenta. sicut sūt odos
re a flor ex qb̄ aialia non nutrit. aialia q̄ bruta vt canes lo-
lo pcipiunt odores nutrimentales. sicut p̄z i libo de sensi-
su & tentato caplo de odore. Dōz ē ḡ ad argumentū q̄
hō pecipit ples odores extētū q̄t alia aialia tñ alia aia-
lia mag. p̄ḡsūt itētū odores. vt p̄z de canib̄ q̄ p̄t co-
lerici cerebrū qd̄ ē intēsū sicut pfectius pcipiūt odores.
Uel dōm q̄ etiā alia aialia pter hoīem pcipiūt odores
nō nutrimentales sicut hō. s̄z nō cū delectatōne. aut' tri-
sticia sicut hō. q̄ cerebrū nō fortis aut' imutata in aial-
bus brutis exodoris sicut in hoīe nisi forsan odor cor-
ruptat aial. sicut ē odor sulphuris ye! carbonū.

*Vide etiam analogiam hinc ad gustum. Et si sit
spes humorum cum his quae sunt odoris, sed certior ha-
bemus gustum, propter id quod ipse quidam facit et hoc ac-
tum est sensum certissimum. In aliis enim deficit ab
alilibet multis. Secundum autem tactum dicitur certificat
rum et prudentissimum alium est. Signum autem in genere
humorum sensum ingeniosos esse et non ingeniosos.
Est alium autem nullum. Duri enim carne incepti
mentem. Dolles autem carne bene apti.*

Folio xlvi

Quia dictū ē q̄ odoreſ ſim ſeſunt nobis ignorati hie
oñdir q̄ quē modū accipiat cognitio odor. **Ole** vult q̄
dīne odor. inoreſcūt nobis p̄ 2pārōem ad dīnāz ſapō
rū. ſed oñdir quō ad inuicē corrīdeat. ibi (**O capud**)
Prīmuſ q̄ ſic pbat. ignota notificanq̄ nota. led ſpes ſa
poz ſūt nob̄ note fin ſe z ſpēs odor. ignote. q̄ ſpēs odo
rū notificat q̄ ſpēs ſapoz. **Maior** ē maniſta. q̄ om̄is
cognitio m̄a q̄ ē diſcurſiuſ ſit p̄ alioſ manifestuſ. **Dī**
noře. pbat pbs. q̄ obiecta illi. **Flus** ſi nob̄ notiora q̄n̄
fluſ hatem⁹ certior. ē. q̄ pfluſ agnolcum⁹ obiecta. h̄ ſen
ſum quſt⁹ hatem⁹ certior. q̄ certi⁹ agnolcum⁹ ob
iecta guſt⁹. **Maior** iteþ. pbat. q̄ guſt⁹ eſſa ract⁹. z tra
eturum hatem⁹ certior. z certi⁹ ſapoz. q̄ ſic. pbat. q̄ i illo
aiali⁹ ē certior ract⁹. qd̄ ē magi⁹ i genioſum p̄ prudentiſſi
mū. h̄ hō ē piaudētumū aī alii z magiſ ingenioſum. ḡ
h̄ pfectiſſumū tacru. **Maior** ē maniſta. **Maior** pbat.
q̄ p tacu alti⁹ dicuit i genioſi z i genioſi. q̄ molles car
ne. h̄ uites boni tacu ſit apti mene. z forteſ carne. i.
habentes grotſum tacru ſunt inenti mene.

Querit. Quid hoies iudicat porti? ingeniosi penes rati-
onem q̄ penes alios plus. **Dicit.** q̄ tactus p̄stutus
ex mixtione quatuor elementorum sicut in caplo de tectu
patebit. **Respondeat.** Tactus autem quatuor elementorum facit mixtiones in
aliis. Vbi cūq; ḡ melior tactus ibi c̄ melior mixtio. et ad
bonitatem mixtiorum sequuntur bonitas omni organo. ipsoq; plus
plus vbi cūq; ḡ boni tactus ibi naturaliter oēs plus sit. ut
dispositi recipere plus interiores. q̄ ḡ plus interiores
subscrūnt intellectui. vbi cūq; ḡ sibi boni plus interiores
ibi intellectus per exercitare debet suas operationes et h̄ dicū-
tur aliq; ingeniosi q̄ habent bonā disponsationem plus interiores. q̄ sibi
est enim alia rationalis finis centia sit equitas in quibus hoīc non
est finis operationis. q̄ finis p̄sumant sequitur corriga in quibus
sunt. quod est verū quantum ad operationem.

Sic p̄mo metaphorice sicut & p̄g. anōnem.
flus & male h̄ dī q̄ tac⁹ sic certissim⁹. **E**t ex audit⁹
est flus discipline. & penes fluz visus vel audire dī alii
q̄s iudicari ingeniosus. **O**dm dupl̄r. vno⁹ q̄ ex boīta
flus visus nō sumit bonitas itellect⁹ sic ex bonitate
tac⁹. q̄z flus visus nō imēdiate subfuit intellectu sic
flus iteriores. cū q̄ ex bonitate tac⁹ iudicāt flus int̄
t̄oies bñ dispositi. t̄ iō nō ex bonitate visus szer bonis
tac⁹ aliq̄s dī ingeniosus vñbñ mēris. **E**t bo
ntate vis⁹ iudicāt itellect⁹ bon⁹ fin qđ q̄ ex capre iu
ari potest szex boītate tac⁹ sipl̄r. q̄ ad boītate tac⁹
eq̄s boīras oī sc̄liu. s̄z nō ec̄tra. **S**edo p̄t dīc q̄h nō
et p̄atio ractus ad alios sensus i hoīe. q̄z visus ē certi
tac⁹. q̄z q̄m̄ corrigit tac⁹. sic p̄z i diḡs cācellatis
a digit̄ cācellari iudicāt vñ fabā eē duas. visus aut̄
origit iudicū tac⁹. s̄z hic vñ p̄atio tac⁹ i hoīe ad
actum alioz atalii. q̄z tac⁹ in hōte est certissimus.

Fur aranea excellit hoiez tactu. **G**rac² non est certis
in hoc quod in alijs aialib. Nos p[er] i[st]is metris. **N**os
per auditum p[er]cellit aranea tactu. **C**ultur odoratu ling-
u[is]u syneea gustu. **D**o[re]z q[uod] tactu accipit dupl[er]. **E**ntr[us]
io c[on]tra ad p[er]cep[ti]o[n]es tagib[il]e. **T**at sic aranea excellit tactu
oitem. q[ui]nq[ue]cunq[ue] tagis rhete v[er]ba tela aranea. tunc aranea
atim p[re]cipit motu p[er]ter p[er]tinaciam tele ad corp[us] a[re]a
ee. sicut h[oc] statim peiget si traheref g[ra]tines. **A**lio ac-
pit tactus q[ua]ntum ad iudicium tangibilis. **T**at h[oc] certi-
ficat de sensibili tactu quod aranea v[er]ba aliis altius aia[ta].
FArguit. ex hoc seq[ue]ret q[uod] mulieres certi aprozes ad
audiu[m] p[er] viri q[ui] s[unt] magis molles carne ipsi viri. **D**o[re]z

Questiones

secūdi de Anima

Quidam est mollices. quodam est aquatica sive flegmatica. et illa mollices non facit bonum ingenuum. et illa mollices habundat in mulieribus et etiam in pueris quod non sunt apti ad studia. Alia est mollices aerea quae non est receptiva et cum hoc iudicatur. et talia mollices arguit bovitatem tamen. et ideo non regit nisi in bñ dispositis. et per vocari mollices sanguinea cui opponit duriories colerica aur melancholia quare una est ignea et alia terrea. sed nulla eam est receptiva species quod non receptio necessaria est in appetitu dñe studij.

- A**rguit. suplatius proponit positionem suum et respondet ei alia aialia ab hoie non sunt prudenter. quod non est prudenter aialia. **D**ominus ergo prudenter accipit dupl. **V**no. p. hinc intellectuali fmi et erat rex agibilis. et sic non per respirari brutorum. cum ibi non sit rea res rerum agibilis. **A**lio accipit pro qdā naturali industria ad ali qd opere faciendū. et sic etiam aialia bruta hinc prudenter quod naturalē industria ad organū. quod fmi. **A**res. pmo meraphicē qdā aialia sibi disciplinabilitas sic quod hinc auditū. ut canis instruit ad horadū. Itē vulpes industria hinc naturalē ad capiendū. per suum nuerimē qdā volatilia. sic prudenter dñr hinc prudenter ad facēndū nūdū et aranea telā.

Querit. quod magis sumū dñr odoꝝ penes dñr sapoz. **P**enes qdā rāgibiles cū ille sint nobis notissime.

Obs. qdā qdā rāgibiles sibi simplices cū sint simplici corpora. sed sapores sunt mixti. quod solū sibi in corpore mixtis. **O**ctō dñr Ares. in libro de sensu et sensato qdā odoꝝ sibi causant exhumido calido et secō. sub ista rā dñr. quod sapori passio facta in humido co currentibꝝ calido et seco. sed odoꝝ est passio facta in seco et calido.

Es auct sicut humoribꝝ qdā dulcis. ille p. omarus. sic et odores sint. **S**ed alia qdā hinc p. proportionaliter odore et humorē. Dico autē dulcē odore et dulcē humorē. alia p. hinc. **S**unt autē et aer et austera et acutus et pinguis est odore. sed sicut dicitur ppter id quod non multū permanens est sicut odore sicut humores. ab his accepterūt nostra fmi silitudinē resp. Dulcis qdā est a croco et melle. acer autē a thimo et hinc codē autē in alijs.

Quia nū dicunt est quod spes odore dñr lumen penes species sapoz. hic dñr quod corrindet tales spes ad inuicē dīces. quod corrindet et in extremis. sibi quod in medius. quod sicut extremi sapores sunt dulce et amar. et etiam extremitati odores sunt dulce et amar. Et etiam corrindet in medius. quod sicut est sapor acer austerus acutus et pinguis. ita etiam sunt tales odores. **O**ctō dñr p. et corrindet quo ad nos. **S**ed dñr Ares. quod non corrindet quod ad subiecta. quod est aliquod subiectum in quod inuenit bonum sapor et malum odore. et ecōtra. **O**ctō istus est extra terrū. quod sicut statim demū est sapor est passio secō in hinc dñr. et odore est passio secō in seco. ubi gē humidū et seco et debite digestū et calorē est bonum sapor. et ubi est sic cū bñ digestū est calidū in humido ubi est bonum odore. et dñr que sunt multū exicata habent bonum odorem sed non bonum saporem. sicut p. in multis eleuvaris spicis. **A**rguit. spes sapoz immutat suā potentiam absq; medio. si spes odore immutat suā poteriam cū medio. gē non est silūdo. **D**ominus ergo spes sapoz et odore non hinc silū-

tuadū cū ad modū immutandi. nec etiam cū ad subiecta sicut dñr in textu. sed solū cū ad silūm noitationē. et hoc intendit Ares. in textu.

Adhuc autē sicut auditus et vnuſq; fuiū hic qdā audibilis et non audibilis. ille p. visibilis et non visibilis. et olfactus odorabilis et non odora bilis. Non odorabile autē aliud qdē fmi id quod omnino impossibile est hinc odore. aliud p. partū habēs et prauū. **S**unt autē et non gustabile dicis.

Nec p. inter ostendit Ar. quod precipiunt p. olfactū. Et in tendit quod sicut alijs sensus sibi oppositox ut visus est visibilis et non visibilis. auditus est audibilis et non audibilis. sic olfactus est odorabilis et non odorabilis. Et quod possunt aliquis distingue quod obiectum dñr portonari sive poterū. gē olfactus non est ipsius odorabilis et non odorabilis. sed in odorabilis. id Ar. distinguere de non odorabili dīces. quod non odorabile dupl. accipit. vno negat. quod nullū modū natūrā est hinc odore. sic lapis. et illo modū olfactus non est ipso non odorabilis. quod sic non odorabile non ostinet sub obiecto quod est odore. **A**lio accipit non odorabile p. quartū p. illo quod habet p. modū odorabile sicut corpore odorabile p. corporis. et sic olfactus est ipso non odorabile. **O**ctō dñr tertio modū odorabile hinc quod corruptus olfēz et tēlē iodorabile etiam p. se p. obiecto olfactus. **A**rguit. odorare etiam p. uenit in aialia. gē non solū cōuenit aialia. quod dñr pomū bñ odore. **D**ominus ergo odore accipit dupl. vno fmi quod est odore facere. et sic ponunt dñr odore. quod de se facit odore. i. emittit. **A**lio odore. reidē est quod odore p. p. sive de odore iudicare. et sic odore. non p. uenit in aialia. sed solū poterū olfactus. vñ alii alteri poterū sive sensu interiori. **S**unt quā aer recipit in se odore non dñr odore. id est odore p. p. **E**st autē olfactus p. mediū ut aer est autē aquam.

Et nanq; aquatica videntur odore sentire. **S**unt autē et qdā cū sanguine et sine sanguine. sicut et qdā aere. **E**t cū hinc quedā a longe occurrit et ad alimentum que ab odore mouentur.

Hic determinat de immutando odore ab ipso odorabile. **O**ctō p. cū ad mediū. scilicet cū ad organū in fine aut de obiecto. cū ad mediū intendit p. mediū ipsum olfactus est aq; et aer. **O**ctō p. p. aer de aqua. quod aialia viventia in aqua sentiunt odore. quod p. odore mouentur ad alimentū distans. ergo odore ibi diffundit p. mediū aqua. et ergo ibi est aqua mediū. **S**unt p. aer est medium. quia aliqua aialia habentia sanguinem sicut voleres. et alii aialia sine sanguine ut apes p. p. odore in aere. quod quedā ques concurredit ad alimentū a longe ppter quod mouentur ab odore diffuso in aere.

Querit. ut p. odores sint in aere realiter vel intētionaliter. **D**ominus ergo odore habet dupl. esse. scilicet in aere. p. p. in quo circa corpus odoriferū. et ibi habet esse reale. et sic saluus opinio. Autem qdā dixit quod odore esset realiter in aere. Aliud est esse in aere. oportet in diffusione a corpore odorabili et ibi est odore fmi esse spūale. Prima p. p. quoniam rōnibꝝ sive signis. p. p. stat in hoc odore. p. p. realiter cerebrū alterando ipm ad oppositū qdā rāgibile sicut patet p. experientiam in odore lilioꝝ aut alijs habentium magnū.

odorez forma intentionalis nō agit realr. ergo oportet odorem esse realr in aere. Scda e qz odor qnqz interficie aialia. vt odor carboni z sulphuris. qd nō ptingeret si nō esset odor realr i aere. Tercia e qz frig⁹ ipedit odores z n̄ ipedit colores. qz colores diffundū solū spūalit p mediu. Itē odor ipedit p aerē vel p ventū. g signū e qz odor mouet cu aere. z g realr in aere z non spūaliter. Itē corpora odofera minuunt ex hoc qz emitunt odores z fuit rugosa. Scda ps pbaf. qz ois sensus e suscep tivus sp̄c⁹ sine materia. qz oportet qz odor qz e circa fūlū recipiat i fūlū absqz dicitib⁹ materia. i. incētō nalt. Et hoc patet ex signo. qz legil⁹ d bello tro yano qz vultures venerūt circuqz a qngentis militari. vt habeat in hys storia. sed impossibile fuit qz odor de illis corib⁹ fuisse de latus p rātā distātā realr. qz si corp⁹ fuisse resoluta i fūlū adhuc n̄ potuisse fūlū extēt ad rātā distātā.

Arguit. odor hz eē in siccō pphēlo ab hūido hz in aere z aq nō e siccū. g ibi nō pētē odor. **Dōm** qz sicut nūc dcm̄ e qz odor hz duplex eē. s. ec spūale. z sic nihil ipedit odore eē in hūido absqz siccō. qz sic pētē eē i puro aere in qz nūlū e siccū. **Alio** accipit odor fm eē reale et sic impossibile eodre esse absqz siccō. sicut pbaf argument. **Oc** iō in illo aere qz est circa corp⁹ odofera in quo eodre realr est qdā fūmal⁹ euaportatio. qz euaportatio fūmal⁹ e calida z siccā naturalē. z in tali e odore realiter sicut i p̄t̄ subiecto. z iō poma fūlū minorū postē emiserūt odores. Silt ex istis p̄t̄ sumi cā qre aliqz locis odorat etiā subtractis odoferis corpib⁹. qz in tali aere in qfūn corp⁹ odofera manet fūmales euaportones in qb⁹ etiā realr p̄t̄ odor. **Oc** si arguat accēs nō migrat de subiecto in subiectū. qz odor nō pētē in fūmal⁹ euaportatio e qdū fuit in corp⁹ odofero. **Dōm** qz iste odore nō e idē nūero qz e in corp⁹ odofero et in fūmal⁹ euaportatio diffusa a corp⁹ odofero. sed iste odore qz e in fūmal⁹ euaportatio e carius ab odore extētente in corp⁹ odofero. silt idē nō causat lepnū. **Oc** qdū bus p̄t̄ solū alia qstio qz qri p̄t̄ vtr̄ odor sit fūmal⁹ euaportatio. **Dōm** qz nō qdū sic p̄t̄. qz fūmal⁹ euaportatio est corp⁹ resolutū a corp⁹ odofero ad modū fūlū qz de p̄nto sube. exīs imētātū subiectū ip̄t̄ odoris realr. id e accepti fm eē reale. silt odore qz qdā de terciā specie qlear. qz i rāl fūmal⁹ euaportatio subiectū. **Oc** si arguat odor i fūmal⁹ euaportatio sp ad inūtē p̄t̄ungū. g sit idē. **Dōm** qz duplex eē dēp̄tātis nūeral⁹. s. centiāl⁹ et accītāl⁹. qz sit idē nūero accītāl⁹. nō enī centiāl⁹ iō mo distingūt p̄ntal⁹. vt dcm̄ e. **Oc** si le e de hoīe z risibili. qz sit idē numero accītāl⁹ nō enī essentiali.

Un z dubiū videt si oia qdē qz sub odore fiunt silt odore. Hō at respirātis odoreat nō respītans autē sed expirātis. aut retinens spirātū nō odoreat neqz a longe neqz a ppe neqz si in nasū intus appona. z hoc qdem in ip̄o positū qz sentitur. insensibile esse oibus cōe e z sine respītione nō sentire p̄p̄t̄ e boīm. Manifestū at e tētātib⁹. Quare sanguinē n̄ hūtia qm̄ nō respītāt; alterz vtr̄ qz quēdā fūlū hūt p̄ter eos qz dā silt

Nic p̄t̄ Aresto. circa p̄dicta mouet vnā dubiū tione qz stat in hoc. Utz oia odorātia silt odorent. silez qz habeat vnā fūlū odoris fm spēm. Et p̄mo argueat qz nō sit vn⁹ olfact⁹ i oib⁹ odorātib⁹. z hūt. qz alia aialia odoreat p respirātō e. sicut aialia hūtia calidū sangūinē. vt hō. qz illa n̄ odoreat nisi a longe. qz si odoreabile ponat sup̄ olfactū n̄ odoreat. Alia sit aialia n̄ hūtia calidū sanguinē vt aialia aq̄tica z illa n̄ odoreat p respirātō n̄. qz absqz respirātō. g videt qz n̄ sit vn⁹ olfact⁹ i om̄ibus aialibus.

Sz impossibile e siqdē odorentiūt Odorabilis em̄ fūlū z mali odoramēt z hei odora/ meti olfact⁹ ē. Ampliāt at z corūpi videt a forib⁹ odorib⁹ ex qb⁹ hō corrūpt⁹. vt sulphur et hmōi. Olfactū qdē igit̄ habere necessariū est sed nō respirātia.

Nic pbaf duab⁹ rōtib⁹ qz olfact⁹ sic vn⁹ fūlū fz spe ciem in oib⁹ aialibus odorātib⁹ siue olfactū hūtib⁹. qz p̄sima star in hūt sensus diligūt penes obiecta. silt e idē obiectū in respirātib⁹ z nō respirātib⁹. qz odor ab vtr̄isqz p̄cipit. g e eadē potētia fm spēm. Scda rō stat in hūt. qz ille potētia sit vn⁹ spēi qz hūt eadē corruptiua. silt olfactū tā in respirātib⁹ qz no respirātib⁹ hz eadē corruptiua. qz vtr̄ib⁹ corruptiū olfactus a forib⁹ odorib⁹. silt cur e odor sulphureus qz corrūpit organū tā in respirātib⁹ qz no respirātib⁹. Maior p̄t̄. qz diuersē res hūt diuersa p̄traria. si ergo idē p̄trariū olfactū respirantū et no respirantū. g etiā sensus est idem fm speciem.

Videt autē hoīb⁹ differre hoc fūlūt ad ea qz alioz aialiu. sicut oculi ad ea qz duoz oculoz silt. Hec qdē em̄ hūt fragma z sicut velamē palpebras qz aliqz nō nouēs neqz retrahēs nō vident. fortia at ocul' nūbil hmōi hūt. sed mori vident qz fūlū in lucido. sic igit̄ z odoratū alij qdē sine opculo ē. sicut ocul' alijs vēto aerē recipiētib⁹ habere coquimentū. qd̄ respītātib⁹ discooperit ampliatis venis z poris. z p̄ hoc respītātia nō odoreat in aq. nccāriū em̄ e odore pati respītātia. hoc at facere in humido impossibile.

Hic solvit questionem prius mota dices. qz olfact⁹ est vnū speciei tam in respītātib⁹ aialibus qz in nō respītātib⁹. Et hoc pbaf sic. qz sicut se habet visus i hātentib⁹ duros oculos z molles. ita se habet olfactus in animalib⁹ respītātib⁹ z non respītātib⁹. sed visus i hātentib⁹ duros oculos z molles est vn⁹ spēi. ergo etiā olfactus in animalib⁹ respītātib⁹ z non respītātib⁹. Maior patet. quia sicut animalia habentia molles oculos habēt palpebras sup̄ oculos quibus nō remotis nō sit visio. sicut in homine z in alijs aialibus p̄fertis. sic etiā aialia qz olfactūt p respītātēm hūt coquellū sup̄ organū respītātōis qz nō remoto nō sit respītātia. b iii

Monet Dubi
tatio e;

Soluit

Questiones

secūdi de Anima

ritonec actus olfaciendi sed illa q̄ nō habet coopeculū super organū respiratoris erit respirat ab his remotione coopeculū olfaciendi. et p̄ h̄is etiā absq; remotione coopeculū olfaciendi. si cur ḡ his fortes oculos statim videt ea q̄ sunt in lucido ab his ablatōne coopeculū. sic sūlā alia coopeculū non habentia sup̄ organū olfactū statū odorāt plente odorabili.

Let Arguit. diversa p̄ditio forme arguit diversitatem sp̄ēi in forma. sed est alia p̄ditio olfactū in respiratib; et in nō respiratib;. ḡ etiā i illis olfactū erit diversa sp̄ēi.

D̄m ad maiore q̄ duplex ē cōditio forme. qdā est q̄ oris ex ip̄a forma sī se accepta. et talis est diversa ars. q̄e diversitatem in forma. Alia ē conditio forme ora ex p̄te subiecti. et illa nō arguit diversitatem forme. q̄ si sic tūc albedo in hōse p̄fecte albo et nō p̄fecte albo essent diversa sp̄ēi. p̄ hoc ḡ dī q̄ ista diversitas in olfactū re net se ex p̄ organi qdā est p̄ primū subiectū pōne. sp̄ēs at p̄ potēti sumis q̄ p̄cipit ad ip̄m obiectū. h̄ materialis sive modalis distictio olfactū sumit ex p̄ subiecti. Ex quibus p̄ sumi q̄ manifeste Aresto. h̄ intēdit oēs pōnas in diversis aialib; et eiusdē sp̄ēi ut visus in homine et in p̄scib;. q̄ habet duros oculos. Sicut auditus olfactus Gustus et tactus in diversis aialib; sunt eiusdē specie. si cur prius dictum est p̄pter ydēp̄tate obiecti.

Est at̄ odor siccus sicut humor humidi. Odo ratiūnū aut̄ sensitūnū potentia h̄mōi est.

Nic determinat de instrumento sive de organo olfactus. Est vult q̄ organū dī ē sicut in potētia. et hoc p̄bat sic in potētis passus organū dī esse tale in potētia qle ē obiectū in actu. q̄ obiectū agit in potētia. et q̄ potētia fit sūlis obiecto. sicut partens ageti. sed odor cū generet ex qdā fumo in actu calido et siccus in actu. ḡ etiā organū dī esse tale in pōna. sc̄ calidū et siccū cū qle ē ip̄m obiectū in actu. Est tñ circa textū p̄siderandū sicut dīn est q̄ organū olfactū p̄pter p̄p̄inchartez ad cerebū est acru humidiū et in pōna siccū. et sit in actu siccū ḡ hoc q̄ odor actu immutat ip̄m.

Astable at̄ ē quoddā tāgibile. et hec ē cā q̄ re nō sit sensibile p̄ mediū extraneū corpus.

Pleḡ em̄ tactū et corpū i q̄ē hūor. qdā ē gustabi le i hūido sicut in materia hoc at̄ quoddā tāgibile.

Postq; Aresto. determinauit de visibili audibili et olfactibili. h̄ p̄ter vult determinare de gustabili. Et rō ordinis q̄re gustū p̄cedit tactū ē duplex rō. P̄ima ē q̄a gustus p̄rie dīc̄tū in p̄fectiorib; aialib; q̄ tactū habet em̄ om̄e aial tactū. sed p̄fectiora alia solū habet gustū. p̄rie dīc̄tū. de q̄ infra dīc̄tū. Sc̄dā rō ē. quia gustus est sensus minū materialis q̄ sensus tactū. q̄ tactū ē immutat tactū quodāmō sicut ē in p̄ subiecto tāgibile nō aut̄ gustū ē immutat sicut a gustabili. Primo ḡ de terminat de gustabili in cōsūle de sapore. sed o de specie bus ei. ibi (Spēa aut̄) Circa p̄mū duo facit. h̄mo in̄ q̄rit an gustabile p̄cipiat q̄ mediū. sed ostēdit qd̄ p̄cipit sur̄ gustū. et deinde de organo ei. Circa p̄mū intēdit dīc̄tū q̄ gustabile sc̄ sapor nō p̄cipit q̄ mediū extraneū. sicut alia sensibilia. de q̄bus dīn est. q̄uis bñ per mediū intraneū. Circa qd̄ sciendū q̄ mediū extraneū est qd̄ est separatū ab aial et nō ē p̄s analis. sicut aer v̄ aqua. Et p̄ tale mediū diffundūt color sonū et odor.

Sed mediū intraneū est qd̄ est sūlētū aial et est pars ualīs sicut sup̄ior caro ip̄ius lingue vocat mediū intraneū in gustu. q̄ est cōlunctū organo gustū. sc̄ inferiorē carni ip̄ius lingue q̄ est organū gustū. Probat ḡ Arel. qd̄ dīn est sc̄ q̄ gustabile nō p̄cipit q̄ mediū extraneū. Et hoc sic. q̄ gustus ē quidā tactū. sed tactū nō p̄cipit sūlētū obiectū q̄ mediū extraneū. ḡ nec gustus. Minor ē manifestat. q̄r̄ os tactū iungī tangibili. Major p̄baf. q̄a gustabile est quoddā tangibile. ḡ gustū ē qdā tactus. Tener p̄na. q̄ distinctio potentia sumis ex obiectis. Ans. p̄baf in textu. q̄ sicut humidū ē tangibile cum sit vna de quatuor qualitatib; p̄mis sic etiā humidū ē gustabile.

Unū talis in aqua essemus sentirem⁹ vñq; ap̄ positū dulce. Nō aut̄ esset tūc nobis sensus p̄ mediū. sed in eo qd̄ miscet hūido. sicut in potū. color at̄ n̄ sic videt i eo qd̄ miscet. neq; d̄flu xiōib; ut qdē igī mediū nihil ē. ut at̄ color visibile sic gustabile humor est.

Nic excludit tacitū q̄ possit fieri circa p̄ dies ta. q̄ possit alijs dicere q̄ p̄fices existentes in aqua p̄ciunt saporem p̄ aquā. sed aqua est mediū extraneū. ḡ la porētā p̄ mediū extraneū p̄cipit. Rūder Aresto. q̄ tal receptio saporis nō fit p̄ aquā sicut p̄ mediū. h̄ p̄tingit q̄ sapor realiter miscet cū aqua. sicut quandoq; in potū p̄tingit. vñ sicut sapidus potū realiter cōiungit lingue et p̄t p̄cipit. sic etiā p̄tingit qñ sapor p̄tūgl̄ aque. quē p̄fices p̄cipit. sic aut̄ nō ē de visu et de alijs sensib;. q̄ visib; nō cōiungit realiter medio sed solū spūaliter.

Let Arguit. gustus et tactus sunt sensus specifici disticti. ḡ vñ nō p̄t de alio p̄dicari. Ans. p̄baf. q̄ alis nō ēnt quatuor sensus exteriores. D̄m q̄ gustū p̄cipit duplex. Uno fīm q̄ est sensus discretū alimenti. fīm q̄ alimentū ē calidū. frigidū. humidū. v̄l. siccū. et sic gustū est realiter tactū. q̄r̄ sicut habet eadē obiecta. Et sic dī Arel. in fine hūi' tercij. et in p̄ncipio de sensu et sensato. q̄ om̄i aiali ēnt gustū. sicut et tactū. Alio mō accipit gustū p̄p̄ie fīm q̄ est discretū alimenti fīm q̄ talē alimentū ē saporum. et sic adhuc gustus p̄t capi tripl̄. sc̄ rōne organi. rōne mediū et rōne obiecti. Si aut̄ capiat p̄mo mō tētēt̄ gustus ē quidā tactū. q̄r̄ tactū ē expansus per totū corpū et gustū ēst solū in lingua. h̄z ḡ gustū quidā p̄tem tactū. sc̄ lingua rōne organi. Si aut̄ capiat rōne mediū immutādi tētēt̄ gustū ē quidā tactus. q̄r̄ tactus ē immutat gustabili. sed sicut gustabile ē tāgibile. fundat em̄ sapor in humido qd̄ ē qualitas tangibilis. et sic loquit Aresto. in textu. Alio mō accipit obiectū fīm suā p̄p̄iam sp̄ēm. et sic simpl̄ est aliud gustabile et tāgibile. quia tāgibilita sunt quartuor qualitates p̄me. et aliie qualitates tangibiles ex ip̄sis causate. de quibus dīc̄tū in secundo de generatione. Et quia gustabile est sapor qui manifeste distinguatur a qualitatibus tangibilibus. sic sequit q̄ sunt diversi sensus simpliciter.

Let Arguit. sensibile possum supra sensum non facit sensationem. ergo nō potest sapor p̄cipit nisi per mediū. Dicendū q̄ est duplex medium. sc̄ extraneū et per tale medium sapor non p̄cipit. quia necesse est corpus sapidum coniungi lingue. Aliud est mediū in-

traneū. et per tale medium etiam sit sensatio' in gustu.
Circa qd sciēdū q in lingua est duplex pars. una su
perior que est porosa habēs in se humidū qdā salis
uale. Alia est pars infra superiorē prem. et illa est pars or
gani in quo subiectat potentia gustativa. sicut experimen
tū harem⁹ in lingua bouis bullita. q superior pars ve
ritatea comestione deponit sez pellis. q ista ps superior ē
mediū intraneū. sapor ergo imurat pīno tale mediū. et
hoc mediū immutat ulterius ipsam potentiam et sic nō
ponit sensibile realiter supra sensum. sed supra mediū.

Arguit. mediū dū esse separati a potentia. sed istud
mediū non est separati ab organo sive potētia. ergo nō ē
mediū. Dicendū q duplex est separatio. quedam est
par locale distantia. et sic mediū in olfactu visu et auditu
est separati ab organo non autem in gustu et tactu.
Alia est separatio per realem distinctionem. et sic mediū
in gustu etiam est separati ab organo. quia una pars
realiter est distincta ab alia. sicut illa ps que est mediū
est alia ab illa pte q ē organū. et sic ibi ē realis distinctio

Arguit. vide q collum sit organum gustus. ergo
non lingua. **A**ns. pbat auctoritate epicuroꝝ q appetet
bante colla sicut grues. **D**om q in collo nullo modo
cepitur gustus aliquiꝝ alimenti. sed solum in lingua. ē
tamē in collo quidam delectabilis tactus causatus ex
cōunctione nutrienti delectabilis ad pres que sunt
in collo. Et sic etiā dicit Aresto. tertio eradicor. q tem
perantia est circa gustum. accipit em̄ tunc gustus ut
quidam tactus ut dictum est.

Fibil at facit humoris fsum sine humiditate
q. sibz actu aut potētia hūiditatē ut salsuz. be
ne em̄ liqdū ipm est et liquefactiū lingue.

Postea Aresto determinauit de cōditōne ipsius po
tentie gustus. Hic ppter oī dit quid requirat ex pte ob
iecti. scz gustabilis. Et vult q ex parte obiecti requiri
tur ad hoc q se diffundat in potentiam q gustabile sit
humidū actu vel potentia. Et hoc sic pbat. q sicut se ha
bet lumē ad videndū. ita humidū ad gustandū. sed lus
mē requiri ad videndū. q rechrif humidū ad gustādū.
Lur rō ē. q p humidū (qd ē in gustabili) ipse sapor cō
lungit humido saltu. qd ē in medio. et sic q humidum
saluare defertur sapor ad gustum sicut per lumen ī me
dio defertur color ī visum.

Sicut at visus visibilis ē et inuisibil' tenebra
at inuisibil' ē. indicat at et ipam visus. Adhuc
at et valde splēdidi ē etem hoc inuisibile ē alio
at mō a tenebra. Sibz at et audit⁹ soniqz et silē
tij. quoꝝ aliꝝ audibile. alind nō audibile et ma
gni soni sicut visus ē splēdidi. Sicut em̄ pu⁹
son⁹ inaudibilis quodāmō. sic et magn⁹ et vio
lent⁹ Inuisibile at aliud qdē oīo dicit. sicut et
aliꝝ ipossibile. aliꝝ at q̄vis aptū natū nō bz
aut prae. sicut qd sine pedib⁹ est et sine gressu
dicit. Sic at gust⁹ gustabil' ē et nō gustabilis

Hoc at ē pū aut prauū bñs humorē aut cor
ruptiū gust⁹. Videat pncipiū eē potabile e
nō potabile. Gust⁹ em̄ qdā ambo. sibz hoc qdē
ut prauū et corruptiū gust⁹. illud autē fm̄ natu
ram. Est autē cōē tac⁹ et gustus potabile

Hic consequenter Aresto. ostendit quid percipiatur
per ipsum gustum. Et intendit dicere q sicut visus est
ipsius visibilis et inuisibilis. ita gustus est ipsius gustas
ibilis et ingustabilis. Inuisibile enim capitur dupliciter.
vno modo aliquid dicitur inuisibile per excessum. quia
excedit proportionem organi visus quo modo lumen so
lis dicitur inuisibile. Alio modo dicitur aliquid inuisi
bile per defectum visibilitatis sicut tenebra dicuntur in
uisibilis. quia non possunt mouere visum. Similiter au
tem est de audibili et non audibili. quia aliquid est nō au
dibile. quia corruptus audirem sicut magnus son⁹. Ali
ud est non audibile quia deficit a mouendo auditum si
cū parvus sonus. et istis duobus modis inuisibile capi
tur inuisitive. Potest etiam inuisibile capi negatice. et
sic dicitur inuisibile quod nullo modo potest videri sicut
deus et substantiae separate. Similiter dicitur ingressibile.
vno mō quod nullo modo potest ambulare. Alio mō di
cit. pte idem est quod difficulter potens ambulare. Et
hee applicādo ad ppositū Aresto. q gustus est gusta
bilis et ingustabilis. Et dicitur ingustabile duplicit. vno
modo ptrarie. Alio modo puitive. Contrarie dicitur
ingustabile duplicit. scz quod habet prauum gustum
ut quod est corruptiū gustus. Puitive dicit ingu
stable quod habet pūum gustum

Arguit. nulla potentia extendit se vlera suum ob
iectū. sed gustabile est ppter obiectū gustus. ergo gust⁹
nō extēdit se ad nō gustabile. **D**om q ingustabile capi
tur dupl. vno mō negatice et sic dicit ingustabile quod
nullo mō p gustari et sic ingustabile nō ptingit sub obiec
to gust⁹. negat etiā p gustū cognoscitur et sic lapis potest
dici ingustabilis. Alio mō dicitur ingustabile puitive ut
contrarie quales habet prauum ut parvum gustum et
sic etiā ingustabile ptingit sub obiecto ipsi⁹ gust⁹ et p gno
scit p gustū. Sibz dōzē de inuisibili iaudibili et iodorabili

Quoniam autem humidum quidem est gu
stabile. nccē est sensituum ipsius neqz bumi
dū eē actu. neqz ipossibile fieri humidū. patet
em̄ aliquid gust⁹ a gustabili fm̄ q gustabile ē
Flecessarium est ergo humectatus fore quod
possibile humectari saluatū. nō humidū autē
gustatinū sensituum. Signum autē neqz siccā
existente lingua sentire. neqz multū humidam
hic em̄ tact⁹ fit primi būdi. sicut cū aliꝝ (q
an̄ gustauit fortē humorē) gustet alterū. et vt la
boratib⁹ amara oīa vident⁹. ppter id qdligua
plena hmoi humiditate sentit

secundi de Anima

Questiones

Dostis Aresto determinauit de potentia et obiecto gustus. hic inter determinat de organo gustus. Et vult quod organum gustus non debet esse humidum et saporosum in actu nec etiam debet esse dispositum ita quod impossibile sit ipsum hunc mettere. Rō primi est. quod si esset organum actualiter hunc medium humiditate saporosa. cum ille sapor in sensu phibetur extraneus et sic non possit recipi alio sapor in gustu.

Rō secundus est. quod sensus est peritus passiuus. opusque sensus est talis in potentia quod est obiectum in actu. cum ergo obiectum sit actus saporosum opus organum esse rale in ponere. Et hoc manifestat Aresto. quod signum quod non pertinet illi binum gustare quod habet linguam nimis siccā quod illa non est faciliter humectabilis sapore. neque pertinet illi binum saper quod habet linguam nimis hunc medium et in laborantibus id est infirmum attributum oia apparente amara. quod habent linguam plenam tali humiditate. sed saporosa. id est humiditate amara.

Arguit lingua est per actualiter humida. quod sequitur organum gustus erit per actualiter humidum.

Ordinatio est duplex humiditas. scilicet non saporosa et tali humiditate lingua est per humida. quod opus humiditate saporosum. cum tali sicut sump lingua est per humida. quod est facili sensatio saporum. et sic satis sump lingua est per humida in gusto binum dispositio. Aliud est humidum saporosum. et tali humor non debet esse organum humidum nisi in gustu male dispositio sicut in gustu laborantibus. infirmantibus.

Species autem humorum sicut in coloribus similes quodem partiae sunt. scilicet dulce et amarum. Habitae sunt cum hac quodem pungue. cum illa pro salitu. media autem horum acer et austera. et potius et acutus secundum hec videtur esse humorum directe. Quare gustatum est ponere humori. gustabile autem est factum actu huic.

Consequenter determinat Aresto. de specie saporum. Et vult quod species saporum debet sumi sicut species colorum. quod sicut ex extremi colores sunt triplex et simplices sic et non causans ex medietate coloribus sicut mediis ex ipsis. sic etiam est de saporibus quod extremitates sunt triplex. et etiam simplices sic et non causant ex mediis sed mediis ex ipsis. Sunt ergo extremitates saporum dulce et amarum. medietas autem saporum et pinguis. salsus acer austerus potius et acutus et pungens stipitum sub potio. sed et septem species saporum. Et hinc istud ordinem dulcis sapor qui causatur ex humido binum digesto est per medium. deinde est pinguis et catus ex humido non binum digesto. Deinde est acerosus sicut sapor acutus est mediis quod habet tres precedentes et tres sequentes. dum sequitur potius et stipitum. dum salsus. ultimo amarum. Et dicuntur extremitates sicut non ex eo quod non canit ex mixtione aliq. ymo canit ex mixtione calidi et frigidorum. sed dicuntur simplices quod non canit ex aliis saporibus. hoc invenit medietas saporum qui canit ex extremitatibus non binis sed sicut in eorum casu etiam saporum dulcis est humidum et etiam amari saporum est siccum medietas quod fuerit ex causis extremitatibus saporum. Excluditur Aresto in fine quod organum gustus est tale in ponere quod est ipsum obiectum in actu.

De tactu autem et tactu eadēratio. Si enim tactus non est unus sensus sed plures necessarii et tactus sensibilia plura esse.

Dostis Aresto. determinauit de quatuor sensibus exterioribus

bus et eorum sensibilius. hunc determinat de tactu et tactu sensibili. Et rō est. quod tactus est minor sensibilis inter omnes alios sensus. quod quodammodo recipit suum obiectum eodem modo quo est in materia. Item tactus est in omnibus pribus animalibus. Atque autem sensus sunt principalius in cerebro. sicut ergo cerebrum est dignissimum aliis pribus animalibus ita etiam aliis sensibus sunt digniores tactus.

Arguit tactus est fundamenā oīm sensibus. sed fundamenā est pūs fundato. quod rō dicitur quod duplex summis ordine in aliis. In uno pīm via gnatōis. et sic imperfectiora sunt pīrae. et sicut fundamenā pīcedit suū fundatū. et illo modo tactus pīcedit alios sensus. sicut pībat argumentū. Alio pīm ordine aliq. pīm via pīfectōis. et sic alijs sensus sunt priores. quod visus est pīfectior auditi. et auditus est olfactus rō.

Arguit tactus est in nobis certissimum et pīfectissimum. quod erit pīr alij sensibus. An pībat in capitulo de odore. Terciū est tactus in hoīe pīdūlī pīpari. Vno ad tactū est alijs animalibus. et sic tactus in hoīe est certissimum. quod hoc habet meslierē pīplexione et aliq. alijs animalibus. sed in bonitate pīplexionis fundat bonitas tactus. sicut pīus dicitur. Alio pībat tactus in hoīe ad alios sensibus. et sic est sīm. quod visus est pīfectio et corrigat tactus. Aresto. quod determinat de tactu et tactibili. et quod possit alijs arguere quod pīus erit determinandū de tactibili et de tactu. in Aresto. pīmitur quod tactus ad illa de quibz est inquidū non refertur an determinet pīus de tactibili et de tactu. quod si tactibili pīla necē est pīles tactus et ceteris et ceteris si sunt pīles tactus etiam necē est pīla tactibili et ceteris.

Habebat autem dubitatōes utrum pīles sint autem vni et quodē sensus tactibile utrum caro et alijs pīportōna leuantur. sed hoc est mediū. pīmū autem sensus alijs quodē est int̄. Quid etiam sensus vni pītrarierat esse videtur. ut vni albi et nigri auditus grauis et acutus gustus amari et dulcis. In tactibili autem multis sunt pītrarierates. calidū frigidū humidū siccū durum molle. et alioz quecumque sunt humori.

Nic remouet duas dubitatōes quod pīma est. Tercia est sit vni sensus vni pīles. Secunda est. utrum organū pīt tactus sit caro exterior vel alijs pīpositionabile camis sit ē in non habentibus carnem. Aut organū tactus sit alijs positū infra superiorē carnem. Primo ergo pīcedit ad pīma dubitationē. Et arguit pīma quod tactus non sit vni sed plures. Et hoc sic pībat. quod oīs sensus ē vni pītrarierat quod ad suū sensibili. sicut visus ē albi et nigri auditus grauis et acutus. et gustus amari et dulcis. sed in tactibili sunt multe pītrarierates. scilicet calidū. frigidū. humidū. siccū. durum. molle. et alioz pītrarierates quod ponuntur insedē de gnatō. vbi ponuntur septem pītrarierates in qualitatibz tactibili.

Habebat autem solutōes quādā ad hāc dubitatōes et quod in alijs sensibus sunt pītrarierates pīles ut in voce non solū acutitas et grauitas sed et magnitudo et paritas et levitas et asperitas vocis et silēcia alia. Sunt autem et circa colorē dīmē humori altere.

Hic ponit solutōem ad p̄cedēs argumētū quā solū
clonē postea reprobat. et iō est solutio appārēs. Et p̄ter
hoc s̄ in textu. q̄ ista p̄dicta rō h̄z quādā id ē apparen
tem solutōem. Et stat solutio in hoc. alij sensus. q̄ vera
ceter et simpliciter sunt vñus sensus. h̄nt multis p̄tra
rierates in suis obiectis. et tñ ex hoc nō impedit vñitas
sensus. ḡ nec multe cōtrariates in obiecto tact⁹ impe
diunt vñitas flus tact⁹. An̄ p̄ in visu vbi sunt album
nigrū pulch̄ turpe tenebre et lumē. et sic de aliis. Et de
sono vbi sūt acutū graue paruū magnū asperū et leue.

Sed q̄ sit vñus subiectū sicut auditū son⁹
sic tactui non est manifestum.

Hic excludit solutōem nūc dārā. Et vult q̄ nō est
sile de sensu tact⁹ et de alijs sensib⁹. q̄ oīus in obiectis
alijs sensuū p̄tineant multe p̄triarierates tñ s̄ reduc
biles ad vñus cōe subiectū id ē gen⁹. q̄ p̄tinet sub se vñā
p̄ncipalē p̄triareratē ad quā alij p̄triarerates reducunt.
Exēpli ḡra. in viuū p̄tinent albū nigrū tenebre et lumē
et lumē videt sub rōe albi. et tenebre sub rōe nigri. Et iā
est vñus cōe gen⁹. s̄z color: sub q̄ oīa alia p̄tinens. et ad q̄d
alia reducūt. s̄z si nō est dī tactu. q̄ obiecta tact⁹ non
sunt reducibiles ad vñus cōe gen⁹. q̄d sub se p̄tineat tñ
vñā p̄ncipalē p̄triareratē. q̄ tñ p̄triarerates. s̄z calidū
et humidū frigidū et siccū nō sunt ad iūicē reducibiles
et ideo sensus tactus est duo sensus.

Arguit sensibilia oīm sensuū p̄tē ī vno subēco. ḡ
male s̄t q̄q̄s p̄tē ī vno subiecto. et q̄q̄s nō. q̄ oīs
q̄litarates flibus p̄tē ī hoīe. Oīm q̄ subiectū p̄tē ca
pi dupl. vno p̄ subiecto ih̄sio is q̄d ē suba. et sic oīm flis
bilis p̄tē ī vñus subēm. Alio⁹ accipit subiectū p̄ ḡne los
gico ī h̄z s̄z p̄tue gen⁹ logicū ī p̄tua ad mītas dīas
specificas ita subiectū ih̄sio is ī p̄tua ad mīta accentua
et iō sb̄em p̄tē ī capi. p̄ ḡne logico ut dēzē et sic accipit h̄.

Q̄r. vñ tact⁹ sit vñ flus vñ ples. Oīm q̄ tact⁹
p̄tē capi dupl. vno mītialt s̄z fm organū ī q̄fundat. et
sic tact⁹ ī vñ sensus. Lui⁹ rō ē. q̄ organū tact⁹ ī p̄po
situ ex mediterrate q̄litaratu ī q̄litaratu ī sensu īfra p̄parat q̄
mediatas p̄lurit ex mītore et q̄tuor elemētore. cū ḡ q̄litar
ps aialis h̄z ī se mītore et q̄tuor elemētore. ḡ q̄litar ps h̄z
in se tactu oīm q̄litaratu ī q̄litaratu. ut mīfete p̄z. et sic nō
est in vna p̄tua aialis tact⁹ frigidū et calidū et iā humidi et
siccū. Et sic p̄z q̄ nō distinguit h̄z organa. ī mītialt. Al
lio⁹ accipit tact⁹ formāt vñ flus tact⁹. vñ calidū et
frigidū. altū humidi et siccū. Lui⁹ rō ē. q̄q̄s sunt
obiecta alij flus nō reducibilia advñ gen⁹. q̄d h̄z sub
se vñā p̄ncipalē p̄triaratē tñ nō ē vñ flus h̄z ples. sed
obiecta in tactu nō s̄t reducibilia ad vñā gen⁹. q̄d h̄z lub
se tñ vñā p̄ncipalē p̄triaratē. q̄ in obiecto tact⁹ p̄tinent
due p̄triarates mūllo ad iūicē reducibiles s̄z caliduz
et frigidū. humidū et siccū. et ideo ponunt formāt duo
tactus. s̄z vñus calidū et frigidū. alius humidi et siccū

Arguit. oīs p̄triarerates exītes in obiecto tact⁹ re
ducunt ad vñā gen⁹. s̄z tñ q̄litaratu. ḡ sensus tact⁹ erit vñ
sensus formāt sicut alijs sensus. Oīm q̄ad vñtates
sensus req̄rit q̄ oīs p̄triarerates sub obiecto p̄tē redu
cant ad vñā cōe gen⁹. q̄d est ȳ se obiectū illū flus sic q̄
q̄deq̄te respiciat illū flus sicut ē de colore et visu de fo
to et auditu h̄z sic nō ē de tñ q̄litaratu. q̄ tñ q̄litaratu et iā se er
tendit ad tñ q̄litaratu cōe et q̄ accidēs. de quib⁹ manifestuz
est q̄ nō p̄tinetur q̄ se p̄tue sub obiecto tactus

Arguit tñ ad mītus reducūt obiecta flus tact⁹
ad hoc genus quod est tangibile per se prīum. q̄ h̄z ē ad
eq̄tū obiectum p̄tē flus tactus. Oīm ē dupl. p̄mo
et nō ē alij vñu nomē ip̄tū ad q̄d p̄tē reducūt oīa tñ q̄litaratu
bilia sicut in alijs flibus ī vñu noī ḡne ip̄tū sub q̄d tñ
nēt oīa respiciētia calē potētia p̄tē. Sed oīm et me
lius et etiā s̄ habere vñu nomē genericū p̄tētēdē sub
se oīa p̄pria tangibilita ad huc nō p̄tē tact⁹ ī vñus flus
q̄r nō solū req̄rit vñitas noī fm genū. s̄z p̄tē h̄z req̄rit
q̄ tale gen⁹ p̄tineat sub se solū vñā p̄triaratē p̄ncipalē ad
quā alij p̄triarerates sunt reducibiles. Et h̄z p̄tē ordīnē
potētia p̄tē p̄tue naturales sunt vñt p̄tis
p̄triaratē vñpūca ignis ē collētē sic q̄ nō p̄tē se dīcē ad alt
am p̄tē p̄triaratē extēdere. Alii sunt p̄tue q̄ sunt totius
p̄triaratē. Is nō sunt plū p̄triaratē ut p̄tue flis extēiores.
Alii h̄z q̄ h̄z plū p̄triaratē ut h̄z flis intēiores. Alii āt.
h̄z q̄ h̄z om̄ p̄triaratē ut illece p̄tētēdē sic quāto p̄tua ē dign
or et iūicē ad plā se extēdit s̄z tñ q̄litaratu q̄ p̄tue sub se duas
p̄triarerates eq̄ p̄ncipales et ad iūicē nullo mō reducibiles
q̄uis em̄ oīs q̄litarates tñ q̄litaratu ī sensibilia reducūt ad calidū et frigi
dū humidū et siccū. ut h̄z in sc̄bo de ḡnatō. en̄ iste due cō
triarerates non possunt adiūtēre reduci.

Arguit h̄z h̄ndū et siccū reducunt ad calidū et frigidū
h̄z p̄triaratē reducunt ad iūicē. An̄ p̄ba. q̄ vñū ē
cā alten⁹ q̄ frigidū h̄z h̄ndū et siccū h̄z calida. Oīz q̄
iste q̄uo: q̄litarates p̄tē dupl. capi. vno mō q̄ ad ecētē
tis et h̄z dupl. vno mō fm q̄ rep̄iūt in p̄tis corpib⁹ s̄z
elemēt⁹ et sic nō cāt sciūtē. sic em̄ de Ar̄. sed oī de ḡnatō
ne q̄ iste q̄tuor q̄litarates h̄z p̄ncipia elemēt⁹. sicut ḡ vñū
elemēt⁹ no cāt ab alto. sic q̄litarates vñt elemēt⁹ no cāt
et q̄litarates alten⁹ nec forma vñt elemēt⁹ cāt ex forma
alterius. Alio⁹ accipiunt fm q̄ rep̄iūt in q̄bus tām̄tētē
et sic calidū et frigidū p̄tētēdē cāt siccū et h̄ndū et
sic calidū et frigidū cāt h̄ndū. h̄z istis mōis nō loqm̄t nunc de
istis q̄litarib⁹. Alio⁹ accipiunt fm ē imūtarōis fm q̄
imūtarōt tactu et si nullo mō vñū cāt ex alto. sic āt nō p̄tē
git in obiecto alijs flis q̄r lumē et tenebre a visu p̄tue
tur sub rōe albi et nigrū. et sic nō p̄tē dici de actu et h̄ndū et
siccū p̄tuepiant sub rōe calidū et frigidū. Et quib⁹ om̄ibus
peludū et duplex est tact⁹ formāt sumpt⁹. vñt est calidū
et frigidū. alius est humidū et siccū

Arguit. ex h̄z se q̄rēt p̄tētēdē flis extēiores. q̄r h̄z
duo sensus tact⁹. Oīz q̄ flus tact⁹ accept⁹ fm organū
nī ī vñ flus q̄r vñt p̄tue ī vñ tact⁹ ibi etiā ē alij. ut dēm
ē h̄z penes obiectū flis duo. q̄r ḡ organū ē nob̄ noti⁹. iō pe
nes organū noīam⁹ sensus et diuersos et nō penes obie
cta. Et isti facit Aristoteles. inferi⁹ distinguit q̄q̄s sensus
extēiores distinguit eos fm organa

Arguit. ex h̄z se q̄rēt p̄tētēdē flis et tact⁹ ī vñ
organū. Oīz q̄ flis ī eodē organo
sunt gust⁹ et tact⁹ sic q̄r vñt ē gust⁹ ibi ē tact⁹ tñ nō p̄tē
tur q̄ vñt ē tact⁹ q̄r vñt ē gust⁹ sic āt ē de duob⁹ tact⁹
tib⁹ ex p̄tue organi. q̄r vñt ē tact⁹ frigidū et calidū. ibi
etiā ē tactus humidi et siccū

Utrū āt ē flis ī aut nō. h̄z mox caro. illū
videt ē signū fieri flis illū cū tactu. Et cēm nūc ē
alijs circa carnē extēderit vehemētē faciēs illū
flis mox tactū illūnuat et tñ p̄stat q̄ nō ē h̄z flis
Si āt cū naturale fuerit citi⁹ vñt p̄tue p̄tue flis

Questiones

Hic Aresto determinat aliā questionē p̄us motam. Et vult q̄ caro exterior non ē organum tact⁹. qz tūc fīlible positi supra fīlum faceret sensatōem sed alia caro interior. Et hoc phar Aresto soluēdo alioz argumen ta. arguebat em̄ ali⁹ sic. hoc est organū alie⁹ sensus ad cuius immuratoem fī sensatio sc̄ut oculi sunt organū visus qz qn̄ oculi immuratur colore tūc fit visus. Sz p̄imū rationē carnis extoris fit tactio ḡ caro exterior est organū tactus Rūder Aresto. ad istud argumētū q̄ non valer quia sīc dī possit. si aliq̄ p̄ manū circūponeret quādam pelliculā tūc statim ad immuratoem pellicule fī re tacto. Sz tū manifestū ē q̄ pellicula n̄ esset organū tact⁹.

Prop̄q̄d talps coloris videtur sic le h̄ze si cui si circulariter nobis apt⁹ nat⁹ eē aer Vi deremur ei uno quodā fītire z sonū z odorē z colorē. z vn⁹ qdē fīl⁹ eē audit⁹ z vis⁹ z olfact⁹. Nūc at qm̄ detiniatū ē p̄ qd̄ fīlū mot⁹ manifesta sit p̄dicta fīlū altera eē i tactu aut hoc q̄ dē nūc maifestuzē. Ex aere qdē em̄ aut aq̄ ipos sibile ē p̄stare aīatū corp⁹. qz em̄ firmū eē. Re sūt at mixtū extra z exbis eē vt vlt̄ caro z p̄portionale. Quare nccāriū ē z corp⁹ eē qd̄ me diū tactui aptū natū p̄ qd̄ fīl⁹ cū sunt plures.

Hic Aresto ponit duo ad manifestatōes solutoris p̄ me questionis vbi dictū fuit q̄ tact⁹ est vn⁹ sensus materialis sed sunt duo format⁹. Primiū ē q̄ si aer (q̄ ē circa nos) fieret nobis naturalis tūc idē eē organū sensus visus audit⁹ z olfact⁹ materialis. qz aer ē mediu in illis sensib⁹ z tñ apparet esse organū z talis fīlū sentiret p̄ mediu intraneū sicut ḡ tūc dicerem⁹. q̄ eē vn⁹ sens⁹ visus audit⁹ z olfact⁹ p̄t vnitatē organi ita etiā ē nūc dōz q̄ duo tact⁹ sī vn⁹ sensus materialis. Addit⁹ tñ Aresto. q̄ pur⁹ aer z pura aqua nō p̄t eē in nobis. qz impossibile ē q̄ expuro aer z ex pura aq̄ existet corp⁹ ai. tñ. cū corpus animalis debeat esse fixum z firmum. q̄ non sit sine terra. Pōt etiā ille tex⁹ referit ad solutoris sc̄de q̄stionis z tūc exponit q̄ si aer fieret naturalis nob̄ tūc appareret nob̄ q̄ aer eē organū visu z auditu z tñ est naturalis me tñ. q̄ sic ē iugiori carne q̄ apparer eē organū tact⁹ z tñ ē mediu.

Demonstrat at q̄ p̄les sint q̄ i līgū tact⁹. Quidam em̄ tāgibilitā sentit fīm eandē p̄tē et huorē. si q̄ dem igīz z alia caro sentiret huorē. videtur vn⁹ et idē eē sensus gust⁹ z tact⁹. nūcaūt sunt duo ppter id q̄ nō cōuertitur.

Nicponit sc̄dm qd̄ valet ad manifestatōes solutoris p̄ me questionis. Et dī q̄ gust⁹ z tact⁹ vident esse vnu sensus qz h̄nt organū sc̄z lingua qz nō tñ h̄nt se p̄ omnia. Diveribilis sic nūc dissimilis gustū a tactu etiā penes organū sc̄z si similiꝝ occurret in omni organo tūc etiā nō eē distinctio inter gustū z tactū sicut nūc nō ponit distinctio inter duos sensus tactus.

Dubitabit aut̄ aliq̄ si omne corp⁹ p̄funduz

secūdi de Anima

bz. Hec atē tercia magnitudo. qz at̄ corporz mediu ē aliquid corp⁹ n̄ p̄tigit ipa ad inuicē setā gere. Humidū at n̄ ē sine corpe neq̄ humectū sc̄z nccē aquā eē aut h̄re aquā. Que sō tangunt ad inuicē i aq̄. nisi sicca extrema sint necesse est aquā h̄re mediu q̄ repleta sint vltina si at h̄re rū ipossibile ē tāgere aliqd aliud i aq̄. Eodē at mō ē i aere. Sill em̄ se bz aer ad ea q̄slū i ipo et aq̄ ad ea q̄slū in aq̄ latet at magis nos. sicut et q̄slū i aq̄ aīalia. si humectū tāgit humectuz

Postq̄ Aresto. dixit de vnitate tact⁹ z organi. h̄c p̄nter inq̄rit at in tactu etiā requirat mediu extraneū. Et arguit q̄ sic. qz nccē ē duo corpora dura se tangere p̄ mediu. Sz qn̄q̄ fit tact⁹ corporū dūresq̄ duroz. ḡ op̄z ibi esse mediu extraneū. Pria ps p̄z. qz sicut ē in aqua ita dōz eē in aere. qz aer ē humidus. qz quis hoc lateat nos magis de aere q̄z de aqua. sed manifestū ē si aliq̄ tangat aliqd p̄ aquā tūc aqua ē mediu inter tangens z tactū. ḡ h̄ idē erit in aere. sed in aere nō ē nobis ita manifestū p̄t duas cās. Quidam ē. qz nos sum⁹. Continet aere z iō n̄ p̄cipim⁹. qz iāgim⁹ alioz re p̄ gerē. sedā cā ē qz aer ē subtūloz. qz ḡ min⁹ perceptible q̄ aer mediat̄ q̄ aq̄.

Querit. vtr̄ aer sit h̄uidū data in sc̄de de q̄tātē q̄ē. Hū midū est qd̄ ē facilī termiabile termio alieno z maleter mino p̄prio. Sicut est qd̄ ē bi termiabile termio p̄prio. Sz nō alieno. z capi h̄ termiare. put ē figurare q̄tātē. Maifestū ē at̄ q̄ humidū facile capi figurā q̄tātē uā ex vase vel corpe alieno. z iō h̄uidū nō figurant ex se sz ex alio. sicut lapis non recipit figurā ex alio vase. In q̄ p̄mis. qz quis aut̄ ram aer q̄ aqua termiātē termio alieno sc̄z ad figurā alterius pōt tñ aqua qn̄q̄ termiātē tē minis p̄mis sicut qn̄ aq̄ fit p̄ gelata. Sz h̄ nō p̄figit i aere. Arguit. humectare est p̄prio h̄uidū. Sz aer nō humectat p̄l⁹ q̄ aq̄. q̄ aer nō est humidus aqua. Hūm̄ q̄ humectare est accūtalis. dūtio humidi z nō essentia lis. iō nō est incōuenies q̄ aqua p̄pter grossitē materie plus humectet q̄ aer. aer em̄ nō humectat nūt̄ cō uerta tur in aquam. humectare cām̄ est cō dūtio illius humidi qd̄ alteri adhēret sc̄z humidi in grossa materia sic aut̄ nō est de aere. p̄pter subtilitatem materie.

Querit. vtr̄ inter duo corp̄a se tangētia nccē sit esse mediu. Hūm̄ q̄ inter duo corpora dura se tangētia nccē est esse mediu. sed hoc nō est necesse si ambo corpora sunt molliā vel si vnū durū z alterū molle. qz tunc corp̄a molle statim p̄iungit sufficie corp̄is duri. sicut p̄t de ligno posito in aqua. quia aqua immediate tangit sup̄ficiem ligni. Ratio p̄ini est. quia si duo corpora dura iō mediat̄ se tangērent vel p̄mitterent vacuum vlt̄ motus localis fieret subito. sed vtr̄q̄ istoꝝ est incōueniens. ḡ illud ex quo se quis. Sequela patet. quia contingit duo corpora dura iuxta se inuicē ponit p̄ contractum sicut potest assēr p̄iungi assēt. si ḡ assēr diuidat p̄ motu loca lem ab assēre. tūc non p̄t intrare ita subito sicut diuidit assē ab assēre. ergo fuit aer ibi medius vel permetit recut vacuuꝝ. quia aliquo tempore erit locus sine corpe.

Aretstotellis

Signū est istūs, q; si ponat aser latus in aq; t alijs eō, nec aser leuare equal' fin om̄es partes tūc sequit aqua ad morū aserio, t hoc vent ex eo q; nō p̄t ita subito ira- re aer, sic sequit aq; donec possit aer intrare. Silt p̄tingit in aere t p̄tingeret visibil' si aer cēt visibilis

Arguitur dico corpora dura esse corporum medium aer tunc sequetur quod aer sculperet lapidem quod est impossibile. Se quia probatur quod aer immediate tangit lapidem. Dominus quod duplex est medium aliudque est medium causale quod causat effectum in illo corpe circa quod medianum sicut aer calciferatus calefacit manum. Aliud est medium inter duo solida situata. quod est interspersum inter aliquid duo corpora. quibus in his est. Et illo modo aer est medium in sculptura lapidis. et non aer non est causa sculpturae lapidis sicut ferrum vel acuties ferri.

Arguit. ptingit lapide descendere et mundare terram.
ergo in terra non sit aer. id ibi non est medius nisi lapide et terrae.
Dominus quoniam descendit lapidis lapis secum aliquam partem aeris
ducit et talis aer etiam prout sub terra cum terra est diffusa.
et id iter illa lapidem et terram est aer medi? non quod aer ibi prius fu-
erit sed quod de nouo aer cum lapide descendit ad taliter locum. Sicut
est si lapis descendere per aquam ad terram.

Arguit ad nō est mediū z obiectuſ ſi ſta corpa ſeſ aer et aqſ ſum obiecta. qz hñt in ſe qlitates rāgibiles. ergo nō ſunt media. Dñm q aer z aq capiunt dupl. vno mō ſm ſe ſm q ſi facit mobilia z hñt humiditatē. z ſic ſi mediū in tactu corporz duroz. Alio mō accepit put in ſe hñt qlitates rāgibiles q ſi calidii frigidi humidū z ſicili et ſic ſi obiecta. hñt in ſe qlitates q ſi obiectuſ tactus

Arguit. *ome mediū dū esse denudatū a qualitatib⁹ fin obiectis aer et aqua nō sunt denudata a qualitate obiecti. g. nō sunt mediū. Dōm q aer et aqua accipim⁹ duplī. vno mō fin q in le hinc qualitates tāgibiles fin esse t̄patum et resūlsum. et sic sume mediū in tactu. qz sic nō p̄cipiunt a tae-
cu. et qz aer est t̄patus. s. t̄pate calidus et frigid⁹. tūc non
p̄cipitur a tactu aialii. Alio mō accipim⁹ aer et aqua fin q
hinc istas qualitates fin esse mēsum. et sic s̄z obiecta tactus.
et immutat tactū qualitates. Per hoc dōm est qz mediū
in tactu ē denudatū a qualitatib⁹ obiecti acceptis fin ex-
cellentiā. et hoc sufficit in tactu. qz mediū dū ēē denudatū
a qualitatib⁹ obiecti fin illū modū fin que obiecta p̄cipiunt
ab ipsi sensib⁹. h̄z p̄cipue in tactu. qz tactus p̄ponit ex q
litarib⁹ elemētoz. s. sic opz. p̄sūlētia aialia illas qualitates
manere qz tactus p̄cipit. Lurea qd est sciendū qz om̄es
ratoz. Aueroys dixit qz mediū in tactu debet ēē oīno de-
nudatū a qualitatib⁹ tāgibilib⁹. t̄o dixit qz illa corpora q locat⁹
in aere nō sentiunt qualitates aeris. et illa aialia q natura/
liter locant⁹ in aqua nō sentiunt qualitates aqua. Ergo si qm̄z
corripante vel alterant⁹ h̄z accidit ppter admixtōem aliaz
qualitatū exterorū. Ex qz sequuntur duo incōuenientia. Pr̄m̄a
est. qz corpora no patient in suis locis. qd est h̄z Aireto.
qto physicoz. Scđm incōuenientia ē q aer et aqua nō alterat⁹
ad inūce. null ppter admixtōne alt⁹ extranei qd est h̄z phm. q
de generatore. q de q enā elemēta alterat⁹ se si accipiunt fin
accipim⁹ spēi. Probauit āt p̄metator. opinione sua sic. qz
dōm nō et h̄zis locatoz. s̄z locati p̄seruat⁹. qz locus nō
ppter alterare locat⁹. Ad qd argumentū sic r̄ader. qz loc⁹ ac
cipit duplī. vno mō fin qualitates actuaas q sunt in loco
et sic loc⁹ p̄telle h̄zis locatoz. s̄z p̄z de aere q locatis aqua
est calid⁹ et aqua ē frigida. Alio mō accipit locus fin suā
p̄tūtem locatūa qz recipit a corpib⁹ celestib⁹. et sic locus
et p̄seruat⁹ locati. et fin illū modū locus est proportiona
tis locatoz t̄nullo modo contrarius.*

Folio xlvij

Utq; igit; oim srlr sit sensus. an alioz alit sic^z
nuc videt. gust^z qdē z tact^z in tāgēdo. alij aut
a lōge. hoc at nō est. s; durū z molle p alia sen-
tum^z. sicut z sonabile z visibile z odorabile. sed.
alia qdē a lōge. alia ppo a ppe. ppt qd latet. qm̄
oia qdē sentim^z p mediū. S; in his latz. z qdē
sic^z dixim^z p̄us z si p pellē sentirem^z oia tāgi-
bilis ignorato illo qm̄ phibet: srlr vtiq; habere
mus sicut z nuc z in aqua et in aere. putamus
em̄ nuc ipa tāgere: z nihil esse p medium

Quia nūc Ar. dixit q̄ q̄q̄ etiā in tactu req̄rit mediuṁ extraneū. **Nic** p̄nūt dīam inter alios sensus sentiētes p̄ mediū extraneū et inter gustū et tactū. Et p̄ exclusit dīaz estimatā ab alijs. Qc fuit ista q̄ alij tres sensi. s. vīsus audīt̄ olfact̄ sentiūt p̄ mediū multū distans ab ip̄o sensibili. s. gustū et tactū sentiūt p̄ mediū extraneū cōiunctū sibi sensili. Dicit Ar. q̄ hec dīa nō valer. q̄ etiāz mediū in alijs sensiblī statu. p̄nūt ip̄i sensili. q̄ etiāz aer circa oculūz in q̄ est sp̄es vīsibilis fin esse sp̄iale et ille aer p̄ime imprece vīsum. Simile est in auditu

Sed differt tangibile a visibilibus & sonis
tuis quoniam illa quidem sentimus ex eo quod mediis
mouet aliquid nos

Hic ponit veram differentiam inter visibilia sonata
naturae et cogibilitatem. Quod colliguntur duae rationes inter tactum et alios
sensus sentientes per medium extraneum, quod tactus habet medium
extraneum situale et non causale sicut in aliis. Quod sic
intelligit, quod medium in sentientiis per medium extraneum
est causa immutacionis sensuum, quia ad minus est in natura
ratio primo immutare medium, et medium immutatum causat
immutacionem in sensibus, sicut aer habens in se color et sonum
vel odorem causat sensationem in visu auditu et olfactu. Sed
aer non causat sensationem tactus, quod simul est in natura me-
dium immutare et tactus, sicut silva percutit clipeus et clipeatus.
Sed ratio est, quia medium in sensu tactus solum
percurrit per actionem ad immutacionem, quod non potest percurrit me-
dium extrinsecum, sed solus in tactu duorum corporum, sed medium
in aliis sensibus percurrit per quod percurrit, sed per se ipsum plus
ponit de omnibus primo posteriorum.

Arguit. in visu simul immutat medium et sensus. q. non est medium causa immutationis sensus. **A**vis. p. b. q. a viso sit in instanti. **D**icit q. si caput dupl. vno modo ps. si mulata epis. et sic irreps. est veru q. si immutantur medium et sensus visus. **A**lio accipit similitudinem nature, et sic est fallsum. Et illo modo loqueritur hic **A**r. q. sic immutatio medium causat immutationem in sensu. et sic procedit immutatio sensus secundum naturam. In alijs tamen sensibus immutatio medium procedit immutationem sensus secundum tempore. At ideo bene dicit **A**resto. q. medium in visu est triplex causa. q. causat immutationem in sensu.

*T*āgibilia ḥo nō a medio. s; sil'cū medio, siē p
clipeū pcuss? .n ei clipe? pcuss? p? pcuss?, s; sil'

Questions

accidit utraq; pcuti. Dino videf caro et lingua
sicut aer et aqua ad visum et auditum et olfactum se ha-
bet. si scilicet hinc ad sensituum sic illoque vnuq; dicitur. ipso
aut sensitio tacto neq; ibi neq; hic fiet utraq; sen-
sus. vt si quis ponat corpus album in oculo vlti-
mum. Quare et manifestum quod inter se est agibilis sen-
suum. sic enim utraq; accidet quod quidem in aliis Ap-
posita enim super sensituum non sentiuntur. super autem caro/
ne posita sentiuntur. quare medius tactus caro

Postquam Aresto determinauit de vinitate sensus tactus et de locutio[n]is organo h[ic] p[ro]pter determinat de ipso sensu tactus quo ad medium organum et obiectum. Et vult q[uod] sicut se habent aer et aqua ad visum auditum et olfactum quantum ad hoc q[uod] est esse medium ita se h[ic] caro exterior ad sensum tactus. q[uod] se est medium quis sit medium intraneum. Et quo ulterius elicit q[uod] eodem modo sicut in aliis sensibus sensib[il]e possum supra sensum non facit sensatorem ita sibi accedit in tactu. quia tangibile possum supra tactus non facit tactum. q[uod] ergo tangibile possum supra carnem facit tactum. ergo caro non est organum.

Tāgibiles qdē igī sunt dñne corporis fm
co:p⁹. Dico aut̄ dñas qb̄ elemēta determinat̄
calidū frigidū humidū siccū. de qb̄ p̄us dictū
est in his q̄ de elemētis. Sensitiū aut̄ ipsarū
qđ tactiū ⁊ in q̄ sensus vocat⁹ tact⁹ ē p̄mo q̄
potētia hmōi ps est. Sc̄ire em̄ pati qddā ē. q̄/
refaciēs qle ip̄m actu hmōi illud facit cū sit po-
tentia Unū silr calidū ⁊ frigidū aut̄ duꝝ ⁊ molle
nō sentim⁹. s̄ excellētias tāq̄ sensu velut medi-
etate qdā exīte ei⁹ q̄ in sensibiliō h̄icetatis. Et
ppter h̄ discernūt sensitia sensibilia. mediu⁹ em̄
discretu⁹ ē. Sit em̄ ad vtrūq; ip̄oz alter⁹ ultimoz

Hic ostendit quod sit organum ipsius tactus. Et primo ponitur quod quatuor sunt qualitates elementorum de quibus tractat in secundo de generatione. Vult ergo Aresto. quod tactus est positus ex mixtione quatuor qualitatibus primarum. scilicet frigiditatis humiditatis et siccitatis. Et hoc sic probatur. quod tale dicitur esse organum in potentia quod est ipsum obiectum in actu. quod ipsum organum est piumentum poterit passim loquuntur est tale in potentia quod est agens in actu. cum ergo obiecta tactus sint calidus frigidus humidus et siccus. sic tactus erit in potentia calidus et frigidus humidus et siccus. sed medietas illarum qualitatibus est in potentia ad extremitatem talium qualitatibus. ergo tactus dicitur esse positus ex medietate illarum qualitatibus. ex illis qualitatibus acceptis sum esse remissum. Et ista est causa quare ne cesset est omnis animal esse positum ex quatuor elementis. quod omnia animal necessario habet in se tactum. et per hoc distinguuntur animalia a non animali. ut dicitur in principio de sensu et sensato. cum ergo tactus possum ex medietate elementorum sicut hic dicitur.

secūdi de Anima

io nec est oī aīal ē ppositū ex q̄tuor elemētis. Ex q̄ sepe
q̄ calodemones et eahodemones nō s̄t aīalia. q̄ habēt
corp⁹ simplex ppositus ex aere qd nō p̄inse h̄ze tactum

*Et oꝝ sicut deb s sentire alb  t nig  neutr 
ip  debere c  actu. po na p o vtr q . sic at   in
ali s. t in tactu neq  calida neq  frigidum. Alm
pli  at sicut visib  t invisib  erat q dam m  vi
sus Silt at t reli  oppositor . sic t tact  t tan
gibil  t int gibil . Int gibile at qu  o no b n 
dr am t gibili . vt passus e  aer. Et t gibili  ep
cell tis sicut corrupti . Scdm q d  ig  rnum
quemq  sensum dictum est figuraliter*

Nic determinat de obiecto tactus Et vult q̄ sicut alij sensus s̄t. Contrarioz sicut visus ē visibilis & invisibilis ita tactus est tāgibile & intāgibile. Et nō dī capi intāgibile p̄ diez tactus sicut q̄ intāgibile dī nullo mō tāgibile q̄ h̄ nō p̄t in turribus obiecto tactus. Ita capis intāgibile p̄t in turribus v̄t. H̄ dī em̄p̄tia intāgibile q̄ h̄ pūt tactus. Sicut acer q̄ v̄t tactus. vel dī intāgibile p̄t q̄ cornūp̄t actū. L̄ocludit in fine q̄d dīm̄ est de unoq̄ sensu figuralr. i. cōiter.

Portz at rylr de omni sensu accipe. qm̄ sensus est susceptivus species sine materia. vt cera anulis sine ferro et auro recipit signum. Accipit at aureum aut eneum signum. si non in quantum aurum aut es. Rylr at et sensus viuisciusque ab hinc coloris aut humoris. aut soni patitur. si non in quantum viuus quod illorum de si in quantum habens et simili ratione.

Dostos Ar. determinauit de sensibili et sensib[us] in
particulari. h[abent] determinat de sensib[us] in geniali. et p[ro]mo facit h[abere]
de sensib[us] scđo de organis. **P**onit g[ener]al p[ro]mo vni p[ro]ditionem
quenam oibus sensib[us]. q[uod] p[ro]dito p[otest] esse delenatio ipius
sensus. **O**c est ista q[uod] sensus est c[on]sum potencia organic[is]
suscep[ti]us species sine materia. et hoc est quod de textus
sensus est suscep[ti]us sp[ecie]s sine materia. **O**c ponit Ar.
scđe de figura signili q[uod] figura recipit in cera ab aliis condicio-
nib[us] materie ipius signilli. q[uod] siue signilli sit aurum siue argen-
tum siue cuprum eq[ui]liter recipitur figura in cera. q[uod] siue enig-
mata auri sit rubea et materia argenti alba. cu[m] illis in
p[ro]ditione non recipitur figura signilli. sic etiā color sub-
sistit in visu non tū c[on]ditionib[us] quas color habet in sub-
iecto. q[uod] ibi est cum duritate siue cum calore et frigore.
et tū sic non recipitur color in visum

Arguit ois p̄ditio d̄ esse p̄pria illius qui enit, sed sū
cipe formā sine materia est cōe oībus rebo naturalib⁹ er-
go non est p̄prium sensib⁹ D̄m q̄ in rebo cōicantib⁹ su-
as formas inueniuntur triplex ordo q̄dām ē res cōicant
suas formas cū aliq̄ pre materie sic agētia que generat
q̄ decisione semis q̄z op̄z prem̄ materie iip̄s generantis
ingredi iip̄m genitū q̄z est p̄s in p̄uma potentia sic su-
p̄a in materia de potentia vegetativa d̄m est Alia t̄p̄
agentia que cōicant suas formas absq̄ aliq̄ p̄e materie

Et tñ formas q̄ cōicat ab agente) eodē mō habet esse in partiente vt est in agente. q̄ tñ nullus p̄s materie cōicat siue pricipet. et hoc p̄tingit de agentib⁹ naturalib⁹. q̄ agētia naturalia eodē mō agit formā in passum. sicut habet esse in propria materia. Exempli grā. ignis generans ignem in ligna generat igne in lignūcu calore et levitate et dicitur ad ditionib⁹ quas habet ignis. Rō huius est. q̄ q̄nūcū agens et patiens hñt candē disponēti ad recipiendā aliq̄ formā recipit in agente et in patiente ipa forma. Tercio mō aliq̄ res cōicat suā formā nec dando p̄tē materie nec sic q̄ forma hz sileat disponēti in agente et in patiente. sed forma cōicat absq̄ ditionib⁹ materie. s. phisi ce. et hoc est p̄prium sensibilib⁹. q̄ scilicet agat in sensu absq̄ materia. Exempli grā. color est in patiente cu densitate cum frigiditate vel caliditate. sed sic nō imp̄mit se in sensu. q̄ fm q̄ agit in sensu nō hz granitatem vel levitatem caliditatem vel frigiditatem. et ideo p̄tē Aresto. imutatōm sensu ad imp̄sionē sigilli in cera. q̄ cera recipit sigillū cu conditionib⁹ mathematicis. q̄ sunt figura situs et cetera. que dicitur ditiones mathematicae. q̄ sequitur cōstatiae. sed nō cu ditionib⁹ materie phisiæ. que sunt qualificatiue disponēti. q̄ nō recipit figura sigilli in cera cu colore sigilli. Pote in esse ista differentia. quia figura sigilli solum est in cera fm superficiem. sed imutatio sensus etiam fit fm profunditatē.

Arguit. p̄prium est intellectui formā suscipere sine materia. ergo nō p̄uenit sensui. Dicit q̄ suscipere formā sive ne materia p̄ duplē intelligi. Uno mō absolute et simpli citer. q̄ scilicet recipit formā oīno imaterialē. et hoc solū que nō intellectui. q̄ sp̄s intelligibilis est oīno imaterialis. Alio mō intelligit q̄ aliquid suscipit formā sine materia id est sine ditionib⁹ materie phisiæ. sed cu ditionib⁹ materie mathematicae. Dicuntur enim ditiones materie mathematicae que sequuntur materias ex p̄te cōstatiae. sive sunt figura et situs. et illas ditiones hz etiā sp̄s sensibilis in sensu. Et p̄ hoc solū studiū argumentū. p̄prietatis nō derelinquit suū p̄prium subiectū. q̄ si sensus recipit suū sensibile cu ditionib⁹ materie. Et iā cu materia. Dicendū q̄ p̄prietas nō derelinquit suū p̄prium subiectū. et ideo sicut sensibile recipit in sensu cuius ditionib⁹ materie mathematicae. ita etiā recipit cum materia mathematica. id est cum materia hante cōstatare et ditiones cōstatiae p̄sequentes. Recipiunt enim sp̄s sensibiles in materiae organū. qd in se hz situm et figuram et alia que requiruntur ad materiali mathematicā. et similares ditiones hz sp̄s sensibiles in organū recepta.

Arguit. sensus est materialis. q̄ suscipiet obiectū materialē. q̄ inter obiectū et sensus debet esse p̄prio. Dicit q̄ organū sensus accipit duplē. Uno mō fm q̄ est materialē. i. habens materialē. et sic recipit suū obiectū cu ditionib⁹ materie. Alio mō accipit vt est vitale. i. fm q̄ est p̄cipiū operationū vitalium. et sic recipit suā formā supra modū entū pure naturalium. q̄ ergo pure naturalia recipiunt formā cu materia. i. cu ditionib⁹ materie phisiæ. sic sensus p̄s recipit suā formā sine ditionib⁹ materie phisiæ q̄nūcū cu ditionib⁹ materie mathematicae.

Arguit. nihil agit ultra suā sp̄m. sed sensibile est materialiter in subiecto. q̄ nō p̄tē agere suā sp̄m sp̄ualē in sensu. Dicit q̄ sensibile hz candē sp̄m in subiecto et sensu sed hz imfectionē modum in sensu q̄ in subiecto. et ideo sensibile agens suā sp̄m in sensu nō agit ultra suā sp̄m. sed potius infra ipsum. q̄ agit formam hante imp̄fici-

tias esse q̄ habuit in subiecto. sic autē nō est de specie intelligibili in ordine ad fantasmata. q̄ species intelligibilis est perfectior. fantasmatē a quo diffunditū. et ergo nō potest fantasma diffundi nisi per intellectū agentem. sicut dicitur tertio huius.

Arguit. omne agens assimilat sibi passum. sed materia sensibilis cu forma sensitiva agit in sensu. q̄ dicitur fieri similitudo tam ex p̄te materie q̄ ex p̄te forme. Minor pars q̄ color nō agit in visum sed colotatum. vt p̄us dictum est. Dicit q̄ agens non assimilat sibi passum fm suū totum esse. sed fm formā fm quā agit. sicut p̄ in calefactione aque. quia ignis calidus agit in aquā. non tamen agit ignē in aquā sed calorem. sic etiā est in actione sensibilis in sensu. q̄ q̄nūcū materia sensibilis cum forma sensibilis agat in sensu. nō tñ fit assimilatio nisi respectu forme et non respectu materie.

Arguit. suscipe formā sine materia etiā p̄uenit medio ergo nō est p̄prium ipsius sensus. Ans. p̄bat. q̄ etiam in medio nō est ditione materie phisiæ. Dicit q̄ medium nō p̄sprie suscipit formā sensibilis. q̄ in medio non terminat suscepitō talis forme. sed fit delatio ad sensum p̄ medium. Simile est si pater familiæ dat famulo decem denarij os ad deferendum pauperi. tunc famulus non p̄sprie dicit suscipere denarū. sed pauper. Et q̄nūcū p̄teraria fm esse re alia nō possunt esse in codice. tamen bene fm esse intentionalē. sic enim sunt in medio et in organo. sed si p̄teraria sumul referantur ad intellectum. tunc unum est principium intelligendi reliquum.

Sensituum autē p̄mū in quo hmōi potentia Est q̄dem igit̄ idem fm rem. sed esse alterū est Magnitudo q̄dē em iā quo sensus patit. Nō tamen sensituum esse. neq̄ sensus magnitudo est. sed rō q̄dam et potentia illius

Postq̄ p̄b̄ posuit ditionem sensus in cōi. hic p̄sequitur q̄d sit organū sensus in cōi. Hoc ideo. q̄ recipere sp̄m absq̄ materia videtur esse ditione intellectus. et sic videtur p̄ sensu esset intellectus. sicut antī opinabantur. et ideo assignat organū ipsi sensui. p̄ qd exp̄esse distinguit ab ipso intellectu. q̄ intellectus est potentia inorganica. Dicit q̄ p̄mo. q̄ organū sensus est in q̄p̄mū est potentia sensitiva. q̄ scilicet suscepit sp̄m sine materia. et ideo sensus et organū nō distinguuntur subiecto. sed rōne. i. essentia p̄dicamentali. q̄ organū est in p̄dicamento subiecto. et sensus in p̄dicamento qualitatis. In descriptō organū nos tanter dicebāt p̄mo. q̄ si organū est illud in quo est p̄s sensitiua absolute. nō sequeret q̄ totū aīal esset organū sensus. q̄ sensus ē in aīal. sicut in subiecto. sed nō est p̄mo in aīal. i. sicut in proximo subiecto. licet sit p̄mo. in aīali sicut in p̄ncipali subiecto.

Querit. q̄ sensus sit fatus in organo. Dicit q̄ p̄pter tres causas. Prima sumif ex p̄te sp̄ci sensibilis. q̄ nō si sp̄s sensibilis recipit in aliquo organo materiali. sequitur q̄ representaret vle. et p̄ sensus cognoscere vle. qd ē simplici falsus. Secunda pars. q̄ forma imaterialis repr̄sentat vle. sicut pars de specie intelligibili. q̄ q̄nūcū sit singularis apud intellectū. p̄pter singularitatē aīe. est tñ imaterialis et ideo representat vle. Secunda cā est. q̄nūcū actus est ex dispōne corporali. tuc necesse est actu ē corporalē et ma-

Questiones

Femouet duas
dubitatioes

Primas

tertiale. sed actus ipsoz sensu fit p dispōnem ipsoz organoz. qz indisposito et impedito organo sensus etiā actus impedit. qz necē est illū actū eē corpalem et materialē. Et tūc ex isto sic arguit. quicunqz est actus corporalis. tunc opz spēm (a qua talis actus est) etiā esse corporalem sed iā probatū est q actus sensarōis est corporalis. qz spēm eē corporalē. Tercia cā sumis ex pte immutatois. q agens et patiens dnt proportionari. sed obiecta sunt corporalia sicut albedo que recipit in sensu cū situ. qz etiā potētias eē corporales. sed potētia corporales suscipiunt spēm corporales. qz operat sensu virtute esse in organo.

Arguit. sicut sebz sensus ad sensibile ita intellectus ad intelligibile. sed intellectus est virtus incorporealē. qz etiā sensus est virtus corporalis. Hōm q duplex ē corporis. quedā est in foīa vniuoca. et sic nō ppanit ad inuicē sensus et intellectus. qz sensus est materialis. et intellectus ē materialis. Alia est ppario aliquoꝝ fm puenientiaz pportionis fm q illa ppanit ad inuicē q s̄t; diversorū generū. sicut forma subtilis et acutalis. et sic ppanit ad inuicē intellectus et sensus. qz ppanit ad inuicē fm pporzationē agentis et patientis. sicut em cī le bz sensus passiuē ad sensibilia. ita intellectus se habet passiuē ad intelligibilitā nō aut cōueniunt q ad naturā. qz tūc in eis esset compagno vnuoca fm formā vnuis speci.

Arguit. intelligibile agit in intellectu. et acrioest p cōtactum. sed cōtactus solū cōuenit corpori. qz intellectus ē virtus corporalis. Hōm q duplex ē ptractus. sicut phisicus. et ille est corpor. Alius est ptractus virtualis et metaphorius. et sic etiā tangit se q non s̄t corpora. sic em dicimus q aia rōnalis ē agit corp. et nō manifestū est q ipsa aia nō ē corp. sicut etiā aia nobilitā agit celū q nō ē corp.

Manifestū aut ex his. et ppter quod sensibiliū excellētie corrumptū sensitua. Si namqz sit fortior sensitua motus. soluit ratio hoc aut erat sensus sicut et symphonía et sonus pcessis fortiter cordis.

Hic ex iam dicens pcludit phs duas solutiones duarū dubitationū. et prima solutio sumis ex hoc q sensus est virtus in organo. tscdā ex hoc q sensus recipit spēs si ne materia. Quaz dubitationum pma est. qz si cā q sensus corripitur ex excellētie sensitibilib. Et dīc q hoc ē ex eo q sensus pslit subiective sicut in primo subiecto in organo corporis. qd organū bz certā armonia pplexionis. qua armonia corrupta corrupit sensus qui est in tali organo. et sic excellētie visible corripit visum. Et vt phs et simile de instrumentis musicalib. qz bonitas et armonia soni impedis ex forti tractione cordaz.

Arguit. sensibile pficit sensum. qz nō corripit sensum. Hōm q idē eode mō sumprū nō pficit et corripit. sed h̄n idē diuersumode sumprū pficit et corripit. sic ē de sensitibili. nā sensitibile fm esse reale et excellētis corripit sensus sed fm esse spūale et pportionatum pficit sensum. sicut cibis debite et pportionate acceptus pseruat aial. sed cibus in abundātia et ppter pportionē ad digestiōnē aialis acceptus destruit et corripit aial.

Et ppter quid plāte nō sentiūt hñtes quamdam ptem aialē. et patiētes a tāgibilib. Et

Secūdi de Anima

nāqz frigescūt et calescūt. Causa em nō habere medietatem. neqz hmōi pncipium possibilere cipere spēs sensitibiliū. sed pati cū materia.

Hic soluit aliā dubitatiōem. Square planete nō sentiūt. Et ponit talem rōem. qz omnis sensus suscipit spēs sine materia. sed nō possunt plāte suscipere spēs sine materia. qz nō habent sensus. Minor pars. quia planete recipiūt qualitates in se eodem modo. sicut habent esse in subiecto et in agente. et ideo recipiūt formas cū materia. i. cum pditōis bus materie phisice. et hoc ptingit ex eo. quia plāte s̄t res pure naturales qz ad receptores aliarum formarum quas nō dū habet. nō em recipiūt in se cognitiae aliquis formas. sicut hñtia aiam sensitua. et iō nō recipiūt formas altiori mō qz ale res naturales.

Dubitabit autem aliquis. si patiatir aliqd ab odore. quod impossibile est olfactum habere. aut a calore nō possibile videre. similiter autem et in alijs. Si autē olfactibile odor. si aliqd facit olfactum. odor hoc facit. Quare impossibilium olfactuz habere nihil possibile pati ab odore. Eadem autem ratio et in alijs. neqz impossibilium. s̄z inquātum vnuquodqz sensituum. Simul autē manifestū est et sic. neqz em lumen et tenebra. neqz sonus neqz odor nullum facit incorporeū sensum. sed effectuum in quibz est. vt aer qui cū tonitruo scindit lignum. Sed tāgibilia et humores faciūt. Si em nō a q vtiqz patiens inātata et alterabūtur. Ergo ne et illa faciūt. aut nō om̄e corpus passiuū ab odore et sono et patiētia indeterminata non manet. vt aer. Faret em sicut patiens aliqd. Quid igit est odorare ppter pati aliqd. aut odorare sentire est.

Aer aut patiens hoc mor sensitibilib fit.

Quia iā phs dixit q etiam planete recipiūt in se qualitates tangibiles et nō non habent in se sensum tactus. id mouet aliā dubitatiōem. verum s̄z non habet sensum tactus posset etiam pati ab alijs sensitibilibus qz a tangibilibus. sicut planete patiūt a calore et frigore. vt etiā possunt pati ab odore. Et arguit Aresto. p parte negat etiā dubibus rōibus. quarum prima stat in hoc. omne olfactibile facit olfactum. ergo non habens olfactū nō percipit olfactibile. i. odorē. Secunda rō stat in quodam expērimento. quia videmus q lumen et sonus nō agunt in corpora nō habentia sensum visus et auditus. nisi forsan p accidens. sicut quando tonitruum diuidit lignum. quod non accidit a sono. sed ab aere moro. Pro solutio ne intendit Arestoreles q omnia alia sensitibilia a sensitibilibus tactus agunt in quasdam res inanimatas. sicut

Nouet
dubium

ar tōt

Solutio

tales res sine facilitate alterabiles. sicut aer et aqua quae per se sunt ab odore et sono. sed tangibilia possunt indifferenter agere in quecumque corpora sine sunt faciliter alterabiles siue non. et hoc contingit propter primarum et generalitatem illarum qualitatum primarum. nec tam sequitur quod illa corpora in natura sentiantur. quia tales qualitates non agunt in illa corpora apprehensione immutando ipsum. sicut enim apprehensione immutant sensum. sed recipiuntur in corpora secundum physicam alterationem. et ideo licet aer partiat ab odore. non tamen sentit odorum. quod odor non apprehensione immutat aerem sicut appetitus suus immutat olfactum. sed solido alterat aerem.

Vnde autem non sit sensus alius propter quoniam dico cum hos. **v**isum **a**uditum **o**lfactum **g**ustum **t**actum. ex his credit aliquis. Si enim omnis cuius est sensus tactus et hunc sensum habemus. Oculi enim tangibiles in quantum tangibiles passiones. tactus nobis sensibiles sunt. Accidens siquidem deficit aliis sensibus. et organum aliquod nobis deficere. et quocumque quidem ipsi tangentes sentimus tactus sensibilia sunt quae existimantur habentes. Que canique vero propter media et non ipsa tangentes simplicibus. Dico autem ut acre et aqua. hinc autem sic. ut si quidem propter vnum plura sensibilia existentia altera ab invicem genere nec habentem hinc sensuum virtutem et sensuum esse. ut si ex acre est sensuum et est acer medium soni et coloris. Si vero plura eiusdem sint. ut coloris et acer et aqua. vtrique enim dyaphana et quod alterum ipso est benevolens solus. sentiet id quod propter vtrique. aut quod ab ambobus.

Postquam Arresto determinauit particulariter de sensibus exterioribus. et posuit unam eorum aditorem prouidentem omnibus sensibus iam prius inter vult determinare de sensibus interioribus. Intendit ergo propter istam conclusionem propter quoniam sensus exteriorum nec est ponere aliquem sensum interiorum. et ideo greci hic incipiunt tertium librum de anima. et hoc ideo quod in eis distinguuntur libros de anima. tertius liber hinc incipit ubi Arresto. incipit determinare de intellectu. sed secundum antiquos intellectus est sensus interior. ergo secundum antiquos hic incipit tertius liber. et ideo secundum dominum Albertum tertius liber incipit ubi Arresto. ponit denam inter sensum et intellectum. ibi (Quia autem) Secundus Thomas incipit tertium liber ubi ubi Arresto. incipit determinare de intellectu secundum se et hoc ibi (De prece ante anime) Et sic omnes incepentes posite a diversis procedunt ex uno fundamento. Quia ergo propter in predicta conclusione vnum presupponit. scilicet quoniam sensus exteriorum. id est propter sensibilium exteriorum quos sunt organa quibus aperte nata sunt sensibilia cognoscuntur. sed in animalibus perfectis sunt tamen quoniam organa et tamen perfectum animal habent. omnia organa. sicut infra

patet. **M**aior patet ratio et inducione. Ratio est sic. quod sensus est per se perceptivus omnium que nata sunt propter tale organum cognoscendi. et ergo est equalis multiplicatio sensuum et organorum. **A**llis probatur. quia sensus est medius debet proportionari. quod medius sit sensatio. sed quilibet sensus percipit omnia que propter tale medium potest cognoscendi secundum illam rationem secundum quam est medium. **E**xempli gratia. visus cognoscit omnia illa que sunt natae cognoscendi per aerem secundum quod est dyaphanus. et auditus cognoscit omnia que sunt natae cognoscendi per aerem secundum quod est mobilis localiter. Inductio probat. quod tactus est perceptivus omnium a quibus organa natum est immutari. Sicut est de aliis sensibus.

Querit. que sit ratio istius quod sensus potest distinguere propter organa. **D**ominum quod ista. quod accidia numerum suorum subiectorum. sed sensus sit accidia organorum. ergo recte. **A**rguit. accidia sunt numeri a subiecto. sed propter sensum quoniam de specifica distinctione sensum. ergo male hic inducit per organa quoniam sunt sensus specifici distinctioni.

Dominus quod licet accidia coram solum habeantur divisionem numerorum a suis subiectis. tamen accidia propria cuiusmodi sunt sensus respectu organorum habent etiam ipsum a subiectis circulacionem saltem. quod possumus propter subiecta circuloqui distinctionem specificam talium accidentium. **A**cero est. quod ratione accidia sunt specifici diversi in diversis organis. quia originis ex principiis organorum. ut risibile in hoie. et rudimentale in alino distinguuntur species.

Arguit. dictum est quod distinctione potentiarum sicut per nos obiecta. ergo male hie dicitur quod sumuntur penes organa.

Dominus quod potest distinctione penes obiecta et priori. sicut prius dicitur. sed quo ad nos et a posteriori distinctione penes organa in quibus sunt. **E**x quo patet quod distinctione penes organa est materialis. et materia est nobis notior. sed distinctione penes obiecta est formalis. **V**nde non ponuntur hie sex sensus exteriores. quoniam prius dicitur quod tactus est duo sensus formales. quod distinguendo sensum penes organa sensus tactus est unus et non duo.

Arguit. aliqua animalia hinc organa sensus. et tamen non per principia sensibilia illorum sensus. ut sunt pisces hinc duo oculi solum percepunt excellentes colores. **D**ominus quod duplicita sunt animalia. quod hinc organa sensitiva et talia potest percepire omnia sensibilia quae nata sunt percipi a tali organo. **A**lta itaque animalia hinc organa imperfecta. et talia non potest cognoscere omnia sensibilia. sed hoc non coenit ei secundum. sed ex imperfectione organi.

Simplicium autem ex duobus sensibus solum sunt ex acre et aqua. Supilla quidem enim aquae auditus vero acris. olfactus autem horum alterius est. Ignis autem nullius est. aut communis omnibus. Nihil enim sine calore sensitum est. Tercera vero aut nullius est. aut in tactu magis miscetur. unde relinquuntur nullum esse sensitum extra acrem et aquam. **H**ec autem et nunc quedam habent animalia. Omnes igitur sensus hinc a non perfectis: neque orbatis. videtur enim talpa sub pelle.

Questiones

*Q̄ia aīalia p̄ta
Sunt oīa orgāna*

b̄is oculos. Quare si nō alterū aliq̄ est cor/ pus r̄ passio q̄ nullius est eoꝝ que sunt hic cor/ porum neq; vnius vtiꝝ deficiet sensus.

Nic manifestat sedam p̄ōnem quā p̄us suppone/ bat. r̄ est q̄ aīalia pfecta habeat omnia organa quib⁹ na/ ea sunt fribilia p̄cipi. pbat q̄ aīalia sūt p̄posita ex q̄tuor elemētis. sed oīa orgāna erit cōponut ex q̄tuor ele/ mentis. r̄ p̄cipue ex aere r̄ aqua. ergo aīalia pfecta h̄nt omnia organa. Līca minoꝝ ostendit cuiꝝ nature sunt organa. r̄ vult q̄ sunt de natura aeris r̄ aque a dominio. Eius r̄ est. quia organa sunt de natura q̄tuor elemē/ torꝝ. sed nō possunt esse de natura terre r̄ ignis. ergo sūt de natura aeris r̄ aque. Dīnor p̄at. q̄ sensus dīcīt eē/ passiuos r̄ receptiuos. sed terra non est receptiva ppter eius grossitatem. r̄ ignis nō est passiuos s̄z actiuos. Ad/ dicti p̄bs q̄ ignis est quodāmō cois omib⁹ sensib⁹. id est organa sensuum. Et hoc sit. pbat p̄t. q̄ nihil est sensiuū sine calore. sed calor est ab igne. ergo aliquid ē sensiuū ab igne. s̄z terram maxime miscetur in tactu. Ex/ quib⁹ cōcludit q̄ omes sensus sunt in aīalib⁹ pfectis r̄ non orbaris. q̄ talpa videat haterū sub pelle oculos.

Arguit. iste textus est cōtrarius textui de sensu et sensato. vbi dī q̄ odoratus ē de natura ignis. r̄ gust⁹ r̄ tactus sūt de natura terre. Dīm q̄ organū olfact⁹ accipit dupl. Uno mō fm se. r̄ sic est de natura aq̄ ppter sp̄inquirate ad cerebū. sicut prius dictū est. Alio/ mō accipit organū olfactus fm. q̄ factū est in actu per/ odorem. r̄ sic ē de natura ignis ppter naturā odoris. q̄ est de natura ignis. Causa eīn̄ odor a fumo igneo. r̄ iō/ p̄bs nō dī in de sensu r̄ sensato q̄ olfactus sic de natu/ ra ignis. sed odoratū. i. organū odorandi factum in ac/ tue est de natura ignis. De gustu et tactu dīm ē q̄ gu/ stus r̄ tactus accipiunt dupl. Uno mō fm se. r̄ sic sūt de natura aeris r̄ aque a dominio. q̄ nūlic nō recipere ē se p̄s fribilia. Alio mō accipiunt q̄ p̄parō em ad or/ gana alioꝝ ssuum. r̄ sic sunt de natura terre. quia plus ha/ tent de mīctione terre q̄ organa alioꝝ sensuum. Et hoc est q̄ dīcit p̄bus in textu q̄ in tactu maxime misce/ tur terra.

Arguit. nihil facit deus frustra. sed si talpa habet o/ culos sub pelle. q̄ potest videre. Dīm q̄ potentia aie/ ex duplicita causa est in aia. vna est ad significandū perfe/ ctionem anime. Alia est ad operandū p̄ talentum potentia/ t̄. q̄uis ergo talpa nō habet potentiam vīsuam fm secū/ dam cām. h̄z tamē fm primā. q̄ potentia vīsua in tal/ pa pfectō em aie sensitivē. Sile ē de potentia. v̄/ geratiū post vīcinā resurrectō em mortuoz. q̄ tūc ca/ les potentie nō erunt in actu secūdo. sed significabūt p/ fecōem nature humane. r̄ sic erunt etiā in corporib⁹ post resurrectionē.

Atuero neq; cōiūm p̄t esse sensituū aliq̄ p̄priūm. q̄ vno quoq; ssu sentimus nō fm acci/ pens. vt motus status figure magnitudis nu/ meri vnius. Hec em̄ omnia motu sentim⁹. vt magnitudies motu. quare r̄ figurā. Magnitu/ do em̄ quedam r̄ figura est. Quiescēs autē i eo

secūdi de Anima

q̄ nō mouetur. Numerus p̄o negatōne cōti/ nui r̄ p̄p̄ij. Uniusquisq; em̄ sentit ssus. Qua/ re manifestū est qm̄ impossibile esse cuīslibet p̄prium sensum esse horum. vt motus.

Nic p̄bs respondet vni tacite questioni. qua quis posset obīcere q̄ cuīs nō sunt nisi quinc⁹ sensus exterio/ res p̄cipentes sensibilia p̄ se p̄p̄ia. tū adhuc posset esse aliq̄ ssus exterioꝝ p̄cipiens sensibilia coia. Ad hoc ergo excludendū pbat q̄ nō est exterioꝝ ssus cuīs obiectus sūt sensibilia p̄ se cōe. Et hoc sit. quicquid sentimus vno sensu exteriori. p̄rie. hoc sentimus p̄ alios ssus exteriori p̄ accīs. sicut color p̄cipit p̄ accīs ab auditu. son⁹ p̄ accīs a visu. Si ḡ sensibilia p̄ se coia sentirent ab aliq̄ sensu exteriori p̄ se p̄p̄ie. r̄ sicut p̄prium obiectū eius. q̄ ab alijs sensib⁹ sentirent q̄ accīdēt. qđ est fallū. Et/ Et noctanter (de sensu exteriori) quia sensibile p̄ se p̄prium alicuius sensus exteriori p̄test etiā p̄cipi p̄ se a sensu interiori. sed non ab aliquo sensu exteriori.

Sic em̄ erit sicut nūc visu dulce sentimus hoc at̄ est qm̄ amboꝝ bñtes existim⁹ ssus quo cū cōciderit cognoscim⁹. Si vero nō nequa/ q̄ vtiꝝ. sed aut fm accīs sentiem⁹ vt cleo/ nis filii. nō q̄ cleonis filius est. sed qm̄ albet. Huic aut̄ accidit filius cleonis esse. cōmuniū autem habem⁹ iā sensum cōem nō fm accīs nō igīt ē p̄prium. nequaq; em̄ vtiꝝ sentirem⁹ sed aut̄ sic sicut dictū est cleonis filii nō videre ad inuicē em̄. p̄pria fm accīs sentiūt ssus. nō fm q̄ ipi sūt. sed fm q̄ vnuis cū sumū sicut ssus in eodē. vt colera qđē amara r̄ rubicūda. Non em̄ alterius dicere q̄ ambo vnu. ppter qđ r̄ de/ cipit. Qđ si sic rubicūdum colerā opinat esse

Nic ostēdit quod supponit. sc̄z q̄ sensibilia cōmuniū p̄cipiunt p̄ se a sensib⁹ exteriorib⁹. Et starō in hoc illis sensibilia p̄ se sentiūt qđ facit p̄ se ad immutationē. sed sensibilia cōmuniū p̄ se faciūt ad immutationē. ergo p̄ se sentiūt. Dīnor p̄at. q̄ de rōc⁹ sensibilis est immu/ tare sensum. Dīnor ostēdit p̄cipue de magnitudine quia qualitates non agunt sine subiectis. sed magnitu/ do est proximū subiectum qualitatis sensibilis. ergo nō agit sine magnitudine.

Inquiret anteꝝ aliquis enīus cā plures ha/ bēmus ssus. sed nō solum vnu. aut quaten⁹ minus lateat p̄sequētia r̄ cōia. vt motus r̄ ma/ gnitudo r̄ numerus. Si em̄ eēt vīsus solus. r̄ sp̄em albi. laterēt vtiꝝ magis. r̄ viderēt cē idē om̄ia ppter id q̄ p̄sequūtur se ad inuicē simul

*Seſſa m̄
aſſep
riobgi
op̄p̄t*

Arestotelis

Folio 1

colorum magnitudo. Huc autem quoniam in aliquo sensibili communia sunt manifestum facit quod aliud quidam unumquodque ipsorum est.

Hic probus inquit cum pluralitas sensuum exteriorum et dicit quod pluralitas sensuum exteriorum est utilis ad hoc ut sciamus distinctorem inter sensibilia per se cetera, et per se propria. Si enim esset unum unus sensus exterior, puta visus tunc non cognoscere dianam inter colorum et magnitudinem, quia secundum uno sensu sentirentur, sed non apparebat nobis manifesta diana, quod color solus percipitur a visu. Sed magnitudo etiam percipitur a tactu. Ex quo statim cognoscitur et arguitur distinctio inter colorum et magnitudinem, ex quo etiam arguitur distinctio predicamentorum. Si enim color et magnitudo habent distinctionem quantum ad cognitionem sensitivam sensuum exteriorum, ergo etiam ex cognitione sensitiva sequitur contra modernos quod predicamenta realiter distinguuntur.

Queritur, utrum sint quinque sensus exteriorum. Dicendum quod sic, et sufficiunt per se sunt. Quia potentia distinctionum per obiecta vel ergo obiectum immutat potentiam per medium coniunctum vel separatum. Si per medium coniunctum hoc est duplex, quod vel sensus iudicatur et cognoscitur illas qualitates ex quibus consistit animal, et sic est tactus, et animal consistit ex quatuor qualitatibus tangibilibus, quod sunt principia iudiciorum, et vel iudicatur convenienter alimenti ex quodam obiectu, et sic est sensus gustus. Si autem obiectum immutat per medium extraneum, hoc est duplex, quod vel immutat cum motu, vel sine motu, si sine motu sic est sensus visus, et color in instanti diffunditur ad visum. Si cum motu, hoc est duplex, quia vel cum motu locali, et sic est auditus, vel cum motu alteracionis, et sic est olfactus, et olfactus alterat medium per fumalem evaporationem, procedentem a corpore e dorso.

Arguitur, nullus est sensus exterior, quia sensus sunt infra corpora, sicut visus est intra oculum, et non extra oculum.

Dicitur quod esse aliquem sensum exteriorum per duplex iste ligi. Uno modo quod est in exteriori parte corporis, et sic nullus sensus est exterior, quod sensatio principaliter attendit per sensum iudicium sensus, sed hoc iudicium sit infra exteriorum per item alius, ut iudicium de visibili non sit in exteriori parte oculorum, sed sit in quoddam nervo coniungente duos oculos in capite, qui nervus est opticus, et iudicium. Simile est de aliis sensibus. Alio modo est sensus exterior, quoniam mediante cognoscere sensibilia exteriora sine media cognitione, et sic dicimus aliquis sensus exteriorum est ad dianam sensuum interiorum, quod sensus interiorum non cognoscunt sensibilia nisi mediante cognitione sensuum exteriorum.

Arguitur, ois diana per se potest distinguere speciem, sed sensibilia cetera sunt per se sensibilia, ergo per sensibilia cetera possunt distinguere sensus. Dicitur quod est duplex diana per se quod diana est generica, et illa non potest distinguere speciem sensibilium, non distinguitur speciem sed genus, et genus potest sentire sensibilia ab intellectu. Alia est diana per se propria et talia consistunt et distinguuntur speciem, cuiusmodi non sunt sensibilia cetera, quod talia huiusmodi sunt dianae generice, sed sensibilia per se propria sicut sunt differentes species.

Arguitur, sensus est respectu accidentium, sed sunt plura genera accidentum, et quinque, ergo sunt plures sensus et quinque. Dicitur quod sensus non distinguuntur per sensus quecunq; accidentia, sed penes accidentia que sunt sensibilia per se propria, sed sunt soli quinque genera talium sensibilium, que sensibilia sunt de tercia specie qualitatis, et non

penes alias accidentia non distinguuntur sensus.

Arguitur, omne per accidens reducitur ad per se, sed sunt aliqua sensibilia per se, ergo illa debent reduciri ad aliquem sensum a quo per se cognoscuntur. Dicendum quod est duplex reducere aliquem ad alterum, quedam est reducere per idem, et sic non reducitur per accidens ad per se quasi figura idem cum per se. Alia est reducere per coniunctionem, quia per accidens coniungit illi quod est per se, et hoc est verum de sensibili per accidens, quia non dicitur sensibile per accidens, nisi coniungatur sensibili per se.

Arguitur, sunt duo oculi in homine, ergo sunt duo visus. Consequentia probatur, quia potentia distinguunt per organa, sed duo sunt organa visus, ergo sunt duo visus.

Dicendum quod oculi dupliciter. Uno modo secundum quod apparet in exteriori parte corporis, et sic sunt duo et non sunt organa visus. Alio modo accipiunt ut cōiunguntur in uno nervo optico, et sic sunt organa visus, et sic aliquod unum. Sicut est de auditu, quia due mīmē coextinentes aerē per naturalem coniunguntur in aliquo tertio modo, quo habent unitatem.

Quoniam autem sentimus quod videmus et audimus, necesse est autem sentire quod videtur aut altero, si autem altero aut ipso erit quod videtur, aut altero. Sed idem erit visus et subiecti coloris, quare aut duo eiusdem erunt, aut de eiusdem.

Hic Arestoteles sequitur aliam partem conclusionis prius posse dicens, quod preter sensus exteriorum sunt alii sensus interiorum. Et hoc probatur ex duabus operationibus sensuum, que non possunt attribui sensibus exterioribus, et sic necesse est quod dicantur actus sensuum interiorum. Prima operatio est cognoscere actus sensuum exteriorum. Et primo mouet probus questionem, utrum cognoscere actus sensuum exteriorum pertineat ad sensum exteriorum, vel ad aliquem sensum interiorum. Et arguit primo duab rationes ad unam premis, et sic per visum videat se videre, et sic cognoscere actum sensum exteriorum pertinet ad sensum exteriorum. Et stat primus ratio in hoc, manifestum est quod homo sentit se videre. Sed hoc non potest alio sensu esse, quod sensu visus, ergo hoc sit sensu visus. Secunda probatur, quia si altius sensus sentit se videre, et duo sensus huius unum obiectum, quia quicunque sentit se videre percepit colorum, quia videre est colorum sentire, ergo ille sensus altius cognoscere colorum, sicut visus exterior.

Amplius autem si alter sit visus sensus, aut in infinitum procedet, aut aliquis ipse suus prius erit in deo, quare in primo hoc faciendum est.

Nec ponit secundum rationem, et stat in hoc, si visus non videt se videre, sed alius sensus, tunc esset processus in infinitum, quia semper superior sensus cognoscere actum inferioris, sed talis processus est impossibilis, ergo erit aliquis sensus qui cognoscere suum actum, et si sic pari ratio visus cognoscere suum actum.

Habet autem dubitatem. Si enim visu sentire videtur est, videtur autem color, aut habens

Mouet du
art ppa pedi
po

Questiones

Secūdi de Anima

argapie
hunc si videbit aliquis quod est videns. color
rem habebit primum videns.

Nic phs obiect in contrarium vñica rōne. et stat in h
si sensus visus videt se videre. ergo visus est colorat.
quia quod videt se videre hoc videt colorem. quia vi
dere est sentire colorem. si ergo visus videt se videre. g
videt in se colorem. sed hoc est fallit. ergo illud ex q̄ seq̄t
Manifestum estigatur qm̄ non est vñi om
nino vñi sentire. Et nāq̄ cum non videmus

vñi discernim⁹. et tenebras et lumen. s̄z nō silt.

Hic ponit duas solutōnes questionis p̄positae qua
rū p̄ma est. q̄ visus accipit dupl. Uno m̄d fm̄ immu
tationem organi ab exteriori sensibili. et sic nihil p̄cipit
a visu nisi color. Alio m̄o accipit visus post immutatio
nem facram a visibili. et sic etiā visus sentit se videre. qz
post p̄s immutatio est facta a sensibili. tūc p̄t cognosce
re acutū. qui acutus est ex cognitōe sensibilis ad sensum.

Amplius aut et videns tāq̄ coloratū sensiti
vū em̄ susceptiuū ē sensibilis sine materia vñi
quodq. Vñi et abeuntib⁹ fribilib⁹ insūt frib⁹
et fatale qbus sentiūt. Sensibilis aut act⁹ et
sensus idem est et vñus. esse aut ipoꝝ. nō idem
Dico aut ut sonus fm̄ actū. et auditus fm̄ ac
tum. Est em̄ auditū hñtia nō audire et hñs so
num nō semp sonat. Eū at operet possibile au
dire. et sonet possibile sonare. tūc fm̄ actuz au
dir⁹ s̄l fit. et fm̄ actuz son⁹. Quorū dicet utiqz a
liqz hoc qdē auditōez eē. hoc vñ sonatōem. si
sigif̄ mot⁹ et actio et passio in eo qd̄ agit. nccē ē
et son⁹ et auditū q fm̄ actū in eo qd̄ ē fm̄ poten
tiā eē. Actui em̄ et motui act⁹ i patiēte fit. vñ
nō necesse est mouēs moueri. Sonatiui qdēz
igif̄ act⁹ aut son⁹ sonatio ē Auditini at aut au
ditus auditio ē. dupl̄ em̄ audit⁹ et dupl̄ son⁹
Eadē aut rō et in alijs frib⁹ et fribilib⁹. Si
cut em̄ actio et passio in patiēte. s̄z nō in agēte.
sic et fribilis act⁹ et fribiliū i fribiliuo ē. S̄z in q/
busdā quidē et noiatū ē. ut sonatio et auditio.
In qbusdā at nō noiatū ē s̄z alterū. visio em̄ d̄
visus act⁹. Que vñ ē coloris nō noiatū ē et gu
statui gustus ē humoris at nō noiatū est.

Hic ponit scđam solutōnem. et q̄ etiā oculus vi
dens ē qdām̄ colorat⁹. qd̄ maxie vñp ē de termio vi
sus exterioris. s̄ de frib⁹ cōt. et hoc sic. p̄bat. qz in absentia
fribiliū alia iudicat̄ de fribilib⁹. s̄z nō sit iudicium de

sensibili. nisi sensibile sit p̄ns frib⁹. ḡ necē est q̄ sensibile
maneat p̄ns sensui in absentia fribilib⁹. Ex q̄ seq̄t q̄ idē
est acut⁹ frib⁹ et fribilib⁹ fm̄ re. dñs fm̄ rōem. qz est vna
forma q̄ diffundit̄ a fribili et accipit̄ i sensum. quis alia
rōe. qz ē alto⁹ in subiecto et in potentia. Et hoc p̄pter p
bat phs i extro. et h̄ sic. vñ⁹ ē act⁹ mouēs et mobili⁹ ter
cio phisicō. s̄z fribile mouet et sens⁹ mouet. ḡ ē vñ⁹ act⁹
et iō ē vna forma q̄ diffundit̄ a sensibili et i frib⁹ recipit.

Quoniā autē vñus quidem est actus sensi
bilis et sensitivi. esse aut alterū est. nccē s̄l cor
rumpi et saluari sicut dictū auditū et sonū. Et duas du
humorē igif̄ et gustū et alia silt. Dicta autē fm̄
potentiā nō nccē est. Sed priores phs hoc nō
bene dicebāt nihil opinātes neq; albū neq; ni
grū esse sine visu. neq; humorē sine gustu. Sic
qdē em̄ dicebāt recte. si at non recte. dupl̄ em̄
dicto frib⁹. et sensibili his qdēz fm̄ potentiā illis
vñ fm̄ actū. De his quidē accidit qd̄ dictū est
sed in alteris non accidit. Sed illi simpliciter
dicebant de dictis nō simpliciter.

Hic phs ex p̄dictis soluit duas q̄stiones. quaz p̄s
ma ē. vñri lensus et fribilia simul corrūpanſ. et vult pro
solutōne. q̄ sensus et fribile accipiant p̄se sūt simul in
actu. sic frib⁹ corrūpūtur et saluari. velli accipiant simul in
potentia. tūc etiā simul sunt et nō sunt. si aut vñi eorum
accipiat v̄r est in actu. alterū vero v̄r in potentia. sic nō s̄i
mul corrūpūtur et saluari. qz tūc fribile p̄t esse absq; sen
su. et sic phs in libro p̄ dicamentoꝝ. p̄bat duab̄ rō nib⁹
et sensibili p̄t ē sensu nō existente. et etiā p̄t ē si sensus
sit corrūpt⁹. Et ex hoc p̄t solui q̄stio quā mouet phs
et illā p̄rietatē relatiuoz. Relatiua sunt simul na
tura. qz sensus et sensibile accipiant uniformiter. s̄z si
mul in actu vel simul in potentia. tūc dicimus relatiue et
mutuo se ponit et p̄empta se permutat. S̄z si capias vñi
in actu et aliud in potentia. tūc nō sunt simul sicut phs
ibi. p̄bat. Ex hoc elicit phs. q̄ antiqui dicentes nihil esse
album vel nigrum nisi dū videre. qdām̄ recte dicebāt
et qdām̄ nō. Nō dicebāt recte loquendo de sensu et sensi
bili in potentia. qz sic albū est etiā s̄i nō sentiret. S̄z loqu
ndo de sensu et sensibili in actu. tūc non est color. s̄i in actu
videndi nō sentiatur.

Si at symphonia vox quedā ē. vox autē et
audit⁹ ē sicut vñi. et ē sicut nō vñi aut idē pro
portio at ē symphonía. nccē est et auditū rōem
quādā esse. et ppter id corrūpit vñi qd̄z ex
cellēs acutū et graue auditū. et in humorib⁹ gu
stū et in colorib⁹ visu. fortiter fulgidū et opacum
et in olfactu foris odor et dulcis et amar⁹ tan
qz ratio quedā sit frib⁹. vñ et delectabilia qui
dem sunt dum dicuntur sincera et mixta entia

Solut⁹ 2°

ad rōem ut acutū aut dulce aut salitū. Delecta
bilis em̄ tūc oīno aut magis q̄ mixtū est sym/
phonia q̄ acutū et grane. Tactus aut calefa/
cibile et figurabile sed sensus ratio est excellen/
tia autem contrastant aut corrumptunt.

Z 13
Z 14 P̄fisi

Nic Arresto. ponit alia questionē et est ista. q̄e quedā
sensibilia delectant sensum. et quedā corrupunt ipsum.
Ad hoc rēder. q̄ organū sensus possit in quā p̄ mortō
ne et armonia. q̄ vez est p̄cipue q̄stuz ad organū. sed ex/
cellens sensibile corruptit talem armoniam. ergo excellens
sensibile corruptit sensū. sed sensibile proportionarii delectat
sensum. Et sile est in euphonīis in ordine ad auditum
q̄ corde in instrumento musicali si proportionate ordinā/
tur tunc faciunt armoniam et delectant auditum. sed si
excellenter extendantur fm̄ proportionem impediunt
armoniam et contrastant auditum. Ad istum textū
in fine terciū eiusdem libri addit Arresto. q̄ aliquā sunt
sensibilia que non solum corruptunt sensum. sed etiā
totū animal sicut sensibilia tactus. Possunt ergo insūma
distingui triplicia sensibilia alij sibi sensibilia q̄ corruptuen/
tum et non animal. sicut sonus factus in cornu potest
corrumper auditum. tamē non totū animal. Aliqua
sunt que contrastant sensum et non corruptunt ipm̄ ani/
mal. sicut lumen solis. Alia sunt sensibilia excellētia q̄
non solum corruptunt sensum. sed etiā totū animal.
Sicut sensibilia tactus. calor enim excellens non solum cor/
rumpe organū tactus. sed totū animal.

Querit circa textū p̄habitū. utrū visus videat se vi/
dere. Dicendū q̄ visus capiſ dupl̄. Uno mō fm̄ q̄
fecit quandā p̄icularē exteriorē sensum respectu colo/
ris. et sic nō potest dici q̄ visus videat se videre. Lui/
rō est. q̄ nulla poñā corporali p̄ se reflectere supra se/
ipam. q̄ hoc fieret mō corporali. et simō corporali tūc vna
p̄s penetraret alia. et sic erit penetratio dimensionū. Et
ideo aliter est dōm de potentia imateriali qualis est po/
tentia intellectua. nā talis q̄ se p̄t se reflectere sup̄ seipsaz
Alio mō capitur visus pro suo termino ad quem termi/
natur. sicut alijs sensibilia exteriores. et tunc visus capiſ
pro sensu cōmuni. quia in sensu cōmē terminantur om/
nes sensibilia exteriores. et sic visus videt se videre. quia
sensus cōis q̄ superior ē ad altos sensibilia exteriores p̄t
cognoscere actus sensū exterioꝝ. Per hoc p̄t dici ad
duo argumenta que tacta sunt in textū. quoꝝ p̄mū fuit
Statius sensus preter visum videat se videre. tūc vnu
erit obiectū diuersar̄ potentiar̄. quia quicunq̄ sensus
pcipit se videre etiā pcipit colorē. Dicendū q̄ nō
est incoueniens q̄ due poñē subordinate pcipiat idē
obiectū. dūmō in illud obiectū nō sit adequatū et p̄p̄iū
vnicuiq̄ sensu. sicut colorē pcipitur a visu et a sensu cō/
muni qui est superior poñā. h̄z color nō est obiectum pro/
priū sensus communis. sicut ē p̄p̄iū obiectū sensus visū
sed obiectū p̄p̄iū sensus cōis et sensibile q̄ se p̄stat q̄
p̄prehendit sub se colorē. et alia sensibilia q̄ se p̄p̄iū oīm
exteriorib⁹ sensu. Ad scđm quo arguerat. q̄ si alias sen/
sus a visu videat se videre tūc esset p̄cessus infinituz
Dōm q̄ est status in intellectu. Et si dicat. que po/
tentia cognoscit actum intellectus. Dicendum q̄ ipse
met intellectus. q̄ nō est incoueniens q̄ potentia immaterialis cognoſcas suū p̄p̄iū actum.

Unusquisq; quidē igitur sensus subiecti sen/
sibile est qui est in sensitivo inq̄stum sensitivū
et discernit subiecti sensibilis differētias. vt al/
bum quidem et nigrum visus. dulce vero et a/
marum gustus. Silt q̄t se habet hoc et i alijs

Postq; Arresto. probauit aliquē sensum esse interio/
rem ex hoc qd̄ est cognoscere actum sensus exterioris.
Nic p̄nter inquirit aliquē sensum interiorē ex hoc q̄ est
discernere inter sensitibilia diuersor̄ sensuū. Et circa h̄
p̄mo oīdit ad q̄tū se extēdat cognitio sensus exterioris.
et hoc facit idē ut ostendat ad que nō p̄t se extende
re. Ut vult q̄ sensus exterior p̄t discernere inter diffe/
rentias sui. p̄p̄iū sensibilis. sicut visus p̄t discernere in/
ter album et nigrum. et gustus inter dulce et amarum.

Qm̄ autē albū et dulce et vnuq̄d̄q; sensibili
um vnuquodq; discernimus quodā et sentim⁹
quia differūt necesse igitur sensu. sensitibilia em̄
sunt quare et manifestum qm̄ caro non est vlt/
tim⁹ sensitivū. Necesse em̄ esset tangens ipm̄
discernens discernere. *Ad cognoscendū* dīmāz dīmāz sen/
sibilitūz p̄kmet
ad sensuū. vnu/
tpe induisi li
cas p̄m̄

Hic oīdit ad quā potentia p̄inet discernere inter
diuersa sensitibilia diuersor̄ sensuū. Et p̄mo probat q̄
hoc spectat ad sensum. Scđo. q̄ ad vnu sensum. Vnum
sic probat. q̄ operatio circa sensitibilia spectat ad sensuū
cum a toto genere sensitibilia ē obiectū sensus. sed ponere
differentiā inter sensitibilia diuersor̄ sensuū est op̄ari cir/
ca sensitibilia. ergo hoc spectat ad sensum. nō em̄ p̄t p̄/
tinere ad intellectū. q̄ intellectus est vnuversalū. et p̄/
nit differentiā inter vltia et non p̄icularia.

Heq; vtiq; in separatis p̄tingit discernere q̄
alterz sit dulce ab albo. sed optet aliq; vno vtra
q̄ manifesta esse. Sicut em̄ et hoc qd̄em ego il/
lud aut̄ tu sentis. Manifestū vtiq; erit. qm̄ al/
tera ad inuicem sunt. oportet autē vnu differē/
tie quonia alterū. Alterū em̄ dulce ab albo. di/
cit ergo idē. q̄re sicut dicit. sic et intelligit et sen/
tit. Q̄ quidem igitur non possibile separatis.
indicare separata palam.

Nic ostendit scđm sez discernere inter sensitibilia dī/
uersor̄ sensuū spectat ad vnu sensum. Posset em̄ aliq;
dicere q̄ ponere differentiā inter sensitibilia diuersorum
sensuum etiā spectat ad sensum extēorem. quia discer/
nere inter colorē et saporem spectat ad visum et gustū

Z 14
Dicendum est igitur. q̄ necesse est vnu sensum esse
qui hoc facit. Et hoc sic probat Arresto. quia non po/
test aliquid inter quecuq; duo discernere nisi cognoscat
verūq;. cum ē nullus sensus exterior posset cognoscere
verūq; sensibilia diuersor̄ sensuū. ē p̄pter tāc

Questiones

acum ponere unum sensum interiorem qui discernit in
ter sensibilia diuersorum sensuum.

Quod autem neque in separato tpe hinc. Sicut
enī idē dicit q̄ alterū bonū et malum. sic et quā
alcez dicit q̄m alterū tūc et alterū. nō fīm accūs
ip̄m quando. Dico autē pl̄ita nunc dico q̄m al
terum non tamen q̄m nunc alterū. sed sic dicit
et nunc et quoniā nunc. simul ergo. Quare in/
separabile et in inseparabili tempore.

Nic Aresto. oñdit q̄ iudiciū de sensibili dūversorū sē
suū nō sit in tpe diuisibili ab vī. a poñā. s̄z diuisibili. q̄a
si fieret i tpe diuisibili tūc fieret relatiō ad diuersas potē
tias. s̄z q̄ p̄ vna poñam ista fīc. tō fūt i diuisibili tpe.

Atuero im̄possibile est simūl fīm cōtrarios
mot̄ moueri idem aut̄ iduiusibile et i iduiusbi
bili tpe. si enī dulce sit sensum aut̄ intel
lectū. amarū aut̄ cōtrarie. et albū aliter. Ergo
simul q̄dem et numero iduiusibile et inseparabi
le q̄d indicat fīm esse aut̄ sepatū. Est igit̄ quo/
dāmō diuisibile q̄d diuisa sentit. ē aut̄ q̄d idui
usibile fīm esse q̄dem enī diuisibile. loco aut̄ et
numero iduiusibile. aut̄ nō possibile. poñā q̄/
dem enī et iduiusibile cōtraria. fīm esse autem
nō. s̄z in opari diuisibile et im̄possible ē. et al/
bū et nigrū esse simul. Quare neq̄ species pati
ip̄oꝝ si h̄mōi est sensus et intelligentia.

Hic obiect in cōtrariū s̄z q̄ eandē poñam nō p̄t
fieri iudiciū de sensibili dūversorū sensuū. Est tō in
hoc. vnu. et idē nō p̄t moueri diuersis et oppositis moris
bus. ergo nō p̄t dici q̄ vna poñā iudicer inter sensibilia
diuersorū sensuū. Aresto. soluēdo dicit q̄ quis talis po
tentia sit vna subiecto. ē enī alia et alia rōne. et s̄z quodāmō
est plures. Quā soluēdo statim in rextu reprobat. Il/
lud q̄d est idē subiecto et plura rōne p̄t in se suscīre di
uersa et cōtraria fīm potentiā et nō fīm actū. sed ista po
tentia h̄z in se cōtraria fīm actū. q̄ nō est vna subiecto.

Sed sicut q̄d vocāt q̄dā punctū aut̄ vnum
aut̄ duo sic et iduiusibile. Scdm q̄dē igit̄
iduiusibile vnu discernens est et simūl. fīm ve
ro q̄ diuisibile. bis vtitur eodem signo simūl.
In q̄dā quidem igit̄ pro duob̄ vtitur ter
cio. duo indicat. et separata sunt ut in separato. In
q̄dā vnu vnu et simūl. De principio quidem
siguit fīm q̄ dicim⁹ posse sentire aīal determini

Secundi de Anima

natum sit hoc modo

Nic ponit Aresto. veram soluēdo et vult q̄ sensibilia
diuersorum sensuū quāvis h̄cāt oppōem et diuersitatē
et disp̄atio nem fīm q̄ sunt in diuersis subiectis. nō
tū h̄t illam disp̄atam oppōem fīm q̄ sunt in potētia co
gnitiva. Oꝝ ideo dicit Aresto. q̄ iste sensus interior lebz
si cur punctū in quo cōiunguntur diuersae linee. q̄ lebz ras
le punctū sit diuersum in ordine ad lineas ad punctū
procedentes. tamē omnes linee in puncto cōiunguntur. et s̄z
vnu in illo. si etiā diuersa sensibilia q̄hūs habeant di
uersitatem compando ea ad sensus exteriores. tū h̄t
unitatem in ordine ad sensum cōmūne.

Querit. vtrum necc sit ponere aliquos sensus intē
riores. Dōm q̄ sic. et hoc p̄ter duas cas positas in
textu. Prima est quia nullus sensus exterior p̄t se res
fleccere super sensum acrum cognoscendo ip̄m. sed cogni
cio ip̄ius actus sensus exterioris cuz sit aliqd singulare
op̄oz q̄ etiā cognoscatur per sensus aliquē. et q̄ non per
sensum exteriorē p̄t cognosci. ergo cognoscatur p̄ sensus in
teriorē. Secunda posita in textu ē. q̄ ponere dīnam in
ter sensibilia diuersorum sensuū spectat ad sensuū cuz iudic
iū sensibilū diuersorum sensuū spectat ad sensuū. s̄z nō
p̄t fieri p̄ sensus exteriores. q̄ nullus talis cognoscit sensibilia
diuersorum sensuū. ergo op̄z hoc fieri p̄ sensum intē
riorē. Tercia rō p̄t adiungi quā etiā Aresto. ponit h̄z nō
sub mō rōnis et iusta. q̄ sensibilia pecipiuntur in copiabili
tate. q̄ op̄z q̄ manet silitudines sensibilū in sensu. q̄ q̄s
sit talis cognitio. sed ille silitudines non manet in sensib
ili exterioribz. salte pro aliquo notabili tpe in absentia sen
sibilis. ergo in sensibus interioribus.

Arguit. p̄tra secundam rōmē sic. sensus exteriores p̄t
cognoscere sua obiecta. q̄ nō oꝝ ponere sensus interiorē.
Dōm q̄ h̄z sensus exterior cognoscit suū obiectū nō
enī cognoscit sensibilia diuersorum sensuū. Circa q̄d sc̄
endū q̄ quis sensus ponat dīnam inter sensibilia sui ob
iecti. tū hoc nō sit nullū p̄ cōactū ad sensus cōmūnē. p̄t enī
sensus exterior. fīm se p̄fecte iudicare de suis sensibilibz.
sed ponere differentiā cōuenit sibi p̄ cōactū ad sensum
cōmūnē. et nullo mō inter sensibilia diuersorum sensuū.

Arguit. ponere dīnam inter res cōuenit intellectu.
q̄ nō cōuenit sensui. Dōm q̄ ponere differentiam
inter alii hoc spectat ad intellectu. s̄z ponere dīnam
inter sensibilia spectat ad sensuū. quis enī intellect⁹ co
gnoscit q̄nq̄ singulare. hec enī cognitio nō ē directa s̄z
reflexa. vt patet tertio h̄t.

Arguit. p̄tra p̄mā rōnē. sensus exterior p̄t p̄ci
pere suū obiectū. ergo etiā suū actū. Probatur p̄na. q̄
actus est mediū inter potentia et obiectum. ergo si cog
noscat obiectum etiam cognoscit suū actū. Dicē
dum q̄ obiectū aīli⁹ sensus capiūt dupliciter. Uno
fīm esse materiale q̄d habet in suo subiecto. et sic plus dī
stat obiectū a potentiā q̄ actus. quia sic actus est in po
tentia subiective. et ē mediū cognoscēdi obiectū p̄ ponaz
sic actū videndi cognoscitur color. Alio mō accepit
obiectū fīm esse spūale fīm q̄ imutat sensum et sic obiectū
est. spūquius potētia q̄ actus. q̄ op̄t obiectū p̄t
recipi in potētia ante q̄ fīat actus. Exempli grā. op̄t
prius spēm sensibile recipi in vīsum ante q̄ fīat vīsio. et il
la spēs vīsibilis est obiectū fīm esse spūale. salte i vīsu.

Querit. vtrum necc sit ponere plures sensus interiorē
vel vtrum sit enī vnu sensus interior. Dōm q̄ nō suffi
ciat vnu sensus interior. s̄z requirunt q̄tuor sensus intē

3m

Obiat q̄F 3m

Solut⁹ apparet
et probat i aīs sotoz

Solut⁹
vere

Vnde ē p
ne sensu
teriores

3m 20

3m 20

Nihil est per sensum Arrestotelis Inteiores pone per

tores. *Cuius* rō ē. qz oīs opatio est ab aliqua pōna cum nihil circa pncipū agat p suā cēntiā. qnēcū ergo sunt plures opatioes ad idē pncipū opatiū sive ad candē poñam nō reducibiles. nūc oportet ponere plures potētias sive plura pncipia illaz opationū. h̄ in animalibz pfectis inueniuntur plures opatioes ad idē pncipū nō reducibiles. Primo em̄ inueniuntur opatioes i animali qz cognoscit sensibilia fūta p fūlū extertores i absētia fūlibiliū. ḡ oportet ponere vna poñam qz apprehēdit fūlibile absens. A sensibz aut̄ extertoriibz solū apprehendit sensibile pñs. qz oportet ponere alii fūlū sive sensum cōem. qz apprehēdit sensibilia absētia. *O*cqz in materialibz eadē poñam nō est bñ receptiā spēz t retertiā. qz humida sive bene receptiā. t siccā sive bñ reseruatiā. ḡ op̄z ppter sensum app̄hensibiliū qz receptiā spēz ponere potētia reseruatiā spēz. t talis ē virtus ymaginatiue qz reseruat has spēs p qz cognoscit fūlū cōis. t qz in animalibz pfectis inueniuntur alia opatioes. eliceret intentiōes nō sensatas extertoribz sensatis. qz opatio nō p̄t reducī ad sensus mūcētōs. ḡ oportet adhuc ponere fūlū altiorē. *P*rius p̄t assumptez exēplaribz. qz ouis ex spēlū cognita vel vla elicit h̄ qz tale animal ē inimicū sive nature. qz inimicita nō potuit esse sensata p sensus extertores. *V*aret qz nō ē obiectū alicuius sensus extertoris. t qz nihil pcpit p cōem fūlū nisi sensibile fūtū p̄t. vel cōiter ppter imēdiatā pūntationē fūlū extertorē ad sensum cōem. tō nō p̄t talis inimicita esse cognita p fūlū cōem. tō oportet ponere sensum supiōz. t ille sensus in brūtis vocat p̄tus estimatiua. t in hoīis p̄tus cogitatua qz est vniū spēi in hoīi et in brūtis. h̄z diuersa noīa. qz h̄z altiorē operatiōnē p illam poñam qz brūta ppter cōiunctionem intellectus. qz oportet isti potētia apprehēsive pūngere vnam poñam reseruatiā spēz. tō qz ea potētia adiungit. t. memoria que cōseruat illas ymagines p qz p̄tus cogitatiua cognoscit.

*Q*uerit. vñ p̄t haberi ex Arresto. qz sint cōtūr sensus extertores. *D*om qz de sensu cōi manifestū ē cū Arresto. ponat duos actus eius. ut dicitū est. Etia fundamētum p̄tus ymaginatiue p̄t haberi ex isto rexetu. quia dicit Arresto. qz abētibz sensibilibz adhuc manet sensus. *O*cqz arguit qz sensibilia manet in sensibz in eoꝝ absētia. sed nō manet nisi p̄tute ymaginatiua. ḡ tē. *Q*uo ad alios sensus p̄t dicit qz Arresto. de eis loquit in fine caplī sequentis circa distinctionem fantasie. vbi Arresto. dicit qz aialia multū opam sīm fantasiā. fantasie aut̄ determinata pncipalē est actus p̄tutus cogitatiue seu estimatiue. *O*cqz oportet circa quēcūqz sensum cognitiū etiā cōiūgare potētia reseruatiā. ergo oportet adhuc ponere alii sensum qui reseruat tales spēs p qz sit talis fantasie. *O*cideo qz uis in hoc rexetu Arresto. solum ponit fundamētū duorum sensuum. sc̄z sensus cōmuniū p̄tus ymaginatiue. tñ in sequētibz ponit esti matiā seu cogitatiua t memoriam.

*Q*uerit. qd sit obiectū sensus cōmuniū. *D*om qz quāto alio poñā ē altiorē tāto h̄z cōis t altiū obiectū cū ergo fūlū extertores sint altiores extertoribz etiā basēt cōlorū obiecta. Obiectū at̄ fūlū extertoris ē sensibiliū p se p̄prium. ergo obiectū sensus cōis erit sensibile p se fūlū sive p se extertore p̄prie. t addit(p se). p̄t substatia p̄ticularē qz ē sensibile p accēs. qz talis non cognoscit p fūlū cōem. sed p̄tute cogitatiua. *C*uius obiectū cōiūt sensibile in cōi qz etiā cōtinet sibz fūlū p̄t ac-

Folio 113

eidens. qz talis poñā p̄gnoscit sensibile p accēs. cū cōi est supra poñā sensitiva sic h̄z p̄mūlīmū obiectū qd est sensibile. Obiectū vero intellectū h̄uāmī est qdditas rei materialis. Obiectū intellectū āgclīcēns crētū. Obiectū aut̄ intellectū diuīmētēns incātūens. h̄z si qzat de obiecto p̄tutis ymaginatiue. t de obiecto p̄tutis memoratiue. *D*om qz virtus ymaginatiue t sensus cōmūnis h̄nt idē obiectū sub diuersa rātō qz p se sensibile p se sensatum ut est app̄hēsibile. t cognoscibile ē obiectū sensus cōis. h̄z vt reseruabile ē obiectū p̄tutis ymaginatiue. *S*ic etiā idē est obiectū p̄tutis memoratiue t cogitatiue sub diuersa tñ rōe ut dēm est de sensu p̄mūlīmū t de p̄tute ymaginatiue. *O*c̄tō istū est. qz illa (que cognoscit sensus cōis) illa reseruat virtus ymaginatiua. t que p̄gnoscit p̄tus cogitatiua illa reseruat virtus memoratiue et sic h̄nt idē obiectū naturalē h̄z sume alia directa formalē.

*2° Parte sētē
cōis*

*3° Parte sētē
cōis*

*4° Parte sētē
cōis*

*5° Parte sētē
cōis*

*6° Parte sētē
cōis*

*7° Parte sētē
cōis*

*8° Parte sētē
cōis*

*9° Parte sētē
cōis*

*10° Parte sētē
cōis*

*11° Parte sētē
cōis*

*12° Parte sētē
cōis*

*13° Parte sētē
cōis*

*14° Parte sētē
cōis*

*15° Parte sētē
cōis*

*16° Parte sētē
cōis*

*17° Parte sētē
cōis*

*18° Parte sētē
cōis*

*19° Parte sētē
cōis*

*20° Parte sētē
cōis*

*21° Parte sētē
cōis*

*22° Parte sētē
cōis*

*23° Parte sētē
cōis*

*24° Parte sētē
cōis*

*25° Parte sētē
cōis*

*26° Parte sētē
cōis*

*27° Parte sētē
cōis*

*28° Parte sētē
cōis*

*29° Parte sētē
cōis*

*30° Parte sētē
cōis*

*31° Parte sētē
cōis*

*32° Parte sētē
cōis*

*33° Parte sētē
cōis*

*34° Parte sētē
cōis*

*35° Parte sētē
cōis*

*36° Parte sētē
cōis*

*37° Parte sētē
cōis*

*38° Parte sētē
cōis*

*39° Parte sētē
cōis*

*40° Parte sētē
cōis*

*41° Parte sētē
cōis*

*42° Parte sētē
cōis*

*43° Parte sētē
cōis*

*44° Parte sētē
cōis*

*45° Parte sētē
cōis*

*46° Parte sētē
cōis*

*47° Parte sētē
cōis*

*48° Parte sētē
cōis*

*49° Parte sētē
cōis*

*50° Parte sētē
cōis*

*51° Parte sētē
cōis*

*52° Parte sētē
cōis*

*53° Parte sētē
cōis*

*54° Parte sētē
cōis*

*55° Parte sētē
cōis*

*56° Parte sētē
cōis*

*57° Parte sētē
cōis*

*58° Parte sētē
cōis*

*59° Parte sētē
cōis*

*60° Parte sētē
cōis*

*61° Parte sētē
cōis*

*62° Parte sētē
cōis*

*63° Parte sētē
cōis*

*64° Parte sētē
cōis*

*65° Parte sētē
cōis*

*66° Parte sētē
cōis*

*67° Parte sētē
cōis*

*68° Parte sētē
cōis*

*69° Parte sētē
cōis*

*70° Parte sētē
cōis*

*71° Parte sētē
cōis*

*72° Parte sētē
cōis*

*73° Parte sētē
cōis*

*74° Parte sētē
cōis*

*75° Parte sētē
cōis*

*76° Parte sētē
cōis*

*77° Parte sētē
cōis*

*78° Parte sētē
cōis*

*79° Parte sētē
cōis*

*80° Parte sētē
cōis*

*81° Parte sētē
cōis*

*82° Parte sētē
cōis*

*83° Parte sētē
cōis*

*84° Parte sētē
cōis*

*85° Parte sētē
cōis*

*86° Parte sētē
cōis*

*87° Parte sētē
cōis*

*88° Parte sētē
cōis*

*89° Parte sētē
cōis*

*90° Parte sētē
cōis*

*91° Parte sētē
cōis*

*92° Parte sētē
cōis*

*93° Parte sētē
cōis*

*94° Parte sētē
cōis*

*95° Parte sētē
cōis*

*96° Parte sētē
cōis*

*97° Parte sētē
cōis*

*98° Parte sētē
cōis*

*99° Parte sētē
cōis*

*100° Parte sētē
cōis*

*101° Parte sētē
cōis*

*102° Parte sētē
cōis*

*103° Parte sētē
cōis*

*104° Parte sētē
cōis*

*105° Parte sētē
cōis*

*106° Parte sētē
cōis*

*107° Parte sētē
cōis*

*108° Parte sētē
cōis*

*109° Parte sētē
cōis*

*110° Parte sētē
cōis*

*111° Parte sētē
cōis*

*112° Parte sētē
cōis*

*113° Parte sētē
cōis*

*114° Parte sētē
cōis*

*115° Parte sētē
cōis*

*116° Parte sētē
cōis*

*117° Parte sētē
cōis*

*118° Parte sētē
cōis*

*119° Parte sētē
cōis*

*120° Parte sētē
cōis*

*121° Parte sētē
cōis*

*122° Parte sētē
cōis*

*123° Parte sētē
cōis*

*124° Parte sētē
cōis*

*125° Parte sētē
cōis*

*126° Parte sētē
cōis*

*127° Parte sētē
cōis*

*128° Parte sētē
cōis*

*129° Parte sētē
cōis*

*130° Parte sētē
cōis*

*131° Parte sētē
cōis*

*132° Parte sētē
cōis*

*133° Parte sētē
cōis*

*134° Parte sētē
cōis*

*135° Parte sētē
cōis*

*136° Parte sētē
cōis*

*137° Parte sētē
cōis*

*138° Parte sētē
cōis*

*139° Parte sētē
cōis*

*140° Parte sētē
cōis*

*141° Parte sētē
cōis*

*142° Parte sētē
cōis*

*143° Parte sētē
cōis*

*144° Parte sētē
cōis*

Questiones

De organis sensu interioribus

superiorē. Ex quibus potest etiam intelligi ultima operatio virtutis cogitativa q̄ se est ponere spēm cuī intentio, aut intentio cuī spē, quia ponere intentiōem cuī spē est cōponere aliquod in trus tentum in spē, nō representatiū p̄ spē cuī illo q̄ est representatiū p̄ spē, sicut p̄ spē lūpi representatiū figura et magnitudo lūpi. Si illa magnitudo ponatur cuī invenitio q̄ invenitio est intentio et figura dicunt species quia est aliq̄ representatiū p̄ spē, et tunc ponitur intentio cuī spē, i.e. representatiū p̄ spē cuī intentio ne agnita.

K Arguit. virtus estimativa nō est cognoscitiva substatia p̄ peculiarē, q̄ terciā operatio nō est bū posita. Dōm q̄ substatia p̄icularis duplē cognoscit. Uno modo absolute et fīm se et fīm suā naturā p̄icularē, et sic cognoscit solum p̄ virtutē cogitativa in hominib⁹. Alio modo capitur substatia p̄icularis in ordine ad actōem vñ passionem, et si erit ambiutus cognoscit substatia p̄icularē p̄ virtutē estimativa. Sicut enim ouis cognoscit lūpū nō fīm se et absolute. Is fīm qd̄ conat infere incommōdiū ouī et iō etiā q̄ta actio cōuenit virtuti cogitativa in homine, et nō virtuti estimativa in būtis. Et si arguatur, virtus estimativa in būtis, et cogitativa in hoībus sunt vnius spēi. Q̄ habent easdem operatiōem. Dōm q̄ nō est incommōdiens aliquam formā eiudē spēi habere altiorē operatiōem fīm q̄ p̄iungit altiorē p̄ncipio. Sic calor in igne et calor in viuente sī vñ spēi, et tū calor in igne h̄z incinerare, sed calor in viuente habet carnicare. Per hoc dī ad p̄politū q̄ virtus estis maria i boī q̄ vocat cogitativa p̄iungit ip̄i intellectu rex tū p̄iunctōne h̄z altiorē operatiōe, q̄ heret si consideret fīm se.

K Arguit. nihil agit ultra suā si fīm se accepit spēm et ḡspes sensibilis q̄ est actus nō potest representare substatiam. Dōm q̄ representare p̄spē nō facit agere, sī potius ē disponere ad agere. Ad p̄gnitōem. Unū quis color non agat in substatia p̄ducendo ip̄am, p̄ tū substatia rep̄sentare, et h̄z iō q̄ spēs color recipit in sensu erā cuī figura rei colorata. Sī figura est p̄spē p̄ditio substatia figura, et p̄ statim substatia rep̄sentare, ergo etiā talis species potest substatiam representare. Sic est de ymaginaria regis q̄ ymagō q̄ est cuī figura p̄ rep̄sentare substatia regis sī ymagō eet ibi solū ex ḡte coloris, tūc nō rep̄sentat substatia regis.

Q Querit. in q̄b⁹ p̄tib⁹ corporis sine organa isto p̄ sensuū. Dōm q̄ organi sensus coīs ē in anteriori p̄te capitis sup̄ deortex oculū. Et organū virtus ymaginativa ē in anteriori p̄te capitis, sup̄ similiū oculū. Organū p̄tutus cogitativa ē in superiori p̄te capitis, i.e. cācumē. Et organū meotaurū ē in posteriori p̄te capitis, i.e. sc̄iūp̄te. Et rō isti ē q̄b⁹ fīm. Ar̄ in textu fīlus coīs ē sic ut cōtra ad qd̄ tentiōnē oīs fīlus exteriores, et ḡp̄z fīlus organū ponit, ubi oīs sensus exteriores h̄nt aliq̄lē tñiatorez, et h̄z ē in anteriori p̄te capitis, sicut p̄z, q̄r̄ ponit ymaginaria ē refūtia illarū spēi q̄b⁹ cognoscit sensus coīs, q̄ op̄z q̄ sensuī coīi p̄iungat sua poīa reseruatiū q̄r̄ op̄z qñiq̄ spēs fīsibiles diffundit ab ymaginaria ad sensuī coīem, cuī ḡ sensus coīs ponat i anteriori p̄te capitis ex vna p̄te capitis debet p̄t ymaginaria ponit in anteriori p̄te capitis ex alia p̄te. Rō tercij, q̄re organū virtus cogitativa est in superiori p̄te capitis, q̄r̄ qnto alijs q̄s sensus ē altior, et rō h̄z organū altius situtū in aiali. Ut oculū sup̄ aures, aures supra narē, et sic de alijs, cum ergo virtus cogitativa sit altior sensus sive virtus organica, sequit q̄ habeat altius organum, ergo altissimum in animali est organū virtutis cogitativa. Et licet intellectus sit

secūdi de Anima

aliorē tū nō est virtus organica de qua hic intelligitur. Rō q̄ri est, q̄ virtus memorativa ē qdā poīa reseruatiū tñia illaz spēz, q̄b⁹ cognoscit virtus cogitativa ergo ne cessē est tale organū cōiungi organo virtutis cogitativa ergo locatur in posteriori p̄te capitis.

K Arguit. oīs sensus sī in corde sicut in organo. ergo nō in capite. Ans p̄phas duplē. Primo q̄ oīs act⁹ ipso sensuū venit ex calore, sed p̄ncipii caloris ē cor. Secunda q̄ cor est nobilissimum in aiali. Dōm q̄ sensus capiuntur duplē. Uno modo virtutem ad organum et q̄tum ad thām operatiōem sensitivam sīm se acceptā, et sic sensus sī in capite, quia ibi h̄nt sua organa et operatioēs. Alio modo capiuntur q̄tum ad efficaciam operandi, et sic p̄ncipii operatiōis est ex corde q̄r̄ efficacia operandi ē ex spū viralē extitē in corde, et ideo corruptio seu letō spū viralē cessat operatio in aiali. ideo oīs operatio est in corde sicut in p̄ncipio prestante efficacia operandi, nō autē sicut in organo. Ad aliud dōm, q̄ in aiali sunt duo cōsidēranda, s.i. naturalis operatio et cognitionis. q̄tum ad naturalem operationem cor est nobilissima pars, sed q̄tum ad cognitionem caput est nobiliores pars, q̄ cognitionis plus est in capite q̄ in corde.

K Arguit. cerebri oīno est humidū, ergo nō potest esse in ipso organū poīe reseruatiū. Tenet p̄na q̄r̄ humidū sum male reseruatiū sed bū recipiū. Dōm q̄ quis cerebri sit humidū a domino, m̄ ē distinctio in p̄tibus cerebri quo ad h̄uores, q̄r̄ maior secūtis ē in una p̄te q̄ in alia p̄te, ergo in p̄te sicciori sit poīe reseruatiū, et in p̄te h̄uori sit pone cognitiū. Per hoc solū arguitur, q̄uis em̄ nō sit distinctio cerebri p̄ ossa. Et tamē distinctio cerebri penes h̄uores et nervos, et in illis diversis humoribus est distinctio localis ipso sensuū.

K Arguit. cōe nō distinguunt cōtra p̄p̄m, ut animal nō distinguunt cōtra hoīiem, ergo sensus cōis nō distinguunt cōtra p̄icularē sensus. Dōm q̄ duplex est cōe. Alii quodē cōelogicū et p̄p̄daciōem, sicut gen⁹, et cōe i oratione ad suas spēs, et sic cōe non distinguunt realiter cōtra p̄p̄m, et sic non est aliquis sensus cōmūnis, quia ille qui dicitur cōmūnis non potest p̄dicari de alijs sensib⁹. Aliud est cōmūne per causaliitatē sive per influentiā causalē, sicut deus dicitur cōmūnis in ordine ad illas in fieriō, et sic alijs sensus ē cōmūnis in ordine ad sensus exteriores, quia oībus eis influit, et tale cōmūne simpliciter contra cōtra distinguitur.

K Arguit. sensus cōmūnis cognoscit oīa sensib⁹lia exteriora, q̄ alij fīlus sunt sup̄stuti. Dōm q̄ quis sensus cōmūnis cognoscit oīa sensib⁹lia exteriora, sensuū hoc tū nullo modo fieret nisi p̄ sensus exteriores, q̄r̄ illi immutari vltē imitantur sensus interiorēs, et obiectū sensus cōis ē sensib⁹lia p̄ sensus exteriorēs, nō autē p̄ sensib⁹lia esse sensari nisi p̄ sensus exteriorēs. Et iō ap̄t̄ cōf̄t̄ arguendū, si sensus cōis debet cognoscere sensib⁹lia sensuū exteriorēs, tūc oportet ponere sensus exteriores q̄bus deferant sensib⁹lia ad sensum cōmūnum.

K Arguit. oīs fīlus dñi sentire, sed duo sensus nō sentiunt, et tū reseruāt, ergo videt q̄ sint tū duo sensus in teriores. Dicendū q̄ nō oportet q̄ fīlus dicat a sensuū re aut p̄gnoscere sensib⁹lia, sed illa pona fīlitua dī fīlus q̄ aliqd̄ facit ad fīlatōem, et sic cuī isti duo fīlus reseruant spēs fīsibiles q̄b⁹ alij fīlus interiorēs p̄gnoscēt res sensibiles p̄uenient etiā dicūt fīlus. Et si leē de intellectu, q̄ nō sentit dī illa potētia intellectus qua intelligit, quia

Fantasia nō est spēalis pōna ab alijs distīta
bē opaco seu altō eoz

Arestotelis

Folio liij

tac nō esset aliquis intellectus agens. sed etiam dicitur intellectus. quia facit species quibus intellectus possib⁹ lis intelligit.

Arguit. memoria intellectua nō differt ab intellectu ergo nec memoria sensitiva differt a sensu. Dicim q̄ nō ē simile in potētijs materialib⁹ et immaterialib⁹. q̄ in materialib⁹ vna potētia nō potest esse pgnitiua et reseruativa q̄ pgnitiua debet esse receptiva ymagin⁹. sed reseruativa debet illas reseruare. sed in immaterialib⁹ idem potest fa cilitate recipere et retinere. sic mēmoria intellectua q̄ est reseruativa nō differt ab intellectu q̄ est potētia pgnitiua.

Arguit. si memoria est spēalis sensus. ḡ etiā reminiscētia. et sic nō erūt tñn quatuor sensus interiores. Dicim q̄ memoria capitur dupl. Uno modo pro actu memoriandi. et sic diffinitur ab Aresto. in libro de memoria et remissione sic. Memoria est habitus vel passio p̄imi sensus cum factū fuerit tempus. et memoria est actus sensus cois que est p̄imum sensuum. et p̄imus sensus interior et sic memoria nō est potētia sed actus potētiarū sensitivarū interiores. et sic in eodē libro diffinitur Aresto. reminiscētia dices. Reminiscētia est resumptio aliorū lapsi a memoria. p̄ aliquā tentū in memoria. manifestū est aut q̄ resumptionē nō dicit potētiam h̄z operatōem. et ideo reminiscētia non est potētia sed operatio virtutis cogitativeness. sicut latius dicit in libello de memoria et reminiscētia. Alio modo capitur memoria fm q̄ est potētia reseruativa sperum per q̄s cognoscit ȳsus cogitativeness. et sic est spēalis potētia habens spēalem actum. s. reseruare tales species et speciale organum q̄ est in posteriori parte capitū. h̄z reminiscētia nō capitur sic dupl. sicut memoria. sed solū pro actu. et iō nūnq̄ significat potētiam. sicut memoria. sed sp actum.

Querit. vtrū fantasía sit vna potētia ab alijs distincta. Dicim q̄ nō. Arguit q̄ sic. quia Aresto. postea definiat de fantasía. ergo debet poni spēalis sensus. Dicim q̄ Aresto ponit fantasiam vt est actus sensuum interiores q̄. q̄ de q̄ est morus factus a sensu fm actum.

Arguit. est vna operatio in animalibus que non cōuenit aliis predictorū sensuum. s. p̄ponere spēm cum specie et in tentōem cum spē. ergo erit vna noua potētia. sc̄ fantasía

Dicendum q̄ illa operatio reducitur ad virtutem cogitativeness. Et hoc sic patet. quia tales operationes non sunt in omnibus animalibus. sed solum in hominib⁹. Si enim fieret in omnibus alijs animalibus cum fantasía sit prius ipsum motus sequeret q̄ animalia indeterminate mouentur propter compōem fantastican quā haberent de rebus. nō em p̄it hoc iudicare esse fantasiam sicut p̄tingit in hominib⁹. et ideo fm in talem p̄positam fantasiam mouentur. et q̄ cōsequens indeterminate. Fuit ergo iste operationes per h̄tutem cogitativeness in quantum cogitativeness. quod dicitur. q̄ sic in ea est redundantia rōis. et propter talē redundantiam h̄z altiorē operatōem q̄ estimariā in brutis.

Querit. vtrū sensus interiores sint pfectiores exteriores. vel ecōtra. Dicim q̄ interiores sunt pfectiores. quia rāto aliqua potētia est perfectio quanto habet cōmūnū obiectum. quia omnis potētia fertur in omnia illa que continetur sub eius obiecto. ergo si obiectum est cōmūnū in plura fertur sensus. h̄z sensus interiores habent digniora obiecta et cōmūnia. vt dictum est p̄us. ergo tales potētiae sunt digniores.

Arguit. agens est dignus passo. sed sensus exteriores agunt in interiores. ergo exteriores sunt digniores sensibus interiores. Dicendum q̄ dupliciter aliqd agit

in alterum. Uno mō actione phisica et reali. quo modo ignis agit in aquam. et sic agens est semper dignus patēre. Alio modo aliquid agit in alterum actione intentio. nali. sicut sensibilitas agit in sensu. et sic non operat agens dignus esse patēte. Et ratio illius est. quia iunc patiens recipit formam dignius q̄ est in agente. et sic sensus exteriores sunt principia influentiū sensus interiores fm speciem intentionalem. et ideo species sensibilis digniori modo est in sensu superiori. q̄ in sensu inferiori. Et si h̄mille istius potest sumi de sensibili et sensu. quia manifestum est q̄ sensibile agit in sensu. et tamen sensus est manifestus sensibili

Voniam autem duabus differētias dif finiunt maxime animam motu quod fm locum. et in eo quod est intelligere et discernere et sentire. Videlur autem et intelligere et sapere tanq̄ quoddam sentire esse. In vtrisq; em bis anima iudicat aliquid et cognoscit eorum que sunt.

Postq̄ Aresto. determinauit de sensib⁹ interiorebus. Nic intendit ostendere differentiam inter sensum et intellectum. et hoc propter antiquos qui dicebāt sensum et intellectū esse idem. Primo ergo ponit opiniones antiquorum. Secundo ponit propriam sententiam. ibi (de parte aut ante me) Primo ponit opinionem. Secundo reprobat eam. et ex eius reprobatione inquit quid sit fantasía. Fuit et opinio antiquorum q̄ intellectus esset sensus. Et p̄mo p̄bat hoc q̄ opinionem omnium antiquorum. Secundo ad dicit auctoritates aliquorū antiquorum in spēali. Quicquid primum ponit rationes omnium antiquorum. q̄ em animata et inanimata differunt motu et sensu arguebat antiquus et intelligere esset sentire. Et hoc sic. quia intellectus iudicat et cognoscit. et etiam sensus q̄ potētiae distinguunt et identificant penes actum. sed est unus actus. ergo una potētia.

Arguit contra suppositū. sunt multa animalia que non habent sensum. ergo suppositum est falsum. sc̄ q̄ animalia differunt ab inanimatis motu et sensu. Dicim q̄ Ares. hic loquitur de pfectis animatis qualia sunt animalia. quia omnia animalia habent sensum. De motu spēalis ter est dicendum. q̄ etiā omnia animata habent in se motum. et licet non habent motū progressiū et localem. habent tamen motum alimenti et nutrimenti ad omnē differētiam positionis.

Queritur. vtrū argumentuz antiquorum qd ponit in textu valeat. Dicendum q̄ non. quia arguit ex puris affirmatiuis in secunda figura. et ideo est fallacia occidētis. Non enim oportet q̄ si aliqua duo qualitercūs conueniant in uno tertio q̄ illa duo cōueniant inter se. Et est em magna differentia inter cognitionem intellectuā et sensitivā. quia non omne iudicium spectat ad sensum. sed iudicium de sensibilib⁹. et non omne iudicium spectat ad intellectū. sed iudicium de intelligib⁹. Et p̄ hoc solvit argumentū quando sic arguitur. Ubique est unus actus. ibi est una potētia. sed sed sensus et intellectus habent unum actum. ergo sunt una potētia.

Dicendum ad maiorem. q̄ quecumq; h̄nt unum actum propriū et adequatum illa sunt una potētia. sed iudicuz est

Op̄io antiquaz de se
su et intelligentia

notae a nobis
manuscripta
genu et alijs
Et cōtra officia
et cōtra lo
non pfectum
Cōtra et d
Biblio et d
L6 et delocat

Corpa celesta nō pse. pātis in nūm mī
lectū z volūtates agit cōmūs mō dēnti.

secūdi de Anima

accus cōis ipsius sensus. quia etiam conuenit intellectus
indicare aut de sensibilibus est proprius accus sensus. si
aut dicū est. si enī distinguēntur potētē p actus cōmu
nes. nūc visus z auditus essent vna potētē. qz ambo iu
dicant. quod tamē est falsum. qz visus indicat de colore.
et auditus de sono.

Et antiqui sapere z sentire idem esse aiunt.
sicut Empedocles dixit ad presens. voluntas
augetur z in hominibz z in alijs. Unde eis sp
sapere altera prestat. Idem autē bis vult. z id
quod est homeri. Talis em̄ intellectus est in
terrenis hominibus qualem ducit in diem pa
ter virorumqz dorum qz

Hic ostēdit specialiter de quibusdam antiquis quomodo
dicebat sensum z intellectum esse idem. Et adducit du
os. s. Empedocle z Homer. Dicebat em̄ Empedo
cles qz voluntas augeret in hoīibus. z in alijs sc̄ brutis ad
presens. Et tempus prestat altera sapere. i. voluntas z in
tellectus habet aliam. z aliam operationem ppter influxum
corporum celestium. Deinde allegat dictū homeri. qz dix
it qz talis intellectus est in terrenis hoīibus qualem in
ducit in die pater virorumqz dorumqz. scilicet sol. id est
talis est intellectus in hoīibus qualem inducit virt⁹ cor
porum celestium que virtus hic intelligitur p solem. sol
enī dī pater virorum. qz sol z homo generant hominem
et etiam deorum. i. planetarum quos illuminat. quia pla
netae dicebantur dī apud antiquos. Ex istis autoritatibz
volebant sic arguere. illud est in organo corporeo qd sub
ditur influxui corporum celestium. qz corpora celestia nō
possunt agere nisi in corpora. Sed tñ istas autoritates
intellectus z voluntas subduntur corporibus celestibus
quia immutantur alio z alio influxu. ergo intellectus z vo
luntas sunt in organo corporali. illud autē qd est in organo cor
porali est sensus. qz intellectus est sensus.

Querit. virt⁹ voluntas augerat in hoīibus. Dicendū
qz voluntas capitur duplī. Uno modo pro habitu. z sic
augetur per coniugationem ad obiectum. qz quandoqz vo
luntas vult plura qz prius voluit. z illo modo intellectus
etiam potest augeri. Alio modo accipit voluntas pro p
otentia. z sic voluntas proprie nō augerat. Unde autoritas
Empedoclis no est vera. que voluntas qz voluntas au
geatur influxu corporum celestium. que autoritas sic in
tellectus est oīno falsa. sicut infra patet.

Querit. quis dicas pater virorum z deorum. Dī
qz antiqui intellexerint p patre viroz z deoz ipsum sole. Et
rō est. qz sol dī pater virorum. i. hoīm. sicut patet secundo
physicorum. ubi dī qz sol z homo generant hominem. Est
tamen verum qz per solem non intelligitur corpus solare
sed influxus omnī corporoz celestī p̄t. puenienter faci
per solem ex duab cāulis. Prima est. quia influxus fit p̄n
cipaliter p planetas. z sol est p̄ncipium planetarum. quia
illuminat omnes alios planetas. z p lumen fit influxus
sue actio in ista inferiora. Secunda. quia influxus solis est
nobis notior qz influxus aliorum planetarum. Evidē
em̄ qz per motum z influxum solis ista inferiora alterant.
quia per eius accessionem crescent terrena sentia. z per re
cessionem decrescent. h̄z a notioribz nob̄ alia denotamus. Se

tundo dicitur sol pater esse deoz. i. alioz planetaz quo
planetaz dixerūt esse deos. qz h̄nt causalityce istoz infes
tioz. ppter participationē actionis diuine. quia planete s̄z
particularē cause aliquoz effectionum. sicut deus est cā
vniuersalis oīm term. Item qz credebant corpora. vni
uersaliae sita p informationē deoz. Est ergo finē ven
tatem sol pater deoz. i. planetaz non finē substantiā. h̄z finē aliqz
accidens. sc̄z lumen. quia om̄es planete recipiunt lumen
a sole. vt patet secundo celo.

Querit. virū corpora celestia p̄t agere in nostrum ins
tellectū. Dī qz duplī aliquid dī agere in alterum.
Uno mō dī directe z p se. z sic corpora celestia non p̄t agere
in nostrum intellectū. Quia hoc dī directe z p se agere
in alterum. qz forma ipsius agentis directe recipitur in
passum. Exempli grā. dicimus qz ignis agere directe in
aqua. quia aqua recipit formā ignis directe sc̄z calorem.
Qz aut̄ corpora celestia non p̄t sic agere in nostrum ins
tellectū pater. qz forme z accentu qzbus agunt corpora cele
stia. sicut corpora. sed tales forme nō p̄t esse in intellectū
qui est incorporeal. z ideo nulla forma corporis celestis
potest p influxu eius duci in intellectū. Item ex alio. om̄
ne agens debet esse dignus passu. sed tota natura intellectus est
dignior corporibus celestibus. qz immaterialia et
incorporea sunt digniora corporalibz z materialibz. Alio
mō potest aliquid agere in altero indirecte z accidens
et hoc ptingit qz aliquid agit in alterum p se cui pungit
tur aliquid qz virut̄ actione eius in qz altero p se agit. et
sic corpora celestia agunt in nostrū intellectu inquantū sc̄z
corpora celestia agunt in virtutes sensibilia qzbus cōungi
tur intellectus. z eisdē virut̄ in ministerio operādi. Tñ
actio intellectuā potest impediēz turbatione sensibilia
inferiori. Et posset dari sile in eo qui ambulat ministris
ratio baculi in quo potest impediri ambulatio sine eo qz opē
ratio fiat circa eum. sed soluz abstractione baculi potest
impediri ambulatio eius. Est tamē sciendū qz differē
ter agere corpora celestia in intellectu z voluntate quia
indirecte in virtutibz agant. qz intellectus p̄t oīno impedi
ri a sua operatione ppter impedimentū virum sensibiliū
quod impedimentus qz p̄t fieri a corporibus celestibus. id
corpora celestia possunt p accidens impediē oīno operatio
nem intellectuā. sic autē nō est de voluntate. qz tñ
voluntas possit aliquāl inclinari ex virtutibz sensibilia
non tamē p̄t oīno impidiē. Et rō istius est. quia intel
lectus primus virut̄ sensibilia qz voluntas. Necesse est
em̄ quecunqz intelligentes fantasma speculari. sed non
oīz in actu voluntatis fieri. questionē ad fantasma. Et
quo sequit̄ qz differēnter ab aliquo mouetur voluntas in
tellectus fantasma z corporis. quia voluntas efficaciter mo
uetur a solo deo. z hoc ideo. qz ex quo solus deus est sum
mum bonum. sic solus potest efficaciter voluntatem in
clinare. sed intellectus mouetur a bono angelo. sed nō vo
luntas saltem efficaciter. Fantasma autē mouetur a ma
lo angelo. sed non intellectus nec voluntas. sed corp⁹ un
mediate mouetur a celo. z erā ab alijs precedentibz. scilicet
a deo z a bono angelo z a malo angelo.

Arguit. om̄e multiforme h̄z reduci ad uniforme. sed
operations humane sunt multiformes. ergo h̄nt redu
ci ad actionē uniformē sc̄z corporoz celestī. Dī qz in
istis inferioribz sunt duplices actions. Quedā h̄z sim
pliciter naturales. z tales actions reducuntur ad uniformē
motum celi. qui motus celi est causa omnī calū aca
ca.

tionū. Alio sī actōes spūales. q̄les sī opationes intellegit & voluntatis. & tales reducunt ad aliquā materialē & incorporelē. sicut est intellectus diuin⁹. Per hoc ḡ dī ad argumentum. q̄ oīne multiforme reducit ad uniformē sībi. portionatum. sicut multiforme spirituale reducit ad uniforme spirituale.

Arguit. videt q̄ corpora celestia etiā p̄nit influere in aliis quod spūale. q̄ corpora celestia mouent ab intelligētis immaterialib⁹. ergo grā talium subaz immaterialū p̄nit in fluere in aliquā immateriale. Dīm q̄ suba spūalis p̄t agere in aliquā duplī. vno⁹ absq̄ instrumento medio corpore. et sic vtq̄ suba spūalis p̄t agere in immateriale. Sic em̄ dictū est q̄ intellectus noster (q̄ est immaterialis) mouetur a bono angelo. Alio⁹ suba spūalis agit in alterum p̄ medium corpore q̄ ut si cōstrumento. & sic solū suba spūalis p̄t agere in corpore. q̄ tunc effectus nō sequitur naturā p̄ncipalē agentis. sed naturā ipsius instrumenti. q̄ agit tunc aliquid corpore p̄ modū artis & nō nature. Sic p̄t in sīli q̄uis artifex p̄ intellectus practicē faciat domum enī quia in tali opatione vtritū instrumentū materialē. sic facit aliquid materiale sī domū. cū igit̄ intelligentia operetur p̄ medium corpore. quod est celū. sic p̄ tale influentiā non p̄t influere nisi in aliquid corpore.

Arguit. astrologi iudicat de actib⁹ humanis ex corporib⁹ celestib⁹. q̄ actus humani subdūnt corporib⁹ celestib⁹. Dīm q̄ est duplex iudicium. aliquā est iudicium certū. q̄ sumit a certa cā & vera. & tale iudicium de actib⁹ humanis nō p̄t sumi ex corporib⁹ celestib⁹. q̄ corpora celestia nō sīt cā humanar⁹ actionū. sicut dīctū est. Illud est iudicium coiecturale. q̄ est multē incertū. & sic p̄t astrologi ex corporib⁹ celestib⁹ p̄cetturare de operib⁹ humanis. Qui⁹ rō est. q̄ hoīes plerūq̄ cōsequuntur inclinatiōes causatib⁹ ex passioneb⁹ sensib⁹. sicut hoīes iracundū naturaliter appetunt bella & lites. Quidam ḡ corpora celestia p̄nit agere in organa sensitiva. & p̄t inclinare hoīem ad aliquā passionē. et quia hoīes p̄sequuntur passiones ut dīctū est. ḡ p̄nit p̄cetturā p̄dicere id q̄d in plurimū consequit̄ tales passiones. Ista enī naturalis inclinatio nō necessitat̄ hoīem ad agendum sicut ne homo necessario sequit̄ passiones. q̄ iracundus nō semp̄ litigat. Et sic dīct̄ P̄tholomeus in centuologio sapiens dīabitur astris. & inclinationi causata ex astris. Et quo p̄t elici q̄ duplex sunt opationes in rebus. q̄dam sī pure naturales. & supra tales opationes corpus celeste h̄z plenum dominii. & ideo potest astrologus iudicare de illis opationibus. sicut de futura pluvia. Alio⁹ operatōnes que dependent ab intellectu & voluntate. & de illis solū potest iudicare p̄cetturā. & iō vanum & supersticio sum est iudicare de actib⁹ voluntariis.

Dēs em̄ hi intelligere corporeū. sicut sentire / re opinant. Et sentire & sapere sīle sīli. sicut fm̄ principia rōib⁹ determinauimus

Notūm
antiq⁹

Nic p̄hs p̄ter oīde cām positionis antiquoz. quae res dixerit intellectū esse corporalem & in organo corporis reo. Erit em̄ rō coz ista. oīne sīle cognoscitur p̄ sīle. h̄z intellectus cognoscit res corporales. ḡ h̄z naturalē similitudinem ad res corporales. Ōtepli grā. ut intellectus cognoscens animū habet in se naturalē similitudine animi. Sed dīct̄ q̄ duplex est similitudo. q̄dam est similitudo aliquorū in natura. sicut filius est filius patris. & oīne genitū vniuersit̄ est simile generati. & sic intelligebat antiquus p̄pōem

q̄no mō est similitudo falsa. Alia est similitudo proportionis q̄ est fm̄ spēm illius q̄d cognoscit. & sic est verū q̄ sīle a sīli cognoscit. q̄ intellectus cognoscit hoīem h̄z in se spēm intelligibilem & immaterialē ipsius hoīis. & sic intellectus est sīlis hoī fm̄ p̄portionē. q̄ fm̄ spēm intelligibilem

Et tñ optuit simul ip̄los de deceptōe dice/ re. magis p̄pōi em̄ ē aīlib⁹ & plurimū t̄ps in hoc p̄ficit aīa. vñ ncē aut (vt qdā dicunt) oīa q̄ vident̄ esse vera. aut dissimilis tactū decep/ tionē ēē. Hoc em̄ p̄trariū ei qdā simile simili co/ gnoscere. Videntur autē et deceptio et scientia p̄triorum eadem esse

Hic ip̄probat opinionē antiquoz. p̄mo q̄tū ad cām positiōis. sed oītū ad ip̄am positiōem. Et p̄mo q̄tū ad cām dices. q̄ antiqui assignatē cām cognitōis esse similitudi nē cognoscētis ad cognitū insufficientē locuti sunt. q̄ etiā debēbat assignasse cām decepōis. & h̄z ideo q̄ ignorātia vel deceptio est magis p̄pōia hoīib⁹ q̄ cognitio. primo q̄ hoī nascit in ignorātia sc̄lē negat oīis. ideo in maiori tpe inest hoīib⁹. Itē ignorātia h̄z hoī a se sc̄iam p̄o ab aliis. ḡ magis p̄pōi est hoī habere ignorātias q̄ sc̄iam. Nec p̄ dici q̄ p̄tractus rei sīlis sit sc̄ia. & contactus dissimilis sit deceptio. q̄ eadē est sc̄ia p̄trarioz. & sic erit idem mediū de sc̄ia & ignorātia siue de deceptione

Q̄dē igit̄ nō idē sit sape & sentire māifestū est. hoc q̄dē em̄ in oībo est. illud autē in paucis aīliū est. S̄ neq̄ intelligere in quo est & recte et nō recte. recte q̄dem prudētia & sc̄ia aut op̄i/ nio vera. H̄o recte autē cōtraria horū. neq̄ h̄ est idē cū ip̄o sentire. sensi. s̄ q̄dē p̄priorū semper ve/ rū est & in oībo inest aīlib⁹.

Hic p̄hs improbat opinionē antiquoz. fm̄ se postq̄ eā improbavit fm̄ suā cām. Et hoc facit p̄hs ex trib⁹. p̄mo. p̄bādo q̄ sapere nō est sentire. ḡ intellectus nō est sen/ sus. quia sapere spectat ad intellectum. & sentire ad sensum. Sc̄do sentire et intelligere differunt. ḡ etiā sensus et intellect⁹. Tercio q̄ ea (q̄ sequuntur intellectus) differunt ab his q̄ sequuntur sensum. ḡ etiā differunt intellectus & sensus. Prūmū ḡ sic p̄bar. q̄ sentire inest oībo aīlib⁹. sapere autē inest paucis aīlib⁹. hoīib⁹. vel etiā inest paucis aīlib⁹ bus. & alijs aīlib⁹ p̄ similitudinē. potest em̄ dici q̄ anima lib⁹ disciplinabilitib⁹ insit sapere. sicut supra de tactu est di/ cūm de ingenio.

Intelligere autem contingit et falso. et nul/ liū inest cui non est ratio. Sentire et intelligere differunt

Hic p̄bat dualib⁹ rōib⁹ q̄ differat sentire & intelligere. quarū p̄ma stat in hoc. q̄ p̄tingit intelligere recte & non recte. & vere & false. q̄ qdā sumit habitus quib⁹ nō p̄tingit assentire falso. sicut sumit prudentia & sc̄ia. Aliqui sumit habitus quib⁹ contingit assentire falso. sicut opinio. et suspicium. quib⁹ p̄tingit intelligere nō recte. id est false. s̄

*Rebat motū
antiquoz*

Rebat opinōem: ex 39

Sentire et intelligere differunt

K 1

Questiones

Sensus ois est verus. q est circa p̄rium sensibile

Arguit ista pharao nō differt a priori. qz sage et intellegere idem s̄t. Dōm qz sage et intelligere p̄ueniūt in hoc qz sunt acrus intellectus. sed n̄ in alio dīnt. qz sage re fecit iudicium de ipso intelligibili. sed intelligere significat apprehensionē ipius intelligibilis. et iō habitu alteri intellegere aliqd quod nō sapit.

Arguit p̄tra p̄mā p̄tē rō n̄is. intellectus est sp̄ verus. g male dīz qz intellectus aliquā sit ver⁹ et aliquā falsus. Dōm qz intellectus accipit dupl. vno⁹ ut fecit habitu intellectu alem p̄natum. et sic intellectus est unus habitus ex his habitibus quibus n̄ p̄tingit afflentire falso. et talis intellectus est sp̄ verus. Alio⁹ accipit intellectus p̄ potentia intellectiva. et sic intellectus p̄ tripl. capi quo ad triplices eius operationē. Lapiendo ḡ intellectus qd p̄mā ei⁹ operationē dōm est qz intellectus in p̄ma operationē. qz est ver⁹ id est fm qz ferit in p̄p̄ru suū obiectū qd p̄uenit sibi p̄ se. i. ex sua p̄p̄ria p̄dīcē. et sic circa qdditare rei materialis nō decipitur intellectus. Alio⁹ capi intellectus in p̄ma opatio ne p̄ accīs in qua se misceat intellectus in tali opariōne aliquā p̄p̄o. qd accedit intellectus in p̄ma opariōne intellectus. et tūc erit intellectus p̄ esse falsus in p̄ma opariōne. Nec autē p̄tingit dupl. vno⁹ qn̄ diffinitio vni⁹ rei atributus alteri. sicut si diffinitio alii attribuas hōi. hoc autē fieri n̄ p̄ absqz p̄p̄o. Alio⁹ p̄tingit falsitas in p̄ma operatore qn̄ p̄s diffinitio incepte ad inuicem p̄ponuntur sicut si aliquā p̄ diffinitio hominis componat aīal rudibile. Si vero loquimur de scđa opariōne intellectus. tunc est dīstinguendū. qz vel talis scđa opario intellectus versat circa p̄ncipia vel circa p̄clusiones. si circa p̄clusiones. tunc p̄esse falsitas in intellectu. sicut p̄z in cōclusionibus filio ḡsimi dyalectici vel sophistici. Et talis operatio versat circa p̄ncipia. hoc itez p̄tingit dupl. qz vel sunt talia p̄ncipia p̄p̄ria. i. sp̄ alia p̄stituta ex terminis sp̄ealib⁹ vel cōia. id est ex cōib⁹ terminis p̄posita. Primo p̄tingit deceptio n̄ fieri circa p̄ncipia. qz vt de Arresto. p̄mo posterior. n̄ est necesse quēlibet docendū p̄cognoscere supponē. i. p̄ncipia sp̄alia. sed necesse est sum p̄cognoscere dignitates id est p̄ncipia cōia. si versatur intellectus noster circa p̄ncipia cōia in eius opariōne scđa. et sic sp̄ est verus. qz assens⁹ et absqz errore p̄ncipis speculabilitū qz habitu innatum intellectui speculatio. qz dī intellectus. et assens⁹ certitudo. Dinalr p̄ncipis practicis qz habitum innatum intellectui p̄actico. qz dī sinderis. Si intelligat de intellectu fm tercia opariōne tunc est quadruplex discursus. i. demonstratiū. dyalecticus. sophisticus. fallographus. Nō ḡ dī. intellectus decipit in tercia opariōne in discursu demonstratiū. sed bñ decipitur in alijs. qz semp in sophisticō et fallographo et qn̄qz in dyalectico. Ex quo sumitur intellectus textus qz loquendo de operazione secunda ipsius intellectus. tūc intellectus quodānō p̄traria sensui in modo cognoscendi. qz intellectus multotiens decipitur circa p̄p̄ru suū obiectū. qz circa p̄p̄ria p̄ncipia et conclusiones. sed sensus non decipit circa p̄p̄ru obiectum. licet circa sensibile commune. Secunda rō stat in hoc. qz sensire inest omnibus animalibus. sed intelligere inest soluz animalibus quibus inest ratio. id est animalibus rationib⁹. et sic mett solis hominibus. Et quo potest sumi rale argumentum. quia illa n̄ sunt eadem que ab inuicem separantur et in diuersis reperiuntur. sed intelligere et sentire ab inuicem separantur et in diuersis reperiuntur ergo non sunt idem

secūdi de Anima

Fantasia em̄ alterū est et sensu et ab intellectu. Et hoc non fit sine sensu. et sine hac non est opinio. Qānt nō est eadem fantasia et opinio manifestū. hec qdēm em̄ passio in nobis est cū volumus. Pre oculis em̄ est facere sicut in re cordatiis positi et ydolū sunt facientes. Opinari autē non in nobis est. Necesse em̄ falsum aut verum dicere

Hic p̄ter ponit tertium. sc̄ sensum nō cē intellectū p̄ ea qz sequit̄ sensu et intellectu. Et p̄ sic sumi rō. illa s̄t diversa quoz p̄p̄riates sunt diverse. sed alia est p̄p̄rietas p̄is intellectu. sc̄ opinio. et alia est p̄p̄rietas p̄is sensu. sc̄ fantasia. ḡ intellect⁹ et sensus nō sunt idem. Qz autē fantasia nō sit opinio. p̄bat duab⁹ rō nib⁹. Prima est fantasia ha- bens cū volum⁹. s̄t opinione nō habet. cū volum⁹. ḡ fantasias nō est opinio. Rō est qz fantasia (vt infra dicit) est opatio sensui interiori et p̄cipue virtutis cogitativa. ḡ virtus cogitativa p̄ p̄ponere sp̄es rerū sensibiliū ad inui- cē in absentia sensibiliū. et sic p̄ fantasiam qn̄ vult. ḡ opinio in aliquo generā p̄ aliquā rōem vel aurozitate. ḡ rō nō habet ad placitū. ḡ n̄ possim⁹ opinari qn̄ volum⁹

Arguit. opinio nō sepat a fantasia. ḡ sunt idē. Dōm qz p̄na n̄ valet p̄pter duo. qz quis opinio nō posset separari a fantasia. cū opatio intellectua dependeat a sensu interiori qz fantasias. tamē fantasias p̄ separari ab opinione. sicut in bruis. Scđo est dōm qz quis erit nunqz separarentur adhuc nō sequitur qz sunt idem. sicut p̄ in simili de hoie et risibili

Amplius autē cū opinamur difficile aliquid aut terrible statim p̄patimur. Sūl' autē est et si considerandū fm fantasiam aut siliter nos habemus. sicut si essemus considerantes in pictura difficultia et p̄fidentia. Sūt autē et ipsius acceptationis drīne scia et opinio et prudēta et cōtraria horū. de quoz diffēcta altera sit ratio

Hic ponit secunda rō qz fantasias non est opinio. et stat in hoc. illa sunt diverse qz h̄nt diverse p̄dīcē. sed op̄timo et fantasias h̄nt diverse p̄dīcē. qz ad opinionē. sc̄ passio in appetitu. qz si aliquis opinetur aliquod terrible vel sperabile. tūc statim sp̄es vel timor. sic autē non est de fantasias. qz si fantasias in aliquod terrible. tūc nō timemus. sed consideramus illa que sunt fm fantasias. ac si apparerent nobis in picturis. in picturis autē terriblem nō terremur. Deinde enumerat plus illa que spectant ad operationem intellectuale. Et p̄mit tria. sc̄ scientiaz opinionem et prudentiā. Ratio differentie posita in secunda ratione premissa inter opinionē et fantasiam est ista. qz appetitus nō mouet ad simplice apprehensionē rei qz significat fantasias. sed si appetitus debet moueri op̄ret et aliqd apprehēdat sub rōne boni vel mali. hoc autem facit opinio. sc̄ p̄ponendo aliqd fantasiam esse terrible vel sperabile. et hoc ideo est. quia qz opinionem nos iudicā-

mus aliquid ita esse sicut opinatur. sed p fantasia nō iudicamus ita ee sicut fantasiamur. q fantasiam nō mouet appetitū. Quia qd tñ sciendū est q in bñis ex fantasiam sequitur passio in appetitu. z hoc est ideo. q; pntus estimatis opa in eis sicut opinio in hoibz. z ideo q fantasiam tur bruta. sic nō pgnosciat tale fantasiam esse fantasiaz. h aut fit in hoibz in quibz rō iudicat fantasiam sensibilem esse fantasiam. et sic nō mouet fm em.

Arguit. videf q in oī hoie fantasiam seq̄ appetitū sic in melancolici. tales ei hñt fantasiam de rebus quā sequuntur z fm quā opinās. Dñs q fantasiam accipit dupl. Uno modo. p̄t apphendit fantasiam sub rōne fantasmatis. z sic munis ad fantasiam sub rōne fantasmatis sequitur passio. Altio accipit. p̄t apphendit fantasiam sub rōne boni aut mali. z sic in melancolici apphendunt fantasiam. q; eoz orga natis multū secco. q; de natura terre ex domino. i. siccus aut organis spēs multū firmans. iō iudicāt de spēb sicut de rebus ap̄phēsis. q fantasiam in eis accepta illo mō p̄ habere appetitū p̄formē ad tale fantasiam.

Querit. quare phs solū enīter tria pncipia cognoscendi. Dñm q pncipia cognoscendi p̄t multipliciter capi. vno fñi generalem rōnem inuentam in pncipijs. pgnoscendi. z sic s̄ solū tria. q; oī cognitio est de re certa vel de re dubia. si de re dubia sic est opinio sub qua cōphēdit suspicū. Si est de re certa. vel est circa pncipia vel circa pncipia. sic est intellectus. sub q p̄prehēdunt sinderis. si est circa pncipiata. vel circa pncipia. sic est scia sub qua p̄phēdit prudentia. et etiā ars. Altio p̄n capi pncipia cognoscendi fm relatiō ad origine. i. in ordine ad illa ex quibz oī iuntur. z sic fm platonē s̄ q̄uo pncipia cognoscēdi. q; plato attribuebat intellectū ydeē vnitatis sicut pncipio. z attribuebat scientiam dualitatis. et opinionē trinitatis. et sensu. et tribuebat quarternario. Tertio et vere possunt pncipia pgnoscendi ordinari p̄ comparatiō ad obiecta. z sic sunt lep̄e. q; s̄ quinq; qbus nō p̄tingit assentire falso. i. circa q̄ obiecta intellectus non fatus. z sunt intellectus. sapientia. scientia. prudentia et ars. q; circa obiecta scie[n]tia non decipiuntur. Hic aliquid sciamus tūc circa hoc deci pi nō possimus. Sunt autē duo qbus p̄tingit assentire falso. sicut optimo et suspicū. Et sufficiet illo p̄ sic sumit. Omnis habitus intellectus. aut sic informat intellectum. q circa eius obiecta nō p̄tingit assentire falso. vel cōtingit assentire falso. Si scdm hoc est dupliciter. q; vñ intellectus tener obiectū talis habitus cū formidinē debili de opposito. z sic est opinio. vel cū vehementer formidinē de opposito. et sic est suspicū. Si p̄mū. hoc est dupliciter. vel est circa pncipia vel circa pncipia. Si p̄mū. vel est circa pncipia essendi. et sic est sapientia. q; sapientia est de primis causis essendi. rep̄. sicut sunt deus et intelligentia. vel est circa pncipia cognoscendi. z sic est intellectus sub q̄ p̄phendit sinderis. q; sic ut intellectus est habitus concretarus aie circa pncipia speculabilium existens in intellectu speculativo. Ita sinderis est habitus absentiu pncipiorum prædictorum. existens in intellectu prædicto in ordine ad pncipia prædicta rep̄ operabilium. Tel est circa pncipia et hoc est dupliciter. q; vñ tales pncipia s̄ necessarie vel contingentes. hoc est dupl. q; aut circa agibilita aut circa factibilita. si circa agibilita sic est prudentia. que est circa illa que sumit p̄ operatiōem immanentem. si aut est circa factibilita. et circa illa q̄ fuit p̄ operatiōem trascen̄ez. z sic ē ars

*To sufficie
nde est*

Arguit intellectus est potentia. q nō est habitus.

Dñm q intellectus sumis qnqmodis Primo mō p̄ tota sub aie intellectus. z sic dicim⁹ q intellectus ē se pabilis corpe. i. tota substācia aie intellectus est separabilis a corpe. Alio accipit. p̄ posita intellectua. z sic dicim⁹ q duplex est intellectus in aia rōnali. s. agens et possibilis.

Tertio mō sumis intellectus. p̄ habitu intellectuali. q est in tali potentia. s. in intellectu possibili. z sic dicim⁹ q s̄ q̄s habitus intellectuales. i. q̄s s̄ habitus q̄ s̄ in intellectu. z hoc dī ad drām habituū moralium. q̄ p̄tates sive habitus morales nō sunt in intellectu. h̄ in appetitu.

Quarto mō accipit intellectus. p̄ actu intelligendi. z sic dicim⁹

dicimus pētrū habere bonū intellectus. i. bonum actum intelligendi. Quinto modo accipit intellectus. p̄ reuel

leca. z sic dicimus q̄ iohannes et pētrus h̄nt vñi intellectu. i. vñi obiectū intellectus vel vñi rem intellectam z sic Arresto. tertio huius dī q̄ sedā opatio intellectus est cōpositio intellectuū. i. rep̄ intellectus. Per hoc ergo dñm

est q̄ intellectus q̄s fecit ponam. q̄s habitū. Quis p̄ nos apt

ro est. q̄ q̄nūcūq; aliq̄ ponā fertur in aliq̄ quodā ordine

tunc illud pncipium. q̄o ferit talis potentia in primum

vocatur noī potētia. q; ergo intellectus p̄us ferit in pncipia. q̄ in pncipia. iō habitus (q̄o ferit in pncipia) vo

catur nomine potentie. Simile est de voluntate. quia illa

le actus quo voluntas fertur in finem vocatur voluntas

sed ille actus sive illa actio qua voluntas fertur in media

vocatur electio.

Arguit. intellectus noster vñica relatōe ferit pncipia et pncipia. ergo nō oportet ponere plures habitus.

Dñm q intellectus noster potest ferri in pncipia dupliciter fm q pncipia capiuntur dupl. Uno modo

absolute z sic nō fertur simul in pncipia et conclusiones. sed in pncipia vñi. Altio modo accipiuntur pncipia cujus

applicationē ad cōclusionem. et sic fertur intellectus simul in pncipia et conclusiones. primum fit p̄ habitum

intellectus. secundum fit per habitum scientie. quia aliquis p̄ intellectu assentit pncipis. et p̄ sciam simul cognoscit pncipia et pncipia. q̄ cognoscit totā dēmōstratiōē

Querit. quare nō est alijs habitus in voluntate inclinās ad bonū. sicut est habitus intellectus inclinans ad verū

Dñm q voluntas de se fecit inclinariē ad bonum vñi. z ideo nō oportet q̄ sibi p̄iugatur habitus inclinās ad bonū. sed intellectus nō fecit inclinationē ad verum z

ideo oportet q̄ sibi p̄iugatur habitus inclinās ad verū

sigitur hoc verum est speculatum. tunc est ipē intellectus si autem hoc verum est practicuz. tunc est habitus qui vocatur sinderis.

Eo autē (qd est intelligere) quoniā alterū est ab eo qd est sentire. Huius autē

aliud fantasiam esse videf: aliud opinio. Defansatia determinās sic et de altero dicēdū est.

Si igit fantasiam est fin quā fantasiam aliqd in nobis fieri dicim⁹. et si nō aliquid fm metapho

ram dicimus vna qdam potētia est. harū autē

habitū fm quā decernim⁹ aut vñz aut falsuz

dicimus. huiusmodi autem sunt sensus. op̄i-

k 5

Questiones

secūdi de Anima

nō scientia et intellectus.

Postq^{ue} Aresto. determinauit q^{ue} fantasía non sit opinio. sequeretur incipit determinare qd si fantasía. **O**c^{ontra} q^{ue} cū fantasía sic p^{otest} fin quā in nob̄ fantasía dicim⁹ fieri. q^{ue} fantasía ent̄ habitus aut p^{otest} ē. q^{ue} bus discernim⁹ ve- rum a falso. cuiusmōi sⁱ qualior ē platonē sⁱ sensus intellectus. scia et opinio. Intellectum vero attribuebat yde viraratis. q^{ue} intellectus est circa p^{incipia} tm̄. Scia et attribuebat dualitati. q^{ue} procedit ex p^{incipiis} ad p^{eculiaritatem}. Opinionē attribuebat trinitati. q^{ue} opinio. procedit ex una leita et alia opinata. Sed sensus attribuebat quaternario. q^{ue} inter figuras corporales quadrangulus est prima figura. Per hoc solus argumētum si dicatur q^{ue} sint plura p^{incipia} q^{ue} quatuor. **D**om q^{ue} plus ponit tm̄. hec p^{incipia} cognoscendi ē platonem.

Nox quidē igitur nō sit sensus manifestū ex his est. Sensus quidē em̄ aut potentia aut actus est. vt visus et visio. fantasía aut̄ alicqd et nullo horū existente. vt que in somnis. Postea ē potentiā sensus quidē semper adest viuentibus et nō orbatis. fantasía aut̄ non

Quia Aresto. dixit q^{ue} fantasía p^{terneat} sub aliq^{ue} genere poterit. sive habituū. hic p^{terneat} inq^{uerit} sub quo genere p^{terneatur}. **O**c^{ontra} p^{otest} q^{ue} sub nullo iam dicitur. p^{rimo} q^{ue} non p^{ternetur} sub sensu. sed q^{ue} non sub scientia vel intellectu. scio et nō sub opinione. **Q**uo ad p^{rimū} ostēdit q^{ue} fantasía nō sit sensus neq^{ue} ē actū neq^{ue} ē p^{onitaz} non p^{rimū} quia dormienti apparent multa ē fantasía. sed in dormiente nō est sensus ē actū. et hoc est verum de sensu exteriori. q^{ue} somnus est ligatio sensuum exteriorum. Deinde ostendit q^{ue} non est sensus ē potentiam. q^{ue} sic semper adest fantasía. q^{ue} aīal sp̄ habet sensum. i. p^{otest} sentiam sensuum. sed fantasía non semper adest aīalib. ergo fantasía nō est sensus ē potentiam.

Si vero ei qd actū idem. om̄ib⁹ ut cōtingere bestiis fantasiam inesse. videtur autē nō be- stiis. vt formice aut apī aut vermi

Hic p^{otest} q^{ue} rōib⁹ q^{ue} fantasía nō est sensus. p^{rima} stat in hoc. sentire conuenit oīib⁹ aīalib⁹. q^{ue} p^{otest} sensum aīal differt a nō aīal. sed fantasía nō ē omnibus animalib⁹. quia non cōuenit formice apī nec vermi. ergo fantasía nō est sensus.

Arguit Aresto. dixit in p^{incipio} hui⁹ secūdi q^{ue} fantasía omnibus aīalib⁹ inest. q^{ue} male de hic q^{ue} aliquib⁹ non inest. **D**om q^{ue} fantasía capiſ dupl. vno. fantasía de terminata tm̄. et sic solum p^{rofectis} aīalib⁹ inest fantasía. et non imperfectis. **O**ste em̄ fantasía determinata. q^{ue} in absentia sensibili. sicut p^{terngit} in hoīib⁹. q^{ue} q^{ue} sensibilitas sⁱ absentia adhuc homini vult habet de ipis fantasiam.

Alio modo accipitur fantasía generaliter prout se exten- die tam ad fantasiam determinatam q^{ue} indeterminata et su omnibus animalib⁹ inest. tūc em̄ nihil aliud est fantasía q^{ue} apprehensio sensibilis in eius p^{resencia}. et sic im- perfectis animalibus inest fantasía. quia cognoscunt alii quia eis cōuenientia.

Arguit. videt q^{ue} apes et formice habeat determinatam fantasiam. q^{ue} in absentia sensibili rediunt ad loca a q^{ue} bus et uerū p^{ter} cognitōem loci q^{ue} seruant in memo- ria. sed q^{ue} ordinatōem aurois nature q^{ue} ordinat talia animalia in suos fines. etiā absq^{ue} cognitōne. hinc enim eis in dñe ad tales fines ex naturali inclinatōne. que cōuenit eis ex instinctu nature. Sile est de aranea faciente telā q^{ue} enī p^{otest} tales telam capiat muscas nō intendit. sⁱ facie telam ex naturali inclinatōne. et tūc absq^{ue} om̄i cognitōe talis tela ordinatur in suum finem.

Postea hi qdē veri sp̄ fantasie at̄ plures false

Hic ponit sedam rōem. et stat in hoc. sensus sūt semper veri circa propria sensibilia. sed multe fantasie sunt false. q^{ue} sensus nō est fantasía. q^{ue} aut̄ fantasie sunt false p^{otest} q^{ue} res non semper correspondentem imaginationi nostre in quo fundatur fantasía.

Amplius autem non dicimus cum opere/ mar certe circa sensibile. quoniam videtur hoc nobis sed magis cum non manifeste sentim⁹ tunc et aut̄ verus aut̄ falsus.

Nic ponit tertiam rōem. et stat in hoc. q^{ue} q^{ue} manifeste fantasiam. tūc nō dicim⁹. hoc ē. sⁱ hoc apparet nobis sⁱ q^{ue} manifeste sentim⁹. tūc dicim⁹. h. est. et nō dicimus apparet nobis. q^{ue} fantasía nō ē sensus. **O**ste dicebat notā ter q^{ue} manifeste fantasiam. q^{ue} q^{ue} in nobis ē fantasía q^{ue} nō apparet nobis fantasía vt in somno. tūc em̄ in dicamus de sp̄b sicut de rebus. sⁱ in vigilia intellectus co gnoscit hoc esse fantasiam. et iō nullo mō admittit intellectus. vt sit verum qd per fantasiam apparet nobis

Et quod quidem dicimus apparent et dor- mientibus visiones

Hic ponit q^{ue} rōem. et est ista. q^{ue} in aliquo est fantasía. et tūc nō sensus. q^{ue} nō sunt idem. sicut p^{otest} in dormientibus. q^{ue} in ipis ē fantasía. et tūc ē ē fīsus exterior. ē actū

Atuero neq^{ue} sp̄ fantasiam. q^{ue} dicētū neq^{ue} rōem. et re- scia aut̄ intellectus. Est em̄ fantasía et fantasía falsa

Hic p^{otest} alia p^{ro} s. q^{ue} fantasía nō ē intellectus vescia vñica rōem. et stat in hoc. intellectus et scia sunt semper vero rō. sed fantasía q^{ue} est falsa. ergo non sunt idem.

Relinquitur igitur videre si opinio sit. sit em̄ et opinio vera et falsa. sed opinioni quides inheret fides. Nō em̄ cōtingit opinionem de q^{ue} bus nō videtur credere. Bestiarū autem nulli inest fides. fantasía autem multis. Amplius si omnē opinionē cōsequat fides. fidem autem suauissimum esse. suauissimum aut̄ rō. Bestiarum autem quibusdam fantasiam inest. rō vero non. fantasía nō

Nic inq^{uerit} de tertio mēbro. an fantasía sit opinio. Et p^{otest} q^{ue} nō duab⁹ rōib⁹. q^{ue} p^{rima} est. ad opinionē se quid fides. cu vnusq^{ue} credit id qd opinat. sed in multis

Fantasia neq^{ue} ē
sensu et actū neq^{ue}
ē p^{onitaz}

Pb fantasiam nō
sensu et actū neq^{ue}

p^a

Fantasia nō
sensu et actū neq^{ue}

Opinio
p^a

Arestotelis

24
vis aialib est fantasia qd non inest fides credulitas vel assensus. Sed a ratio ad opinionem sequit fides. et ad fidem sequitur phantasia. ad phantasiem sequitur ratio. qd de pmo ad ultimum in quibus est opinio in illis est ratio. sed multa sibi aialia in quibus est fantasia sine ratione. qd hanc fantasiam sine opinione. cum igitur opinio et fantasiam ab inuicem distinguantur sic non possunt esse idem.

Arguit fides no sp sequitur opinione. qd fides est circa aliqd certum. opinio vero est sine certitudine. Dicit qd fides caput dupl. vno p quacumq adhesione intellectus ad aliqd cognitum. sive sit necessarium sive probabile. Et sic dicit in quanto tractatu per hys. qd argumentum est ratio rei dubie facies fidem. et assentum. probabilem. Alio modo accipit fides p adhesione firma illo p. quoq est fides et sic fides dicit adhesio articulorum fidei. et sic non caput hic. Per hoc dicit adlargimentum qd fides debet hic capi primo modo. Est tamen considerandum qd in adhesione articulorum fidei est aliqua conuenientia cu opinione. et aliqd cu scientia. In hoc enim qd in fide est firmata adhesio sicut conuenient principaliter eius scientia in hanc. qd non est evidencia in his quibus abs sentimus per fidem conuenit cu opinione.

Manifestum igit quoniā neqz opinio cu sensu neqz p sensum neqz complexio opinionis et sensus erit fantasia. Propter hoc et manifestum qd non alia quedā est opinio. sed illa que quidē cuius est et sensus. Dico autē ex alibi opinione et sensu complexio fantasia est. Non enim ex opinione qd est alibi. ex sensu autē boni Apparere igit est opinari. qd quidē sentiū non finit accēns. Apparet autē et falsa. de quibus simul acceptiōem verā habet et videt sol unius pedis. sed creditur est maior esse habitatōe. Accidit igit aut ab iudice sui/ ipsius veram opinionem quam habebat salvatā salvare non oblitū neqz decrederē. aut si adhuc habet eadē necesse verā et falsam. sibi falsa facta est cum lateat trāscendēs res. Non ergo unum aliqd horū est. neqz ex his fantasias

Nec ponit duas rōnes ad phantasiā qd fantasias non sit aliqd ppositū ex opinione et sensu. Prima est si fantasias pponeret ex sensu et opinione. sc̄ qd iudiciū illius habitus sic ppositi de eodē est. verū et falsum. sibi hoc est impossibile cu p̄traria non possunt simul esse in eodē. Secunda tamen p̄t. qd p̄tingit qd aliqd de eadē re habet iudiciū sibi sensum. qd est falsum. et iudiciū p̄m opinione qd est verū et solē esse maiore rotā terra tenet. p̄ opinione qd tum ad intellectū. et sole esse bipedalis p̄triatris tenet cognitione p̄ sensum. qd non p̄ fantasias pponit ex opinione et sensu. Secunda tamen stat in hoc si fantasias pponeret ex opinione et sensu. se p̄t qd aliqd amitteret verā opinionem non oblitū salvare et re neqz discredēs. qd sensus iudicat oppositū. qd tenet p̄ opinione. id ex iudicio sensus variaret vera opinio ma-

Folio lvi

nēre re. Exempli gratia. ista opinio. sibi esse maiore tota terra potest mutari ex iudicio sensus absq; eo qd mutet sensus sibi qd obliuiscat opinionem. et ecce absq; sibi qd discredat.

Ed quoniā accidit moto hoc moueri alterū ab hoc. fantasias autē motus vide tur esse. et non sine sensu fieri sibi in his quiescentibus. et quorū sensus est. Est autē motum fieri ab actu sensus. et hūc silem necesse est esse sensu. erit utiqz fantasias ipsa motua non sine sensu contingens. Nec non sentientibus inesse.

Postq Aresto. dixit qd non sit fantasias. qd non est sensus nec scia nec opinio nec aliqd ppositū ex sensu et opinione. Cōsequitur vult ostendere quid sit fantasias ponēdo eius diffinitiōem. et anq; hoc facit p̄mitit qd p̄pōnes. qd p̄ma est qd p̄tingit aliqd mouere alterū qd est p̄us motū ab alio. illa suppositionis respicit motum sensuum exteriorum et interiorum. qd si sensus exterior sit pmo motus a sensibili tate p̄ vterius mouere sensum interiorum. qd sp̄s sensibili accepta p̄ sensum exteriorum facit nouā spēm in sensu interiori. Secunda suppositionis est. fantasias videtur esse quidās motus. et hoc est verū capitulo fantasiam. p̄ actu fantasias. Tertia fantasias est solū in habebit sensus. Quarta est. qd p̄tingit aliquā motū fieri in sensu facio in actu. sensus est pmo motus a sensibili. tunc etiā in absentia sensibilis potest esse in sensu aliqd motus. et hoc in sensu interiori. Quinta suppositionis est. motus in quo sensus exterior mouet interiorē est sibi illi motu finitū que sensibile exterrit mouet sensus exteriorē. et hoc ideo. qd est una species sensibilitatis finitā que p̄us est in sensu exteriori. et posse in sensu interiori. qd una altiā causat.

Et multa autem est fin p̄am facere et pati habens. et esse veram et falsam. Hoc autē accidit. ppter hoc qd sensus propriū quidē est verus aut qd p̄ancissimum habens falsum. Se cūdū aut de accidere hoc et hoc iam contingit mentiri. Qd qdē em albiū non metit. Si autē hoc albiū aut aliud metitnr. Tertio autē cōcum et consequētū accidētia quibus insunt propria Dico autē ut motus et magnitudo accidit sensibili. circa que est maxime iā decipi. Secundū sensum motus aut ab actu factus differt a sensu qd ab his tribi sensibus. Et p̄mus quidē presentis sensus verus. Alij autē presentis et absens erunt utiqz falsi. Et maxime cum procul sit sensibile.

Ponit duas p̄petates fantasias. prima est qd anima sua multum operatur fin fantasiam. secunda est. qd fantasias

k iii

Questiones

ptz aprietate

Diffinit fanta
siam

Fantasia diatri

ptz aprietate

quādō est vera et quādō falsa. Et in istis proprietatibꝫ sic peedit. Primo pbat scđam proprietatem interponēdo difinitōem fantasie. et post diffinitōem pbat primā. Quod bat ergo scđam proprietate sic. q̄ fantasie est motus fact⁹ a sensu. sed sensus quādō decipit circa sunz sensibile. et quādō q̄ nō decipit. qz circa sensibilita. p̄tia sensus nō decipitur ideo circa talia est sp̄ vera fantasie. h̄ sensus sepe decipit circa sensibilita cōia et p accens. iō fantasie q̄ est circa raslia sensibilita p̄t esse falsa. Item sensus decipit etiā p̄t magnā distantiam a sensibili. ideo fantasie que est de rebus absensibꝫ potest esse quādō falsa.

Si quidē igitur nihil aliud habz que dicta sunt nisi fantasie. hoc at est qd̄ dictu⁹ est. **Fan**tasie utiq̄ erit motus a sensu fin acutū factus

Hic excludit diffinitioem fantasie. et dicitur illa q̄ dicta sunt in supōnibus sunt vera. q̄ fantasie est solū in h̄ sensibꝫ sensus in actu. et q̄ exterior sensus mouet interiorum tunc fantasie est motus factus a sensu fin acutū.

Dom aut̄ visus maxime sensus est. et nomen a lumine accepit: qm̄ sine lumine nō est videre

Hic p̄hs assignat rōem impōnis vocis. quare fantasie s̄i hoc noīe. Et dicitur fantasie dicitur a phos grece. qd̄ est lumen latine. lumen aut̄ est p̄cipiū sentiendi in sensu visus ēi ergo visus sit p̄cipalissimus sensus inter sensus exteriores. ideo fantasie bñ denoīatur a lumine et a sensu visus. qz a p̄cipialiori detinē fieri denoīatio

Et qm̄ immanēt. et s̄iles sunt sensibꝫ. multa em ip̄os opant aialia. Alia qdē qz non bñt intellectū ut bestie. Alia vero ex velamento intellectus. aliquā passione aut egritudine aut somno. ut homines. De fantasie quidem igit̄ qd̄ est et propter quid. dictum sit in tantum

Hic ponit rōem p̄me proprietatis sc̄z q̄re aialia multa agūt et patiūt fin fantasie. et est ista sp̄s sensibiles manent in sensibꝫ interioribꝫ in absentia sensibili. Et h̄c arguit. sicut sensus fin actū mouet appetitū in p̄ntia sensibilis. qz ex hoc q̄ alios cognoscit aliquā p̄uenīt statim appetitū illud. ita fantasie mouet appetitū in absentia sensibilis. sed ex motione appetitus aialia agūt et patiūt. ergo originaliter fin fantasie agūt et patiūt. Unū patet q̄ aialia agūt fin fantasie et sequuntur fantasie. et s̄il ho mīnes h̄abēt intellectū velatiū. i. impeditur passione infirmitate vel somno. sed hoīes videntes rōne agūt et patiūt ex iudicium rōnis sive intellectus

Querit. vtp̄ ex isto textu posset elici q̄ sit alijs sensus altior sensu cōi. **D**om q̄ sic. qz **A**resto. in textu capi tuli p̄cedēt solū efficacit. p̄baut q̄ sit alijs sensus int̄ior h̄abēt illos duos actus de quibꝫ dictū est et ideo nihil probavit ibi de virtute cogitativa et estimativa. sed in isto textu dicit p̄ha q̄ animalia multū operant fin fantasiam. et quādō h̄abēt operationem circa illa q̄ nō possunt cognoscit p̄ sensum cōmūnē. iō hic elicit q̄ sit sensus altior sensu cōmūni. vt est virtus cogitativa

Querit. vtrum intellectus posset velari per infirmi

secūdi de Anima

ratem passionum aut somniū. **D**om q̄ sic. qz intellex etum velari est ip̄m impediti in suo iudicio. sicut homo dicitur velari oculis quando impeditur iudicium visus de visibilibus. quia ergo contingit intellectu impediti ex passione infirmitate vel somno. ideo intellectus dicit ex eis velari.

Arguit. materiale non potest agere in immateriali. sed egritudine sive passio aliqua respicit aliquod corporale. q̄ non potest impeditre intellectus q̄ est immaterialis.

Dom q̄ aliquid dicitur impediti dupliciter. Uno per se. quia sc̄z impedimentum attingit illam rem que impeditur. et sic intellectus non potest impediti p̄ aliquā materiale. vt. pbat argumentū. Alio modo aliquid impeditur per accidens. quia sc̄z sit impedimentū in illo q̄ alteri cōiungit sine quo eius operatio esse non poterit. et sic impeditur intellectus ex impedimento sensus. quia neq̄esse est intellectus operari p̄ virtutes sensitivias. p̄ statu h̄u⁹ vite. sicut patet tertio h̄u⁹. sensus aut̄ impeditus p̄ se ex passione infirmitate et somno. Et hoc ē q̄ solet dici q̄ amo et odiū pertinet iudicium. qz tales passiones trahunt ad se iudicium rōnis.

Querit. vtrū diffinitio fantasie sit bene assignata.

Dom q̄ sic. Arguit q̄ non. qz fantasie est quedā cognitio sensitiva interior. ergo non est motus. **D**om q̄ motus capi tripliciter. Uno modo p̄ p̄fī fin q̄ diuisit p̄ suas species. et sic nō est hic ad p̄positū. qz nec fantasie est motus augmentatōis nec generatōis tēns. Alio modo accipit motus p̄ diffusionē speciei sensibiliis ex una potentia. sc̄z reseruatiua in potentia cogitatiua. et sic est diffinitio calis. qz fantasie causat ex tali diffusionē specierum. Tercio mō accipit motus p̄ actōne quā hater sensus post diffusionē speciei ad potentia cognitū. et sic est predicatione ydēptica. qz hec est ydēptice fantasie. Circa q̄ sciendū q̄ fantasie facit cognitio sensuū interior. et p̄cipue p̄tutis cogitatua que estimative. talis aut̄ cognitio sequit̄ motū speciei sensibiliis a potentia reseruatiua ad cognitū. Concurrit enim omnes sensus ad fantasie. qz opozet q̄ sp̄s sensibilitis defera a potentia reseruatiua ad cognitū. qz tñ cognitio est p̄cipialius faciat p̄ fantasiam. ideo sensus cognitū p̄cipialius concurredit.

Arguit. ex ista diffinitio lequeret q̄ videre est fantasie. qz est motus factus a sensu fin actu. **D**om q̄ nō oīs motus et cognitio facta a sensu est fantasie. sed mot⁹ fact⁹ a sensu interiori. Et hoc pbat ex textu p̄b̄ qz dicitur fantasie multū opant fin fantasie. qz est venu de cognitōne sensuū interior. qz passiones appetitū cōiungunt sensuū interioribꝫ. sicut et ipsa appetitū.

Arguit. fantasie est potentia. qz non est opatio. qz est potentia media inter virtutē cogitatiua et memoria. **D**om dupl. Primo q̄ nō est aliqua potentia media inter potentia cogitatiua et memoratiua. sicut p̄ us. pbat est. qz opatio (q̄ fin alijs attributis fantasie) fin veritate p̄uenit et virtus cogitativa. Sed oīm q̄ posito q̄ sit una potentia media adhuc nō capi fantasie p̄ tali potentia. h̄ capi p̄ actu fantasie. Sile ē de memoriā. qz q̄z facit unā potentia ab alijs distinctam tñ p̄hs diffiniendo memoriam in abzō de memoria et res miniscentia non accipit memoriam pro potentia. sed p̄ actu.

Et tantū de scđo libro Sequitur tercias de qd̄